

Nunap immikkoortuini ineriartortitsinermut pilersaarut pillugu nassuiaat

Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia

UPA 2011 / 30

1. Siulequt.....	3
2. Eqikkaaneq (Executive Summary)	6
3. Aallarniut	11
4. Nunap immikkoortuini aqqissuussamik ineriartortitsinermut nuna tamakkerlugu aallaavigisaq	15
5. Siunnerfilimmik anguniakkat aamma aqqissuussamik pilersaarutit immikkuualuttui pillugit killiffiit	21
5.1 Meeqqat atuarfianni immikkut sammisaqarluni iliuuseqarneq	23
5.2 Meeqqat atuarfiata aamma inuusuttunut ilinniartitaanerit akornanni pisariinnerusumik ikaarsaariartarnissaq	33
5.3 Inuusuttut ilinniartitaanerit pillugit ataatsimut pilersaarut	36
5.4 Suliffeqarneq suliaqarfisigut nuttarfusinnaallunilu allamut nuttarfusinnaasutut inissaqartitsiviusoq	39
5.5 Inuussutissarsiutini annertusaaffiusuni inuussutissarsiutinik eqimattanik pilersitsineq.....	46
5.6 Sinerissap qanittuani aalisarnerup nutarteriffiginissaa	62
5.7 Kalaallit nerisassaataannik annertunerusumik tunisaqarsinnaasarnissaq.....	68
6. Nunatsinni sanaartormik aqqissuussamik pilersaarusiorneq piareersarlugu sulineq	78
7. Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermut atasumik anguniakkat, aqqissuussamik pilersaarusiortit iliuusissallu pillugit anguniakkanik ilisarititsineq.....	86
7.1 Qaasuitsup Kommunia	88
7.2 Qeqqata Kommunia.....	104
7.3 Kommuneqarfik Sermersooq.....	110
7.4 Kommune Kujalleq	116
8. Iliuserisassat immikkut samminerullugit nunaqarfiit aamma illoqarfiit avinngarusimasut	125
9. Inissiffissiineq, aqqissuunneqarnera aamma attaveqatigiinneq.....	129

Ilanngussaq:

Kalaallit Nunaanni kommunini najugaqarfiit killiffiat nunaqarfiit immikkut isigalugit. V - Eqikkaaneq. Kalaallit Nunaanni najugaqartunik misissueqqissaarnermit qulequttanit pingaarnernit kommunikkaartumik eqikkaaneq. Nordregio (2011).

1. Siulequt

Namminersornerunissamut pingaarnerpaatut politikkikkut tunngaviusumik kissaataasut uatsinnut piumasaqaateqarfiupput arlalinnik ilanngullugu aningaasaqarnikkut imminut napatissinnaanerunissaq.

Tamanna angusinnaanngilarput peqatigiilluta sulianik kivitseqatigiinngikkutta aammalu inuussutissarsiutitigut suliffeqarnikkullu politikkikkut anguniakkanut atasumik pingaarnersiutinikkullu tulleriaarffiusumik erseqqilluinnartunik angusaqanngikkutta makku tunngavilugit:

- Inuussutissarsiutitigut ingerlatsineq assigiinngissitaarfiunerusoq aalisarnerullu saniatigut allatigut avammut nioqquteqarluartarnikkut isertitaqarluartarneq.
- Suliffeqarfinnik annertuumik nioqquteqarfiusunik pilersitsiortorneq sulisorineqarsinnaasut pitsaanerusunik aningaasarsiaqarfigisinnaasassaannik.
- Sulisorineqarsinnaasut akornanni piginnaasaqarfigilikkamik inuussutissarsiutinik ilinniagaqarsimangitsunut atorfiit aningaasarsiorfiulluartut amerlanerit, taamatullu piginnaanngorsaasarnikkut allamullu ilinniagaqartitsinikkut siunnerfilimmik iliuseqarneq.

Nalunanngilaq angusassat tamakku imaaliillaannaq anguneqarsinnaanngitsut. Pisariaqassaaq atuuttuartumik, annertuumik tamanullu sammititamik iliuseqarnissaq. Tamanna nuna tamakkerlugu pippat, kommunini ataasiakkaani namminersorlutillu ingerlataqartuni.

Matuma kinguliini issuakkat naalackersuisooqatigiit isumaqatigiissutaanneersuuvoq. Taakku tunngaviusimapput nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiorneq pillugu kommunit suleqatigalugit suliniuteqalerneq 2010-imi aallartinneqarmat. Taanna ikorfartuutaassaaq annerusumik imminut pilersorsinnaanermut politikkikkut takorluukkat innuttaasullu atugarissaarnerulernissaat angusaqarfiussappata.

”Namminersorneq nukittoq imminut napatissinnaasumik aningaasaqartoq suliassaavoq kikkut ta-marmik peqataanerisigut aatsaat piviusunnngortinneqarsinnaasoq. Naalackersuisut inuussutissarsiornik-kut ineriartortitsinikkullu politikki nutaaq siunnersuutigaat, ima ilisarnaateqartillugu:

“Illit najugaqarfii –illit toqqaanerit”

Nunap angissusaata inuillu najugaqarfeqarnerisa ilusaata nassatarivai atugassarititaasut periarfis-sallu assigiinngitsuunerat. Naalackersuisut kissaatigaat sumiiffinni ataasiakkaani innuttaasut nunap immikkoortuani sumiiffinnilu ataasiakkaani aqqiissutissanik tulluuttunik pisariaqartitallu aallaavi-galugit inerisaanermut peqataatinneqarnissaat.

Imminut pilersugarinissamut atatillugu nunaqarfii - uagut nammineq tunisassiatta sammaannis-saannut naleqqiullugu – pingaarutilimmik inissimapput. Nunaqarfii aningaasaqarnikkut atugarisaat ataavarnissamullu tulluassusiat pilersarusioqqinnermi tunngaviussapput.

Kommunit nutaat pilersinnerisigut oqartussaaffiit annertunerusut Namminersornerusuniit kommuninut nuunnissaat isumagineqareerpoq. Kisianni Naalackersuisut kissaatigaat kommunit imminnut aqutarinissaminnut suli annertunerusumik periarfissinneqarnissaat. Nunap immikkoortuinut politikkip qitiutinneqartuarnerata Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut tamarmiusumik inissisimanera pitsaanerulersissavaa, tassami Kalaallit Nunaanni nunap immikkoortui ataasiakkaat periarfissinne-qassapput kisimiillutik ataatsimoorlutillu namminneq periarfissaminnik pisinnaasaminnillu ineriartortitseqqinnissamut. Nunap immikkoortuinut politikkip pilersaarusionneqassaaq, akisussaaffiup suli annertunerusup kommuninut nutaanut nuunnissaa. Namminersorneq naalagaaffiup Kalaallit Nunaatalu akornanniinnaq atuutinngilaq, aammali Inatsisartut aamma nunap immikkoortuisa akor-nanni pissutsinut atuulluni.

Naalackersuisut innuttaasut qanoq ilusinikkiartornerannik, inuussutissarsiornikkut suliffeqarnik-kullu ineriartornerannik, pisinnaasat ineriartortinnerinik il.il. nakkutilliinerit inerisarumavaat, Nammi-nersorneq pillugu isumaliutissiisummi allaaserineqartutut. Unaminartut aqquasaagassagut pillugit ataatsimoorullugu ilisimasaniq tunngaveqarnerup, periarfissallu pillugit ilisimasaqarnerunerup, iluarsartuusseqqilluni suliasanut pingaarutilinnut atatillugu isumaqatigiinneq annerusooq eqqissillu-nilu sulisinnaaneq pilersitseqataaffigissavaat. Kisianni naggataatigut: Nunap immikkoortuini innuttaasut suniarnerlutik namminneq aalajangissa-vaat. Nunap immikkoortuini innuttaasut nalunnginnerpaavaat, namminneq najugaqarfimminnut suut pitsaanerpaanersut. Illit najugaqarfivivat toqqaanissaq ilinniippoq.

Ineriartorneq qitiusumik ineriartorfiusunit aallaaveqartinneqassaaq, taamaaliornikkut piviusumik akilersinnaasumillu ineriartorneq qularnaarneqarsinnaammat.”

Maannalu piffissanngorpoq killiffik pillugu naliliissalluni, suliat sumut killissimanersut, aammalu pineqartut Inatsisartuni ataatsimoorussamik oqallisigissallugit, tamatumuunakkut inuiaqatigiit imminnut annerusumik napatittut ineriartortitsivigeqqinnissaannut anguniakkavut politikkipkut ataatsimoorussamik ilungersuussinnaanerujumallugit.

Suliasaq annertoq siunnerfigaarput pisariaqassarlu annerusumik siamasinnerusumillu akuulersitsinissaq ukiunilu arlalinni ingerlanneqartariaqassalluni anguniakkat annertuut angussagutsigit, matumani nassuiaasiami siunnerfigisatsit. Naalackersuisut 2011 aamma 2012-imi anguniagaraat nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionerup siamasissumik tigussaasunngortillugulu sinerissuatsinni sulianut pineqartunut soqutigisallit annertuumik akuutinnissaat. Tamanna soorunami kommunit qanimut suleqatigalugit ingerlanneqassaaq, taakku innuttaasunut suliffeqarfinnillu ulluinnarni qaninnerpaamik inissisimasuummata.

Tassunga atatillugu naapertuutissaaq issuaaneq alla ilanngutissallugu, tassalu ukiortaami oqalugiaammeersoq:

”Erseqqissaatigisariaqarparali – Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni suleqatigiinneq maannakkorniit pitsaanerusariaqarmat. Pisariaqarpoq isumaqatigiilluni siunertanik malersueqatigiinnissaq. Pisariaqarpoq tamatta immikkut akisussaaffigisatsinnik aallussilluernerunissarput. Maannakkorniit eqaannerusumik ataqatigiinnerusumillu suleriuseqartariaqarpugut, suliniutigisagummi innuttaasunut suliffissaqartitsiniarnikkut inunnillu isumaginnikkut kinguneqarluassappata paaseqatigiilluni ingerlaqatigiittoqartariaqarpoq. Tassami qinikkatut kikkugaluaruttaluunniit ataatsimik tamatta suliasaqarpugut tassalu inuiaqatigiinnik kiffartuussineq periarfissanillu siuarsaaneq.”

Naalakkersuisut isumaqarput suleqatigiinneq pitsaanerusoq ujartorneqartorlu anguniarlugu ingerlallualereersugut, ilaatigut takutinneqartoq matumani nassuiaasiap suliarineqarnerani suleqatigiittoqarneratigut.

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiormik suliaqarnermut ilanngullugu borgmesterit aamma Naalakkersuisut politikikkut ataqatigiissaareqatigiittussanik ivertitsipput, taakkunanilu KANUNUPE aamma peqataatinneqarpoq. Suliap allaffissornikkut aqunneqarnera pisortanit ataatsimoorussamik aamma akisussaaffiuvoq, suliamut attuumassuteqartut arlaannaataluunniit nammineq aalajangiisinnaatitaaneramik innarliinngitsumik.

Taamatuttaaq nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiormut atasumik aalajangersimasumik malinnaaqatigiissitat ivertinneqarput inuit suliamut pingaarutilimmik inissisimasut arlallit peqataaffigisaannik. Anguniagaq taamaasilluni marloqiusaaffiuvoq. Suliamut pingaarutilimmik inissisimasut tassuunakkut nalilinnik pingaarutilinnillu isummersueqataasinnaassapput, iliuuserisassat pitsaanerpaamik qanoq aqqissuullugillu pingaarsiiuviginissaannut, ilaatigullu aamma namminersortut pisortallu ingerlataqarfiisa akornanni isumassarsianik isummanillu paarlaasseqatigiittarsinnaanissamut pingaarutilimmik suleqatigiiffiussalluni.

Pingaaruteqarpoq nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiormerup pisortat ingerlataattut taamaallaat inissisimannginnissaa, kisiannili siamasinnerusumik tunngavissaqartumik aamma ingerlanneqarsinnaanissaa. Taamaattumik Naalakkersuisut neriuutigaat nunap immikkoortuini aqqissuussamik ineriartortitsinerup nuna tamakkerlugu aqqissuussatut oqalliffiunnaanginnissaa, kisiannilu aamma naapeqatigiiffiinnaasunik/ataatsimeeqataaffiinnaasumik naapertuuttunik pilersitsisoqarsinnaasarnissaa ineriartortitseqqinnissamik iliuuseqarnerup nunap immikkoortuini aamma ataqatigiissaarneqarlunilu pingaarnersiuvigineqarsinnaaqullugu. Tamanna naleqarluassaaq ilaatigut inuussutissarsiutit piorsaaffiullutillu annertusaaffiusut nutaat pilersitsiviginiarnissaannut periarfissat atorluarsinnaajumallugit, taamatullu suliffeqarnermi ilinniartitaanerullu iluani ukiuni aggersuni allannguisitsinissanullu atasumik.

Taamatut nassuiaateqarluta pineqartut atuarluarnissaannik kissaappassi.

2. Eqikkaaneq (Executive Summary)

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermi inuiaqatigiit imminnut napatittut pillugit takorluugaq anguneqassappat Nunarput ullumikkut arlalinnik erloqinartunik isumagineqartussamik ajornartorsiuteqarpoq. Pingaarnertigut aningaasaqarnikkut siumut naatsorsuinerit takutippaat siunissami qanittumi pisortat aningaasartuutaat pisortat isertitaannit sukkanerusumik amerliartulissasut taamaalillunilu pisortat aningaasaqarnerisigut annertuumik amigartoortitsillutik. Taamatut ineriartornermi pissutaanerpaavoq Nunatsinni ukioqatigiikkuutaat agguataarnerisa allanngoriartornerat, siunissami utoqqaat pilersorneqartussat amerliartuinnassallutik, inuussutissarsiorsinnaasullu akiligassamik akiliisussat ikiliartorlutik. Taamaattumik siunissamut ungasissumut aqqissuussaasumik pilersaarusiornissaq pisariaqarluinnarpoq, inuiaqatigiinni kalaallini aqqissuussaasumik ajornartorsiutinut annertuunut arlalinnut sammitinneqartunik.

Siullermik atuarfiup aqqissuuteqqinneqarnerata malitisigisaanik meeqqat atuarfianni aningaasartuutit qaffasissorujussuupput, ilaatigut nunaqarfinni atuarfiit mikisuararpassuit arlalissuullutik. Tassunga ilanngutissapput meeqqat atuarfianni atuartorpassuit oqaatsitigut atuartitsissutini ajornartorsiuteqarnerat, pingaartumik danskisut, tamatumalu kingunerisaanik kingusinnerusukkut inuusuttut ilinniarsiini isernissaminnut ajornartorsiuteqartarlutik. Taamaattumik meeqqat atuarfianni pingaarnertigut aqqissuussaasumik pilersaarusiornissaq pisariaqarpoq, ilaatigut atuartitsinerup pitsaanerulerneranik qulakkeerinnittumik, ilaatigullu aningaasat sapinngisamik pitsaanerpaamik atorneqarlutik.

Tulliullugu meeqqat atuarfiannik qimatserernerup kingorna ukiut marluk qaangiunnerini meeqqat atuarfianni ukioqatigiit affai inorlugit inuusuttut ilinniarsiini aallartittarput. Ilutigisaanik inuusuttut ilinniarsiini arlalinnik aporfeqarpoq, ullummikkut ilinniarsiini ilinniartunut inissaqartitsineq ajornartorsiutaalereerluni.

Kiisalu inuussutissarsiornermi suliffeqarnermilu isumagineqartussamik arlalinnik ajornartorsiuteqarpoq. Siullermik aalisarnermik ingerlatsiviusoq nutarterneqartariaqarpoq ataasiakkaallu isertitaqarnerat qaffatsinneqarluni. Tamanna isumaqarpoq aalisarnerup iluani suliffeqartut amerlassusaat isumalluutitigut tunngaviusunut naleqqussarneqartariaqartut. Tulliullugu suliffeqarfiit avataaniittunik sulisinnaasutut inissisimasut amerlavallaarput. Ullumikkut ingerlataqarfinni arlalinni sulisussamik amigateqareerlunilu tikisitsisoqartarpoq, pingaartumik isumaginninnerup peqqinnissaqarfiullu kiisalu sanaartornerup iluanni. Siunissami inuussutissarsiutini siuariartorfiusussani sulisinnaasunik amerlanerujussuarnik pisariaqartitsisoqartussaavoq, pingaartumik aatsitassarsiornermi.

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik ineriartortitsineq ajornartorsiutit qulaani taaneqartut illuatungilerniarlugit ataatsimut aqqissuussamik ineriartortitsiniarneruvoq. Aqqissuussineq nuna tamakkerlugu ilinniartitaanerup kiisalu inuussutissarsiutit suliffeqarnerullu iluanni arfineq marlunnik immikkoortortaqarpoq. Taamatuttaaq atortulersuutit (attaveqaatit), sanaartukkat pilersaarusiortarnerillu pillugit killigititat akimorlugit nuna tamakkerlugu arlalinnik iliuseqartoqassaaq. Tassunga ilanngutissaaq kommunit sisamat kommuniminni siuarsaaneq atugarissaarnerlu pillugit qanoq siuarsarnissaannut pilersaarusiorsimanerat.

Tulliuttumiipput nuna tamakkerlugu aqqissuussat arfineq marluk taakkunanilu suliniuteqarfiusut pilersaarutillu pingaarnert:

Meeqqat atuarfiata pimoorussamik suliniuteqarfiginera:

- Kommunitut tamanut piffissaliussatut aamma iliuusissatut Inerisaavik pilersaarusiussaaq Ataatsimoortumik nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummut tunngavissaq
- Meeqqat atuarfianni oqaatsitigut piginnaasat annertunerusumik isiginiarneqarneri
- Atuartitsineri IKT-p annertunerusumik atorneqartarnissaa

Meeqqat atuarfianit inuusuttut ilinniarfiinut oqinnerusumik ikaarsaarsinnaanissaq

- Aqutissiuussinissamut suliniut pillugu ataatsimoortumik pilersaarut 2011-p ingerlanerani akuersissutigineqassaaq
- Februar – marts: Meeqqat atuarfianneersunik atuartunut atatillugu ingerlanerani misissueqqissaarneq
- Ilinniarfiit ineqarfii, atuarfiit aamma efterskolit pillugit immikkoortumi aqqissuussamik pilersaarusiorneq 2011-mi upernaakkut salliutillugu suliniuteqarfissaq
- Meeqqat atuarfiata inuusuttullu ilinniarfiisa akornanni ikaarsaariartitsinerup aperfeqannginnera

Inuusuttut ilinniarfiisa ataatsimut pilersaarusiorfigineqarnerat

- Suliffinni ilinniarfissat amerlanerusut pilersinniarlugit 2011-mi ukiakkut iliuusissanut pilersaarusiorneq

Suliffeqarnermut tunngasut periarfigissaartut sulianut aalajangersimasunut tunngatillugu najukkanullu assigiinngitsunut nuttarfiusinnaasoq

- 1) Ikaarsaariartitsinerit, innersuussisarnerit aqutissiuussinerillu, 2) inuusutissarsiuutitut piorsaaffiisunut allamut atuartitsinerit pikkorissaanerillu, 3) suliffeqarneq inissaqartitsiviusoq pillugit iliuuseqarnissamut allaffissornikkut pilersaarusiornermi sammiviliinissamut pingaarnersiunermullu pingaarnertigut politikkikkut tunngaviit piarnerpaamik akuersissutigineqarneri
- Nuttarsinnaanerup siuarsarneqarnissaanut suliniutinut ajornannginnerusumik isersinnaanermut pilersaarut

Inuusutissarsiuutini ineriartorfiusuni suliffeqarfiit akornanni misilittakkanik paarlaasseqatigiissitsisalernissamik pilersitsineq

- *Aatsitassat:*
  - IBA-mi isumaqatigiissutit misilittakkat iluatigisinnaajumallugit nalilersorneqassapput
  - aatsitassarsiornermut ilinniarfiup kommuninilu suliffissarsiuussisarfiit akornanni pitsaaneruseqatigiinneq
  - Aatsitassarsiornermut ilinniarfik aningaasaliissutinik patajaannerusumik qulakkeerunneqassaaq
  - ”piffissap ilaani suliffissaaleqisut”, ukiup ataatsip naannginnerani ukiumut akissarsiaqartunut tunngatillugu inatsisinik naleqqussaaneq.
- *Inuusutissarsiuutitigut siuarsaaneq*
  - Inuusutissarsiuutitigut siuarsaaneq aqqissuussineq nutaaq tamatumalu malitsigisaanik isumassarsiorluni siunnersuineq pillugu isummernissamut tunngavissiaq 2011-mi ukiup affaani siullermi

- Inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertussaaffiusunut nutaanut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata unammillersinnaassusia pillugu nalunaarusiaq 2011-mi ukiup affaani siullermi naammassissasoq ilimagineqarpoq
- Inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertussaaffiusunut atatillugu inatsisitigut toqqammavigisat naleqqussarneri, tassunga ilanngullugu inuussutissarsiornermut inatsit
- tapiissutit pillugit nalilersueqqissaarineq 2011
- *Takornariaqarnermik inuussutissarsiorneq:*
  - Takornariaqarnermi aqqissuussamik ineriartortitsineq nutaaq 2011-mi ukiup affaata siulliup ingerlanerani pigineqalissaaq

Sinerissap qanittuani aalisarnerup nutarteriffigineqarnera

- *Aalisarneq pillugu inatsisip nutarterneqarnera:*
  - Immikkoortoq siulleq UPA 2011-mi naammassineqassaaq UKA 2011-mi aappasaaneerqarlunilu pingajussaaneerqassaaq.
  - Aalisarnermik inuussutissarsiornerup iluani aqqissuussaanikkut ajornartorsiutinik annertuumik misissueqqissaarneq 2011-mi ukiup affaani siullermi.
  - Immikkoortup aappaa kingusinnerpaamik UPA 2012-mi naammassineqassaaq: kinguaariit nikinnerat, isumalluutinit iluanaarutit akileraarusersorneri il.il.
- *Qaleralinniarnermi aqutsinissamut pilersaarut*
  - Qaleralinniarnermi aqutsinissamut pilersaarummut nutaamut siunnersuut 2011-mi upernaakkut
  - Aqqissuussaanikkut naleqqussaanermi 2011 ikaarsaarfiussaaq

Nunatsinni inuussutissanik tunisassiornerup tuniniaanerullu annertusarneqarnera

- Aqqissuussamik pilersaarusiornarlunilu iliuusissanut pilersaarusiorneq 2011-mi ukiup affaata aappaani piareersarneqassaaq. Taassuma ilaatigut imarissavai:
  - Nunap iluani nioqqutissiorneq
  - Tunitsiviit pillugit kiffartuussinissamut isumaqatigiissutit
  - Inuussutissalerinermut tunngasunik inuussutissarsiutinullu siuarsaanermi iliuuserisassat
- Nunatsinni puisit amiinik tunisaqarnerup annertusinissaanut immikkut suliniut

Nunatsinni sanaartornermi aqqissuussamik pilersaarusiorneq piareersarlunilu sulineq

- Sanaartornermut tunngatillugu killiffik pillugu nalunaarusiaq 2011-mi upernaap ingerlanerani suliarineqassaaq
- Nuna tamakkerlugu sanaartornermi aningaasalersuinermilu aqqissuussamik piffissamut 2012 – 2017-mut pilersaarusiorneq suliarineqassaaq
- Ilinniartut ineqarfii, atuarfiit aamma efterskolit pillugit immikkoortumi aqqissuussamik pilersaarusiorneq 2011-mi upernaakkut salliutillugu suliniuteqarfissaaq

Ineriartortitsineq pillugu ataatsimeersuarnerit

- 2011-p aamma 2012-ip ingerlaneranni ilaatigut nunaqarfinnik inerisaanissaq siunertaralugu nunap immikkoortuini ineriartortitsineq pillugu

ataatsimeersuartitsisoqassaaq kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat
akornanni suleqatigiinnikut aaqqissuussamik.

3. Aallarniut

Naalackersuisut nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiortoqarnissaanik takorluugaq 2010-mi akuersissutigaat, taannalu isumassarsiarineqarpoq Nunatta nammineq namminersornissaq pillugu isumaliutissiissutaanit, tamatumani suliaq pineqartoq pillugu tunngaviusumik malinnaavissaqarfiusinnaaqqullugu, inuiaqatigiinni ineriartornermut politikikkut anguniakkat siamasissumik aamma malinnaaffiusinnaaqqullugu.

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiornermit takorluukkat – aqqissuussamik anguniakkat

“Nunap immikkoortuisa ineriartortinnissaannut periusissaq inuiaqatigiit imminut napatittut ineriartornissaannut pitsaasumik toqqammavissiissaaq, kikkut tamarmik ineriartornissaminnut namminerlu pilersornermikkut inuunerup ingerlannissaanut periarfissaqarlutik.”

Imminut napatitsiviusumik ineriartortitsineq

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiornermik suliaqarnermut ataatsimoorussamik tunngavissiat ilanngunneqarnikuupput, tamatumuunakkut iliuuserisat imminut napatitsiviusumik ingerlanneqarsinnaaqqullugit.

Imminut napatitsiviusumik ineriartortitsineq nunat tamalaat akornanni akuerisamik sammivigineqartartut tunngavigalugit ingerlanneqassaaq:

- avatangiisinut / økologiskimik,
- inuiaqatigiinnut / aningaasaqarnermut aammalu
- kulturimut / inuit atugarisaannut sammivigitinneqartartut tunngavigalugit.

Anguniagaavoq suliat ingerlateqqinneqarnissaannut atasumik aallaaviussasut aqqissuussamik pilersaarutit immikkuualuttui, ikorfartuutaassasut nuna tamakkerlugu aamma nunap immikkoortuini tunngaviusumik anguniakkanut. Tamatuma pilersitviunissaa unammilligassaqarfiuvoq, tamannalu paatsuugassaangitsumik nalunarunnaarpoq immikkoortut ataasiakkaat misissorneranni.

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiornermut killissarititaasut

Kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinnermut pingaaruteqarpoq suliat pineqartut ingerlanneqarnerat pillugu ataatsimoorussamik paasinnissinnaanissaq. Taamaattumik borgmesterit aamma Naalackersuisut malittarisassat uku akuersissutigaat:

- Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiornermut atatillugu kommunini pineqartuni anguniakkat aqqissuussamillu pilersarusiat politikikkut imminni piginnittuuffiunerat kommunalbestyrelsini pineqartuniippoq, taamatuttaarlu inuiaqatigiinni anguniakkat aqqissuussaamillu pilersarusiat naalackersuisuniillutik.
- Suliamut attuumassuteqartut ataatsimoorlutik soqutigisaraat taakku pineqartut assigiimmik sammivissinniassallugit, tamatumuunakkut pingaarnertut anguniassallugit inuussutissarsiornikkut- aamma suliffissaqartitsiniarnikkut pitsaasumik ineriartortitsinerit pillugit angusaqarfiunissaat; taakku siunissami

atugarissaarnissakkut ineriartortitsinissamut aningaasalersueqataassammata, pilersussatut kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat aqputigalugit innuttaasunut sammisumik.

- Najukkani iliuuseqarfiulersussat sapinngisamik tigussaasunnngortinniarneqartassapput, pilersinneqartassallutillu kommunit aqputigalugit. Taamaattumik taakku Namminersorlutik Oqartussat aqputigalugit ingerlassassaassanngillat, akerlianik taakku kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suliassat agguataarnissaat pillugit erseqqilluinnartumik taaneqarsimangippata.
- Nunap immikkoortuini aalajangersimasumik pilersaarusiornissamut atasumik 2011-mut aningaasanut inatsimmi toqqaannartumik aningaasaliissuteqartoqarnikuunngilaq. Taamaakkaluartoq inatsimmut oqaasertaliussat aqputigalugit periarfissiissuteqartoqarpoq kontot pineqartut assigiinngitsut akornanni nuussisoqarsinnaasarnissaanik, tamatumuunakkut Nunap immikkoortuini aalajangersimasumik pilersaarusiornissap iluani anguniakkat iliuuserisassallu ikorfartorneqarsinnaaqullugit. Suliamut attuumassuteqartut isumaqatigiissutigat kommunini aammalu inuiaqatigiinni oqartussaasut iluanni ataatsimoorussamik soqutigisarisaat pillugit pingaarnersiutinertut ikorfartuutaasinnaasut aningaasalersuiffiginissaat ujartuiffigisassallugu. Soorunalimi tamakku pillugit aalajangiinerit kommunalbestyrelsit aammalu Namminersorlutik Oqartussat namminneq isummerfigisassaraat. Agguataarinissamut aalajangersimasumik najoqqutassaasinnaasussat suliamut attuumassuteqartut akornanni immikkoortuini susasaqarfiusuni isumaqatigiissutinilu pineqartuini maleruagassat atuuttut malillugit isumagineqartariaqartassapput. Tamakku, tamanna pisariaqartinneqarpat, politikikkut malinnaaqatigiissitani oqaluuserineqarsinnaasassapput.
- Namminersorlutik Oqartussanit kommuninut nammatassat suliassallu agguataarnissaat pillugit aqqissuussat Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermi qulequtaasinnaasapput, tamatumani suliamut attuumassuteqartut arlaasa isumaqarfigippassuk Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermut tamanna pingaaruteqartutigut ajornartorsiutaasinnaasoq. Taamaattoqarpat suliamut attuumassuteqartut arlaasa apeqqut pineqartoq politikikkut malinnaaqatigiissitani immikkut oqaluuserisassanngortissinnaavaat. Malinnaaqatigiissitat taakku KANUKOKA-p/kommunit aammalu Namminersorlutik Oqartussat akornannit ivertinneqarpat pisortat ingerlataanni aqqissuussaaneq pillugu Namminersorlutik Oqartussat aammalu kommunit akornanni suliassanik nuussinissamik aqutsinissaq pillugu isumaginnittussatut.

Taamaattumik nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiorneq kommuninik iluarsaaqqinnermut taarsiutaanngilaq. Suliassanik kommuninut nussuinnermik suliag immi pingaartitalu suliassaavoq nassuiaatigineqarneratut katigussiffimmi allami isumagineqartoq.

Nunap immikkoortuinut sammisumik allatut isigalugu sammivissiineq

Nunatsinni inuuniarnikkut atugarisaat assigiinngisitaartorujussuupput. Tamanna aamma atuuppoq sinerissami najukkani assigiinngitsuni ineriartortitsinissakkut periarfissatigut unammilligassatigullu. Tamatuma ilaatigut kinguneraa Akileraartarnermut- aamma

Atugarissaanermut Isumalioqatigiissitat pilersinneqarnerannut, kiisalu meeqqanut-aamma inuusuttunut aaqqissuussamik pilersaarusiornissamik aaqqissuussisoqarneranut, tamatumuunakkut ajornartorsiutit annertunerpaartaat iliuuseqarfigisinnaajumallugit.

Nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiorneq iliuuserisanut taakkununga ilassutaassaaq, taamatullu ukiuni aggersuni pineqartunut naleqqussarneqassalluni. Pisariaqarpoq sulii annerusumik nunap immikkoortuini nukittuffiit aallaviusarnissaat, taamatullu aamma ippoq kommunit iluani, tamatumuunakkut inuiaqatigiinni ineriartortitsineq tigussaalluartaqartoq pilersissagutsigu, soorlu assersuutigalugu Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit (Det økonomiske Råd) 2010-mi uparuaat tamanna pisariaqassasoq nunatta innuttaasa atugarissaarnissaannut siunissamut iluaqutaasussamik aningaasalersuisoqarsinnaassappat.

Tungaviusaaq isumalluutit/atugassarititaasut, piginnaasat nunallu immikkoortuini periarfissat pioreersut atuiffiunissaat, malitsigissallugu nunap immikkoortuini najukkanilu sulianut pineqartunut atasumik sammisaqartut suliat ingerlanneqarnerannut aamma akuutinneqarnissaat. Tamanna ilaatigut pissaaq nunap immikkoortuini ineriartortitseqqinnissamik politikkeqarnikkut.

Nunap immikkoortuini isumalluutit/atugassarititaasut pioreersut assersuutigalugu tassaasinnaapput:

- pinngortitap pissarititai nukissiuutinut ataavartunut attuumassuteqarsinnaasut, soorlu anorimik- imaluunniit erngup nukinganik nukissiuutinut,
- nunap isikkuatigut kulturikkut pitsaassutsit takornariaqarnermut attuumassuteqarsinnaasut,
- isumalluutit/atugassarititaasut nerisassanut qanittumik nioqutissiarineqarsinnaasunut attuumassuteqarsinnaasut,
- pinngortitami isumalluutit amerliartuinnavinngitsut piujuaannartitsinerli tunngavigalugu iluaqutiginiarneqarsinnaasut, aammalu
- sulisutigut isumalluutit piginnaasaqarfigisalluunniit suliffeqarfinni aalajangersimasuni imaluunniit suliffeqarfeqatigiikkuutaani imaluunniit ilisimatusarnermik- aamma ilinniartitsinermik suleqatigiikkuutaani akuusut.

Aaqqissuussamik pilersaarusiatiqut iliuuserisanut allanut ataqatigiissutaasut

Aaqqissuussamik pilersaarusiati allat arlallit annertunerusumik iluarsaaqqinnissanut iliuuserisassanullu piareersaataasussat aallartinneqarnikuupput. Taakku nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiornermut atasumik suleqqinnissamut sunniuteqarsinnaajumaartussaapput. Taakkununga ilanngullugit taaneqarsinnaapput Akileraartarnermut- aamma Atugarissaanermut Isumalioqatigiissitat aammalu Angallannermut Assartuinernullu Isumalioqatigiissitat, aallaqqaammut 2011-mi ukiup affaani siullermi isumaliutissiissuteqartussaasut. Arlariit taakku naatsorsuutigineqarpoq Inatsisartuni politikikkut ukioq manna oqaluuserineqassasut. Taamatuttaaq IKT pillugu aaqqissuussamik nutaamik pilersaarusiassamut (Paasissutissiineq Attaveqatigiinneq Teknologii) siunnersuut saqqummertussaavoq, naatsorsuutigineqarporlu nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiornermi siunnerfilimmik anguniakkat anguneqarsinnaanissaannut iliuuserisanut aalajangersimasunik siunnersuuteqarfijumaartoq ikorfartuutaasinnaasunik.

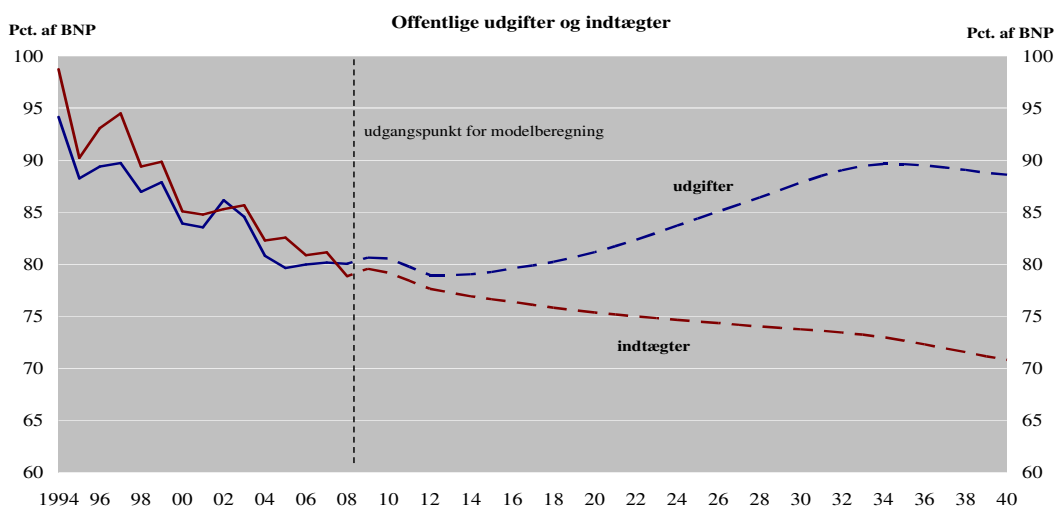
Taamaattumik aqqissuussamik pilersaarussianit pineqartunit siunnersuutit oqaluuserineqarnissaat pingaaruteqarpoq, taamatullu attuumassuteqartillugit nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiormi iliuusissanut aalajangersimasumik pilersaarutitut ilanngullugit sanilliunneqartarnissaat. Suliut taakku ingerlannerat naatsorsuutigineqarpoq 2011-mi ingerlaavartumik ingerlajumaartoq.

4. Nunap immikkoortuini aaqqissuussamik ineriartortitsinermut nuna tamakkerlugu aallaavigisaq

Aningaasalersuinermi politikikkut unammilligassat

Nunarput aningaasalersuinermi politikikkut ullumikkut unammilligassaqqarpoq erloqinartunik, annertusiartortussanillu nunatsinni ukioqatigiikkuutaat agguataarnerisa allanngoriartornerat ilutigalugu. Soorlu naalagaaffinni/nunani killerni allanisuulli qitornartaarinqartartut ikiliartorput, ilutigalugulu innuttaasut inuusarnerat sivitsoriartorluni. Taakku imminnut sunniutillit malitsigaat inuit inuussutissarsiutini toqqaannartumik akuusinnaallutik ukiortussusillit sulii ikiliartormata, akerlianik utoqqasaat pilersugassat amerliartortut. Taamaasilluni pisortat ikiorsiissutitigut pisartagaritittagaat annertusiartortumik nanertorneqaleriartorput. Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiinnit titartagaliap matuma kinguliani takutinneqqarpoq pisortat isertitarisartagaasa aningaasartuutigisartagaasalu qanoq ineriartorfiujumaarnersut, tamatumani innuttaasut katitigaaneranni allannguutaasussat naatsorsuutigereeraanni.

Takussutissiaq 1: Pisortat aningaasartuutigisartagaasa aamma pisortat isertitarisartagaasa qanoq ineriartorfiujumaarnersut, tigusaq Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit 2010-mi nalunaarusiaannit

Anm.: Ekskl. renter, tillagt salg af varer og tjenester. BNP skønnet i 2008. Fremskrivning fra holdbarhedsmodel med 1 pct. produktivitetsvækst. Kilde.: Grønlands Statistik, Departementet for finanser, Politisk-økonomisk beretning 2010, og egne beregninger

Pilersuinikkut pisussaaffigisartakkat arlariinnit sunnerneqqartarput, tassalu utoqqasaanik/utoqqarnik pilersuinikkut pisussaaffimmik aammalu meeqqanut inuusuttunullu pilersuinikkut pisussaaffimmik. Meeqqat inunngortartut sulii ikinneruleriartormata meeqqanut inuusuttunullu pilersuinikkut pisussaaffigisartakkat ikiliartornerat ilutigalugu annikillartussapput, tamannalu 2020-p tungaanut paarlattoqassalluni innuttaasut akornanni utoqqasaasunut/utoqqarnut pilersuinikkut pisussaaffeqarnerup annertusineranik. Taamaattumik titartagaliami matuma siuliani

takutinneqartuni naatsorsuutigineqartut takutinneqarpoq meeqqat inuusuttullu ikiliartornerat 2020-p tungaanut pineqartunut pisortat aningaasartuutigisartagaat allannguuteqanngikkunik annikilliartharumaartut.

Tamannali aatsaat pissaaq meeqqat ikiliartornerat malitseqarpat meeqqanut suliaqarfiit naleqqussaaffigineqarpata, taamaasillutik aningaasartuutit assersuutigalugu atuarfintut meeqqerivinnullu aningaasartuutaasartut meeqqat inuusuttullu ikiliartornerat ilutigalugu annikilliarthortinneqarpata. Naleqqussarnerlu tamanna maannamut suli pisimangilaq, tamatumani atuartumut ataatsimut atugassarititaasutigut atuisarneq akerlianik malunnaatilimmik qaffassimammatt. Ineriartornerlu taanna taamatut ingerlaannassappat pisortat aningaasartuutigisassaatt titartagaliami matuma siulianiittumi takutinneqartumi annertussusilernerat appasinaagaassapput, taamaattumik malitsigissallugu pisortat aningaasartuutigisartagaasa isertitaqaatigisartagaasalu akornanni nikinganerata suli annertunerulernissaa. Meeqqat atuarfiat pillugu peqqussutit siusinnerusukkut atuuttup aammalu maannakkut atuuttup akornanni ikaarsaariartoqarnissaa pillugu aalajangersakkat malitsigisaannik ukiut marlussuit suli ingerlaqqaassapput isumalluutitigut atugassarititaasutigullu takuneqarsinnaalernissaanut atuartut ikiliartortut.

Taamaattumik meeqqat- aamma inuusuttut pillugit suliaqarfinni meeqqat ikiliartornerat ilutigalugu naleqqussaasoqaraluarpalluunniit taamatut inissisimasoqarnera naapertuutinngilaq, tamatumani titartagaliami pineqartumi pisortat aningaasartuutaasa isertitassaasalu akornanni nikinganerup taamatut annertutiginera taarsigassarsinikkut aningaasalersorneqarsinnaanaviannngimmat. Allatut taallugu pisortat aningaasartuutaat annikillilertariaqarput, ilutigitillugulu isertitassatigut tunngavissat annertunerusut isumannaarniarneqartariaqarlutik. Taamatut naleqqussaaneq maannangaq pisariaqarpoq, kinguartitsineq taamaallaat kinguneqaannassammatt naleqqussarnissakkut siunissami pisariaqartinneqartussat suli annertuneruliinnassammata. Taamaattumik Nunatta ullumikkut unammilligassatigut ullummikkut siunnerfigisaasa ilaannut atasumik iliuseqarnissaaq pisariaqarpoq, pingaartumik sulisorineqarsinnaasut siunissami inuussutissarsiutitigut aqqissuussaannissamut naleqqussarsimasut isumannaarneqarnissaasigut, tassalu ilinniagaqarsimasut naammattut pissarsiarisimanissaat, aammalu nunaqarfiit suli annerusumik imminnut pilersorsinnaanerulernissaat.

Ilinniartitaanerup iluani annertuumik unammilligassat

Nunatta Karsianut isertitassatigut tunngavissat isumannaarnissaannut periarfissat pitsaanerpaat ilaat tassaavoq sulisorineqarsinnaasut ilinniagaqarsimassutsikkut qaffasinnerusumik inissisimalersinnaanissaat. Nioqqutissiorsinnaassuseq annertusissaaq, kisianni aamma akileraarutitigut tunngavissat malunnaatilimmik annertusissapput, tamatumani sulisut ataasiakkaat inuussutissarsiutitigut isertitarisartagaat annertuumik qaffassammata. Suliamik ilinniagaqarsimasormi suliamik ilinniagaqarsimanngitsumit 30 pct-it missaannik annerusumik isertitaqartarpoq, una qaffasissumik ilinniagaqarsimasooq ilinniagaqarsimanngitsumit marloriaataat sinnerlugit isertitaqartarpoq. Taakku saniatigut inuit ilinniagaqarsimasut suliffeqarnerup iluani aalajaannerusumik inissisimasinnaasarmata, taamaattumillu ikiorsiissutitigut isertitaqarnissamut sulisartuunermi piffissami sivikinnerusumi siviisinnerusumiluunniit pisariaqartitsisinnaanissaat annikinnerusarluni.

- Ullumikkut sulisorineqarsinnaasut 40 pct-iisa missaat kisimik piginnaasaqarfiusumik ilinniagaqarsimasuupput, tamatumalu kinguneraa inuiaqatigiit ullumikkut atugarissaarfiusussaagaluartorpassuit ullumikkut annaaneqartarlutik.
- Ilutigaluguli tamanna aamma ima isumaqarpoq atorneqanngitsunik periarfissaqarluartoqarmat, isumannaarutaasinnaasunik Nunatta Karsiata isertitarisartagaata malunnaatilimmik qaffanneqarsinnaanerannut, tamatumani innuttaasut suli annerusumik ilinniagaqalerpata.
- Naallu siuariartortoqartoq nalunangikkaluartoq, inuusuttunullu ilinniaritaanerit/ilinniarfiit aatsaat taama amerlatigisunik ukioq manna tigusaluartoq, taamaattoq meeqqat atuarfiannit ingerlaqqittussat 15 – 17 pct.-ii kisimik meeqqat atuarfiannit soraarummeernerminnit inuusuttunut ilinniaritaanernut/ilinniarfinnut toqqaannartumik ingerlaqqipput. Meeqqat atuarfiannit soraarummeereersut akornanni ukiut marluk qaangiukkaangata aamma taakku 43 pct-iisa missaat kisimik inuusuttunut ilinniaritaanermik/ilinniarfimmi aallartittarput.
- Taamaattumik pingaaruteqarpoq ilinniaritaanikkut aaqqissuuseriaatsimi killissaritaasariaqartut isumannaassallugit. Taamaattumillu ilinniaritaanermik aaqqissuuseriaatsimi ajornartorsiutit aporfiusartullu, taamatullu innuttaasut ilinniagaqarnikkut inissisimanerisa qaffasissusissaannut aporfiusinnaasut ullumikkullu pioreersut iliuuseqarfiusariaqarput. Ajornartorsiutinut taakkununga ilaatigut ilaapput nunaqarfiit meerartaat tamanut atuuttumik ajornartorsiонерusarmata piginnaasaqarfiusumik ilinniagaqarlernissamik naammassisaqassallutik, tamatumani ilinniaritaanerni taamaattuni ilinniaritsinerit tamarluinnangajammik danskisut ingerlanneqartarmata. Taamatuttaaq ilinniaritsisut ilinniarisimasut ilinniaritsisullu ilinniagaqarqittussat amigaataapput, ilaatigut IKT-p atuaritsinerimi atorneqarnissaanut atasumik. Aporfissatut ajornartorsiuteqarfiusut annerusumik aamma tassaasarput kollegiassaaleqinerit, ininik ilinniaritsivissaaleqineq aammalu sungiusarluni suliffissaaleqineq (praktikerfissaaleqineq).

Inuussutissarsiornerup iluani annertuumik unammilligassat

- Nunatta avammut nioqquteqartarnermigut ullumikkut isertitarisartagai amerlanerpaat aalisarnermik ingerlataqarfimmeersuupput, taamaattorli inuutissarsiutip pineqartup iluani aaqqissuusaaanikkut annertuumik ajornartorsiuteqartoqarpoq. Paarlattuanik aatsitassarsiornermi aallartissappallu aluminiuminik suliffissuaqarfikkut avammut nioqquteqartarnikkut annertoorujussuarnik isertitaqarsinnaalernissamut periarfissaqarluartoqarpoq. Pisariaqassaarli piffissaq sivisooq isigalugu immikkullu nakkutigilluakkamik iliuuseqartoqarlunilu pikkoriffiginerusamik unammillersinnaassutsip takutissinnaanissaa taamatut periarfissaalluartut tamakku atorluarsinnaajumallugit, taamatullu inuussutissarsiutitigut- aamma suliffeqarnermi aaqqissuusaaanerup allanngorneranik atuiluarsinnaanikkut, taamaasilluni Nunarput isertitaqarfiusinnaasutigut siamasinnerusumik tunngavissaqalerlunilu annertunerusumik isertitaqaateqarsinnaaqullugu.
- Aalisartut piniartullu amerlaqisut inuussutissarsiutigisamikkut annikitsuinnarmik isertitaqaateqartarput → Inuussutissarsiutip pineqartup iluani isumalluutitigut tunngaviusunut sammisumik suliffissaqartinneqartut amerlassusiat naleqqussaaffiusariaqarpoq.

- Ilutigalugu sinerissap qanittuani aalisariutit nutarteriffiunissaat pisariaqarpoq.
- Pisortat ingerlataqarfigisaat aamma aktiaatileqatigiiffiit pisortanit pigineqartut aningaasanik kaaviiartitsinermi annertuumik inissisimapput, nunalu niuerfeearpassuarnut aggulunnikuuvoq. Taamaasilluni ajornakusoorpoq nunap iluani niuernerup ineriartortitsivigeqqinnissaa aammalu aningaasartuutit annikillilerumallugit tunisaqartarnermullu atasumik isornarnerusumik inissisimasoqalersitsisinnaanissaq. Taamaattumik pineqartoq pillugu politikkerisap aqqiivigineqarnissaa pisariaqarpoq.

Suliffeqarnermi annertuumik unammilligassaqarfiusut

- Inuussutissarsiutinit maannakkut annertusaafiullutillu piorsaaffiusuni ullumikkut sulisussaaleqisoqalereerpoq, taakkunanilu – aamma aggersussani taamaattuni – sulisussat pisariaqartinneqartussaapput.
- Suliamik ilinniagaqarsimasut amerlavallaamik ilarparujussui pisortat ingerlatarisaanniipput.
- Ilutigalugu sulisorineqarsinnaasut periarfissaagaluartut ilarparujussui suliffeqarnerup avataaniipput, aammalu suliamik ilinniagaqarsimangitsut akornanni annertuallaarujussuarmik suliffissaaleqisoqarluni.

Nunaqarfinnut tunngasunut annertuumik unammilligassat

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermik suliaqarnissap pilersaarusiornernat ilanngullugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarusiortitsipput qulequtaqartumik *”Kalaallit Nunaanni najugaqarfiit pillugit killiffik – nunaqarfiit immikkut sammenerullugit”* (*”Status for bosteder i Grønland – med særlig fokus på bygderne”*) Nordregio’p suliarisaanik. Nalunaarusiaq Rasmus Ole Rasmussenimit suliarineqarpoq, taannalu Nunatsinni assigiinngitsutigut ajornartorsiutaasartut pillugit ukiorpassuarni suliaqartareersimavoq, ilanngullugu nuttartarneq pillugu nalilersueqqissaarineq 2010-meersoq.

Nalunaarusiaq annertuujummat Nordregio’ kommuninut sammisumik nalunaarusiornikuuvoq (nalunaarusiaq nanoq.gl-imiippoq). Nalunaarusiami pineqartut kommunit ataasiakkaat najugaqarfigisaat pillugit paasissutissat, taakkulu nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinernut sanilliunneqarput. Anguniagaq tassaavoq kommunit ataasiakkaat assigiinngitsunut attuumassuteqartunut tigussaanagerusunik sakkussaqaalernissaat.

Nalunaarusiaq *”Kalaallit Nunaanni najugaqarfiit pillugit killiffik – nunaqarfiit immikkut sammenerullugit”* (*”Status for bosteder i Grønland – med særlig fokus på bygderne”*) malillugu nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermik suliaqarqinnissami pileriartortut erseqqissut pingaaruteqartullu arlallit takutinneqarput. Tamatumani matuma kinguliini taaneqartut aamma pingaaruteqartuupput:

- Tunngaviusumik ukiuni kingullerni 20-ni nunaqarfinniit illoqarfinnut annertuumik nussortoqarpoq. Taamaasilluni nunaqarfiit arlallit piffiup taassuma ingerlanerani inuirutivissimapput, taamatullu pisoqaleriartornera ingerlaannassappat nunaqarfiit allat malinnaajumaarput.
- Ilutigalugu, arnat taakkuugajuttarput nuuttartut, malitsigalugu meeqqat ikinneruleriartornerat utoqqasaallu amerlaneruleriartornerat tamanut attuutumik nunaqarfinni annerusarmat illoqarfinnit. Tamatuma malitsigaa nunaqarfinni amerlaqisuni sulisorineqarsinnaasut ikiliartormata, akerlianik utoqqasaanut

pilersuinikkut pisussaaffik annertusiartortoq, taamaattumillu nunaqarfimmi pineqartumi ataatsimut isertitaasartut amerlanerpaartaat tassaagajuttarlutik pisortanit ikiorsiissutit (pingaartumik soraarnerussutisiat).

- Taakku saniatigut nunaqarfinni ilinniagaqarsimanikkut inissisimanerup qaffasissusia tamanut atuuttumik appasinnerusarpoq illoqarfinnut sanilliullugu, tamannalu aamma takuneqarsinnaasarluni isertitarineqartartut agguataarnerisigut. Taamaasillu inoqutigiit agguaqatigiissillugu isertitarisartagaat illoqarfinniittunut sanilliullugu nunaqarfinniittuni appasinnerujussuupput. Tamannali tamani assigiginnangilaq. Illoqarfinni aamma innuttaasoqatigiiaaqqarpoq annikitsuararsuarnik isertitaqartartunik (soorluttaaq nunaqarfiit ilaanni innuttaasut qaffasissumik aamma isertitaqartartut).

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionermi aqqissuussaanimik malinnaaneq

ˆNordregioˆ milli nalunaarusiaq matuma siuliani taaneqartoq immini kisimi tunngaviusinnaangilaq. Pingaaruteqarpoq politikikkut immikkoortut pineqartut ingerlaavartumik malinnaaffigineqarnissaat, ilanngullugit immikkoortut nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionermi ilanngunneqartut. Kommunit, Namminersorlutik Oqartussat, ingerlataqarfiit sulianullu pineqartunut akuusut allat pisariaqartippaat qullersaanermut (aqutsinikkut) paasissutissanik pisariaqartitanik ingerlaavartumik aqutissaqarsinnaasarnissartik/paasissutissarsisinnaasarnissartik.

Aqqissuussaanimik malinnaanissamik aqqissuusseriaatsip pilersinneqarnera pivoq Namminersorlutik Oqartussat pillugit isumalioqatigiissitat inassuteqaataannut toqqaannartumik malitseqartumik. Taamaasilluni tunngaviusumik anguniagaq immikkoortunut ukununga agguataarlugu naatumik nassuiaateqarfiusinnaavoq:

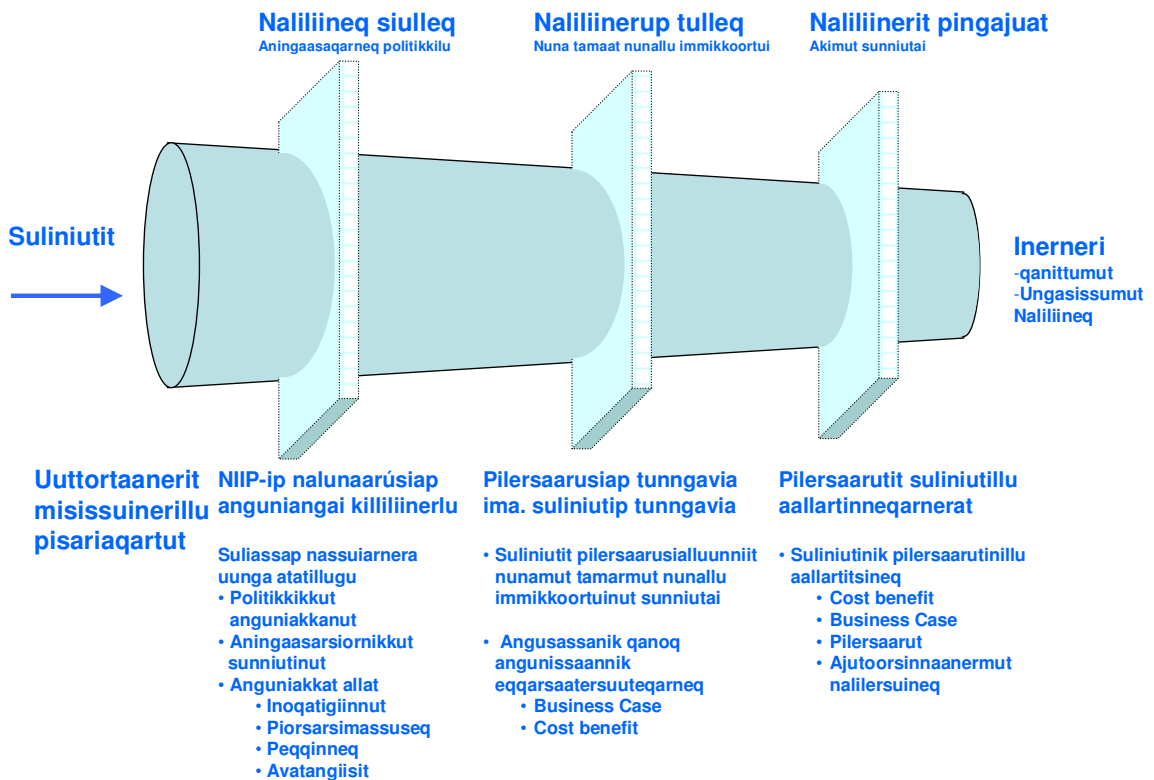
- Immikkoortut arlallit pingaarutillillu sunniuteqarfiutaasa ingerlaavartumik uuttorneqartarnerisigut (nalilersorneqartarnerisigut) ilisimasanik atuuttut tunngavigalugit eqqortunillu pilersitsisoqassaaq, tassuunakkullu sunniutilimmik pilersaarusiortoqarsinnaalissaaq politikikkullu immikkoortut suliaqarfiusut assiginnigitsut aqutsivigineqarsinnaassallutik, taamatullu immikkoortut taakku iliuseqarfiginerisa aqutsivigineqarnerat sunniutilimmik ingerlasinnaanissaat tunngavissaqassalluni.
- Aqqissuussaanimik malinnaanermi angusat (paasisat) politikikkut imaluunniit aqutsinikkut oqallisiginninnerit ataatsimoorussamik ilisimasatigut tunngavissaqartoqarsinnaalissaaq.
- Suleqatigisat avataaneersut isumaqatigiinniarfigisarnissaannut pitsaasumik atorluarsinnaasamillu tunngavissaqarnissamik isumannaarutaassaaq.
- Aqqissuussaanimik malinnaanermi paasisat ilaatinneqassapput politikkinik ineriartortitsinissamut atasumik suliamullu attuumassuteqartunik allanik attaveqatigiinnermi qitiusumik ilaatinneqartussatut, soqutigisaqartunut ilaassallutik politikikkut suleqatigiiffiit, kattuffiit, suliffeqarfiit innuttaasullu ataasiakkaat.

Taamaattumik inuusuttut meeqqat atuarfiannik qimatsisunut atasumik qanoq pisoqartarnera pillugu nalilersueqqissaarinerit pillugit misiliummik suliniut maannakkut aallarnisarneqarpoq. Kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat aqqissuussaanimik malinnaanerulersussaq iluaqutigilersussaassavaat, tamanna politikerinut aqutsisunullu illugiimmik aqutsinikkut pitsaanerusumik sakkussaassammata.

Matuma kinguliini takussutissiaq aqusaagassanik aqutsinermut aamma aqqissuussaanermik malinnaanissamut tunngavissatut titartagaliaavoq. Ilaatigut takutinneqarput siunnerfilimmik anguniagassatut politikikkut toqqakkat aammalu nuna tamakkerlugu aamma nunap immikkoortuini iliuusissat suliniutillu imminnut ataqatigiinnerat, ilaatigullu pineqartut malitsigisaannik sunniutaasunut aningaasartuutissat naatsorsuutigisallu pillugit isumaliutigisat, taamatullu sunniutaasut ingerlaavartumik uuttuiffigineqartarnissaat (naliliiffigineqartarnissaat).

*

NIIP-imi tulleriarinissap uuttortaanissallu tunngaviusumik ersersinneqarnera

5. Siunnerfilimmik anguniakkat aamma aaqqissuussamik pilersaarutit immikkuualuttui pillugit killiffiit

Nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiormut takorluugaq angusaqarfiussaaq aaqqissuussamik pilersaarutit immikkuualuttui arfineq-marluk uku ingerlatsiviunerat aqutigalugit:

- *Meeqqat atuarfiata pimoorussamik suliniuteqarfiginera*
- *Meeqqat atuarfianit inuusuttut ilinniarfinut oqinnerusumik ikaarsaarsinnaanissaq*
- *Inuusuttut ilinniarfiisa ataatsimut pilersaarusiordfigineqarnerat*
- *Suliffeqarnernermut tunngasut periarfissagissaartut sulianut aalajangersimasunut tunngatillugu najukkanullu assigiinngitsunut nuttarfiusinnaasoq*
- *Sinerissap qanittuani aalisarnerup nutarteriffigineqarnera*
- *Inuusutissarsiutini ineriartorfiusuni suliffeqarfiit akornanni misilittakkanik paarlaasseqatigissitsisalernissamik pilersitsineq*
- *Nunatsinni inuusutissamik tunisassiornerup tuniniaanerullu annertusarneqarnera*

Pineqartut ataatsimoorfigisaat tassaavoq akunnerminni annerusumik minnerusumilluunniit imminnut pisariaqartitsiviugamik imminnullu taakkunannga malitseqaqtigiiffiusarlutik. Taamaattumik ingerlataqarfiusut arlallit akornanni suleqatigiilluarnissaq pisariaqassaaq.

Aaqqissuussamik pilersaarutit immikkuualuttui tamaasa immikkut pillugit siunnerfilimmik anguniakkat suliarineqarnikuupput, taakkulu pingaaruteqarput politikkikkut takorluukkat piviusunngortitsiviunissaannut, atorneqartussat immikkoortut pingaarnertut iliuuseqarfiussat iluanni iliuuserisat suliniutillu pingaarnersiuffigalugillu nalimmassarnissaannut.

Immikkoortortani tulliuuttuni sapinngisamik nassuiaateqarfiupput aaqqissuussamik pilersaarutit immikkuualuttuini tamani makku:

- *Siunnerfilimmik anguniagassatut isumaqatigiissutit*
- *Killiffiit aamma unammilligassat*
- *Iliuusissat pillugit anguniakkat immikkuualuttui (anguniakkat piviusunngortitiviginissaat isumannaarumallugu iliuusissatut aallarteriikkat pilersaarutaasulluunniit)*

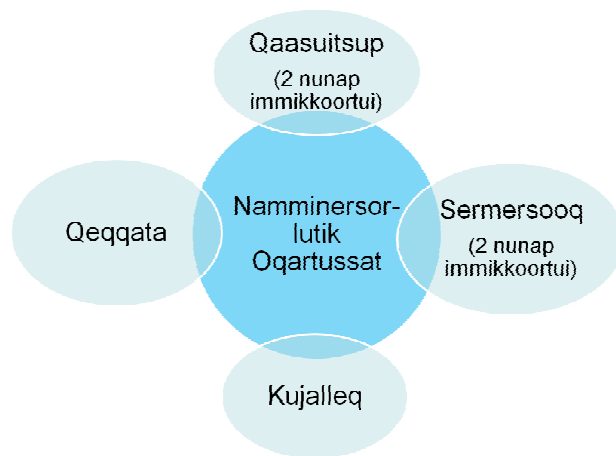
Nunap immikkoortuini ineriartortitsinissami periusissaq nuna tamakkerlugu kommunikkaartumillu suliniutinut attuummassutaat

Pingaaruteqarpoq immikkoortissallugit nunap immikkoortuini ineriartortitsinissani periusissaq nuna tamakkerlugu susassaqtut suliassat kommuninilu tassunga tunngatillugu suliassat. Nuna tamakkerlugu susassaqtut suliassaraat nunap immikkoortuini suliassat sinaakkusersornissaat. Taakku aqutigalugit kommunit soorlu suliffeqarnermut ilinniartitaanermullu suliniutaat toqqaannartunik

ikorfartorneqassapput, inuiqatigiinni inuussutissarsiutinik tunisassiornerusunik ataatsimut pisariaqartitanik pilersitseqataasussanik.

Kommunit nunap immikkoortuani susassaqarfimminni anguniagassatut suliniutissatullu siunnersuutitik nassiutereerpaat, ilaannaalli najukkani politikikkut oqartussanit akuerineqarsimallutik. Anguniagassat suliniutissallu tamakku iliussissatut pilersaarutinnagortinneqartinnagit pisariaqassaaq pingaarnersiuinissaq, suliassat sakkussallu nuna tamakkerlugu susassaqartut, kommunit susassaqartullu namminersortut akornanni naleqquttumik agguataarneqarnissaat.

Takussutissiaq. Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionermermi nuna tamakkerlugu kommunillu akornanni suleqatigiinnermut tunngavissiap nassuiaatitaa titartaganngorlugu

Kommunit marluk ineriartortitseqqinnissakkut periarfissatigut assigiinngitsorujussuarmik inissisimapput unammilligassaqarlutillu nunagisakkut pissutsinik tunngaveqartunik, aammalu isumalluutitigut innuttaasutigullu tunngavigisatigut, attaveqaassutaasut naleqatigiissaarsinnaanerisigut il.il. Taamaattumik siunertamut tulluutissagaluarpoq nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionermermi kommunini taakkunani marlunni nunagisatigut immikkut sammisaqarfiusussat assigiinngitsut aallaavigigaanni. Taamaattumik takussutissiami taasaqarfiupput immikkoortoqartutut arlariinnik, kisianni soorunami kommunisut ataatsit inissisimagaluarlutik.

5. 1 Meeqqat atuarfianni immikkut sammisaqarluni iliuseqarneq

Siunnerfilimmik anguniakkat:

Atuartitsinermi pitsaassuseq qaffallugu – nunaqarfiit isorliunerusullu immikkut isigalugit

Killiffiit unammilligassaqarfiusullu:

Meeqqat atuarfiat inuiaqatigiit ineriartoqqinnissaannut aalajangersimasumik tunngavissaavoq. Taamaattumik nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusernermi immikkoortunut pingaarnernut aamma inissisimatinnearpoq.

Meeqqat atuarfiat pillugu peqqussut atuuttoq 2003-mi atuutilerpoq. Atuartut siulliit peqqussummi tunngavissat malillugit ukiuni qulini atuarfiusussani ingerlatsereersimasussat meeqqat atuarfiat qimassavaat 2013-imi. Taamanikkussamullu aatsaat siusinnerpaamik inaarutaasumik naliliisinnaasoqalissaaq peqqussut tassanilu tunngavissarititaasut qanoq atuuffiusimanersut. Pivusorsioraannili ukiut arlallit ingerlaqqaartariaqarsimassapput, tamatumani peqqussut ilaatigut naliliiffigineqartariaqassammat atuartut qassit toqqaannartumik ilinniagaqalersimanerannik, aammalu qassit taakkuninnga naammassinninersut. Meeqqat atuarfialli pillugu maannamut naliliinerup 2010-mi ingerlanneqartumit paasisat erseqqissumik takutippaat peqqussut sinerissami atuarfinni tamakkiisumik atuutilersitsiviusimangitsaq. Tamatumani pineqarnerupput illoqarfinni minnerni atuarfiit nunaqarfinnilu atuarfiit, tassalu atuutilersitsiviusutut kinguaattooqqasut. Taamaakkaluartoq suli erseqqivissumik kisitsisitalersinnaangilaq atuartut qassiunersut atuartinneqartartut peqqussut malillugu tamakkiisumik atuutilersitsiviunngitsumik.

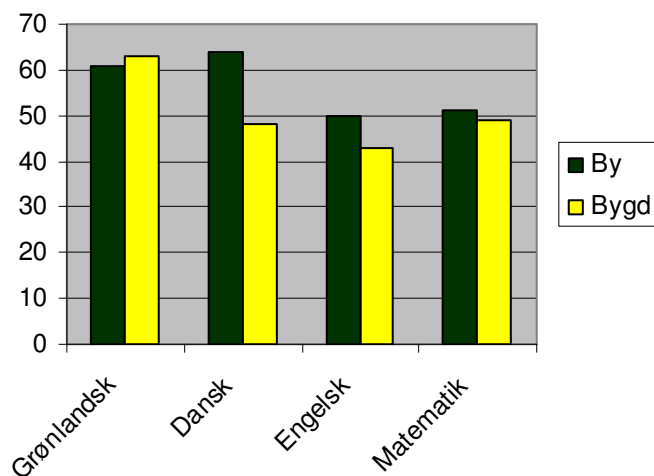
Peqqussummut malitsigisaanillu inatsisilianut atatillugu nutaartaasoq tassaavoq 3. aamma 7. klassini atuartut misilitsinneqartalernerat. Misilitsinnerit allattariarsornertut ingerlanneqartarput fagini kalaallisut, danskisut, matematikkimut, akullernilu aamma tuluttut. Alloriarfinni misilitsitsisarnerit ineriartortillugit sulineq aallartinneqarpoq 2003-mi, misileraanerillu pingasuit ingerlanneqareersut misilitsitsisarnerit taamaattut atuutilersinneqavippat 2007-imi.

Misilitsitsisarnerit ingerlaavaartumik pitsanngorsarlugillu ineriartorteqqinnerat pisariippat kingorna. Taamaattumik maannamut ajornakusoorpoq misilitsitsisarnerit angusat qanoq ineriartortuuneri meeqqat atuarfiat pillugu peqqussutip atuartut piginnaasatigut inissisimaffigisaannut sunniutaasut naliliiffigissallugit. Tamatuma saniatigut sivikippallaarpoq atuuffiusimanerat angusallu aamma ingerlaavartumik allannguiffiusarsimallutik. Alloriarfinnili misilitsitsisarnerit angusat paasinarsitsisinnaappat illoqarfinni- aamma nunaqarfinni atuartut fagini assigiinngitsuni qanoq angusaqartarnerannik¹.

---

¹ Meeqqat atuarfianni soraarummeerit illoqarfiit atuarfiini ingerlanneqartarput, taakkunani atuartut nunaqarfinnerisut amerlanersaat 8. klassimiit atuarneq malinnaaffigisarmassuk. Taamaasilluni inaarutaasumik soraarummeerutinit angusat illoqarfinni nunaqarfinnilu atuartunut naatsorsueqqissaarnikkut avisaartinniarsinnaanerit ajornakusoorpoq, uku alloriarfinni misilitsitsisarnerit illoqarfinni- aamma nunaqarfinni atuarfinni ingerlanneqartarnerat pissutigalugu avisaartissinnaanerit periarfissaasartut naatsorsueqqissaarinnermi.

Takussutissiaq 1: 7. klassini angusisartut %-inngorlugit (2009)

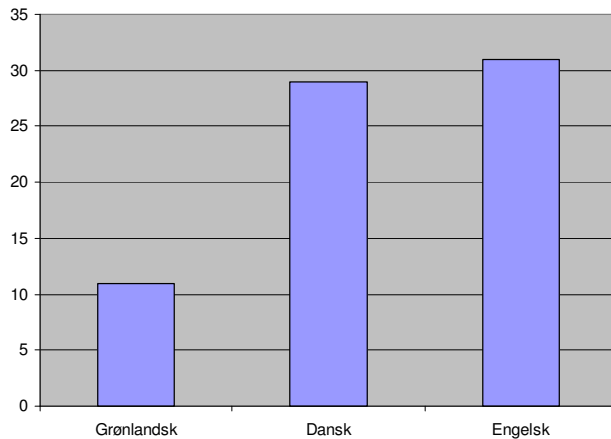
Paasissutissarsivigisaq: Nunatsinni meeqqat atuarfianni Alloriarfinni 2009-mi misilitsitsisarnerit pillugit naatsorsueqqissaarinerit angusaasartullu (Inerisaavik 2010). Takussutissiaq 1-imi takuneqarsinnaavoq nunaqarfinni atuartut illoqarfinni atuartunut sanilliullutik kalaallisut angusaqarluarnerusartut, taamakannerlu matematikkimut, akerlianilli danskisut aamma tuluttut angusaqarnerlunnerusartut. Pingaartumik danskisut taama annertutigisumik angusaqarnerlunnerusarnerat nunaqarfinni atuartunut ajornartorsiutaavoq pineqartut ilinniartitaanermik aaqqissuusseriaatsimi ingerlariaqqissinnaanissaannut.

Nunaqarfinni atuartut amerlanerpaartaatigut illoqarfinni atuarfimmut nuuttariaqartarput ukiut atuartitsiviusussat kingulliit malinnaaffigisinnaajumallugit. Amerlaqisut atuarfiup najugaqarfiutaani (skolehjemmimi) najugaqartarput. Tamatumani atuartut taakku kulturikkut inuttullu annertuutigit allarluinnarmut pisarput. Meeqqat atuarfiat pillugu naliliinermut atatillugu misissuinerit takutippaat atuarfiit angerlarsimaffiutaanni pamersaanikkut imaritinneqartartut illoqarfimmiit illoqarfimmut nikerartorujussuusut.

Meeqqat atuarfianni soraarummeertarnertigut angusaasartut takutippaat, soorlu alloriarfinni misilitsitsisarneri angusaasartut tamanna aamma takutikkaat, oqaasilerinermut fagit amerlaqisut ajornartorsiuteqarfigigaat.

Takussutissiaq 2: Atuartut karakteri 5 imaluunniit ataallugu angusaqartartut amerlassusiat (2009)

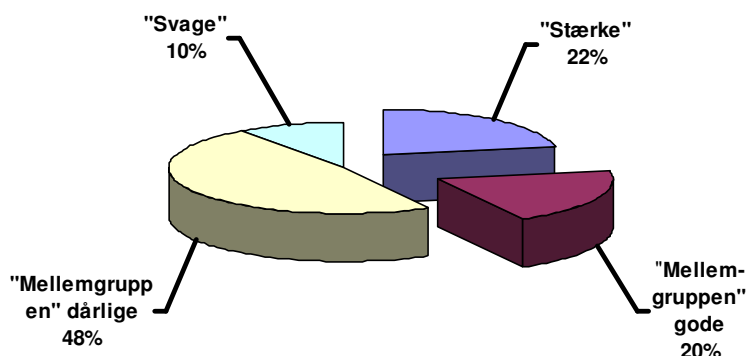
Paasissutissarsivigisaq: Nunatsinni Meeqqat Atuarfiat 2009/2010 (Inerisaavik).

Takussutissiami 2-mi takuneqarsinnaavoq atuartut danskisut aamma tuluttut karakterimik ataalluguluunniit angusisut amerlassusiat 30%-it missaanniittut. Kingumut takuneqarsinnaavoq atuartut akornanni amerlavallaartut ilinniagaqaqqissinnaanissamut atasumik oqaatsitigut aporfissaqartut. Maluginiarneqarpoq karakteriliisarneq pisoqaq takussutissiami malinneqarsimasoq, taannaammat 2009-mi sulii atortinneqartoq.

Atuartut arlallit meeqqat atuarfiat qimattaarpaat soraarummeersimanerminnik uppersaatisisimanatik. Taakkunannga tassaaneruserput immikkut klassini atuartitat, taamaattorli atuartuusartut akornanni aamma amerlanngikkaluit atuarfimiit akuujunnaarsinneqartarput assigiinngitsunik pissuteqartumik, assersuutigalugu suliffissaqalernissamut ikaarsaariassappata. Pineqartut 2010-mi katillugit 90-it missaanniippat.

Meeqqat atuarfiannili soraarummeerutaasartutigit angusaasartut misissornerisigit aamma takuneqarsinnaavoq atuartut fagini assigiinngitsuni ataatsimut piginnaasaat nuannaartorinartoqaannangitsoq. Ilinniartitaanermut Naalakkersuisoqarfik, Inerisaavik suleqatigalugu, atuartut meeqqat atuarfiannik 2010-mi qimatsisut inuunermikkut tunuliaqutarisaat pillugit misissuivoq.

Takussutissiaq 3: Atuartut inissisimaffigisaat

Paasisutissarsivigisaq: Inerisaaviup karakterit pillugit katersuivianit immikkut katersukkat.

Atuartut 10%-iisa missaat naatsorsuuttariaqarput fagitigut sanngiitsorujussuartut, Taakku pisinnaasaat ima sanngiiffiutigipput Meeqqat- aamma Inuusuttunut pillugit aqqissuussamik pilersaarusiame (Børn- og Ungestrategien) maannakkorpiak Namminersorlutik Oqartussani aqqissuunneqartumi immikkut sammineqartussat (fokusgruppe) isigineqartariaqassallutik. Paarlattuanik atuartooqatigiikkuutaanit 22%-iisa missaat atuartutut pikkorissutut inissisimapput.

Atuartut taaneqareersut akunneranniittut agguataarput pitsaanerusutut inissisimallutik 20%-iisa missaat 48%-iisa missaat ajornerusumiillutik. Kingullertut taaneqartuni tassaannerusarput atuartut, amerlanerpaartaat eqqarsaatigalugit, faginut sanngiitsut, pingaartumik oqaatsit pillugit fagini.

Ilinniartitaanermut pilersaarussiaq naapertorlugu siumukarneq ingerlaqqiinnassappat akunneranniittunit angusakinnerusartut taakkuupput ikorfartorneqartussat. Taakkunaniittut oqaatsit pillugit fagini sanngiiffeqarput, immikkullu sammillugit iliuseqarnissaq atuartunut taakkununga ikorfartuinissamut sammitinneqassaaq.

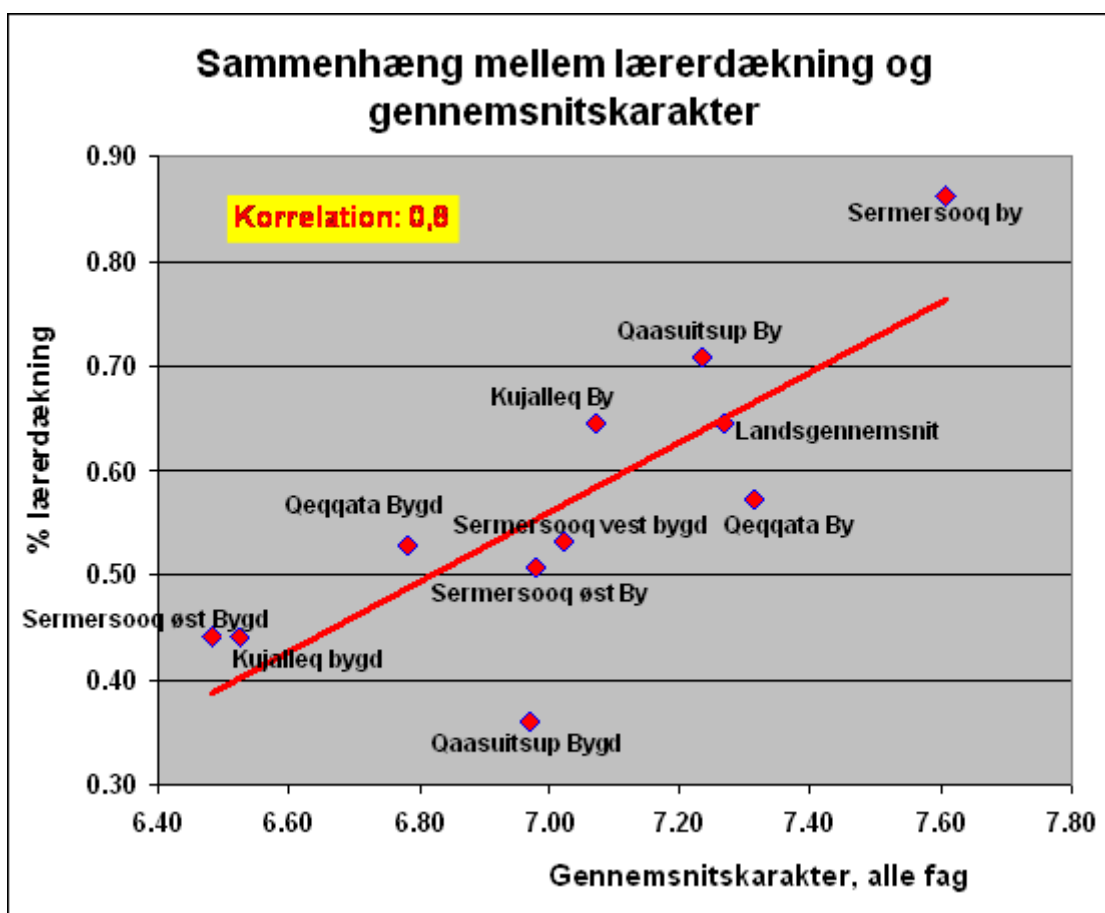
Ilinniartitaaneq pillugu isumasioqatigiinnermi "Siunissaq pilersiguk 2" Ilulissani 2011-mi februaarimi ingerlanneqartumi saqqummiunneqarmata soraarummeerutini agguaqatigiissillugu karaktererineqartartut takutippaat niviarsiaqqat nukappiaqqanit angusarissaarnerusartut. Nukappiaqqat karakterilulluinnartut akornanni amerlanersaapput, paarlattuanillu pitsaasunik aamma pitsaalluinnartunik karakterillit akornanni niviarsiaqqat amerlanerullutik.

Ullumikkut meeqqat atuarfianni immikkut ajornartorsiutaasoq tassaavoq ilinniartitsisut ilinniarsimasut aamma timelærerit agguataarnerat. Taamaasilluni ilinniartitsisut ilinniagaqarsimasut amerlanerpaartaat illoqarfiit atuarfianniippat, nunaqarfinni atuarfiit annertunerpaamik atuartitsisarnerminni timelærerinik atuisariaqartartut. Ajornartorsiulli illoqarfiit atuarfiini arlalinni aamma siumugassaavoq. Nuna tamakkerlugu ilinniartitsisussaqaarsinnaaneq ukiumi atuarfusumi 2009/10-mi 1,8%-inik appasinneruvoq ukiumut atuarfusumut 2007/08-mut sanilliullugu.

Takussutissiaq 4-mi erseqqissumik takuneqarsinnaavoq ilinniartitsisoqarniarnikkut tunuliaqutaqarneq aamma karakterit agguaqatigiinnerisa akornanni pitsaasumik ataqatigiittoqartoq. Tamanna naatsorsuutigineqareersinnaavoq, kisianni tupaallannarpoq taakku imminnut ataqatigiinnerat taama erseqqitsigimmat².

Nalilersueqqissaarinerilli taamaattut nangaassuteqarfiusariaqartarput, tamatumani atuarfiit ilaat ilaqutariinni inuttut atugarisamikkut atugarliuuteqartunik amerlanerusunik atuartuuteqarsinnaasarmata. Tamannali siumut sammisumik naqqiiffigineqarsinnaasussaassaaq. Kisitsit tunuliaqutaat ima erseqqitsigaat tunngavissaqartitsillutik imminnut ataqatigiissinnaanerannik annertunerusumik nalilersueqqissaarinissamut.

Takussutissiaq 4: Ilinniartitsisoqarnikkut tunuliaqutaqarnerup aamma agguaqatigiissillugu karakterit imminnut ataqatigiinnerat

³ Korrelation´imik taasaq (imminnut katitigaanerat) piginnaasatigut nukittussutsumik uuttuinerimi teknikkikkut atorqeartarpoq. Paasissutissani 0,8-mik imaluunniit 80%-inik naleqartinneqarpoq, imaappoq ilinniartitsisoqartitsiviusut karakterit 80%-iinut nassuiaataapput.

Taamatut assigiinnngisitaartumik ilinniartitsisoqarnera suleqatigiikkuutaallu imminnut immersoqatigiissinnaasut amerlannginnerat tunngavissaalluarpoq IKT-p aaqqissuussaannerusumik atornissaanik atuartitsisarnermi ilinniagaqaqqitsitsisarnermilu. Ataatsimeersuarneq ”*Sarfariisoq II – E-ducation*” 2010-mi septembarimi ingerlanneqartumi tamanna qulequtaritinneqarpoq. Ataatsimeersuarneq tassangaanniillu qanoq eqqartuisoqarsimaneranik nalunaarsukkat takutippaat IKT-p aaqqissuussaasumik atorsinnaanissaanut atasumik unammilligassaqaartoqartoq arlalinnik. Ajornartorsiutit aaqqinneqarnaviangillat assersuutigalugu atuarfiit internettimut attaveqaataannut aningaasartuutaasartut appartinnerinnaanerisigut. Allanik aamma pisoqartariaqarpoq, ilanngullugu ilinniartitsisut ilinniagaqaqqittarnissaasigut.

Anguniakkat immikkuualuttortai aamma iliuuserisassat:

Meeqqat atuarfiat nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiornermi immikkoortuuvoq iliuuseqarfiususaaq. Maannangaarlu immikkoortut immikkut sammisassat siamasissut tamanullu atuuttut toqqartorneqarsinnaalereerput. Nunamut tamarmut suliaassaavoq meeqqat atuarfianni qaffasissutsimut anguneqartartut pitsaanerulersinnissaat. Suliaassaavoq klassini ataasiakkaani imaluunniit atuarfinni ataasiakkaani kisimi isumagineqartariaqanngitsoq, kisiannili immikkoortuni inissisimaffiusuni amerlaqisuni siamasissumik ataatsimoorussiviusumillu sammivilimmik iliuuseqarfiusariaqartoq suliamullu attuumassuteqartut arlallit aamma akuuffigisassaattut.

Inerisaavik, KANUKOKA suleqatigalugu, kommuninut sisamaasunut maanna isumaqatigiissusioreerpoq meeqqat atuarfiat pillugu peqqussutit atuutilersinneqarneranut atasumik malinnaaffigeqqullugu nukittorsaaviginissaanik, tamatumani tunngavigineqarput (piffiup) qiteqqunera naliliinermi (midtvejsevaluering) inassuteqaatit aamma kommunit pisariaqartitaat kiisalu immikkoortut iliuuseqarfiusussat qulequttat matuma kinguliini taaneqartut tunngavigalugit:

- **Meeqqat atuarfiat pillugu naliliineq pineqartunillu malinnaaqqinnissamut pilersaarutit naatsorsuutigisat**

Kommunit 3. aamma 7. klassinut alloriarnerni angusat meeqqallu atuarfiannit inaarutaasumik naliliinermi paasisat tunngavigalugit immikkoortunik iliuuseqarfiusussanik aaqqissuussissapput, taakkulu atuarfimi qullersaasunut tunngaviussapput atuarfiup ingerlatsinissanut atasumik iliuusissat pillugit pilersaarusiornissamut. Iliuusissat pillugit pilersaarummi naliliisarnermi sakkussiap Angusakka´p atorneqarnera nukittorsarneqassaaq, pingaartumik atuartut, ilinniartitsisut suleqatigalugit, namminneq ilikkagassaminnut atasumik anguniakkanik aaqqissuussisarnerannut, iliuusissanut pilersaarutinut naliliisarnerullu atuarfiup angerlarsimaffiullu akornanni suleqatiginnermut tunngaviunissaanut kiisalu atuarfiup ingerlanissaanut ilikkagassallu ingerlannissaannut siunnerfilimmik pilersaarusiortarnissanut sakkussat pineqartillugit.

- **Inuusuttut meeqqat atuarfiat qimareeraangassuk qanoq ingerlariaqqittarnerannut atasumik nalilersueqqissaarineq**

2010-mi atuartut soraarummeertut inissisimaffigisaat suaassutsinut agguataarlugit aammalu efterskolertunut, piareersaataasumik ilinniagaqalersunut, inuussutissarsiutinik ilinniagaqalersunut kiisalu katataasunut (restgruppe) atasumik

qanoq ingerlasoqarneranik nalilersueqqissaarineq kommunit suleqatigalugit ingerlanneqassaaq, siunertaralugu inuusuttoq pineqartoq peqatigalugu iliuusissat pillugit pilersaarusiorsinnaasarnissaq.

- **Meeqqat atuariata aamma inuusuttunut ilinniartitaanerit akornanni aqutissiuussisarneq ikaarsaariartitsisarnerlu**

Inuusuttut meeqqat atuariannik qimatsisut qanoq ingerlariaqqittarnerat pillugu nalilersueqqissaarinerit tunngavigalugit meeqqat atuarianni aqutissiuussisarneq (vejledning) sukaterneqassaaq, pingaartumik meeqqat atuariata aamma inuusuttunut ilinniartitaanerit akornanni ikaarsaariartitsisarnerit pineqartillugit.

- **Atuartut immikkut pisariaqartitsisut**

Kommunini PPR'it (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning) suleqatigalugit atuartut immikkut pisariaqartitsisut immikkut sammineqassapput. Immikkut atuartitsisarnermi siunnersuisartut modul'ikkaartumik pikkorissartinneqartarnissamik neqeroorfigineqassapput, atuartut immikkut pisariaqartitallit pillugit iliuuserisartakkat pitsaanerulersissinnaajumallugit. Kommunit ilaat ataaseq qulequtaqartitsivoq atuartut peroriartormikkut atugarliuuteqartut pillugit. Siunertarineqarpoq atuartut taakku ilaqutaasa atuartullu pineqartut namminneq qanoq "kivitseqataasinnaassanersut" inersimasutut inuunerinnermik imaqartumik pitsaanerumik periarfissaqarsinnaanissaannut ikorfartuutaasinnaasumik.

- **Nunaqarfimmiit illoqarfimmut ikaarsaariarneq – kollegiat aamma atuariit angerlarsimaffii**

Atuaqatigiikkuutaat pineqartut pitsaanerumik atuarfeqarsinnaanissaat aammalu inuussutissarsiutitigut- kiisalu ilinniagaqarnikkut ingerlataqarnissamut periarfissarisat pitsaanerulersikkumallugit suliniutigisat.

- **Ilinniartitsisunik angalaqatigiissitanik aqqissuussineq aamma ungasissumiit atuartitsineq**

Kommuneqarfik Sermersooq peqatigalugu misilittakkat ilisimasallu kommuninut allanut paarlaasseqatigiissutigineqassapput, siunertaralugu atuarianni minnerni, oqaatsit pillugit atuartitsisarnermi aammalu atuartitsinermi IKT-p (Information Kommunikation Teknologi, Paasissutissiineq Attaveqatigiinneq Teknologii) atorneqartarnerata qaffasissusiannik "kivitsinissaq" (pitsanngorsaanissaq).

- **Annerusumik isumalluutigineqarsinnaasut (Ressourcepersoner)**

Ilinniartitsisut 'akademisk diplomuddannelse'mik (AD), master'itut ilinniartitaanermik aamma kandidat'itut ilinniartitaanermik ilinniagaqaaqqissimasut periarfissaappallu inuit isumalluutaasinnaallutik piukkunnaatillit allat kommunimi immikkoortunut iliuuseqarfiusussanut kommune peqatigalugu akuunerulersinnissaat.

- **Atugassarititaasunik atuineq**

Kommunimi atuarfeqarfik pillugu kisitsisit pingaarnert paasiniaaffigalugillu misissorneqassapput, tamatumani atuariit ataasiakkaat atuartitsinernut- aamma ilinniartitsisunut tiimit atortagaat, immikkut atuartitsisarnerit ataatsimut, atuartitsisarnerit procentinngorlugit ukiullu ingerlanerani minnerpaamik tiimit atuarfiusussanut sanilliullugu atuartut tiimerisartagaat eqqarsaatigalugit, taakku

atorneqassammata kommunimi atuarfeqarfik pillugu aqutsinissamut ileqqoreqqusat kommunimit suliarineqarnissaanut, taamatullu aamma kommunip aamma Naalackersuisut atuarfinnik nakkutilliinerannut sakkussatut.

- **Sunniutilimmik atuartitseriaatsit (effektive undervisningsprincipper) kommunimit atuutilersinneqarnerat pillugu malinnaaneq**

Kommunip atuutilersitsinissamut pilersaarutaanut atugassatut atuarfinni qullersat/pisortat atuarfik pineqartoq pillugu killiffik malinnaaffigineqarsinnaanngorlugu nassuiaasiussapput, taakku tunngaviussammata atuartitsarnerup fagitigut qaffassarnissaanut aammalu atuartup inuttut ineriartoqqinnissaanut.

- **Piffissaliussatut- aamma iliuusissatut pilersaarutit**

Inerisaavik-mi qullerpaartat kommunip killissarititaasussatut aamma anguniakkatut aaqqissugaat tunngavigalugit kommuninut ataasiakkaanut tamanut immikkut piffissaliussat tunngavigalugit piffissaliussatut- aamma iliuusissatut pilersaarutit suliarissavaat, taakkulu aamma nuna tamakkerlugu ataatsimut pilersarusiornissamut tunngaviujumaatput. Sakkussat taakku tunngaviussapput pisariaqarpat pineqartut killiffigisatik pillugit ukiup aaffakkaartumik nalunaarusiaasartussanut, taamatullu ilisimatitseqatigiittarnissanut aammalu katataasut (restgruppe) aarlerinartumillu inissisimasut (risikogruppe) pillugit ”kivitseqatigiinnissamut”, pineqartut tamakkuninnga suliallit akunnerminni ikorfartoqatigiillutillu ikueqatigiissinnaanissaanut.

- **Peqataasut**

Kommunit peqatigalugit atuarfinni isumasioqatigiissitsinerit 2011-mi martsimi ingerlanneqassapput. Atuarfinni isumasioqatigiissitsineri peqataassapput kommunalbestyrelsimi ilaasortat, atuarfiit siulersuisuini ilaasortat, kommunimi aqutsinermut/allaffissornermut qullersat/pisortat, sulisut sinniisaat, atuartut siunnersuisoqatigiivinit aallartitat, PPR, Piareersarfiit, inuussutissarsiutinik ingerlataqartunit aallartitaq aammalu ilinniartitsisut. Peqataasut katitigaanerat kommunimiit kommunimut nikerarsinnaassaaq, kisianni qinikkat, allaffisornermi aqutsisut, atuarfinni qullersat/pisortat, ilinniartitsisut aammalu atuartut aallartitaqartassapput.

Inerisaavik pamersaaneq atuartitseriaatsillu pillugit pisariaqartinneqartunik tamanik aallartitaqarumaarpoq kommuninut ikorfartuutaasussanik. KANUKOKA aamma KIIN taamaatuttaaq aallartitaqassapput. aamma Ilinniarfissuaq qaaqquneqassaaq.

- **Unammilligassaqarfiusut**

Atuarfinni isumasioqatigiinnerit aamma tunngavisseeqataassapput atualersussaniit atuarfimmuut ikaarsaariartoqartarnerani, atuarfiup aamma inuussuttunut ilinniartitaanerit inuussutissarsiutinillu ingerlataqartut akornanni ikaarsaariartitsisarnermi aammalu nunaqarfimmiit illoqarfimmuut nuuttarnermi unammilligassaqarfiusut ajornartorsiutaasullu aaqqiivissarsiornissaanut atasumik ujartuiffigisinnaanissaanut:

- Atuaqatigiikkuutaanit katataasunut taamatullu aamma atuaqatigiikkuutaanut sanngiinnerusunut iliuuserisassat taamaatuttaaq

unammilligassa qarfiussapput. Tamatumani ataatsimut sammivilimmik siusinaartumik iliuseqarnissaq pisariaqartinneqarnerusinnaagajussaaq, meeqqat atuariannut killissarititaasut iluanni kisimi isumagineqartussaannngitsumik.

- Ilinniartitsisunngorniarluni siamasissumik ilinniartitaaneq nunaqarfinnut atuariannullu allanut minnernut immikkut sammititaq aammalu timelærerinut siunnerfilimmik iliuseqarnissaq aamma unammilligassa qarfiussapput. Taakku ulluinnarni, amerlanerpaartaat eqqarsaatigalugit, inissisimasarput suliatigut immersueqatigiiffiusinnaasuni annikitsuinnarni. Taamaattumik nutaamik eqqarsartoqartariaqarpoq, ilanngullugit attaveqatigiiffiusinnaasut (netværk), ilinniartitsisunik angalaqatigiissitanik aaqqissuussinerit ilinniagaqaqqitsitsinikkullu aaqqissuussinerit atornerarnerisigut, ilaatigut IKT-p atornerarnera tunngaviusutut iluaqutigalugu.
- Taamatuttaaq unammilligassa qarfiuvoq meeqqat atuarianni ataqatigiissumik iliuseqalersinnaanissaq, tamatumani nunap immikkoortuani, kommunimi, illoqarfimmi nunaqarfinni inuttut kulturikkullu atugarisat pineqartillugit. Tamanna ajornakusoornerulersarpoq inuiaqatigiit ineriartorneranni allanngoriartoqarneratigut, ilaatigut pissuteqartut silaannaap pissusiata allanngoriartorneranik, tamatumalu piniarnermut aalisarnermullu sunniutigisartagai, ilaatigullu unammilligassatigut isumalluutit pineqartillugit inuussutissarsiutitigut maannakkut ukiunilu aggersuni periarfissaalersussat.

Ilassutaasumik pisariaqartitat

Iliuserineqartussat taasat saniatigut makkunani immikkut sammillugit iliuseqarnissaq pisariaqartinneqarumaarpoq:

- Tuluttut, danskisut, matematikkimut aamma pinngortitalerinemik faginut annerusumik sammisaqarnissaq.
- Meeqqat atuarianni soraarummeertarnerni nukappiaqqat niviarsiaqqanut sanilliullutik agguaqatigiissillugu angusakilliornerusarnerat pillugu ajornartorsiutip pissutaanik paasiniaallunilu ikiorsiisoqarnissaanut annerusumik sammisaqarnissaq.
- Atuartitsinerimi IKT-p (Information Kommunikation Teknologi, Paasissutissiineq Attaveqatigiinneq Teknologii) atornerartarnissaa. Pineqartoq pillugu iliussissanut pilersarusiassamut oqaasertaliussisoqassaaq tamatumunngalu siunissamut akisussaaffigisassaq isumannaarneqarluni. Tamanna ilaatigut pisinnaavoq Sarfarissoq II-mi pisimasut nalunaarsorfianni allassimasut malillugit.
- Ilinniartitsisussaaleqinerimi isumalluutigisinnaasanik pitsaanerusumik atuisinnaanissaq, ilanngullugu meeqqat atuarianni ilinniartitsisut ilinniarsimasut atornerarnerisa annerusumik sammineqarnissaa, tassuunakkut sapinngisamik isumannaarsinnaajumallugu atuartitsisarnerisa annerusumik ilinniagassatut qinersimasaannut (liniefag) sammitinneqarnissaat.

- Atuartitsinerit ilaannik isumaginnissinnaanissamut inuit isumalluutaasinnaasoqatigiit allat ilanngutitinneqarsinnaanissaat, ilanngullugit assersuutigalugu suliffeqarfiit suliffeqarnermilu sulianut attuumassuteqartut suleqatigalugit sapaatit akunnerinik aalajangersimasumik sammisaqartitsiviusunik aaqqissuussinerit. Tamanna ilinniartitsisumik suleqateqarnikkut pisariaqarpoq.
- Atualersussanut pamersaanikkut ineriartortitsinermik suliaqarneq ilungersuunneqarnerusaaq, sapinngisamillu nunaqarfiit illoqarfiillu tamarmik 2012 naatinnagu tassunga ilanngunneqareersimassapput. Tamanna aamma ilanngunneqassaaq meeqqat- aamma inuusuttut pillugit aaqqissuussamik pilersaarusiamik suliaqaqqinnermi.

Taamaattumik 2011-mi iliuusissat pillugit ataatsimoorussamik pilersaarusiortoqassaaq, taannalu meeqqat atuarfiat pillugu siunnerfilimmik anguniakkat anguneqarsinnaanissaannut ikorfartuutaassaaq nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiormi killissarititaasut iluanni.

5.2 Meeqqat atuarfiata aamma inuusuttunut ilinniartitaanerit akornanni pisariinnerusumik ikaarsaariartarnissaq

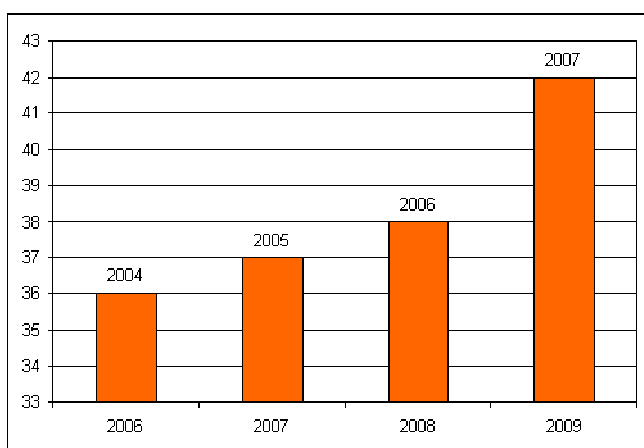
Siunnerfilimmik anguniakkat:

Amerlanerusut meeqqat atuarfiata kingorna inuusuttunut ilinniartitaanerni toqqaannartumik aallartitalernissaat

Killiffit aamma unammilligassaqarfiusut:

Inuusuttut ilinniartitaanermik aqqissuusseriaatsip iluani ingerlariaqqittarnerannut atasumik meeqqat atuarfiannit ingerlaqqittunit, ukiut marluk qaangiunneranni, 42%-iisa missaat ilinniagaqalersimasarput, tak. matuma kinguliini takussutissiaq.

Takussutissiaq: Meeqqat atuarfiannit ingerlaqqittunit, ukiut marluk qaangiunneranni meeqqat atuarfiat qimareerlugu ilinniagaqalersut (ukiumut %-inngorlugit)

Paasissutissarsivigisaq: KIIN

Takussutissiami matuma siulianiittumi takutinneqarpoq meeqqat atuarfiannit ingerlaqqittunit qanoq amerlatigisut ilinniagaqarnermik ingerlatalersimanersut. Kisitsisit aappaatigut takutippaat aalaakkaakannersumik amerliartortut. Tamanna ima paasineqarsinnaavoq ilinniartitaanermut pilersaarutip ajunngitsumik ingerlanerani. Meeqqat atuarfiannit 2007-imi naammassisunit 42%-ii ilinniagaqalersimapput. Ima agguataarput: 40%-iisa missaat inuusutissarsiuutitigut tunngaviusumik ilinniagaqalerput, 30%-iisa missaat ilinniagaqarnissamut piareersarfiusunik ilinniagaqalerput, 15%-iisa missaat ilinniartitaanermik sivikitsumik akunnattumilluunniit ilinniagaqalerput sinnerilu 15%-ii nunani allani ilinniartuullutik. Takussutissiami aappaatigut aamma takutinneqarpoq ilinniartitaanermut pilersaarummi pineqartutigut anguniagassat anguneqarsinnaanissaannut suli anguniagassaqaqisugut.

Atuartut pikkorilluinnartut aamma pikkorissut akornanni pikkorinnerit taakkuugajuttarput ilinniagaqalersartut. Ukioq taanna meeqqat atuarfiat qimakkaangamikku 15%-iisa missaat kisimik inuusuttunut ilinniartitaanermik aallartitsisarput. Pingaaruteqarluinnarpoq pineqartut pillugit ukiuni aggersuni annerusumik iliuseqartoqarnissaa, taamaattumillu iliuseqartoqarluni ineriartortitseqqinnikkut sammivissamut kissaatigisamut atasumik aporfiusinnaasartut qaangerneqarnissaannut iliuseqartoqarnissaa.

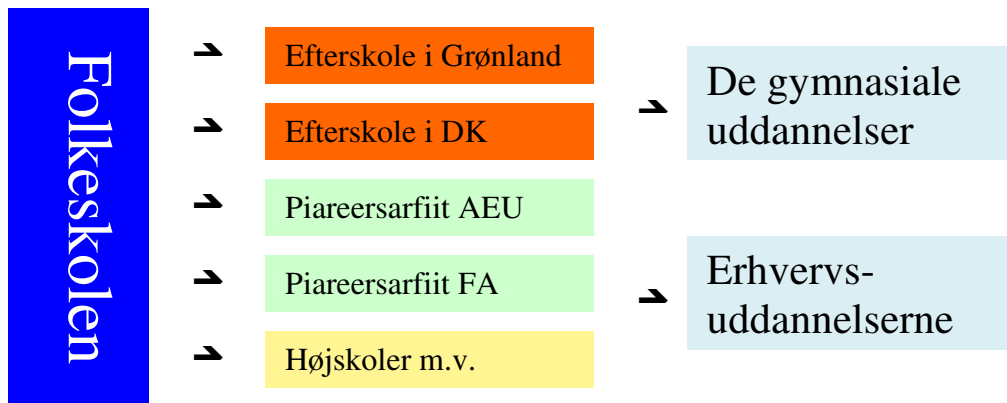
Ilinniartitaaneq pillugu ataatsimeersuarnermi ”siunissaq pilersiguk” Ilulissani 2011-mi januaarimi ingerlanneqartumi amerlanerusut meeqqat atuarfiata kingorna inuusuttunut ilinniartitaanerni toqqaannartumik aallartitalernissaanut atasumik unammilligassat arlallit oqaluserineqarput. Taamaattumik aamma meeqqat atuarfiat pillugu qulequttat assingusut nassuiaateqarfigineqarput, kingornalu aalajangersimasumik sammisaqarlutik suleqatigiissitani arlalinni oqallisigineqarlutik. Ataatsimeersuarnermi imaqarniliaagallartoq matuma kinguliini atorneqarpoq siunnerfilimmik anguniakkatut taasat anguneqarsinnaanissaannut aporfusinnaasut annertunerpaat killiffigisaannut atasumik.

Ikaarsaariartitsineq:

Ataatsimeersuarnermi immikkut sammineqartoq tassaavoq inuusuttut amerlaqisut inuusoyalutik suli ungasissumut nuuttariaqartarmata ilinniartitaaneq kissaatigisartik ingerlakkumallugu. Tamanna piumasaqarfiuvoq aaqqissuuseriaaseq annerusumik aaqqissuunneqartariaqarneranik ilinniartitsinerinnaangitsumik neqerooruteqarnissamik.

Inuusuttut taakku neqeroorfigineqartussaapput kollegianik atuarfiillu angerlarsimaffiinik (skolehjemminik) ullutsinnut naleqquttunik, taamatullu aamma atuartitsinerup/ilinniartitsinerup avataatigut neqeroorutissanik imaqartussanik, assersuutigalugu ataatsimoorluni aaqqissuussanik, siunnersuinernik il.il.

Ullumikkut meeqqat atuarfiata aamma inuusuttunut ilinniartitaanivittut ingerlanneqartartut akornanni sammiveqatigiit sisamat-tallimaapput. Taakku matuma kinguliini takussutissiami paasiuminarsarneqarput.

Ikaarsaariartortitsisarnerit taamaattut naapertuuttumik imaluunniit sunniutilimmik aaqqissuunneqarsinnaangillat annertunerpaartaatigut ilinniartitaanermi aaqqissuuseriaaseq naammattumik ataqatigiissitsiviunngippat. Oqariartuutaapput meeqqat atuarfiata aamma inuusuttunut ilinniartitaanerit akornanni akunnerup (”putup”) matusariaqarneranik pisariaqartitsisoqartoq, tassalu pisinnaasat meeqqat atuarfianni pissarsiarineqartartut aammalu inuusuttunut ilinniartitaanernik ingerlataqarsinnaanissamut pisariaqartinneqartut akornanni.

Ikaarsaartarnerit:

Ilinniartitaanerit akornanni ikaarsaartarnerit pineqartillugit ajornartorsiutaasartut takutippaat pisariaqartoq malinnaaffigeqqinneqartarnissaa inuusuttoq pineqartoq qinnuteqarsimanersoq ilinniagaqalernissamat, tiguneqarnerisooq aammalu ilinniartitaaneq qinnuteqarfisimasani aallartinneraa.

Taamaakkaluartoq aqutissiuussisussaataitanissamik tamanut atuuttumik pisussaaffeqartoqanngilaq, tamanna ullumikkut illoqarfinni ataasiakkaani kisimi isumagineqartarpoq, ataatsimullu isigalugu nunaqarfinni pinngisaannarluni. Imaappoq, inuusuttut meeqqat atuarfiata aamma malitsissaatut ilinniagaqalernissap akornanni akunnermut ("putumut") imaaliallaannaq maangaannartarput. Malinnaaffigeqqinnittarnissamat tamatumunnga akisussaaffik paatsuugassaajunnaarlugu inissinneqartariaqarpoq.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuuserisassat:

Inuusuttut tamarmik meeqqat atuarfiannit qimagutsinnagit erseqqissumik tigussaasumillu aqutissiuunneqarnermik pissarsiaqarsimanissaat pillugu aalajangersimasumik anguniakkat pillugit oqaasertaliuussisoqassaaq. Tamatuma saniatigut aqutissiuussisarneq ataavartumik ingerlaqqittassaaq inuusuttut meeqqat atuarfiannit anereeraangata inuusuttunut ilinniartitaanermik aallartitsinissaasa tungaanut.

Aaqutissiuussisarneq pillugu ataatsimut pilersaarusiaq 2011-mi akuersissutigineqarpoq, ilanngullugu aamma atuuttussaq nunaqarfinni inuusuttunut.

Nunap immikkoortuini aaqqissussamik pilersaarusiormi aaqqissuussaanernik malinnaanermut ilanngullugu inuusuttut meeqqat atuarfiannit anisut ingerlaqqittarnerat pillugu nalilersueqqissaarineq 2011-mi ingerlanneqassaaq.

Sanaartornikkut nuna tamakkerlugu aaqqissuussamik pilersaarusiormut ilanngullugu kollegiat, atuarfiit angerlarsimaffii, atuarfiit aamma efterskolit pillugit aaqqissuussamik pilersaarusiart pingaartillugit iliuuseqarfiussapput 2011-mi upernaakkut, tak. pingaarnertut immikkoortorta 6.

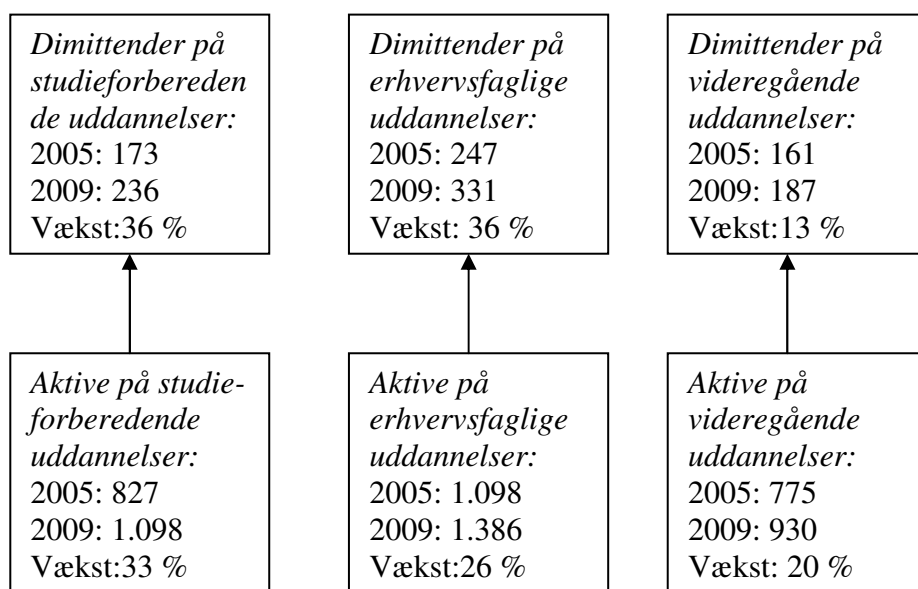
5.3 Inuusuttut ilinniartitaanerit pillugit ataatsimut pilersaarut

Siunnerfilimmik anguniakkat:

- Amerlanerusut meeqqat atuarfiata kingorna inuusuttunut ilinniartitaanerit toqqaannartumik aallartitalernissaat
- Ilinniagaqartut angusaqartartut procentinngoraanni amerlanerulernissaat
- Ilinniagaqalernissamut piareersarfittut ilinniartitaanerit aamma inuussutissarsiutinik tunngaviusumik ilinniartitaanerit tiguneqartartut amerlanerusikkumallugit periarfissanik atorluaasinnaassuseqalernissaq (kost effektiv kapacitet)

Killiffiit aamma unammilligassaqarfiusut:

Atuartut ilinniagaqalersartut amerliartorput, tamannalu ilinniartitaanermik aqqissuusseriaatsimi annerusumik nanertuuteqartitsivoq, aamma ilinniarfissanik. Matuma kinguliini takussutissiami takutinneqarpoq 2005-imiit 2009-mut qanoq ineriartortoqarsimanera. Annertoqisumik annertusiarfiusoqarpoq:

Ukiut tamaasa inuusuttut arlalissuit Qitiusumik Ilinniarfimmi tiguneqarsimagaluarlutik aallartinngitsoortarput suliffimmi sungiusarlutik ilinniarfissaminnik pissarsisinnaannginnertik pissutigalugu Tamanna uggornarluinnarpoq, eqqumiigisassaanili:

- Nunatsinni najukkani arlalippassuarni sulisitsisunut ajornarkusoortarpoq lærling´inik tigusaqarsinnaanissaq, tamatumani najukkami suliat/suliassat ikippallaanngikkunik nikerarpallaartarnerat pissutigalugu.
- Nuuk annertunerpaamik suliaqarfiullunilu suliassaqarfiusarpoq, taamaakkaluartoq amerlassutsinut sanilliullugu suliffimmi inissat ilinniarfiusinnaasut ikinneralaaarsuusarput, immini assortuuffiusutut paasinarsinnaavoq.

- Inuusuttut allaat 16-iinnarnik ukiullit sungiusarluni suliffissamik (praktikkerfisamik) pissarsisinnaajuaannartarput. Ajornartorsiutaaginnartanngilaq namminneq illoqarfigisaminni nunaqarfigisaminniluunniit suliffimmi ilinniarfissarsisinnaasanninnerat. Ajornartorsiut suli annerulersarpoq suliffeqarnerup iluani suliffeqarfinni qullersat danskisut oqaluttut amerlanerisigut, tamatumani inuussuttoq pineqartoq qaavatigut immaqa aamma ajornartorsiuteqarpat danskisut oqalussinnaanissaminik.

Taamaattumik ilinniartitaaneq pillugu ataatsimeersuarnermi ”siunissaq pilersiguk 2”-mi isumaqatigiissutaavoq sungiusarluni suliffissat (praktikkerfissat) pillugit aporfissaqartoqartarneranik ajornartorsiutip aaqqiivigineqarnissaa pingaartillugu isumaginarneqartariaqartoq.

Aaqqiissutaasinnaasutut siunnersuutit arlallit saqqummiunneqarpoq, ilaallutik suliffeqarfinni arlariinni (avillugit) sungiusarluni sulisinnaasoqarsinnaanissaa, sulisitsisut lærling´inik tiguisut akissarsitinneqarsinnaasarnissaat, sungiusarluni suliffissat pillugit ilinniarfimmilu sungiusarluni sulinissap ilaanut taarsiussinnaasassat pillugit piumasaqaataasartut nutaamik nalilersorneqarsinnaanissaat. Taakkununga atatillugu Qitiusumik Ilinniarfinit aallartitat arlallit malugeqquaat sungiusarluni suliffissat pillugit ajornartorsiummik aaqqiineq aamma kollegiatigut inillu ilinniartitsiviusussat pillugit periarfissanut atasumik allanik aporfissanik aamma ajornartorsiorfiulissasoq, taakkulu ingerlateqqinneqartariaqassasut sanaartukkatigut annerusumik aaqqissuussisoqartariaqarnissaanik.

Qitiusumik Ilinniarfiit 1. januar 2011 aallarnerfigalugu pisortat ingerlataqarfiisut namminersortitatut ingerlalerput namminneq siulersuisoqalerlutik. Ilinniarfiit pineqartut Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Iisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit 4. januar 2011 allaffigineqarput siunnersuusioqqullugit sungiusarluni suliffissat pillugit ajornartorsiuteqarnerit qanoq aaqqinneqarsinnaanerannik.

Naalakkersuisoqarfik ´Aalborg Tech College´imut 1. februar 2011 oqaloqatiginnippoq Aalborgimi teknikkikkut ilinniartitaanernut ilinniartooqatigiinnik ingerlaqatigiissunik ilinniagaqarnerup nalaani tamarmi ilinniarfimmi sungiusarluni sulisinnaanissamut periarfissaq atorlugu tappavunngartitsisinnaanissaq pillugu. Aalborgimi Kalaallit Illuutaat suleqatigalugu oqaloqatiginninneq taanna annertusineqarumaarpoq ilinniarnertuunngorniarfittut ingerlataqarfinnut aammalu ingerlataqarfinnut/ilinniarfinnut nunap immikkoortuani pineqartumi immikkut sulisartunut pikkorissartitsisarfiusunut. Nalilerneqarpoq Aalborg maannakkut taannaasoq najugaqarfik Danmarkimi ilinniagaqarniaraanni iliniagaqarnerup nalaani inigisassarsinissamut pisariinneruffiusoq.

Taamaatitsiinnartarnertigut ajornartorsiutit inuusuttunut ilinniartitaanerni suli annertupput. Pingaaruteqarpoq taamaatitsiinnartarnerit akiorniarnernannik suliniuteqarnerup suli pingaartillugu aaqqissuussaasumillu ingerlateqqinneqarnissaa, taamatullu atuartitsinerit/ilinniartitsinerit avataanni iliuserineqarsinnaasunut suli sammitinneqarsinnaasarnissaa, soorluttaaq iliuserineqartarsimasut misissuinerillu assigiinngitsut tamanna oqariartuutigereeraat pingaaruteqarneranik.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuuseqarfiusussat:

Suliffinni ilinniarfissat amerlanerusut pilersinneqarsinnaanissaannut iliuusissanut aalajangersimasumik pilersaarussiaq 2011-mi upernaakkut suliarineqassaaq, ilanngullugulit:

- Qitiusumik Ilinniarfiit siulersuisuinik suleqateqarnej aallartereersoq tunngavigalugu ilinniarfinni sungiusarluni sulisinnaanissamut aamma suliffeqarfinni arlariinni (avillugit) sungiusarluni sulisinnaasarnissamik aaqqissuussinertigut periarfissat paasiniarneqassapput,
- inuusuttut ilaat Nunatta avataani ilinniagaqarfigisinnaasaannut periarfissat paasiniarneqassapput. Ullumikkut ilinniagaqarnissamut nunagisaq apeqqutaatinnagu killilersugaaffiunngitsumik toqqaasinnaavugut, tamannalu suli annerusumik iluaqutiginiarneqarsinnaasariaqarsorinarpoq. Taamatut iliuuseqarnissamut aamma ilaapput ilinniarnertuunngorniarluni ilinniartitaanerit, aammalu AEU-mi ullumikkut atuartinneqartartut iluanni ilinniagaqartussatut siunnerfigisat.
- suliamik ilinniagaqarsimasut amerlassusiannut sanilliussamik nalilersueqqissaartoqassaaq sumi taamaattoqarpat ilinniarfissakippallaarneranik – Namminersorlutik Oqartussani, kommunini aammalu inuusutissarsiutitigut ingerlatani (ilanngullugit nunat allamiut ingerlatseqatigiiffissui), tamatumani inissat amerlanerusut pissarsiarinissaannut siunnerfilimmik iliuuseqartoqarsinnaaqullugu,
- suliffeqarfiit sungiusarluni sulisussanik (praktikkertussanik) tigusaqartartut akissarsitinneqartarnissaannut tunngavissatigut aaqqissuussaanerit pitsaanerulersinneqarsinnaanerit misissorneqassaaq, taamatuttaarlu (akerlianik) suliffeqarfiit suliffimmi ilinniarfissanik ikippallaanik periarfissiisartut pineqartunut allatuulli akilersueqataasinneqartassapput, aammalu
- pisortat suliassiissutigisartakkaminnik suliarinnittussarsiuussisarnerat pillugu inatsisit allat, piserinnittarnikkut politikkit aaqqissuussaanerilluunniit allat allannortinneqarnissaannik pisariaqartitsisoqarnersoq paasiniarneqassaaq, tamatumani suliffimmi ilinniarfissat amerlanerusut pilersinnaanissaat siuarsaaqataafiginnaaqullugu. Ilanngullugu sukumiinerusumik misissorneqassaaq sanaartorerup iluani piffissat pilersaarusiortiusartut annertusineqarsinnaannginnersut, aammalu periarfissaappat aatsitassarsiorerup iluani sanaartugassanik annertoorujussuarnik suliarinnittussarsiuussisoqartillugu isumaqatigiissutit atorineqarsinnaannginnersut. Taakku IBA-mik isumaqatigiissutit taaneqartartut.

5.4 Suliffeqarneq suliaqarfitsigut nuttarfiusinnaallunilu allamut nuttarfiusinnaasutut inissaqartitsiviusoq

Siunnerfilimmik anguniakkat:

- *Sulisussarsiarineqarsinnaasut amerlanerusut*
- *Piginnaanngorsaqqinnerit pillugit aamma allamut ilinniarnissamut iliuuserisat nioqqutissianik/naammassisanik ineriartortitseqqinnissamut sammitinneqarnerullutillu pisariaqartitsinerit malillugit aqunneqassapput*
- *Inuit suliffeqarnermi akuunissaminnut ullumikkut periarfissaqanngitsut sulisorineqarsinnaasut akornannut amerlanerusut pulatikkumallugitisumaginnikkut iliuuseqarnissaq*

Killiffiit aamma unammilligassaqarfiusut:

Atugarissaarnerup siunissamut ineriartortitsivigeqqinnissaanut suliffeqarnermi ineriartortitseqqinneq qitiulluinnartussaavoq. Taamanikkut Namminersornerullutik Oqartussat ataanni 2008-mi suleqatigiissitaliap nalunaarusiaq ”Sulisorineqarsinnaasut inuussutissarsiutinut annertusaaffiusunut nutaanut naleqqussarnissaat” saqqummiuppaa. Ajornartorsiuteqarfiusoq pineqartoq nalunaarusiami nassuiaateqarfigineqarpoq inassuteqaateqartoqarlunilu aalajangersimasumik malinnaaffigeqqinneqarnissaannut. Matuma kinguliini nassuiaat nalunaarusiamit tassanngaanneersuuvoq:

”Nunap suliffissaqartitsiniarnerata siunniussaani pingaarnerit nalinginnaasumik marlunnik immikkoortoqartarpoq:

- Tamakkiisumik suliffissaqartitsineq, periarfissaqarlunilu suliffissaqartitsinermi noqqaassuteqartarneq neqerooruteqartarnerlu oqimaaqatigiissillugit.
- Nunat tamat akornannit isigalugu unammillersinnaassuseqarnermik atugassaqartitsilluni sulisartunut sapinngisamik annertunerpaamik akissarsiaqartitsineq.

Suliffissaqartitsiniarnermut siunniussat pingaarnerit piviusunngortinneqanngippata, kiisalu neqerooruteqarnerup noqqaassuteqarnerullu akornanni oqimaaqatigiissaarineqanngippat pisoq equngassuteqartutut taaneqarsinnaavoq.

Equngassuteqassuseq matumani pineqartoq tassaavoq, sulisussanik aalajangersimasunik piginnaasalinnik noqqaassuteqarneq aalajangersimasoq anguneqanngippat, noqqaassuteqarnerlu avataanit sulisartunit naammassineqarpat imaluunniit sulisartunik ilinniarsimaneq imaluunniit najugaqarfik noqqaassutaanngitsut tunngavigalugit pissarsineqarpat. Ullumikkut Kalaallit Nunaanni suliffissaqartitsiniarnermi annertuumik equngassuteqartoq paasineqarpoq.

Siunissami aningaasarsiorneq imminut napatittoq ineriartortinnissaanut anguniakkat kiisalu pisortat aningaasarsiornerat oqimaaqatigiissaarnerusoq qallattussagutsigu, iliuusissatut pilersaarutit aalajangersimasut siunniussaqaqtullu iluarsisariaqarpavut, suliffissaqartitsiniarnermi equngassuteqarfiit atuuttut pakkersimaartuassagutsigit, imaluunniit siunissami takkukkumaartussatut naatsorsuutigineqartutut.

Ukiuni kingulliunerusuni qulikkaani inuiaqatigiinni suliffissaqartitsiniarnermi allannguutit annertuut naammattoorsimavagut. Ilinniarsimanngitsunut suliffissat annertuumik ikilingaatsiarsimapput, taamallu inuussutissarsiornermik sammisaqarneq kipungasuungaatsiarsimalluni. Assersuutigalugu aalisarneq aalisakkerinerlu suliffissaqar-titsiniarnikkut pingaaruteqarnerat appangaatsiarsimavoq, pisortalli sammisaqartitsinerat annertusingaatsiarsimalluni.

Allannguutit ukiuni takkuttussani sakkortusinerulersinnaapput. Taamaammat ajornartorsiutit ataatsimoortillugit qimerloorneqartariaqarput, siunissamilu suliffissaqartitsiniarnerup ineriartortinnissaanut atatillugu politikkikkut tunngaviusumik isummersuinissat nangeqqinnissat pingaaruteqarpoq.

Taamaammat sulisartunik atorfinnut nutaanut sulilernissamut piginnaanngorsaaneq kisiat eqqarsaatiginagu nutaamik eqqumaffigineqartariaqarpoq, aammali sulisuni ataasiakkaani allanut saannissamut piareersimanissaq eqqumaffigineqassalluni, ilaallutik suliaqarfitsigut aammalu sumiiffimmut allanut nuussinnaanermut piginnaaneqarlutillu piumassuseqarnissat. Inuiaqatigiit aningaasaqarnissaannut tunngaviussapput, sulisartut piffissaq tamaat suliffinnik nutaanik ujartuinissat, akissarsiaqarnerunissamut akisussaaffeqarnerunissamullu periarfissaqarnerusunut, taamaalilluni inuttut isumalluutit suliniuteqarfigineri sapinngisamik amerlanerpaanik akilertarlugit.”

Piareersarfiit suliffeqarnermi iliuuseqartoqarneranut pingaarutilimmik qitiusumik inissisimapput. Pissutsit ullumikkusut itsillugit, taava taakkununnga qinnuteqartartut amerlanerusarput tiguneqarsinnaasartunit. Tamanna tabelimi matuma kingulianiittumi takuneqarsinnaavoq:

Qinnuteqartut aamma tiguneqartut 2010-mi aggustip qaammataa killigalugu

By	Antal ansøgninger	Optag	Ikke optaget
Nanortalik	43	29	14
Qaqortoq	84	54	30
Narsaq	43	22	21
Kommune Kujalleq	170	105	65
Paamiut	34	34	0
Nuuk	166	101	62
Kommuneqarfik Sermersooq (Kitaa)	200	135	62
Tasiilaq	84	35	49
Illoqqortoormiut	25	16	9
Kommuneqarfik Sermersooq (Tunu)	109	51	58
Kommuneqarfik Sermersooq (ataatsimut)	309	186	120
Maniitsoq	77	50	27
Sisimiut	137	74	63
Qeqqata Kommunia	523	310	210
Kangaatsiaq	52	22	30
Aasiaat	102	63	39
Qasigiannuit	50	21	29
Ilulissat	98	68	30
Qeqertarsuaq	45	29	16
Uummannaq	51	42	9
Upernavik	162	32	130
Qaanaaq	43	22	21
Qaasuitsup Kommunia	603	299	304
Katillugit	1296	714	579

Tamatumani paasisatut inerniliineq tassaasariaqarpoq inuusuttunut nunaqarfinneersunut Piareersarfiit aqutugalugit neqeroorutigineqarsinnaasut killeqarmata. Tamanna ajornartorsiuteqarfiuvoq annertoq.

Piareersarfiit ullumikkut assigiinngisitaartorpassuarnik suliassaqarput, aaqqissuussaasarnerrallu kommunimiit kommunimut assigiinngiiaarpoq. Taamatuttaaq suliffeqarnermut- aamma isumaginninnermut ingerlatsivimmu(-vinnu) atasumik suliatiqut agguataariffiunerat assigiinngisitaarluni.

Suliffeqarnermik akuuffiunerulersumik ingerlalluarnerusumillu pilersitsisinnaanissamut ajornartorsiorfiusut katitigaaqaat. Torrutiinnarlugu taasaqarfigissagaanni pineqartut qulequttanut imminnut ilaatigut qalleraaffiusunut pingasuinnut agguarneqarsinnaapput:

- Ikaarsaariartitsisarnerit aaqqissuunneqarnerat, aqutissiuussisarnerit iliuuserisartakkat aamma innersuussisarnerit
- Atorfinnit aningaasiakinneruffiusartunit inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunut, taamatullu qaffasinnerusumik

isertitaqaateqarfiusinnaasunut – suliarisinnaasatigut najukkamiillu
nuttarsinnaaneq aqcutigalugit

- Suliffeqarneq inissaqartitsiviuvog – inuit suliffeqarnermi akuunerulersinnissaat

***Ikaarsaariartisisarnerit aaqqissuunneqarnerat, aqcutissiuussisarnikkut
iliuserisartakkat aamma innersuussisarnerit***

- Ikaarsaariartitsisarnertigut ingerlassanut (assigiinngitsunut sisamat-tallimanut) atugassarititaasut/isumalluutit amerlaqisut inuusuttunut siunnerfilimmik meeqqat atuarfiata kingorna piginnaasaqarfikilikkamik ilinniagaqarnermik toqqaannartumik ingerlaqqinngitsunut atorneqartarput. Piareersarfiit tamatumuunakkut nanertorneqartarput, aarleqqutigineqarsinnaavorlu meeqqat atuarfiata akisussaaffiata ”aanngasinnerulernissaa”, pineqartutigut ajornartorsiuteqarfiusut ilarparujussui suliffeqarnermi suliaqarfiit allat isumagisassappatigut.
- Meeqqat atuarfiata aamma Piareersarfiit akornanni aqcutissiuussisarnikkut ingerlanneqartartut ataqatigiinnginnerat. 16-iliisimasut aamma 18-iliisimasut akornanni inissisimasut ”ikerinnarmiipput”. Nunaqarfinni meeqqat ataatsimut oqaatigilluaannaraanni aqcutissiuunneqarneq ajorput. Aarlerinaateqarpoq kingusippallaamik ilinniagaqaqqilernissaat – imaluunniit inuusuttut pineqartut tamakkunuunatigut aallartitsinngisaannarnissaat.
- Piareersarfiit pineqartillugit killissarititaasut aporfissaasinnaasut, ilanngullugit aqutsinikkut sakkussat suliallu naammassisat tunngavigalugit aningaasaliissuteqartoqartarnissaanik amigaateqarneq, taamaasillutik Piareersarfiit pisariinnerusumik anguniarsinnaasassagaluarmitigut ataatsimoorussamik tunngaviusumik – aamma nunap immikkortuini pineqartuni anguniakkatut aalajangiussat.
- Kommunini assigiinngitsumik aqutsillunilu aaqqissuussaqaarneq (aamma pikkorissartitsisarnerit pineqartillugit Namminersorlutik Oqartussani), taamaasilluni ajornartorsiutit annertunerpaat ataatsimut paasisaqarfiusumik malinnaaffiunatillu immikkut sammillugit ikiorsiiviusaratik, soorluttaaq ataatsimoorussamik assigiissaaqatigiissuseriaatsit (matchgruppessystem) amigaatigineqartut, taakku iliuserisat sammiivissinnissaannut atorneqarsinnaasussaagaluar mata. Tamatumani aqcutissat pingaarnerit marluipput.

***Atorfinnit aningaasarsiakinneruffiusartunit inuussutissarsiutinut
piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunut, taamatullu qaffasinnerusumik
isertitaqaateqarfiusinnaasunut – suliarisinnaasatigut najukkamiillu
nuttarsinnaaneq aqcutigalugit***

- Inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunut piginnaangorsaqqinnissamut allamullu ilinniarnissat isumannaarumallugit annertoqisumik iliuseqarnissamik pisariaqartitsineq, Tamanna pingaartumik politikikkut aaqqissuussatigut akornuserneqartarpoq:
  - Pineqartut pingaartippallaartanninnerisigut aningaasatigut killissarititaasut naammattaratillu nalorninarqartarnerisigut,
  - PKU-mut (Personlig Kompetenceudvikling, Inuttut piginnaasanik ineriartortitseqqinneq) aamma AMA-mut (Arbejdsmarkedsafgift, Suliffeqarnermi akitsuut) aningaasaliissutit assigiinngitsumik aqutsivigineqarnerisigut,

- Pisariaqartitanik sanngiippallaamik aqutsisoqarneratigut. Sulianut attuumassuteqartut akornanni nunap immikkoortuini nunalu tamakkerlugu annikitsuinnarmik tunngavissikkamik suleqatigiittoqarpoq (Qitiusumik Ilinniarfiit, Piareersarfiit aamma suliffeqarnermi sulianut attuumassuteqartut). Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiornermut aalajangersimasumik malinnaaqatigiissitat tunniussaqaarsinnaasariaqarput.
- Ataatsimooqatigiikkuutaat ilarparajussui kalaallisuinnaq oqaaseqarput, taamatullu ilinniartitaanikkut aqqissuusseriesaatsimit ullumikkut anguneqaarsinnaasaratik.
- Piginnaangorsaqqinnermut- aamma allamut ilinniarnissamut siunnerfilimmik qanoq iliuseqarnissatsinnut atatillugu erseqqissunik malinnaaffiusinnaasunillu najoqqutassaqaqqinnerneq. IBA-mik isumaqatigiissutit aamma aqqissuussaaneermik malinnaaneq (strukturoversvågning) aqqutigalugit suliniutigisat. Aallartilerput.
- Nuttarsinnaanerup siuarsarneqarnissaanik aqqissuussineq sivisuallaamik maaniinnarmiippoq, aatsitassarsiornermullu atatillugu iluamik atorneqaarsinnaanani, naak immikkoortoq taanna annertusaaffiulluurtut pingaaruteqaraluartoq.
- Nuna tamakkerlugu innersuussisarnerit aamma piginnaasanik tigussaasunik naliliisarnerit (realkompetencevurdering) siunnerfilimmik immikkut sammineqarnissaanik pisariaqartitsineq, ilanngullugu kommunit aamma Qitiusumik Ilinniarfiit (Atsitassarsiornermut Ilinniarfik ilanngullugu) akornanni suleqatigiittoqarnissaa – pingaaruteqarpoq IBA-mik isumaqatigiissutit iluamik atuussinnaalernissaanut. (IBA´ Namminersorlutik Oqartussat, kommunit: Qaasuitsup, Qeqqata aamma Sermersooq kiisalu Cairn Energy (Cairn) akornanni isumaqatigiissut.)
- Ilinnialernissamik tinnersaanernut aamma suliffeqarnermut atasumik politikkikkut aalajangiussat aalajangersimasumik iliuseqarnermik malitseqartarnissaanut atatillugu sutigut tamatigut tunngavissatigut aqqissuussaaneermik isumannaarinissaq.

Suliffeqarneq inissaqartitsiviusoq – inuit suliffeqarnermi akuulersinnissaat

- ”Immikkoortitat”-nut aqqissuuteqqissaakkanik neqerooruteqartannginneq – annertuallaamik ”systemip” iluani ima paasinnittoqartarpoq pineqartut sapangiinnagaasut.
- Pineqartut akornanni atonerluinermik-, ineqarniarnikkut- aamma akiitsutigut ajornartorsiuuteqarajuttarput, ataatsimut allatut isigalugu sammivissinneqarneq ajortunik aammalu isumalluutitigut arajutsineqannginnissamillu amigaateqarfiusumik.
- Isumaginninnermik ingerlataqarfiit iluanni suliamik ilinniagaqaarsimasunik amigaateqarneq kissaatigisat siuariartortoqarnissaanut atatillugu unammilligassaqaarfiuvoq annertoq.
- Sulisussatut isumalluutit nunaqarfinniittut iluamik piviusumilluunniit immikkut sammineqartannginnerat, ilaannullu atasumik qarsupiinnakkatut isigineqarsorineqaarsinnaasut, suliffinni aningaasarsiakiffiusuni inissisimatiinnarneqartut aammalu Piareersarfinnit anguneqarneq ajortut. Tamatumani pisariaqaarsinnaagajuttarpoq oqaatsitigut aamma ”kulturikkut” aporfiusinnaasut arajutsisimanaveersaarnissaat.

- Suliffeqarfinni CSR-ip (inuttut atugarisat pillugit akisussaassuseqarneq) maannakkut immikkut sammeneqalersup iluaqutiginiarnissaata pisariaqartinneqarnera, tamatumani suliffeqarneq inissaqartitsiviunerusumi anguniakkat piviusunngortitsiviginnaajumallugit.

Soorlu Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitat 2003-mi isumaliutissiissutaanni nassuiaatigineqartoq sulisorineqarsinnaasutut periarfissaasut akornanni arlalippassuarnut ajornartorsiutaasarpog pineqartut assigiinngitsunik pissuteqarlutik suliffeqarnermut piareersimavissunnginnerat. Ataasiakkaanut taakkulu ilaqaataannut ajornartorsiutaavoq. Ajornartorsiutaavortaaq inuiaqatigiinnut, taamatullu aamma kommunit aammalu Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnerannut.

Taamaattumik pingaaruteqarpoq amerlanerusut suliffeqarnermut utertinniarnissaat, aamma tamatigut periarfissaasannikkaluortoq ilaannullu aatsaat pisinnaassagaluortoq sapaatip akunneranut tiimialunni suleqqaarluni sungiussiniartarnissaq. Ajornartorsiutaasog assigiinngisitaartunik imaqarpoq. Pisariaqartinneqarpoq ataatsimut siunnerfilimmik sulisinnaasunngortitsinissatigut iliuuseqarnissaq, ilaatigut ajornakusoortoq suliasat isumagineqarsinnaanissaannut sulisartut pisinnaasallit amigaataanerat pissutigalugu aammalu isumalluutitigut allanik ajornartorsiuteqartoqarmat, taamatullu pisariaqartinneqarluni suliaqarfiit killingi akimorlugit innuttaasut assigiinngitsutigut ajornartorsiutigisinnaasaannik suliaqarnissaq.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuuserisassat:

Aqutsinikkut/allaffissornikkut pineqartut malinnaaffigeqqinnissaannut siunnerfiliillunilu pingaarnersiunissamat politikikkut tunngaviusumik tunngavissaasussanik arlalialunnik aalajangersaasoqarnissaa pisariaqartinneqarpoq. Taamaattumik siunnersuutit uku aalajangiiffiginissaat isumaliutigineqartariaqarpoq:

- Inuusuttut tamarmik meeqqat atuarfianniit ilinniagaqalernissamik tungaanut aalaakkaasumik ingerlaavartumillu aqutissiuunneqartassapput – apeqqutaatinnagu qassinik ukioqarnersut imaluunniit sumi najugaqarnersut.
- Meeqqat atuarfianniit ikaarsaariaqqinnerni aqquusaagassatigut akimmisaartoqarfiussanngitsoq. Aalajangersimasumik isumaliutigineqartariaqarpoq tamatumunnga akisussaaffik meeqqat atuarfiannik akisussaaffeqartuniissannginnersoq, pineqartut ikiorsernagit suliffeqarnermi iliuuserisat aqutigalugit, taamatullu isumalluutit tassannganneersut killeqareersullu atornagit.
- Piginnaangorsaqinnissaq / allanut ilinniarnissaq pillugit iliuusissanut pilersaarut – killissarititaasut aamma aqutsinerup pitsaanerusumik ingerlatsiviunissaat.
- Ataatsimoorussamik assigiissaaqatigiissuseriaatsit – ataatsimooqatigiikkuutaanut assigiinngitsunut atatillugu neqeroorutit siunnerfillit.
- Nuttarnersitsiniarneq pillugu misissuinerup malinnaaffigeqqinneqarnissaa inuillu nuttarnersinneruniarlugit iliuuseqarnerunissaq. Ilanngullugu inissialiortiterinerit aamma kollegialiortiterinerit katigunneqassapput nuttarsinnaanissamat aporfiusinnaasartut piunnaarsikkumallugit.
- Inuusutissarsiutini porsaaffiullutillu annertusaaffiusuni suliffeqarfissuit nutaat akuutinneqarnissaat, taamaasillutik nalinginnaasumik suliffeqarnerup iluani –

aammalumi inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit, suliffeqarfiit allat pisarnerattut - piaarnerpaamik ilaalersissinnaaqullugit.

- Kikkut tamarmik ilinniagaqarsinnaatitaapput – oqaatsit aporfiussanngillat. Taamaattumik aalajangersimasumik siunnerfilimmillu makku suliniuteqarfiussapput:
  - oqaatsit meeqqat atuarfianni sammineqarnerunissaat,
  - ilinniartitsisut kalaallisut oqaasillit atorluarsinnaajumallugit suleqatigiiaarfiit annertunerusut suliatigullu (fagitigut) immersueqataaffiusinnaasut annertunerusut,
  - IKT ilinniartitaanermik aaqqissuusseriaatsip iluani tamarmi oqaatsinik atuartitsisarnermi/ilinniartitsisarnermi annerusumik atorneqassaaq
  - inuusuttunut- aamma suliffeqarnermi ilinniartitaanernut oqaatsit pillugit siunnerfilimmik piareersartitsinerit
- Suliffeqarneq (akuunerulersitsiviulluni) inissaqartitsiviusoq pilersikkumallugu iliusissanut 2011-mi pilersaarusiornissaq.

5.5 Inuussutissarsiutini annertusaaffiusuni inuussutissarsiutininik eqimattanik pilersitsineq

Siunnerfilimmik anguniakkat – inuussutissarsiutininik ingerlatsineq:

*Suliffeqarfii annertusaaffiusut amerlanerit – immikkut sammisaralugit: aatsitassat, nukissiuutit, takornariaqarneq aamma nerisassat
Annerusumik nammineq nioqqutissiorneq aamma
nioqqutissiorsinnaassutsip annertusinissaa*

Killiffiit unammilligassaqarfiusullu:

Immikkoortortaq 5.4-mi nalunaarusiaq pineqartoq: *Sulisorineqarsinnaasut inuussutissarsiutininut annertusaaffiusunut nutaanut naleqqussarnissaat*” 2008-meersoq malillugu erseqqissumik taaneqarpoq suliffeqarnerup iluani ullumikkut nikingasoqareersoq. Immini assortuuffiusutut isigineqarsinnaavoq illuatungaani suliffissaaleqisuuteqaratta amerlaqisunik, illuatungaani sulisartut amerlaqisunik pisortat aamma namminersortut ingerlataanni sulisussarsiorariaqartarluta. Ajornartorsiut tamanna annertusineqartussaavoq inuussutissarsiutini piorsaaffiullutillu annertusaaffiusuni nutaani suliffissat nutaat amerlaqisut takkussuutilermata, suliffeqarfinnilu aammalu sulisorineqarsinnaasut akornanni piumasaqarfiusussat piginnaasaqarfigisassanik nutaanik.

Tassunga atatillugu pingaaruteqarpoq pisariaqartitat siamasissumik naliliiffigisarnissaat immikkut kisiat samminagu inuussutissarsiutini piorsaaffiullutillu annertusaaffiusuni suliamik ilinniagaqarsimangitsunut suliffissanik nutaanik periarfissanik pilersitsinissaq. Pineqartut malitsigisaannik inuussutissarsiutininik allanik aamma pilersoaqartussaavoq, suliffissallu nutaat pilersussat pissarsiarisariaqarpavut. Inuiaqatigiit inuussutissarsiutininik piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunit naatsorsuutigisatut pisariaqartumillu pissarsiassatut naatsorsuutigisatut pissappatigit aalajangiisuulluinnarpoq inuussutissarsiutininik siuarsaanermut-, ilinniartitaanermut- aamma suliffeqarnermut politikkerisat siunissamut tigussaasumik siunnerfilimmik ingerlatsiviunissaat. Tamatumunnga pisariaqarpoq inuussutissarsiutitigit ingerlataqartut, kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni qanimut suleqatigiittoqarnissaa. Aatsitassarsiornermut atasumik tamanna ineriartortinneqalereerpoq, matuma kinguliini nassuiaatigineqartutut.

Aaqqissuussarisartakkat ineriartornerat – uulia/gassi

2010 Nunatsinnut oqaluttuarisaanikkut immikkullarissuuvoq ukiut qulit ingerlaneranni uuliasiornikkut ujaasinerit siulliit ingerlanneqarmata aamma Baffin’ip Kangerliumanersua ammaanneqarmat uuliamik nutaamik ujaasiffissatut.

Nunarput ukiuni kingullerni nunanit tamalaanit aatsaat taama annertutigisumik soqutigineqalerpoq nunatta pisuussutaanik uumaatsunik soorlu ujaqqaanik/aatsitassanik aamma uuliamik gassimillu peqarsinnaanera eqqarsaatigalugu. Aatsitassarsiorfinnit soqutiginninneq ilaatigut pilersinnaasimavoq nunatta aatsitassatigit periarfissaqarluarneranik niuernikkut sukumiisumik pilersaarisoaqarneratigit, ilaatigullu uuliat aamma ujaqqat/aatsitassat akiisa iluaqutigisinnaasatsinnik ineriartorfiunerisigut.

Ukiuni makkunani uuliamik ujaasinerit annertuut imartatsinni ingerlanneqartalerput. Namminersorlutik Oqartussat 2. december 2010 Baffin'ip Kangerliumanersuani ujaasisinnaanermut akuersissutit nutaat arfineq-marluk atsiorpaat. Taamaasilluni akuersissutit katillugit 20-ulerput. Imartap immikkoortua tullittooq 2012-imilu neqeroorteqarfiulersussaq Tunup Avannaaniippoq Grønlandhavet'-imi.

Cairn Energy 3 Kitaata avataani 2010-mi ujaasilluni qillerivoq, uppersarparpullu imartap immikkoortuani tassani uuliaqarsinnaanera gasseqarsinnaaneralu periarfissaqarluartoq. 2010-p aasaanerani misileraalluni qillerinerit ingerlanneqarnerisa takutippaat Nunarput upalungaarsimaniarnikkut aaqqissuusaqartoq nunanut allanut nallersuussinnaasumik. Piumasaqaateqartarpugut nunat tamalaat akornanni najoqqutarineqartartunit sakkortunerusunik, piumasarisarparpullu teknologii qaqugukkulluunniit nutaajunerpaaq pitsaanerpaarlu atorneqarsinnaasoq atortassagaat.

Cairn Energy'p pilersaarutigaa Nunatta imartaani 2011-p ingerlanerani uuliamik ujaasilluni qillerinerit sisamat ingerlatissallugit, apequtaatillugu Naalakkersuisut ingerlatseqatigiiffiup taassuma pilersaarutai akuerissagaat.

Inuiaqatigiinni Piujuartussamik Iluaqutaasussamik

Aatsitassat pillugit inatsimmi piumasaqaatit nutaat ilagaat § 76, imm. 1-imi taaneqarmat ingerlataq inatsisartut inatsisaannut matumunnga ilaasoq inuiaqatigiinni pissutsinut annertuumik sunniuteqartussatut isumaqarfigineqartoq, taamaallaat akuerineqarsinnaavoq, ingerlatamik suliarinninnermi inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutaasumik sunniutissanik pillugit nalilersuinerimik suliarinnittoqareerpat akuersissut tunniunneqarsinnaavoq kiisalu nassuiaat Naalakkersuisunit akuerineqareerpat.

§ 76, imm. 1-imi aalajangersagaq katigunneqassaaq aatsitassat pillugit inatsisip siunertaa pillugu § 1, imm. 2mi aalajangersakkamat, tassani taaneqarmat: "Ingerlatanik inatsimmut ilaasunik suliarinninnermi isumannaallisaaneq, peqqissuseq, avatangiisit, pisuussutinik atorluaaneq kiisalu inuiaqatigiinnut akornutaanngitsumik ingerlatat suliarineqarnissaat kiisalu pissutsini assigiinngitsuni nunat tamat pitsaasumik ileqqorissaartarnerat akuerisaasut qulakkeerneqarnissaat Inatsisartut inatsisaatigut anguniarneqarpoq."

2010-p aasaanerani uuliamik ujaasinerimik qillerinissamat aaqqissuussat qinnutigineqartut marlunniit sisamat tikillugit amerlassuseqarsinnaasut nalilerneqarput inuiaqatigiinnut annertuumik sunniuteqartussatut. Inuiaqatigiinni Piujuartussamik Iluaqutaasussanik naliliineq (VSB-vurdering) aamma Inuiaqatigiinni Piujuartussamik Iluaqutaasussat pillugit nassuiaat (VSB-redegørelse) taamaasillutik tunniunneqarput, tamanullu sap. akunnerini arfineq-marlungajanni tusarniaassutigineqarlutik Namminersorlutik Oqartussat tusarniaassutigisanut qarasaasiakkut aqutissiatigut (høringsportal), inaarutaasumillu akuersissutigineqarlutik.

Inuiaqatigiinni Piujuartussamik Iluaqutaasussanik naliliinerit tunngavigalugit Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq Ove Karl Berthelsen Nunatta oqaluttuarisaanerani pineqartut pillugit suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiaq (Impact Benefit Agreement – IBA) siulleq atsiorpaa. 'IBA' Namminersorlutik Oqartussat, kommunit: Qaasuitsup, Qeqqata aamma Sermersooq kiisalu Cairn Energy (Cairn) akornanni isumaqatigiissutigineqarpoq.

'IBA' iliuusissanik arlalinnik imaqarpoq, soorlu

- Kalaallit suliffeqarfiutaasa akuutinneqarnissaat, ilanngullugit Air Greenland´imut aamma Arctic Base Supply´imut pilersueqataanissaannik isumaqatigiissutit, kiisalu pilersuisuulersinnaasussanut pilersuisuuneq pillugu isumasioqatigiissitsineq.
- Arctic Base Supply aamma Cairn aqutugalugu kalaallinik sulisartunik atorfinitsitsineq, aammalu toqqaannanngikkaluamik suliffissat arlallit umiarsualitsigut, igitassanik eqqaasarnermut, atortulersuutitigut aammalu kiffartuussiveqarnikkut sullissisarnissanut tunngasut.
- Ilinniartitaaneq, tamatumani Cairn´ip tuluttut oqaatsit pillugit 2011-mi qaammatini siullerni pingasuni, Sisimiuni Oqaatsinik Pikkorissarfik aqutugalugu, pikkorissartitsinissanut immikkoortillugit USD 250.000 (amerikamiut dollar´ii), kiisalu Air Greenland´imi timmisartortartut sisamat sungiusarnissaannut aamma atorneqartussatut. Taamatuttaaq Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfimmi aamma Nunaoil´imi sulisut ilinniaqqinnissaat aammalu Nunaoil´imik kivitseqataanissaq (300 mio. kr.-nit miss.).
- Uuliamik maangaannartoqarsinnaaneranut upalungaarsimaniarnissamut atortut. Atortut nalilerneqarput 18,8 mio. kr.-nit miss. akeqassasut.
- DMU (Danmarks Miljø Undersøgelser) aamma DMI (Danmarks Meteorologiske Institut) suleqatigalugit ilisimatusarnikkut misissuinerit, ilanngullugit ´følsomhedsatlas´ip nutarteqqinneqarnera aammalu qillerinernut ingerlanneqarnerannut atatillugu immap iluani nipiliortitsisarnernik misissuineq (kingulleq Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfik suleqatigalugu aningaasalersorneqarpoq).

Ukiup ingerlanerani kalaallit suliffeqarfiutaat suliassarsippat 115 mio. kr.-nit miss. nalilinnik. Taakku saniatigut aningaasaqarnikkut malitsigisaasumik sunniuteqartoqarpoq, soorlu pilersueqataasut kalaallit suliffeqarfiutaanni pisiniartarnerisigut, taamatullu kalaallit suliffiisa attatiinnarneqarnerinik kinguneqartut, akileraarutitigut isertitat il.il.

Cairn Energy´ip NUNAOIL sinnerlugu uuliasiorluni qillerineq aqutugalugu aningaasartuutit 300 mio. kr.-nit akilerpai. Aningaasartuutit NUNAOIL´imut toqqaannartumik nalilittut inissisimalissappat qillerineq qalluinissamik kinguneqassappat imaluunniit NUNAOIL´ip akuersisummik piginneqataassutini tunippagu.

Imaani uuliamik ujaasilluni qillerinissamik qinnuteqaat ukiut qulit ingerlaneranni siullersaavoq. Taamaattumik Naalakkersuisoqarfik paasissutissiiniarnikkut annertuumik suliniuteqarsimavoq. Suliniuteqarnermi ilaapput TV-kkut radiukkullu aallakaatitassiat, innuttaasunik ataatsimiisitsinerit arlallit, Sermitsiaq-mi isummersuut, uuliasiorluni qillerisarneq pillugu quppersagaaraliaq kiisalu suliamut pingaarnertut soqutigisallit paasissutissiiffigalugit ataatsimeeqatiginerat, ilanngullugit Sulisitsisut Peqatigiiffiat, NUSUKA, SIK, KNAPK, KANUKOKA il.il.

Aaqqissuussat ineriartornerat – ujaqqat nalituut/aatsitassat

Ujaqqat nalituut/aatsitassat pineqartillugit 2010 aamma arlalippassuartigut aatsaat taama angusaqarfiutigaaq, soqutiginnittoqarluarmat Nunatsinni ujaqqanik manngertumik ujaasinissamik. Suliniutini pineqarput saviminissaq, zink´i aamma eudalit, tulleriinneri malillugit Isua´niittut, Citronen Fjord´imiittut aamma Kangerluarsuup qinngua´niittut (Kringlerne), taamatullu maanna aalajangiisuuffiusumut killittut, naatsorsuutigineqarluni akilersinnaassusiannik nalilersuinerit naammassineqarsimassasut 2011-p naanerani. Taamaasilluni periarfissaqarpoq qaarusunni aatsitassarsiornerit arlallit qaammatini aggersuni ingerlalersimanissaat.

Ujaqqat aatsitassallu pingaarutilittut inuussutissarsiorfittullu ingerlaavartussatut iluaqutiginiarnerannik anguniakkavut angussagutsigik pingaaruteqarpoq misissuilluni suliniutit amerlasuut ingerlanneqartuarnissaat. Tamatuma ilaatigut pissutigalugu ujaqqat/aatsitassat pillugit suliniutit piffissaq sivisoorujussuaq ineriartortinneqartarmata, ilaatigullu pissutigalugu taakku ilaminiinnanngui kisimik qaarusummi aatsitassarsiorfittut ingerlalersarmata.

Taamaattumik nuannaarutigisassaavoq 2010-p ingerlanerani ujaqqaanut/aatsitassanut atasumik akuersissutit 40-t nalunaarutigisinnaasimagatsigit, taamaasilluni ujaqqaanut/aatsitassanut akuersissutit ataatsimut amerlassusiat maanna 120-t angulluinnalerlugit.

Naatsorsuutigaarput ukiuni tulliuuttuni tallimaniit qulit ingerlaneranni qaarusuit tallimat sinnerlugit ingerlalersimassasut, innuttaaqativullu tuusintinit amerlanerusut taakkunani suliffissaqartinneqassasut. Pisariaqassaarli ilungersuuteqarnissaq, utaqqikatanninnissaq, minnerunngitsumillu uungaannaq isigaluta kajumiinnalissanngitsugut killissarititaasussanut malitassanik piffissaq qanittoq kisiat tunngavigalugu ineriartorneq suli aallartivinngitsorluunniit sukaterinissamik, taamatullu suliluunniit imminut napatitsiviusinnaanngitsoq sukaterinissamik.

Ujaasinermik- aamma piiaanermik suliniutit ingerlalluarneqalereersut killiffiat (Paasissutissarsivik: Aatsitassanut Ikummatissanullu Pisortaqarfik 2011)

Najukkami (aamma ujaqqat nalituut)	Sanaartorfigilernissaattut piiaaffigineqarnissaattullu naatsoorsuutigisat	Sulisussat
Citronenfjord, Nordgrønland (Aqerlussaq aamma zink´i)	Akilersinnaassusianik naatsorsuinerit 2011 Sanaartorfiulersinnaanera 2011 (12) - 2014 (15) Piiaaffiulersinnaanera 2015-imiit	200-300 miss.
Isukasia (Isua) (Savimissaq)	Akilersinnaassusianik naatsorsuinerit 2011 naanerani. Piiaaffiulersinnaanera 2015	500 miss.
Killavaat Alannguat (Kringlerne), Kujataani (Eudialyt aamma nunap pilersitai qaqutigoortut)	Akilersinnaassusianik naatsorsuinerit 2011 Piiaaffiulersinnaanera 2012-imiit	90 miss.

Maarmorilik (Aqerlussaq aamma zink´i)	Piiaanissamut akuersissuteqartoqareerpoq Piaaaffiulersinnaanera 2012-imiit	100 miss.
Nalunaq (Kuulti)	Piiaanissamut akuersissuteqartoqareerpoq Piaaneq aallartippoq januar 2011	70 miss.
Skærgården, Tunumi (Kuulti aamma PGE)	Sanaartulernissaq – aalajangerneqanngilaq Piaalernissaq – aalajangerneqanngilaq	300-500 miss.
Qeqertarsuatsiaat (Rubin´it aamma safir´it)	Sanaartulernissaq – aalajangerneqanngilaq Piaalernissaq – aalajangerneqanngilaq	50 miss.
Sarfartoq, Kangerlussuaq (Nunap pilersitai qaqutigoortut aamma diamant´it)	Sanaartulernissaq – aalajangerneqanngilaq Piaalernissaq – aalajangerneqanngilaq	300-500 miss.

Nalilerneqarpoq aatsitassarsiornermi ukiuni aggersuni suliffissaqartitsiniarnikkut inuit 1.500-t miss. sulisorineqarsinnaassasut. Piginnaasanik ineriartortitseqqinnermik siunnerfilimmik iliuuseqaraanni nalilerneqarpoq atorfiit amerlanersaat piffissaq ungasissoq isigalugu kalaallinit sulisartunit inuttalerneqalersimassasut.

Inuiaqatigiinni Piujuartussamik Iluaqutaasussanik naliliineq – ujaqqat nalituut/aatsitassat

‘Impact Benefit Agreement (IBA)’ tassaavoq Pisinnaatitsissuteqartup (Rettighedshaver) imaluunniit ingerlatsisup (operatør), kommunip aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni isumaqatigiissut. Isumaqatigiissusiarineqartarpoq inatsisit malillugit Inuiaqatigiinni Piujuartussamik Iluaqutaasussanik naliliineq (Vurdering af den Samfundsmæssige Bæredygtighed (VSB-redegørelse)) tunngavigalugu, taannalu suliarineqartartussaavoq suliniutinut inuiaqatigiinnut annertuumik sunniuteqartussat naatsorsuutigineqartunut.

VSB-p suliarineqarneranut aammalu IBA-mik isumaqatigiissuteqarnerup siunertaraa isumannaarneqassammat suliniutit ingerlanneqassasut inuiaqatigiinnut piujuartussamik iluaqutaasussamik tunngavilimmik, aammalu kalaallit suliffeqarfiutaasa pilersuisartuisalu kiisalu kalaallit sulisartut sapinngisamik annertunerpaamik peqataatinnerisigut, taamatullu pisinnaasassat pineqartunut attuumassuteqartut piffissaq ungasissoq isigalugu Nunatsinniiginnarnissaat, tamatumani aqutugalugit:

- Kalaallit sulisartut aalajangersimasunik piviusorsioortunillu tunngaveqarluni atorfinitsinneqartarnissaat, ukiumiit ukiumut amerliartortillugit.
- Kalaallit pilersuisuusartut aalajangersimasumik piviusorsioortumillu tunngaveqarluni peqataatinneqartarnissaat.
- Ilinniartitaanikkut aalajangersimasumik anguniagaqarluni iliuuseqarneq, ilanngullugit sungiusarluni suliffissanik (praktik´erfissanik) pilersitsinerit il.il.
- Qulequttat allat suliamut attuumassuteqarsinnaasut aamma ilanngunneqarsinnaapput.

Suleqatigiinnermut isumaqatigiissut ilaqartinneqassaaq tassani anguniakkat qanoq anguneqarsinnaanerat pillugu pilersaarussianik immikkuullarissunik. Taamatut suleriaaseqarluni suliniutit ingerlanneqalereersut tassaapput Nanortallip eqqaani Nalunaq-mi kuultisiorfik, Narsap eqqaani Kangerlussuup Qinnua (Kringlerne), Nuup eqqaani Isua, Ummannap eqqaani Maarmorilik aammalu Tunup Avannaani Citronen Fjord.

VSF-mik misissuinerit suliarineritut IBA-millu isumaqatigiissusiornertut atatillugu suliamut atasumik soqutigisalinnut- aamma innuttaasunut ataatsimiisitsisoqartarpoq arlalinnik, soorluttaaq VSB-mik misissuinerit tamanut tusarniaassutigineqartarput. 2010-p ingerlanerani aatsitassarsiornermi qulequttat assigiinngitsut toqqarsimasat pillugit paasisutissiissutitut naqitat TV-kkullu aallakaatitassiat assigiinngitsut nassiusuunneqarlutillu aallakaatinneqareerput.

Inuiaqatigiinni napatissinneqarsinnaanerat pillugu nalilersueqqissaarinerit suliniummut pineqartumut sammitinneqarajuttarput. Iisimaneqareerseq ajorpoq suliniutit sorliit naggaterpiaani piviusunngorumaarnersut. Ajornartorsiutaasoq tassaavoq suliniuterujussuit ukiut amerlanngitsut iluanni piviusunngortinneqartussat arlaliulersinnaanerat. Taamaattumik pisariaqarpoq siumut sammisumik annerusumillu katersuiffiusumik nalilersueqqissaarinerit suliarineqarnissaat, tamatumani ajornartorsiutaalersussap tamatuma naliliiffigineqarsinnaallunilu avataaniit immikkut paasisimasallit aamma atornerisigut.

Ilinniartitaaneq:

Naalakkersuisut 2007-imi aalajangerput aatsitassarsiornermut sammititamik ilinniarfimmik pilersitsiniarlutik: Qaaruserinerimut Entreprenørimumillu Ilinniarfik, maanna ateqalersoq Aatsitassarsiornermut Ilinniarfik, Sisimiuniittoq. Ilinniarfiup illutai 2010-p aasaanerani naammassineqarput.

Ilinniarfimmi pikkorissartitsisarnerit aallartinneqareerput. Allamut ilinniaqqinnissamut pikkorissarneq 'Common Core', tassaasoq aatsitassarsiorfinni sulinnissamut tunngaviusumik ilinniartitaaneq. Taanna aqqutigalugu pikkorissartut pisinnaasaqalissapput qaarusunni (underground, nunap iluani) imaluunniit nunap qaavani (open pit) piiiaaffinni kiisalu aatsitassanik ujaasilluni suliniutini sulisinnaanissamik. 2008-mi ukiakkulli 100-t missaat pikkorissarnermik taassuminnga naammassinikuupput.

'Common Core'mik pikkorissarnerup saniatigut aamma pikkorissaatigineqartarput Mine- og Entreprenør Modul 1 og 2 (Qaarusunni- aamma Entreprenør'itut sulineq, modul 1 aamma 2), Maskinfører'itut Surface (nunap qaavani), Arktisk Entreprenør'itut, Qaartiterinerimut qullersatut (sprængningsleder), Qallugassanik qillerineq (kerneboring) aammalu Arktisk ingeniør'itut, tamarmik qaaruserinerim/aatsitassarsiornermi atuuffiusut.

Aatsitassarsiornermut Ilinniarfiup isumaliutigaa pikkorissartitsisarnikkut ilinniartitaanikkullu periarfissatut neqeroorutigisartakkani ukiuni aggersuni annertusaaffigissallugit, tamatumani inuusuttunut ilinniartitaaneq aamma ilanngussinnaajumallugu kiisalu imaani uuliasiornermut sammisunik aamma pikkorissartitsisarnernik.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuuserisat:

IBA-mik isumaqatigiissutit (Pisinnatitsissuteqartup (Rettighedshaver) imaluunniit ingerlatsisup (operatør), kommunip aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni isumaqatigiissutit) inuussutissarsiutitigut ukiuni aggersuni ineriartortitseqqinnissamut pingaarutilimmik qitiusussaapput. Taamaattumik Namminersorlutik Oqartussat kommunillu ataatsimoorlutik soqutigisaraat siullertut isumaqatigiissusiarineqartunit misilittakkat iluaqutiginiarnissaat, tamatumani siunertaralugu isumaqatigiissusiassat pisussallu tulluuttut pitsaanerpaamik angusaqarfiunissaat.

Tassunga ilanngullugu anguniarneqarpoq Aatsitassarsiornermut Ilinniarfiup aamma kommunit suliffissarsiuussisarfiisa akornanni pitsaanerumik suleqatigiittoqarsinnaalernissaa, pineqartillugit ilinniarfiup ilinniartitaanikkut aqqissuussarisartagaanut peqataasussanik innersuussisarnerit.

Taamatuttaaq Aatsitassarsiornermut Ilinniarfimmut aningaasaliissutaasartut pitsaanerumik aalaakkaanerumillu tunngavissillugit isumannaarnissaat annertuumik pisariaqartinneqarpoq piffissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu pilersaarusiortoqarsinnaassappat aammalu inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunut pineqartunut taakkununga qitiulluinnartunut ilinniartitaanikkut aqqissuussaalluurtumik iliuuseqartoqassappat. Tamanna pillugu isummernissamut tunngavissiaq piaarnerpaamik suliarinarneqarpoq.

Inuussutissarsiutit piorsaaffiullutillu annertusaaffiusut pilersinneqarnissaat pillugu siuarsaanissamut inatsisitigut killissarititaasussat

Suliffeqarnermi inatsisitigut killissarititaasut

Kommune Kujalliup uparuarnikuuaa Suliffeqanngikkallarnermi ikiorsiissuteqartarnermut (Arbejdsmarkedssydelse) atasumik inatsisiliat misissorneqartariaqartut, taamaasillutik matuma kinguliini isummersuutit tunngavigalugit inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunut nutaanut naleqqussarneqarsinnaaqqullugit:

Suliffeqanngikkallarnermi ikiorsiissutinut atatillugu imaappoq suliffissaaleqisutut suliffeqanngikkallarnermi ikiorsiissutinik pisartagaqartoqarsinnaasarluni angerlartiinnarneqarnermi suliffissaaleqinermilu, tamatumani sulisimanissamut piumasaaqatit naammassisimagaanni – imaappoq sapaatit akunnerini kingullerni 13-ini nal. akunnerini minnerpaamik 182-ini sulisimagaanni.

Inatsit soorunami aalisakkanik suliffissuaqarnermit pisuuvoq, tassani sulisut tunisassiassaaleqineq pissutigalugu angerlartiinnarneqartarmata, imaluunniit pineqartut ukiup ilaani suliffissaaleqisarmata.

Kisianni ullumikkut suliaqarfeqarpugut (brancher) allatorluinnaq ingerlatsiviusunik, assersuutigalugu aatsitassarsiornermik suliaqarfiusumi, tassani sulisut assersuutigalugu atorfinitsinneqartarput piffikkaartumik, soorlu maajimiit decemabrip tungaanut, kisiannili piffimmi tassani suligajuttarlutik sapaatip akunneranut ikinnerpaamik 60 tiimimullu, ttimimullu akissarsiarisarlugu 160 kr.-nit missaat.

Maleruagassat maannakkut atuuttut malillugit ulloq siulleq suliffissaaleqilernerminni suliffissarsiuussisarfiimmut nalunaariartorsinnaapput suliffissaaleqisutut, taamatullu suliffeqanngikkallarnermi ikiorsiissutinik pisartagaqalerlutik.

Danmarkimi tiiminut qaangiuttoorutitut atasumik naatsorsueqqinnermut najoqputaqartoqartarpoq (omregningsfaktor), taamaasilluni piffik suliffissaaleqiffiusoq (qaangiuttoornermut taarsiullugu sulinnigiffeqarneq) siulleq pineqartumit nammeneq akilerneqartarluni, tamatumani annertuumik qaangiuttoortarsimagaanni, taamatullu piffissap sivikitsup iluani ukiumut aningaasarsiat tamarluinnangajaasa isertissimagaanni.

Danmarkimi aamma Nunatsinni suliffeqarnermi pissutsit matumani aamma sanilliuunneqaannarsinnaanngillat, taamaattumik pineqartut pillugit allannguinerit annertunerusariaqarsinnaasut sukumiisumik piareersarneqartariaqarput suliffeqarnermut sulianut attuumassuteqartut (kattuffiit) suleqatigalugit.

Inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunut killissarititaasussanut malitassat pillugit nalilersueqqissaarneq – aatsitassarsiorneq aamma aluminiumimiliorneq

Nunarput aatsitassarsiornerup iluani aammalu aluminiumimik nioqqutissiornissamut nukissiuutit annertooujussuarnik atuiffiusussatigut aningaasaliisussarsiornerimik silarsuarmi nunanut allanut toqqaannartumik unammillersimasuuvuq. Taamaattumik sunniuteqaqataalluinnassaaq Nunatta killissarititaasutigut malitassanik atoruminarsakkanik neqerooruteqarsinnaanissaa.

Killissarititaasutigut malitassat atoruminartut tassaapput iliutsit inuussutissarsiutinik ingerlataqartut tamanut atuuttumik aningaasartuutigisartagaannik aarlerinaateqarsinnaasutigullu atugarisinnaasaannik annikillilerinerit. Tamakku assersuutigalugu tassaasinnaapput: Sulisorineqarsinnaasut qaffasissumik ilinniagaqarsimallutillu naammassisaqarsinnaassuseqartut, ingerlataqarfitsigut atugassarititaasut aalaakkaallutillu malinnaaffigiuminartut (eqqartuussiveqarneq, politikikkut aqqissuuseriaaseq il.il.), pisortat aningaasaqarnerat aalaakkaasumik ingerlatsiviusoq il.il. Pissutsit allat akulerusimasut tassaapput aningaasarsiat qaffasissusiat, akileraarutit A-t il.il.

Suliffeqarfiit nunami maani aningaasartuutigisartagaat allanut sanilliuullugu qaffasipput assigiinngitsunik pissuteqartumik, tamannalu immi aporfissaqartitsivoq inuussutissarsiutinik assigiinngisitaarfiunerusunik pilersitsinissamut ikorfartuutaasinnasunik avammullu nioqquteqarfiusunik suliffissanik nutaanik pilersitsinissamut. Tamanna ajornartorsiutaavoq.

Taamaattumik maannakkut avataaniit paasiniaatitsinissaq aallartinneqarpoq, tamatumani siunertaralugu ujaqqanik nalituunik, uuliamik qassimillu (kulbrinte) aamma nukissiuutitigut annertooujussuarnik pisariaqartitsisunik suliffissuarnik ingerlataqartut iluanni suliniutinut annertooujussuarnut nuna allamiut aningaasaliisinnasuseqartikkumallugit Nunatta unammillersinnaassusia paasiniallugu. Ataatsimut aningaasartuutaasartut misissuiffiqeqassapput, ilanngullugit

- Aningaasarsiat, sulisoqarnermut aningaasartuutit aamma inuit akileraarutigisartagaat
- Akuersissutinut akitsuutit/piginnaatitsissummut akiliutit, ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat aamma nalikilliliisernerit

- Ingerlasussanik piareersaanernut aqutsinernullu, sanaartukkanut atortulersuutinullu (attaveqaatinullu) atasumik aningaasartuutaasartut

Suliami pineqartumi ilaatigut siunertarineqarpoq aningaasaliinissamik orniginnilersitsiniarnermut aningaasaliisoqarnissaanullu tunngavissat pitsaanerusut pilersinniarnernut atasumik inassuteqaataalersinnaasussanik saqqummiussisoqarnissaa. Naatsorsuutigineqarpoq tamanna maajip naanerani naammassissasoq.

Killissarititaasunut malitassanut pitsaasunut aamma ilaavoq piorsaanissamut annertusaanissamullu akornutaasumik inatsisiliat nutarteriffiunissat (annikillilernissaat).

Inuussutissat pillugit inatsisip pilersaarutigineqartut nutarteriffiunissaanut atatillugu inuussutissarsiutunik ingerlataqartut kattufiinit taaneqarpoq pisariaqartinneqartoq inatsisiliornermi erseqqinnerusumik killiliisoqartariaqartoq aatsitassarsionernut sammisumik, aamma nassuiaaserlugu maleruagassat suut taakkununga atuuttuunersut.

Killissarititaasutigut malitassaalersinnaajumaartussanut pissusissamisuussaaq aamma tunngavissatigut assigiinngitsunik isumaliutersuuteqarnissaaq:

Iliuutsit ilaat ingerlanneqartariaqanngikkaluarput immikkoortuni/suliniutini (sektorer/projekter) toqqartukkani pitsaasumik sunniuteqartoqarsinnaanissaa pinerullugu, tamatumani immikkoortunut allanut pitsaanngitsumik sunniuteqaratarsinnaanerata malunnaatilimmik annerusinnaammat. Tamakkunuunatigut illikartoqassappat aarleqqutigineqarsinnaavoq uuliasiorfiutileqatigiinnut akuersissutunik isumaqatigiissutit pioreersut malillugit iluanaarutaasussaagaluit annertuumik annaasaqaataaffiunissaat.

Paarlattuanik pissutsit ataasiakkaat immikkoortukkuutaarnerup, taakkulu killingi akimorlugit katigussinissat toqqaannartumik naapertuutinngitsoorsinnaassallutik (massa taakku killissarititaasutigut piumasaqaatinik assigiinngilluinnartunik ilisarnaateqaraluartut). Immikkoortuni nalinginnaasumik nikingassutaasinnaasutut assersuutigineqarsinnaapput:

- Isumalluutitut akitsuutit pillugit periusissanik aalajangersaaneq, tamatumani akuersissutitut isumaqatigiissutini toqqaannartumik akitsuutitut/atorneranut akiliutitut (afgifter/royalties) piumasaqaateqartoqarsinnaassalluni ingerlatseqatigiiffinnut- aamma iluanaarutitut tamanut atuuttumik akileraarutitut ilassutitut. Ullumikkut uuliamut/gassimullu tunngasumik toqqarneqarsimavoq atorneranut siuarsaanissamut akiliutitut (progressive royalties) noqqaassutigisarnissaat aammalu naalagaaffiup peqataanissaa atorneqartussatut toqqarneqarsimapput. Taamatut unammilleqatigiinnikkut- aamma aatsitassaqaartoqarneranik/ikummatissaqaartoqarneranik periarfissaqaartoqarnerata (konkurrence- og prospektivitetsmæssige) tunngavigineqartarnera kinguneqarpoq ujaqqat nalituut/aatsitassat pillugit ingerlatseqatigiiffinnut akileraarutitut saniatigut isumalluutitut akitsuutitut noqqaasoqarsinnaanngilaq. Allani suliniutitut annertoorujussuarnut (storskalaprojekter) qaffasissutsit annertussusissaannik suli aalajangersaasoqanngilaq.
- Atortulersuutitut pisortat imaluunniit namminersortut aningaasalersuinerat:

- Qaarusoqarfissatut/aatsitassarsiorfissatut suliniutit amerlanersaat illoqarfiit aamma nunaqarfiit inissisimaffigisaannit ungasissorujussuussapput. Taamaattumik piunasaqaataavoq aatsitassarsiutileqatigiit umiarsualivinnik, mittarfinnik, aqqusinernik assigisaannillu namminneq sanaartortassasut aatsitassarsiorfissamik ingerlanneqarsinnaanissaanut. Amerlanerpaartaatigit inuiaqatigiinnut toqqaannartumik annasaqaataaginnartassaaq pisortat aningaasaliinernut taamaattunut peqataasassappata, tamatumani najugaq pineqartoq aatsitassaqarfijunnaarpat amerlanertigit qimanneqartartussaammat.
- Pissutsit assinganik inissisimasariaqanngillat suliniutit annertoorujussuit illoqarfinnut pioreersunut qanittumi inissisimasussaatiillugit, tamatumani atortulersuutitigit sanaartukkat ataatsimoorussamik atorneqarsinnaanissaat pissusissamisuuginnarsinnaassammat. Tamanna assersuutigalugu akuutissat aluminiumimik suliniummut atasumik.

Namminersorlutik Oqartussat aktiaatileqatigiiffii nup ataatsimut aningaasaqarnerani annertoorujussuarmik inissisimapput. Ilaatigit nunap ilaani pilersuinissap attatiinnarneqarsinnaaneranut pingaarutilimmik inissisimapput. Ilutigalugu ingerlatseqatigiiffiit arlallit nunap ilaani allani pisarnerusartumik suliffeqarfinnut namminersortunit pigineqartunut toqqaannartumik unammilertuusarput. Tamanna arlaatigit nalorninarsisititsivoq, taamaattumillu inuussutissarsiuteqarneq pillugu politikkimut soqutiginaateqarluni. Taamaattumik Naalakkersuisut naatsorsuutigaat Namminersorlutik Oqartussat aktiaatileqatigiiffii pillugit UKA 2011-mi nassuiaammik saqqummiinissartik, tamatumani apeqqutit tamakku pingaarutillit politikikkut tunngaviumik oqallisigineqarsinnaaqqullugit.

Takornariaqarnermik inuussutissarsiorneq inuussutissarsiutitut piorsaaffiullunilu annertusaaffiusutut allatigit periarfissaq

Nunatsinni Takornarnariaqarnermut- aamma Inuussutissarsiornermut Siunnersuisoqatigiit (Grønlands Turist- og Erhvervsråd) siulersugaannik ilisarnaasikkamik nuisitsineq pillugu nuna tamakkerlugu annertuumik suliuteqaqqammisoqarpoq, tamatumani nunamut, nunap immikkoortuinut, inuussutissarsiutinut innuttaasunullu ataatsimoorussamik tunngaviumik qiteritinneqartussaq ataqatigiisooq pilersikkumallugu. Tamanna pissaaq qiterititatut ilisarnaasiussap "*Pioneering Nation*" pillugu killissarititaasut iluanni. Ilisarnaasikkamik nuisitsinissamik suliaq siunnerfilimmik ingerlalissaaq Nunatta immikkoortitaartunik oqariartuutillu erseqqivinngitsut atorlugit pineqartarneraniit nassuissersorluakkamik kalaallisullu pitsaasumik ilisarnaasikkamik pineqartussanngorlugu. Nunat tamalaat akornanni pitsaasumik annerusumik saqqumilaarnerulerneq Nunatsinni inuussutissarsiutit piorsaaffiullutillu annertusaaffiusut aammalu nunap immikkoortuini takornariaqarnikkut ornigassat pineqartillugit niuernikkut pilersaarinermit atugassarisaannik pitsaanerulersitsissaaq.

Ilisarnaasikkamik nuisitsinermit iliuuseqarneq nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusernermut ilaatigit ikorfartuutaassaaq makkunuunatigit:

- Nunap immikkoortui ilisarnaasikkamik ataatsimoorussamik nuisitsisarfinni inissaqalissapput (fælles brandingsplatform), tassani kalaallit kinaassusiat

erseqqissoq nukittoorlu avammut kiinniutigineqartassamat, aamma nunap immikkoortui ataasiakkaat namminneq imminni paasinninnerannut ikorfartuutaassalluni.

- Nunap immikkoortui aamma suliffeqarfii/ingerlatsisut nunap immikkoortuini torrallataasumik takujuminarluinnartumillu sinaakktissaqalissapput niuernikkut namminneq pilerisaarisinnaanissaminnut, pineqartut ataasiakkaat pilerisaaruteqartarnerannik malunnaatilimmik pitsaanerulersitsisussamik.
- Nunap immikkoortui ataasiakkaat namminneq kinaassutsiminnut tunngasumik kiinnerfissaqassapput, ilanngullugit aaqqissuussarisartakkat nioqputigineqartartullu, tassalu ´greenland.com´imi.

Takornariaqarneq periarfissaqarfiuvoq suli annertusaaffiunissaminik, taamatullu inuussutissarsiutitut piorsaaffiullunilu allatuulli annertusaaffiusutut. Nunarput neqeroortissaqaaq inuussutissarsiullu pineqartoq inuiaqatigiinni unammilligassatsinnut assigiinngitsorpassuartigut naleqquttorujussuuvoq:

- Takornariaqarneq nunap immikkoortuini tamani isertitaqaateqarfiusinnaasutut periarfissaqarluarpoq pitsaasunik. Tamanna aamma atuuppoq illoqarfinni minnerni nunaqarfinnilu, taakku ilaat inuussutissarsiummut tamatumunnga tunngavissaqarluarmata.
- Takornariaqarnermik suliaqarfik ilisimaneqarpoq suliamik ilinniagaqarsimanngitsunik ikinngitsunik suliffissaqartitsiffiunnaasutut.
- Aalisartut piniartullu arlalitsigut periarfissarsisinnaapput takornariaqarnermik suliaqarnermik saniatigut isertitaqaateqarsinnaanissamik. Suliniutit aalajangersimasut arlallit aallartinneqareerput, sulilu amerlanerit aamma saqqummerumaarput.

Takornariaqarnermik inuussutissarsiutini piorsaallunilu annertusaanissamat tunngavissat ilagaat nunap immikkoortuini nioqputigisartakkanik ineriartortitseqqinnissaq. Nunap immikkoortui tamarmik immikkut kinaassuseqarlutillu misigisassarsiorfissamik periarfissaqarluarput piukkunnartunik aallartisaaffigineqartariaqartunillu nioqputigisareriikkat taakkulu niuernikkut pilerisaarutigineqartarnerat aaqqiivigalugilluunniit nutaamik ineriartortitsivioqqissappata.

Takornariaqarnermi killissarititaasutigut malitassat

Pingaaruteqarpoq immikkoortuni arlalinni siunnerfilimmik iliuseqartoqarnissaa, tamatumani Nunatta takornariaqarfissatut annertuumik periarfissaqarluarnini iluaqutiginiassappagu, soorluttaaq Islandip tamanna iluatsitsivigilluarsimagaa. Taamaattumik takornariaqarneq pillugu aaqqissuussamik pilersaarussiaq nutaaq piariilerpoq, nunalu tamakkerlugu takornariaqarneq pillugu siuarsaanermik pilersaarussiaq nutaamik aaqqissuunneqarpoq. Tassunga atatillugu – tassalu takornariaqarneq pillugu aaqqissuussamik pilersaarutaalersussaq – killissarititaasutigut malitassat soorunami nutaamik nalilersorneqassapput.

Matuma kinguliini naatsumik taakkartorneqarput qulequttat Nunatsinni Takornariaqarnermut- aamma Inuussutissarsiornermut Siunnersuisoqatigiit taakkartorsimasaat takornariaqarnermi killissarititaasussanut pingaaruteqartutut,

tamatumani kissaatigineqarpat inuussutissarsiut pineqartut sammivissaatut kissaatigineqartumik ineriartortitsiviussasoq:

Timmisartuussisarnernut killissarititaasut periarfissaqarluarfiunerisut

- Ullumikkut Air Greenland aamma Air Iceland takornariat nuna allamiut Nunatsinnukaattarpaat. Timmisartorlutik takornariarumasut amerlanerulersinniarnernannut aporfik annertoq – aamma Nunatta iluani – aamma tassaallutik timmisartoqarfiit qaqugukku ammasarneri, malitseqartartut piffissani aalajangersimasuinnarni timmisartuussisoqarsinnaaneranik, taamatullu aamma ulluni aalajangersimasuinnarni, akerlianik akiliutit akitsorsaataaqisut akilerniannikkaanni.

Piniarneq, aalisarneq aamma takornariaqarneq

- Aalisariutit (kutterit) pioreersut takornariaqarnermi atorsinnaanernannut atasumik pisariaqarpoq Søfartsstyrelsen (Imarsiornermik Aqutsisoqarfik) ilaasunik angallassisarnermut maleruagassat pillugit oqaloqatigissallugu. Kutterit aalisarnermiit piffissaq tamakkerlugu ilaannakortumilluunniit ilaasunik angallassisinnaalernissaat inatsisitigut periarfissaalernissaa isumannaarneqaraluarpat tamanna periarfissanik pioreersunik pitsaanerusemik iluaqutissarsiviusinnaalissagaluarpog, aalisartullu periarfissinneqassagaluarlutik piffissaq tamakkiisog ilaannakortumilluunniit atorlugu allatigut isertitaqaateqarsinnaanissamik. Taamaasilluni aamma aalisartut imaani aalisarnermik arfernillu takornariartitsinermik ilisimasaqarnerpaanerat iluaqutiginiarneqarsinnaassagaluarpog.

Akuersissutinik tunniussisarnissamik periarfissaq

- Ullumikkut inatsiseqanngilaq kalaallit suliffeqarfiutaasa takornariaqarnermut sammisumik isertitaqarnissamut aningaasaliinerillu isumannaarnissaannut salliutinneqartussaanerannik illersuutaasinnaasumik. Takornariaqarnermi kalaallit suliffeqarfiutaasa piffissaq ungasissoq isigalugu aningaasaliisinnaanissaannik isumannaarutaasinnaasog tassaasinnaavog nunaminertanut akuersissutinik tunniussisinnaanernut inatsisitigut tunngavissiiisinnaanissaq. Tamanna takornariaqarnermik inuussutissarsiuqalernissamut ikaarsaariarnissamut isumannaallisitsiinnarani orniginartitsineruliinnaranilu kalaallit suliffeqarfiutaasa pissusissamisuuginnartumik suleqatiserineqarnissaannut aamma aqutissiuusseqataassaaq nunami allamiut takornariartitsiviinit unammillerneqarnermut taarsiullugu.

Avatangiisit aamma imaani isumannaallisaaneq pillugit maleruagassat

- Pingaaruteqarpoq Nunatta imartatsinni- aamma nunami avatangiisitsinnik aammalu imaani isumannaallisaanernut atasumik akisussaassuqartutut nunat tamalaat akornanni pitsaasumik suli kiinnertarnissaa. Pingaaruteqarportaaq inatsisit maleruagassallu Nunatsinni takornariaqarnermik inuussutissarsiuqarnerup annertusarnissaanut suli isumannaarutaanissaat, ajornartorsiortitsilinninnissaallu aammalu aningaasartuutaavallaalinninnissaat malittarinianeqarneranni uumiarsuaatileqatigiit Nunarput ornigassatut piukkukkunnaassanngippassuk.

Akitsuutitigut aaqqissuussaaneq

- Umiarsuarnik takornariartaassuarnik takornariat ilaasumut ullumikkut akitsuutigisarpaat 525 kr.-nit, Nunarsuarmi akitsuut taamaattoq qaffasinnerpaanut ilaalluni. Dollar´ip nalinga apeqqutaalluni 100 USD´it missaanniippoq. Akitsuut siunertanut aalajangersimasunut ullumikkut atorneqarneq ajorpoq, taamaattumillu ajornakusoortarluni umiarsuaatileqatigiinnut nassuiaatigissallugu aningaasat taakku sunut atorneqartarnersut, ilutigalugu taakku paasigaangassuk atortulersuutitigut ukiumiit ukiumut annerusumik pitsannguisoqarneq ajortoq pisariaqartitaluaminnik. Akitsuutit maannakkut qaffasissusiat kinguneqareerpoq umiarsuaatileqatigiit marluk Nunatsinnut takornariartitsisarnertik unitsimmassuk, allallu annikilleriniarput aaqqissuussarisartakkaminnik, soorluttaaq umiarsuaatileqatigiit amerlanerit orniginnerulernissaat ajornakusoornerulernikuusoq.
- Timmisartoqarfinnut akitsuutigut aaqqissuussaaneq, timmisartoqarfinni ataasiakkaani aningaasartuutaasartunut naleqqussagaangitsoq, kisiannili tunngaveqartinneqartoq pineqartut akornanni ikiorsiissutitit tapiissuteqartarnermik (krydssubsidieringsprincip): Imaappoq, timmisartoqarfiit isertitaqaateqarfiusut amigartooruteqarfiusunut akiluteqartarput, aasaanerani lu angallannerit ukiuunerani angallannernut akiluteqarfiusarlutik. Taamaasilluni aaqqissuussaaneq eqarlunilu ajornakusoortitsivoq periarfissaqassagaanni bilitsit akiinik unammillersinnaasunik neqerooruteqarsinnaanissamik aammalu timmisartuutitileqatigiit kajumissuseqalersinniassagaanni timmisartuussisarnerminnik annertusaallutillu ukiup ingerlanerani sisvisunerusumik timmisartuussisalernissaannik.

Siunnerfilimmik anguniakkat – inuussutissarsiutitigut siuarsaaneq:

- *Nuna tamakkerlugu inuussutissarsiutitigut siuarsaanerup pitsaanerusumik aaqqissuunneqarnera, kommunini inuussutissarsiutitigut siuarsaanermut naleqqiullugu suliat agguarneri pitsaanerulerlutik*
- *Inuussutissarsiornermut attaveqarnermut (atortulersuutitigullu) aningaasat tapiissutit ineriartortitsissapput, sunniuteqarlutik unammillernikkullu equngalersitsigatik*

Inuussutissarsiutitigut siuarsaanermi aaqqissuussaaneq

Killiffiit aamma unammilligassaqarfiusut:

Inuiaqatigiit malittariaqartarsimavaat allannguisarnerit – sulilu aamma allannguinissat malunnassaquisut siunnerfigalugit, aamma inuussutissarsiornerup iluani. Allannguutininut ilaatigut ilaasimapput:

- kommunit 18-iugaluartut kommunerujussuanngortinneqarput sisamanngorlugit,
- nunanit allanit Nunatsinni aningaasaliinissaq annerusumik soqutigineqarneruleriartorpoq,
- Nunarput angallavissatut/ornigassatut annerusumik sammineqarneruleriartorpoq,
- uuliamik ujaasinerup iluani ujaqqanillu/aatsitassanillu piiasinnaanikkut aningaasarsiuutigalugu periarfissat nutaat pilerput, aammalu
- suliffissuarmik nukissiuutitigut annertoqisumik pisariaqartitsisumik pilersitsisinnaaneq periarfissaalerpoq (aluminium).

Allannguinerit tamakku inuussutissarsiutitigut ingerlatsinitsinnut periarfissanik unammilligassanillu nutaarluinnarnik malitseqarput, pisariaqassallunili inuussutissarsiutitigut siuarsaanermik suliniuteqarnerup allatut aaqqissuunneqarnissaa. Tassunga ilaavoq maanna qujanartumik namminersorluni suliumassuseqarneruleriartortoqarmat isumassarsiorluni siunnersuisarnikkut (nutaaliornikkut/innovation) aammalu inuussutissarsiutinik ineriartortitseqqinnissatigut. Immikkut taaneqarsinnaavoq kalaallit suliffeqarfiutaasa ilaata aamma 'InnovationLab' ip akornanni nutaarluinnarnik suleqatigiittoqalernera, taannalu kalaallit suliffeqarfiutaannut, pisortat oqartussaasuinnut ingerlataqarfinnullu isumassarsiorlunilu siunnersuisarneq pillugu silarsuarmit tamarmit ilisimasanik nutaarluinnarnik pisariinnerusumik aqutissaalersinnaavoq arlalippassuartigut. Taamatuttaaq ARTEK isumassarsiorluni siunnersuisarneq/innovation pillugu annertuumik aaqqissuussaqqarpoq Sisimiuni 2011-mi marsimi ingerlanneqartumik. Taamaattumik ilaatigut pisariaqqarpoq inuussutissarsiutitigut siuarsaanermik aaqqissuussaalersussamut ilanngullugu isumassarsiorlunilu siunnersuisarneq pillugit nuna tamakkerlugu sinaakkusiussat nutaamik naliliiffiginissat.

Tamanna pillugu sulineq maannakkorpiak ingerlanneqqarpoq suliamut attuumassuteqarlutik soqutigisallit assigiinngitsut peqataatillugit. Suliaq pineqartut maanna naammassineqaleruttorpoq.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuuseqarfiussat:

Inuussutissarsiutitigut siuarsaanermi nutaamik aaqqissuussaansami pingaarnertut immikkut sammissallugit naatsorsuutigisat:

Siunnersuinikkut suliassat

Immikkoortukkuutaarfiusumik agguataarnagu (sektoropdelt) inuussutissarsiutinut piorsaaffiullutillu annertusaaffiusunut inuussutissarsiutitigut ataatsimut siuarsaaneq isumalluutinik/atugassarititaasunik annertusisitsiffiussaaq inuussutissarsiutitigullu ingerlatsinermi ineriartortitseqqinnerup siamasinnerusumik sammivilimmik ingerlanneqarsinnaanissaa periarfississallugu. Taanna aallaavigigaanni nuna tamakkerlugu inuussutissarsiutitigut siuarsaanermik suliniuteqarnermut siunnersuinermi pingaarnertut nalinginnaasumik suliassat makku tikkuarneqarsinnaassapput:

- Nunatta inuussutissarsiutitigut maannakkut imaluunniit periarfissaasutut pingaarnertut eqimattaqarfigisatut ingerlataqarfigisai (erhvervsklynger) inuussutissarsiutinut aamma suliffeqarnermut/inuiaqatigiinnut sanilliullugit nalileqatigiikkuutaanik naatsorsueqqissaarinerit(værdikædeanalyser)/iliuutsit, tamatumuunakkut takussutissaqartissinnaajumallugu najukkani, nunap immikkoortuini aamma nuna tamakkerlugu inuussutissarsiutitigut ingerlataqarnissamut suut periarfissaasinnaanernik pilersueqataasussatut imaluunniit pingaarnertut entreprenør'inut kiffartuussisinnaanissamut imaluunniit aporfiusinnaasunut kiffartuussisinnaanissamut suut periarfissaasinnerannik.
- Suliarinnittussarsiuussisarnernut atatillugu piginnaasaqarfigisanik ineriartortitseqqinneq, isumannaarneqassammat kalaallit suliffeqarfiutaat amerlanerit suliarinnittussarsiuussisarnerni annerni peqataasinnaasarnissat.

- Nuna allamiut ingerlatseqatigiiffii, kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni IBA pillugu isumaqatigiissutitut atatillugu Nunatsinni inuussutissarsiutitigut periarfissat paasinninnissaannut ilassuteqarnissaq.
- Nuna allaniit aningaasaliinartut, taamatullu tamanut suliniutinut annertoorujussuarnut soqutiginnittut ataasiinnarmut saaffiginnillutik kiffartuunneqarsinnaasarnissaat, soorlu aatsitassarsiornermut atasumik ullumikkut taamaattoqareersoq.
- Ataatsimoorussamik tunngaviusumik paasissutissiissutinik suliaqarnissaq (assersuutigalugu www aqutigalugu), taamaasilluni kalaallit allamiullu suliffeqarfii pisariinnerusumik paasisassarsiorsinnaassammata ”oqartussaasut orpippassuisa iluanni”.
- Aningaasaliisartut aamma Nunatsinni suliniutit akornanni tulluussartitsisinnaaneq pillugu isumannaarinissamut tunniussaqaarsinnaaneq.
- Inuiaqatigiinni isumassarsiorlunilu siunnersuisarnerup siuarsarnissaanut nuna tamakkerlugu killissarititaasunik pitsanngorsaallunilu naleqqussaaneq.

Aningaasalersuinikkut tapiissuteqartarneq

Nunatsinni inuussutissarsiutitigut ingerlatsineq nunap iluani atortulersuutinut niuernikkullu pissutsinut atasumik immikkuullarilluinnartunik unammilligassaqaqarfivoq maannakkut nunassiffigisimasatigut aaqqissuussat pissutigalugit, taakku tunisisinnaanermut nioqqutissiornermullu akitsorsaataagajuttarmata.

Inuussutissarsiutitigut ineriartortitseqqinnissamut aporfiusinnaasut tamakku ikiorsiivigisinnaajumallugit pisariaqassaaq pisortanit aningaasaliinernik akunnermiliuttoqarsinnaanissaanut arlaatigut aqutissiuussinissaq.

Aningaasalersuinikkut tapiissuteqariaatsit assigiinngitsut piupput, maannalu naliliiffigineqartut. Aaqqissuussaaneq taakku aqunneqarnerat pillugu isumaliutigisat inuussutissarsiutinik siuarsaaneq aaqqissuussaaneq nutaap inaarutaasumik aaqqissuunneqarneranut ilaatinneqassapput.

Tapiissutit pillugit nalilersueqqissaarineq:

Killiffiit aamma unammilligassaqaqarfiusut:

Namminersorlutik Oqartussat aningaasanut inatsimmi pineqartut saniatigut arlalinnik tapiissuteqartarput, imaakkajuttartunik piffissap aalajangersimasup ingerlanerani atuuttussanik, tamatumani tamatigut malinnaaffigeqqinneqartariaqartarani pineqartut siunertassamittut atornerqarnersut aammalu imminut akilersinnaasumik tunngaveqartumik ineriartortitseqqinnissamik kissaatigisamut ikorfartuutaanersut.

Nalunaarusiaq ”*Sulisorineqarsinnaasut inuussutissarsiutinut annertusaaffiusunut naleqqussarnissaat*” (”*Tilpasning af arbejdsstyrken til nye væksterhverv*”) inuussutissarsiutit annertusaaffiusut pillugit suleqatigiissitap 2008-mi suliaa malillugu inassutigineqarpoq tapiissuteqartarneq aaqqissuussaaneq ataatsimut misissorneqaaqqittariaqartut, taakkulu aamma attuumassuteqaarsorinarput nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusernermut atatillugu.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuuserisassat:

Aningaasanut inatsit malillugu tapiissutit pillugit nalilersueqqissaarinerit maanna aallartinneqareerpoq Greenland Venture suleqatigalugu, tamannalu uku najoqqutassat tunngaviusut uku tunngavigalugit ingerlanneqarpoq:

Alloriarneq 1:

Suliaq aallartinneqarpoq 2010-mi decembarimi, utaqqiisaasumik nalunaarusiortoqartussanngorlugu 2011-mi februaarimi. Tamatumani pineqassapput pineqartut suussusilerineri, immikkoortiterneru immikkoortunillu siulliullugit nalilersuiffigeqqaartariaqakkanik pingaarnersiuinissamut siunnersuut aammalu immikkoortunit ataasiakkaanit immikkut soqutiginaateqarsinnaasunit nalilersuereernertit paasisat.

Alloriarneq 2:

Suliaq aallartinneqassaaq 2011-mi, tassanilu pineqassapput immikkoortut alloriarnermi siullermi sammisat tunngavigalugit politikkikkut toqqarsimasat immikkuullarissumik nalilersueqqissaarfiusussat suussusilerneqarnerat. Taakku pillugit nalilersueqqissaarnerit sapinngisamik naammassineqareersimaniassapput, taamaasillutik AIS 2012-ip (Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutissap) piareersarneqarneranut toqqaannartumik ilaatinneqarsinnaaqqullugit. Tamatumani pisariaqassaaq nalilersueqqissaarinertit immikkuualuttut pillugit paasisat piareersimareersinnaanissaat 2011-mi apriliip aallaqqaataata missaani.

Alloriarneq 3:

Nalilersueqqissaarinerit ilassutaasinnaasut, ilanngullugit akileraarutitigut annertuumik tapiissutaasartut (skattesubsidier) nalikilliliinikkut immikkut atoruminartunik maleruaqqusat aqutigalugit) & 2011-ip sinnerani pineqartut akornanni tapiissutaasartut (krydssubsidiering).

Ingerlataqarfiusut akuutinneqartassapput, tamatumani Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik suliat ingerlateqqinneqarnerannut atatillugu tamanut peqataatinneqartassalluni. Tamanna aamma attuumassuteqarpoq kifartuussinissamik isumaqatigiissutit assigiinngitsut malinnaaffigeqqillugillu nalilersueqqissaarfigineqartarnissaannut.

5.6 Sinerissap qanittuani aalisarnerup nutarteriffiginissaa

Siunnerfilimmik anguniakkat:

- *Pisortat annikinnerpaamik tapiissuteqarfigisaannik sinerissap qanittuani aalisariutit nutarteriffiginerisigut aalisartut ataasiakkaat isertitarisartagaasa annertusinissaat*
- *Aalisarnerup iluani isertitaasartut annertusinissaat, tassuunakkut isumalluutitigut pissarsiaasartut annertusiumallugit*

Aalisarnermut inatsit:

Killiffiit unammilligassaqaqarfiusussallu:

Aalisarnermut Isumalioqatigiissitat isumaliutissiissutaanni 2009-meersumit erseqqissumik takutinneqarpoq sinerissap qanittuani aalisarnermi aaqqissugaanikkut annertuunik ajornartorsiuteqartoq. Raajarniarnermi qaleralinniarnermilu pingaartumik pisariaqartitsisoqarpoq.

Sinerissap qanittuani raajarniarnermi aaqqissugaanikkut ajornartorsiutit tabellimi ataaniittumi ersersinneqarput, taannalu aalisarnermut isumalioqatigiissitat isumaliutissiissutaanniit kisitsisinik 2008-meersunik tunngaveqarluni:

Raajarniarnermi isertitat	Akilersinnaassuseq (mio. kr.)	Ukiumut sulisut	Sulisup ataatsip ukiumut akissarsiai
Sinissami qanittumi aalisariutit	66,3	467	142
Aalisariutit avataasiutit	239,6	390	614

Sinerissap qanittuani qaleralinniarneq pillugu aqutsinermut pilersarusiornerup piareersarneranut ilaatillugu Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik 2009-mi qaleralinnik tunisinermiit isertitat pillugit takussutissaliorisimavoq. Soorlu tabellimit ataaniittumit takuneqarsinnaasoq nalinik assigiinngitsunut nalinilu taakkunani ataasiakkaani inuit tunisisut amerlassusaannut agguarneqarput.

Tunisinerit nalingat- 2009-mi qalerallit tunisat (Paasissutissarsivigisaq: Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik)

Tunisat nalingat	Inuit	Akuersissuteqartut % -nngorlugit	Tunisat nalingi agguaqatigiissillugit (kr)
0 -10.000 kr.	289	23 %	3.830
10.000 – 30.000 kr	223	18 %	19.102
30.000 – 75.000 kr.	288	23 %	51.692
75.000 - 200.000 kr.	316	25 %	121.403
200.000 - 300.000 kr.	54	4 %	241.515
300.000 - 500.000 kr.	39	3 %	390.602
500.000 – 1.000.000 kr.	49	4 %	710.468
1.000.000 kr.-it sinnerlugit	10	1 %	1.303.446
Katillugit	1.268	100 %	Agguaqatigiissinneri katillugit: 106.262

Tassannga takuneqarsinnaavoq tunisisut pingasuugunik marluk qalerallinnik tunisinerminni 2009-mi 75.000 kr.-it inorlugit kaaviiartitaqarsimasut. Aningaasanit taakkunannga aalisartut angallatinut, orsussamut, sakkunut il.il. aningaasartuutaat ilanngaatigineqassapput. Paarlattuanik taamaallaat 12 %-it tunisinermit 200.000 kr.-it sinnerlugit kaaviiartitaqarsimapput.

Aalisarnermut Isumalioqatigiissitat isumaliutissiissutimmini aamma takutippaat nunami suliffissuarnut naleqqiullugu aqqissuussaannikkut ajornartorsiuteqartoq. Tassani annertuallaamik piginnaasaqarneq aamma nalinginnaasumik tulaassuisussaataaneq kingunerisaannik sinerissap qanittuani aalisartut appasippallaartumik akilerneqartartut, tamannalu pissutigalugu sinerissap qanittuani aalisarnermi isertitaqarnikkut ajornartorsiut annertunerulersillugu.

Aalisarnermut Isumalioqatigiissitalli kaammattuutiginnilaa tulaassuisussaataaneq siunissami qanittumi atorunnaarsinneqarnissaa, tamatumalu atorunnaarsikkiartorusaarnissaa aalisarnerullu avataatigut immikkoortuni allani suliffinnik atasinnaasunik allanik pilersitsisoqarluni. Sumiiffiit arlalissuit aalisakkerivinni sulisoqarneq suli isumalluutigaat, ukiup naalernerani pisassiissutit nungullugit aalisarneqarsimalertillugit aalisakkeriviit matuneqartariaqaraangata sulisullu angerlartinneqartariaqarlutik isumaginninnikkut ajornartorsiuteqarneq misigineqartarluni.

Sinerissap qanittuani aalisarnerup nutarterneqarneranut tamatumalu malitsigisaanik aalisakkerivinni sulisunut atatillugu nunap immikkoortuini annertuumik ajortumik kinguneqartitsinissaq pinngitsoortinniarlugu aalisarnermik ingerlatitsinerup pisariaqartumik naleqqussarnerata aamma inuussutissarsiutit siuariartorfiusut siuarsarnissaannut suliaqarnerup, suliffeqarnikkut ilinniartitaanikkulu politikkip

akornanni pitsaasumik ataqatigiissaasoqarnissaata qulakkeernejarnissaa taamaattumik pingaaruteqarpoq.

Nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiormi aalajangersimasumik malinnaatitaasut siullermik ataatsimiinneranni sammisat taakku qaqinneqarput, soorlu aamma unammilleqatigiinnermi pissutsit akeqartitsinermut pingaaruteqarneri pillugit apequt aamma aalisarnermi atukkat oqallisigineqartut. Ajornartorsiutit taakku paasiuminarnerulersinnissaannut pisariaqartitsisoqartoq isumaqatigiissutigineqarpoq, tulaassuisussaataitanermullu tunngatillugu allannguinnissat inuussutissarsiummilu kinguaariit nikinnissaanni ajornartorsiut pillugu siunissami annertuunik aalajangiinissanut naleqqiullugu tamanna pingaaruteqarpoq.

Aalisarnermut inatsit qangali nutartigassaareernikuvoq, tamatumani sinerissap qanittuani aalisarnermi aaqqissuussaannikkut annertoqisunik ajornartorsiortoqarmat, aammalu Aalisarnermut Isumaliqatigiissitat 2009-imi isumaliutissiissutaat tunngavigalugu piviusunik aalajangersimasunik angusaqartoqarnikuunngimmat, atuisut akiliisalernissaat eqqaassanngikkaanni.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuutsit:

Aalisarnerup iluani aaqqissuussaannikkut ajornartorsiutit ullumikkut ima annertutigaat aalisarnermut inatsimmi allannguineritigut inuussutissarsiummut pineqartumut killissarititaasut piaarnerpaamik arlalitsigut allannguiffiusariaqarlutik. Taamaattumik maannakkut pilersaarutaavoq inatsimmik nutarterineq immikkoortut marluut aqqutigalugit ingerlanneqassasoq. Immikkoortoq siulleq ingerlanneqassaaq UPA 2011-mi, naatsorsuutigalugu aappassaaneerlugulu pingajussaaneernejarnera UKA 2011-mi pisinnaassasut, kiisalu immikkoortut aappaat naammassineqareersimassasoq kingusinnerpaamik UPA 2012-imi.

Immikkoortoq siullermi ilanngunneqartussatut makku imaritinneqassapput:

1. Tunngaviusumik, aalisarnermut inatsimmut aallarniutitut nassuiaatit immikkoortortaqaarsimasariaqaraluarput qiteritillugu aalisarnerup uumassusilerinikkut aamma aningaasaqarnikkut piujuaannartitsinermik imminullu akilersinnaasumik tunngaveqarnissaanik. Tamatumaniippoq piumasagaataammat aalisarnermik inuussutissarsiuteqarneq imminut akilersinnaassasoq, aammalu aaqqissuussaannikkut naleqqussaanerit namminermini ingerlassinnaasariaqassagai – sapinngisamik pisortat tapersigarinngisaanik.
2. ”Aatsaat pisinnaareernissamat aalajangersagaq” (”gummistøvleparagraf”) isumaliutigineqarpoq atorunnaarsinneqassasoq. Tamatumani aalajangersagaq pineqartoq tassaavoq inuit ataasiakkaat ukiup qaammatai malillugit ukiuni kingullerni marlunni inuussutissarsiutigalugu aalisarsimasut kisimik aalisarsinnaatitaanissamat akuersissummik pissarsisinnaassasut. Aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup iluani ineriartorneq ingerlatsinermi qullersaassuseqarsinnaanissamik sakkortuneruleriartortumik piumasagaateqarfiulerpoq. Tamatuma malitsigaa aqutsinnaassutsikkut ilinniagaqarsimallunilu piginnaasaqarnissamik, angallatit akisuut pillugit ingerlatsineq aningaasaqarnerlu akisussaaffigissagaanni. Taakku saniatigut nunaqavissut amerlanerit periarfissaqalissapput aalisariutileqatigiinni

piginneqataasinnaanissaminnik, taamaasillunilu isumalluutitut piginnittuusinnaaneq siammarneqarnerusinnaassalluni.

3. Sinerissap qanittuani raajarniarnermi pisassiissutigineqarsinnaasut qummut killingat minnerpaamik 15- pct.-inut qaffanneqassaaq. Tamatumuunakkut aalisarnermi tassani aalisariutit annerit isumannaannerillu atugaalernissaat, taamatullu aalisariummik piginnittumut akilersinnaasumik ingerlatsisoqalersinnaaqullugu. Naalakkersuisut pisassiissutigineqartartut qummut killissaannik inaarutaasumik killiliisinnagit piaarnerpaamik naatsorsuisoqartariaqarpoq procentit nalingi assigiinngitsut angallatinut nutaanut aningaasaqarnerannut qanoq inissisimanissaannik, taamaasillutik Naalakkersuisut aalajangiinissamat tunngavissaqarsinnaaqullugit inatsisissatut inaarutaasumik siunnersuutip Inatsisartunut saqqummiunneqannginnerani.

KNAPK-p nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiorneq pillugu oqallittarnernut atatillugu malugeqqunikuuuaa sinerissap qanittuani raajartassanit annerpaamik pissarsiarineqarsinnaasut ullumikkut 10%-iusut allanngortillugit 15%-inut qaffanniarneqarnerat isumaqatiginagu. Tamanna KNAPK-p kissaatiginikuuuaa nassuiaammi ilaatinneqassasoq.

Immikkoortut aappaanni ilanngunneqartussatut makku ilaatinneqassapput:

1. Pisassiissutit nammineq pigisat eqqarsaatigalugit atorunnaarsitsinissamat piffissaliusaaq allanngortinneqassaaq, taamaalilluni atorunnaarsitsinissamat ukiunut aalajangersimasunut piffissaliusaaq inatsimmi erseqqissumik taaneqarluni.
2. Raajarniarnerup iluani kinguaariit nikinnissaat pillugu ajornartorsiut.
3. Nunanit allanit piginnittuuneeq pillugu apeqqut.
4. Tulaassisussaatitaaneq.
5. Isumalluutitut apeqqut pillugu apeqqut.
6. Sinerissap qanittuani aalisarnerup aamma avataasiorluni aalisarnerup agguarneqarneri.

Immikkoortup aappaanut isummernissamat tunngavissiap piareersarneqarneranut atatillugu aalisarnermi peqataasut peqataatillugit misissueqqissaarnissaq piareersarneqarpoq, soorlu tamanna nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersarusiornermut aalajangersimasumik malinnaatinneqartunit kaammattuutigineqartoq. Misissueqqissaarnermi ilaatigut aalisarnermi aalisakkerivinnilu maannakkut aqqissuussaaneq, piginnittunut unammilleqatigiinnermullu tunngasut tamakkulu akinik inissiinermut pingaaruteqarneri aamma inuussutissarsiutip siunissami pisariaqartumik ineriartortinnissaanut aningaasalersuisinnaasut allaaserineqassapput.

Qaleralinniartarneeq pillugu aqutsinissamat pilersaarut

Killiffiit unammillerfigisassallu:

Aalisarniarnerup iluani aqqissuussaannikkut ajornartorsiuteqartoqarpoq annertuunik, tamannalu pingaartumik Qaasuitsup Kommuniaanut ukiup naalernerani ajornartorsiorfiuvoq, qaleralittassat tamakkerneqareernerisa kingorna.

Taamaattumik suleqatigiissitaliortoqarpoq siamasissumik arlalinnit peqataaffigineqartumik, suliassinneqartoq aalisarnerup tamatuma aqutsinikkut

pilersaarusiordiunissaanut siunnersuusiornissamik, taamatullu ajornartorsiutaasunik ilisimanegartunik aaqqiissutaaniarsinnaasunik. Siunnersuut pineqartoq maannakkorpiag Aalisarnermut Siunnersuisoqatigiinnut tusarniaassutigineqarpoq. Aalisarnermik pineqartumik aqutsinermut pilersaarut Naalakkersuisunit kingorna akuerisassanngortinneqassaaq.

Tunuliaqut:

- Aalisarnermi pineqartumi aalisariutit 8 meterit sinnerlugit takissusillit 151-iupput. Taakku saniatigut akuupput piniutigineqartut minnerit, tassaasut angallateeqqat 8 meterit inorlugit takissusillit, qimussit aammalu snescooterit 1.100-t missaat.
- Aalisarnermi inatsisitigut maannakkut nakkutilliineq angusaqaqqaartut malillugit tunngavissiaq (olympisk fiskeri) naapertorlugu ingerlanneqartarpoq, pisassiissutit nungunneqarserlugit aalisartut akornanni unammilleqatigiinnikkut aalisarnermik ingerlanneqartarluni. Tamanna atuuttarpoq aalisarnermi angallatinut piniutigineqartunullu tamanut.
- Nalinginnaangajunneruvoq qalerallinniartartut ataasiakkaat isertitarisartagaasa appasittaqinerat.

Anguniakkat immikkuualuttui aamma iliuutsit:

Sinerissap qanittuani qalerallinniartarnermut atasumik aqutsinissamut pilersaarusiap siunertaavoq:

- Aalisarnermik aqqissuussaannerup allanngortinnissaa, piffissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu isumannaarisussaq aalisarnermi pineqartumi peqataasut aningaasaqarnikkut akilersinnaasumik ingerlatsilersinnaanissaannik.
- Aalisarnermi pineqartumi aalisariutit minnerit annerillu mianeriffiussasut, taamaasillutik taakku imminnut toqqaannartumik unammilleqatigiissanngimmata.
- Aalisarnerup annertussusiata annikillileriffiunissaa, taamaasilluni uumassusilerituunit siunnersuineq qaangerneqaqqunagu.

Sinerissap qanittuani qalerallinniartarnermut atasumik aqutsinissamut pilersaarusiap imarisassaattut siunnersuutit:

Inassutigineqarpoq immikkoortut aqutsivigineqartut tamarmik immikkut TAC´at 1. januar 2012 aallanerfigalugu pisassiissutinut marluinnut avinneqassasut – pisassiissutit ataatsit angallatinut annernut ataatsillu angallatinut minnernut:

- Angallatit annerit pisassiissutissat ilaannit tunineqassapput, taannalu tunngavigalugu pisasissuussutigineqartartussat annertussusissaat ukiut tamaasa naatsorsorneqartassapput, aallaavigalugu TAC.
- Angallatit minnerit angusaqaqqaartut malillugit tunngavissiaq (olympiske princip) malillugu ullumikkusuulli aalisartassapput.

Periutsip tamatuma iluaqutissartaa tassaavoq angallatit annerit minnerillu imminnut unammilleqatigiissanngimmata.

2011 atorneqassaaq pisassiissuteqariaasissamut ikaarsaariarfissatut.

Inassutigineqarpoq aalisarnermut pineqartumut akuusut amerlineqassanngitsut. Ingerlataqarfiusunut minnernut akuersissutit amerlassusiat ikiliartuaartinneqassapput

aalisarnermit pineqartumit nalinginnaasumik aalisaqataajunnartut amerlassusiat ilutigalugit, soorluttaaq allanik nutaamik amerlaqataannik aalisaqataalersussaqartoqartassanngitsoq. Taamatut akuersissutit amerlassusiannik ikiliartuaartitsineq aqutsinermut pilersaarusiap siunertaanut naapertuutissaaq, tamatumani aalisarnerup pineqartup aqqissuussaanerata allanngortinniarnanumut, piffissaq ungasissoq isigalugu isumannaarutaasussaq aalisarnermi pineqartumi peqataasut ima amerlassuseqalissammata aningaasaqarnikkut akilersinnaasumik ingerlatsisinnaanngorlutik.

Tassunga atatillugu aalajangiisooq tassaavoq aalisarnermut pineqartumut akuulersartut ikinnerusarmata nalinginnaasumik pissuteqartumik aalisaqataajunnartuninngarnit. Tamanna isumannaarneqarsinnaavoq aalajangersimasumik agguataarisarnikkut, assersuutigalugu nutaamik aalisaqataalerniaq periarfissinneqarsinnaasassasoq allat pingasut aalisaqataajunnaaraangata.

Sinerissap qanittuani aalisarnermi pisariaqartumik aqqissuussaanikkut naleqqussaanissap siuarsarnissaanut suliniutit allat.

Aalisarnermut Isumalioqatigiissitap kaammattuutai, aamma Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu nalunaarut 2009-mi aamma 2010-mi allaaserineqartut malitseqartinneqassapput. Tassani pingaartumik pineqarput TAC atorlugu aalisakkat tamarmik killilersuiffiqineqassasut. TAC ukiunut arlalinnut pisassiisarnikkut, pisassiissutinut nammineq pigisanut ukiumullu pisassiissutinut agguarneqassapput taamaalillutillu niuerutigineqarsinnaassallutik il.il.

5.7 Kalaallit nerisassaataannik annertunerusumik tunisaqarsinnaasarnissaq

Siunnerfilimmik anguniakkat – nerisassat aamma piniartutut inuussutissarsiorneq

- *Kalaallit nerisassaataannik tunisassiornerup annertusarnissaa nammineq pilersorsinnaanerup annertusarneratigut unnamillersinnaanerumillu ingerlanneqarnerisigut*
- *Piniartut ataasiakkaat isertitaqarnissamut periarfissaat annertusillugit*

Killiffiit aamma unammilligassat:

Politikkikkut siamasissumik akuersaagaavoq kalaallit nerisassaataannik nioqqutissianik tunisaqartarnerup annertusinissaa kissaatiginartuusoq, tamatumani avammut nioqqutigineqarsinnaanera piinnarnagu kisiannili nunatta iluani aamma niuernermi – allatut taallugu nammineq pilersorsinnaassutsip annertusinissaa.

Kissaatigisaq nutaajunngilaq, anguniagarlu taanna ukiorpassuarni suliniutigineqarnikuvoq. Qularutigineqarsinnaagunangilaq ineriartorneq sammivissamisut ingerlasoq. Tunisassiorunut assigiinngitsutigut aqqissuussinikkut nerisassanik ingerlataqartut ineriartortinnissaannut aningaasarpasuarnik akiliisoqartarpoq. Apeqqutaavorli tamatuminnga tamakkiisumik iluanaaruteqartoqartarnersoq.

Anguniagaq angutserlugu iliuuserisat assigiinngitsut sunniutaat pisariitsuinnanngilaq uuttussallugu, tamatumani angerlarsimaffinni atuinerit ilarparujussui niuertarfiit imaluunniit suliffeqarfiit igaffissuarnut kiffartuussisartut aqputigalugit pissarsiaaneq ajormata.

Innuttaasut ilarparujussuisa nerisassanik atuinerat nammineq, ilaqtannit aamma ilisarimasanit pisaneersuusarput. Taakku saniatigut tuniniaavinni (kalaaliaqqani) tuniniaasoqartarluni niuertarfiit avaqqullugit inuit namminneq allatigut tuniniaasarput. Igaffissuarni qularnanngilaq pilersorneqaatit ilaat suliffeqarfinit nerisassaleriffittut nalunaarsugaasimannngitsuneersarput, kisiannili tuniniaavinni (kalaaliaqqani) imaluunniit piniartut ”matumut ornigullutik” tuniniaanerannut pisiaasarlutik.

Nerisassalerinermik ingerlataqartunik aqutsisunik oqaloqateqarneq Namminersorlutik Oqartussanut suliassaavoq pissusissamisoortoq, tassunga ilanngullugu pisortat suliffiutaat taannalu aqputigalugu immikkoortumi pisortat-namminersortut suleqatigiinnissaannut ineriartortitsinissamut aqputissiuinissamullu pissutsinut malinnaanissaq anguniarlugu attaveqarfinnik pilersitsisoqarluni. Tamatumani siunertaq tassaavoq ilaatigut kalaallit nerisassaataannik maannakkut atuinerup qulaajaaffiginissaa ilaatigullu atuinerup annertusinissaa siunertaralugu suleqatigiinneq ataqatigiissitsinerlu pilersillugit.

Immikkoortut arlallit unammilligassaqarfiupput, taakkulu matuma kinguliini assersuusiorfigalugit nassuiaasersorniarnearput:

Mingutsinneqarsimanerannik ajornartorsiut (Kontaminantproblematikken):

Kalaallit nerisassaataat tamanut atuttumik peqqinnartuullutillu sorpassuarnik iluaqutissartaqarput. Taamaattorli aamma Inuussutissat pillugit Siunnersuisoqatigiit

allallu nunami maani peqqissutsimik inuussutissanillu peqqinnartunik nerisaqartarnissaq pillugu ilitersuisarnermik suliaqartut malugeqqusarpaat inuussutissat ilaat (annerusumik imarmiut miluumasut) nunap immikkoortuisa ilaani avataaneersumik mingutsitsinerit pissutigalugit nerineqarsinnaanngikkunik killeqanngitsumik nerineqartariaqanngitsut, assersuutigalugu naartusunit.

Nerisassat pillugit politikkinik oqaasertaliuussinernut innuttaasunullu ataasiakkaanut atatillugu ajornartorsiuteqarfiusoq tamanna pingaaruteqarpoq arajutsinaveersaassallugu.

Nerisassiat assigiinngitsunik mingutsinneqarsimasunik qanoq annertutigisumik akoqarsinnaanerit killiliussanik nunani tamalaani aalajangersaasoqarnikuvoq. Tamatuma assersuutigalugu puisinit tunisassianik avammut nioqquteqarnerup ineriartortissinnaanera ajornakusoortissinnaavaa, tassa nioqqutissiat ataasiakkaat saviminernik oqimaatsunik akoqarneri oqartussanit akuerineqarsimasunit misissorneqarsimasussaammata aamma nioqqutissiap sananeqaataanik nassuiaammi qanoq annertutigineri allanneqarsimasussaallutik.

Nunat tamalaat isumaqatigiissutaat (CITES-imi isumaqatigiissut) malillugu arfinerit angisuut, qilalukkat qernertat nannullu avammut nioqqutiginnissaannut inerteqqussummut ilaapput.

Tamanna unammilligassaq oqinnerulersinneqanngilaq imaani uumasut miluumasut mingutsinneqarsimasunik qanoq annertutigisunik peqarsinnaanerit allanngorartorujussuummat, tassani puisit piaraat imaluunniit inersimasut pineqarpata, arferit kigutillit imaluunniit arferit soqqallit pineqarpata, imaluunniit nunarsuup ilaani sumi uumasut pisarineqarsimaneri pineqarpata. Suliffeqarfik ataaseq amerlanerusulluunniit uuliamik puisimeersumik peqqinnartunik nioqqutissialiornissamut imaluunniit nioqqutissap ilaani pilersuinissamut pilersaaruteqartoqarpat taamaattoqarneratigut annertuumik ajornakusoortitsisoqarsinnaavoq.

Nunap iluani nioqqutissiorneq

Royal Greenland arlalinnik ullumikkut nioqqutissiorparpoq nunatta iluani nioqqutiginnissaat siunertaralugu.

Pineqartunik tuniniaaneq ullumikkut 10 mio. kr.-nit miss. naleqartarpoq, tunisiffiunersaasarlutillu pisiniarfiit annerit pingasut, tassalu Pissifik, Brugsen aamma Pilersuisoq.

Royal Greenlandip piffissaq sivilisungaaq atorlugu kommunit oqaloqatiginiartarsimagaluarpai, tassuunakkut nerisitsisarfinnik (iluanaarniuteqarfiuneq ajortunik, non profit) kiffartuussisinnaanissamik, imaappoq utoqqaat illui, kantiinat, peqqinnissaqarfik il.il. Ataasiarani paasinarsisarsimavoq piviusunik tunngaveqarluni oqaloqatiginninnissap ingerlassinnaanissaa, tamatumani apeqquteqaatit pineqartut kantiinani qullersanut ataasiakkaanut ingerlateqqinneqartarsimammata. Taamaattumik ajornakusoorpoq pineqartut ataatsimut malinnaaffigisinnaanissaat, taamatullu tunineqarsinnaasut ima annertutigilersinnaanissaat nerisassat pineqartut akiisa appartinneqarsinnaanissaannut pingaaruteqartumik.

Suliffeqarfiit nerisassanik nioqqutissiortut periarfissaqarput pisisartut pisariaqartitaat malillugit nioqqutigisinnaasaminnik naleqqussaasinnaanissamik. Tamanna uulliaappata aamma poortukkat angissusaannut il.il. tunngassuteqarpata, kisianni aalajangiisuusooq tassaavoq pisariaqartitsineq pillugu annerusumik paasisaqarnissaq. Royal Greenland (qularnanngitsumik suliffeqarfiit nerisassanik nioqqutissiortut allat assigalugit) piareersimavoq suleqatigiinnissamut isumasaqatigiissuteqarnissaminut annertuunik pisisartunut. Ingerlatseqatigiiffilli piviusunik tunngavilimmik oqaloqatiginissinnaasimannngilaq akit imaluunniit akit pillugit ilimagisanut tunngasumik.

Akit appasinnerusinnaanissaannut tunngaviusariaqartoq tassaavoq ingerlataqarfiit atugassaannut nioqqutaasussat assigiissaarnerusumik erseqinnerusumillu nassuiaasersinnaanissaat, tamatumani nioqqutissiornermi aningaasartuutit annertunerusumik nioqqutissiulernikkut amerlanerusunillu assigiissaakkanik nioqqutissiornikkut annertuumik appartinneqarsinnaajumallugit. Nioqqutissiorsinnaassuseq qularutissaanngilaq nunami maani piummat. Taamaattumik ajornartorsiutaaginnarpoq pisortat amerlasuunik ingerlataqarfigisaannit aaqqiissuusaanerumik noqqaasinnaanissaa.

Tunitsivinnut kiffartuussinissamik isumaqatigiissutit:

Nunaqarfinni unitsivinnut kiffartuussinissamik isumaqatigiissusiornermut atatillugu 2011-mi isumaqatigiissuteqarfigineqarput Royal Greenland A/S (RG) aamma Arctic Green Food A/S (AGF). Politikkikkut kissaataavoq unitsivinnut taakkununga tapiissutit annikillilerneqarnissaat, unammilleqatigiinnikkullu equngasumik unitsivinnut allanut kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqanngitsunut sanilliullugu inissimasoqalinnginnissaa. 2011-p ingerlanerani ingerlatseqatigiiffiit pineqartut oqaloqatigineqassapput ajornartorsiutaasup aaqqiivigineqarnissaa ujartorniarlugu, tamannalu nerisassat pillugit siunnerfilimmik anguniakkanut attuumassuteqarpoq.

Isumaqatigiissummut atasumik siunertaavoq suliffeqarfiit ukiuni aggersuni, maannamuugallartoq 2013-ip naanissaata tungaanut, kiffartuussinissamik isumaqatigiissutit aqutugalugit aningaasalersuinikkut tapersernejartassasut. Aningaasat isumaqatigiissutaasut annertussusiat ukiut marluk tulluuttut ingerlaneranni ikiliartuaartinneqarnissaat anguniarneqarpoq. Taamaattumik suliffeqarfiit pineqartut pisariaqartillugulu soqutigisaraat pisortat suleqatiginissaat. Tamatuma saniatigut tunngavigitinneqartariaqarpoq aningaasat tapersiissutitut atorneqartartut atorunnaarsinngikkaanni siunissami immikkoortunut attuumassuteqartunut atorneqartarsinnaanissaat, soorlu ilinniartitaanermut, pingaartumik ilaatigut aalisartut piniartullu inuussutissarsiuutinut allanut ilinniartinnissaat siunertarlugu, tamatumani aalisarnermik- aamma piniarnermik inuussutissarsiuutit iluanni aaqqiissuusaanerup allannortiterneranut atasumik.

Nioqqutissiat Nunatsinni suliarineqartut noqqaassutigineqarnerulernissaat naatsorsuutigineqarpoq piffissaq ungasissoq isigalugu aalisartunut piniartunullu aningaasaqarnikkut pitsaasumik sunniuteqarumaartoq, nioqqutissiassanik tunisaqartarnej annertusisitsineq ilutigalugu aamma annertusiartussamat.

Maannalu isumalluarnissamut tunngavissaqartoqarpoq pissutsit arlallit pequtugalugit:

- Nutaatut 'Arctic Business netværk' aqutugalugu suliffeqarfiit nerisassanik nioqquteqartartut, isumassarsiorlutillu siunnersuisartut (innovatører), niuertarfiit,

kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni attaveqatigiiffik nukittoq pilersinneqarnikuvoq. Attaveqatigiiffik taanna maannakkut iliuitsinik suliniutinillu aalajangersimasunik aallarnisaaniarpoq ineriartortitsinissatut kissaatigisaq aallartikkumallugu.

- Politikkikkut annertuumik piumassuseqartoqarpoq tunisaqarsinnaanerup annertusinissaanik anguniakkap anguneqarsinnaanissaanut aporfiusinnaasut aalajangersimasunik iliuseqarfiginissaanik, ilanngullugit pineqartunut atasunik killissarititaasutigit piumasaqaataasut eqqarsaatigalugit aammalu tapiissuteqartarnikkut aaqqissuusseriaatsit isornartorsiuvigisinnaanerat.
- Sineriak tamakkerlugu namminersortunit iliuitsit assigiinngitsut pilersitsiortorfiupput.
- Nerisassanik nunallu immikkoortuinik ilisarnaasikkamik nuisitsisarneq (branding) aaqqissuulluagaanerumik ingerlanneqalerpoq. Tamatumani aamma ilaallutik *Taste of Greenland* – TV-kkut aallakaatitassiat, tamatumani nerisassat angalanikkut misigisassat katigullugit aaqqissuunneqartarlutik. Igasoq Chris Coubrough Nunatsinni nunap immikkoortui tikeraassavai siunertaralugu takutinneqassasoq nunap immikkoortuani pineqartumi nioqputissiasat nutaaliaasunik qanoq atorneqarsinnaanerat, imaappoq pitsaassuseq qaffassissoq atorlugu nerisassiornikkut. Aallakaatitassiat suliarineqarput nioqputissiasat minguitsut pitsaassuseqarluartullu atornissaat, isumassarsiorsinnaassuseqarnissaq (innovativ), nerisassat/nunap immikkoortuisa assigiinngisitaarnerat il.il. takutikkumallugit.
- Aammattaaq suliarinninnermut, tunisinermut nittarsaanermullu atatillugu oqaluttuap tunineqarnissaa nioqputissiap pilersinneqarnera pillugu oqaluttuarnermut pingaaruteqartoq attaveqarfimmi ilaasortat ilisimalluinnarpaat.

Anguniakkat immikkuualuttuat aamma iliuserisassat:

‘Arctic Business network’ pillugu killissarititaasut iluanni maanna iliuserisassat aalajangersimasut arlallit aallartisarneqalereerput, taakkulu 2011-mi ukiup affaata siulliup ingerlanerani, taamatullu aamma piffissaq ungasinnerulaartut isigalugu, tigussaasunik angusaqarfiuniartussaassapput, ilanngullugit

Piffissaq qanninnerusoq isigalugu:

Suleqatigiissitaliamik pilersitsineq nersutitut nakorsaqaarnermut maleruagassanik misissuisussamik, tamatumani killissarititaasutigit malitassanik pitsannorsaasinnaasariaqarsinnaaneq paasiniarumallugu, atuisartunut isumannaallisaassutit sapaningngikkaluarlugit.

Naatitat pillugit ingerlasussanik piareersaallunilu aqutsineq (logistik), tamatumani niuertarfissuit pingasuit & nunaateqaarnermut siunnersuisarfiup akornanni suleqatigiittoqarneratigit.

Suleqatigiissitaliamik pilersitsineq misissuisussamik ingerlataqarfinni nerisarineqartartunik: Nerisassanik nioqquteqartartut, Namminersorlutik Oqartussat aamma Kommuneqarfik Sermersooq. Meeqqat atuarfianni atuartut taquaat/nerisassa atillugit aaqqissuussaanerit pitsaasut isumannaarneqarniarnerannut ataqatigiissaarneqartariaqarpoq. Soorlu aamma sunngiffimmi angerlarsimaffiit nerisaqartitsinnerat kiisalu

meeraaqqeriviit meeqqeriviillu nerisaqartitsinerat pillugu
oqaloqatigiittoqassalluni.

Piffissaq ungasissoq isigalugu:

Pilersuisunut/tunisaqartartunut taakkulu suliatigut siunnersuisuinnut
sammisumik piginnaasatigut ineriartortitseqqinneq.

Attaveqaqatigiiffissamik pilersitsinikkut isumassarsiorlunilu
siunnersuineq: Nerissat pillugit isumassarsiorfimmik
(fødevareinspiratorium) Inuili-mi 2011-mi pilersitsinissamik
piareersaasioorneq nalilinnik pilersueqataasinnaasut tamarmik
(værdikæden) peqataaffigisaannik, ilanngullugu piniartut soqutiginnittut
arllallit pilersuisartutut/tunisisartut attuumassuteqartut toqqaannartumik
oqaloqatigineqartalernissaat.

Inuussutissalerinermut tunngasunik inuussutissarsiutinillu siuarsaanermi iliuuserisat:

Uumasut nakorsaqaernerisigut immikkoortortaqaarfik (Veterinærafdelingen)
Kommuneqaarfik Sermersooq-mi suliffeqaarfinnik aallarnisaasartunut
pikkorissartitsinikuuvoq inunnut nerisassiassanik namminneq
nioqqutissiortalernissaminnik kissaatigisaqartunut. Kommune peqatigalugu Arsu-
mi/Ivittuut-ni tunitsivimmik (aattuiveeqqamik) pilersitsinissaq siunertaralugu suliniut
aallartinneqarpoq umimmannik aattuisarfiujumaartussa.

Namminersorlutik Oqartussat taakku saniatigut Nordisk Minister Rådip pilersitaani Ny
Nordisk Mad'imi Aqutisooqatigiinni peqataapput. Tassani suliniutit ilagaat kalaallit
nerisassaataannik Nunani Avannarlerni ilisimasaqaernerup siuarsaaffiunissaa, kisiannili
aamma Nunatta nammineq killeqarfiata iluani immikkuullarissunik najukkani
nioqqutissiorsinnaanissap siuarsaaffiunissaa.

Misigisassarsiorluni takornariartarnerup inuussutissarsiutinillu nutaaliorfiusinnaasut
siuarsaaffiginarlugit Nunani Avannarlerni suliniuteqartoqarpoq najukkani
nioqqutissiassanik najukkanilu kinaassutsit nerisassat aqutigalugit ilisimaneqarnissaasa
siuarsaaffiginerisigut. Taamatut suliniuteqarneq tapersersorumaneqarpoq
annikitsukkuutaani nerisassanik nioqqutissiorneq siuarsaaffigineqarsinnaassammat.

Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit arllallit nerisassat pillugit
assigiinnigitsutigut suliaqarput immikkoortut makku iluanni ilaattut: Isumassarsiorluni
siunnersuineq (innovation) aamma misigisaqartitsinermik aqqissuussineq. 2010-mi
ukiakkut aamma 2011-mi upernaakkut inuussutissarsiutinik namminersorlutik
ingerlataqartut aalajangersimasumik sammisaqartitsiviusunut suleqatigiissitanut
qaaqquneqareerlutillu qaaqquneqaaqqissapput, tamatumani misigisaqartitsinermik
aaqqissuussisarnerup immikkut sammineqartarneratigut aqqissuussarisartakkat
pioreersut naleqarnerulersissinnaanissaat aammalu isumassarsiorluni siunnersuisarnerit
atornerisigut suut periarfissaanersut sammitikkumallugit.

Aalajangersimasumik sammisaqarluni suleqatigiissitaliani sulineri pineqarlutillu
pineqassapput inuussutissarsiutinik ingerlataqartut suliaqarfiit assigiinnigitsut killingi
akimorlugit nunap immikkoortuani suleqatigiilernissamut kajumissuseqalersinnissaat,
siunertaralugu pisisartoqatigiikkuutaat tunisarisartakkallu isumannaarneqarnissaat.
Aalajangersimasumik sammisaqarluni suleqatigiissitaliani sulinerit 2010-mi Nuummi,

Ilulissani aamma Maniitsumi ingerlatsivioerput. Suleqatigiissitaliat taamaattut 2011-mi Tasiilami, Narsami aamma Upernavimmi ingerlatsiviussapput.

Oqaatigineranit iliuuseqarnermut

Anguniagaavoq nerisassat pillugit aqqissuussamik pilersaarusiorlunilu iliuusissanut pilersaarusiortoqassasoq 2011-mi ukiup affaani kingullermi, taakkulu suliarineqassapput suliamut attuumassuteqarlutik akuusut suleqatiginerisigut, anguniarlugu pineqartut ataatsimut malinnaaffigilersinnaanissaat iliuusissallu aalajangersimasut pingaarnersiuffiginissaat, tamatumuunakkut nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermi anguniagaasut nerisassat tunineqartarnerannut atasumik aammalu nerisarineqartartut pillugit Inuussutissat pillugit Siunnersuisoqatigiit inassuteqaatigisaannut atasumik.

Piniarnermik Inuussutissarsiut – Puisit amiinik tunisisarneq

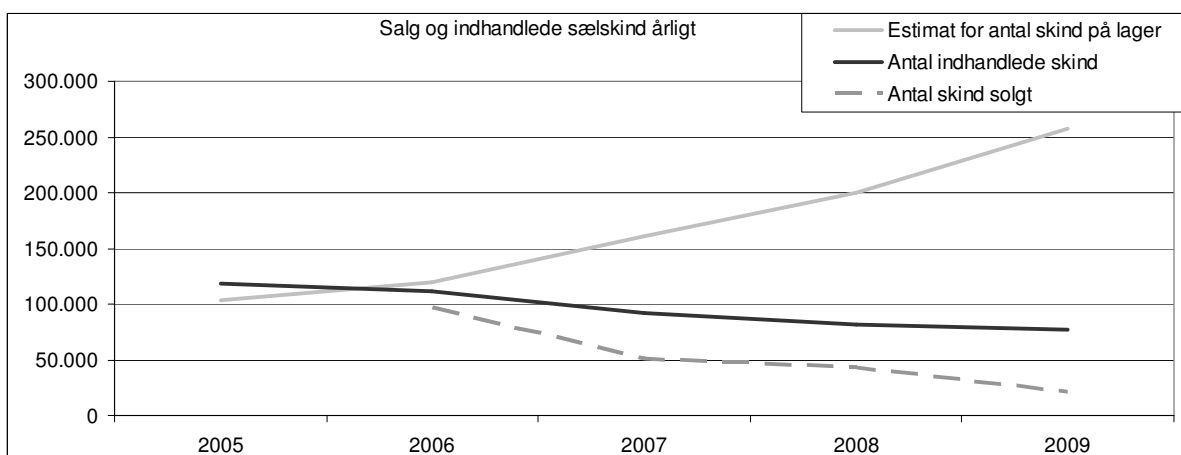
Killiffit aamma unammilligassat:

Piniarnermik inuussutissarsiut tatisimaneqarpoq tamakkiisumik piniartut amerlassusaat ikiliartorlutik isertitaallu appariartorlutik, tassunga ilanngullugu qangatut isertitaqartarnerat, puisit amiinik tunisisarneq.

Ilutigisaanik silap pissusaata allanngornera piniarnermik inuussutissarsiutip periarfissaanut sunnuteqarpoq. Qangatut inuussutissaqarnissamik pilersitsiniarnermut naleqqiullugu tamanna ajortumik sunnuteqarsinnaavoq. Tamanna piniartut ataasiakkaat naleqqussarnissaannut annertuumik pisariaqartitsivoq taamaalillunilu aamma piniarnermik inuussutissarsiummut tunngatillugu inuiaqatigiinnit toqqammaviliussanut unammillerluni.

2010-2011-mi Great Greenland A/S-ip siunissaa pillugu nassuiaasiortoqarpoq, puisit amiinik tunisisarneq pillugu ajornartorsiutinik tamatumalu piniarnermik inuussutissarsiummut attuumassuteqarneranik allaaserinnittoq. Ataaniittumi nassuiaammit eqqikkaanerup ilaa takuneqarsinnaavoq.

Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartoq ingerlatseqatigiiffik GG A/S aningaasarsiornikkut ilungersunartorsiorpoq, tunisat tunisassiarineqartunut naapertuutinnigivillutik. Tamanna piviusumik isumaqarpoq ammit toqqorsivimmi amerliartuinnartut ingerlatseqatigiiffiullu ingerlatsinera amigartoorfiulluni.

Piffissami 2005-2009-mi ammit toqqorsimavimmiittut amerlassusaannut missiliuineq. X-akse: ukiut. Y-akse: Puisit amii avammut nioqqutigineqartut piniartuillu tunineqartut amerlassusaat kiisalu ammit GG A/S-ip toqqorsivianiittut.

Paasissutissarsivigisaq: Ukiuumoortumik naatsorsuutit, aningaasanut inatsisit missingiutillu – NSN.

Tunisinermi akinut tapiissuteqarnikkut piniartunut tapiissutinik ingerlatitseqqinnermut ingerlatseqatigiiffik Namminersorlutik Oqartussanit toqqaannangitsumik atorpeqarpoq. GG A/S-ip ilungersornartumik aningaasaqarnikkut inissisimanera pissutigalugu taamatut ingerlatitseqqinneq akisoorujussuuvoq. Tabellimi ataaniittumi kiffartuussinnermut isumaqatigiissutinut Namminersorlutik Oqartussat ataatsimut aningaasartuutaat takuneqarsinnaapput, tunisinermi akinut tapiissutit aamma GG A/S-imi amigartoorutit / sinneqartoorutit ilanngullugit.

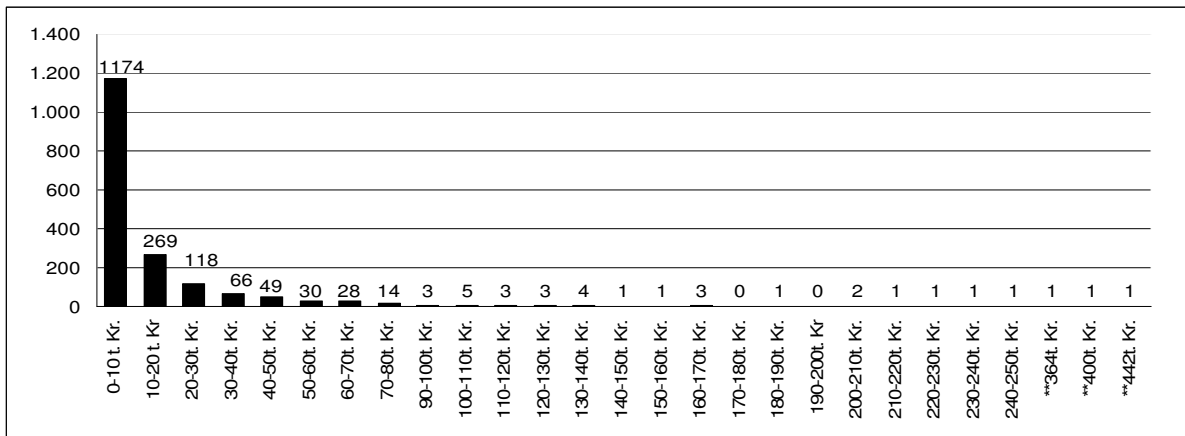
GG A/S-imi Namminersorlutik Oqartussat aningaasartuutaat aningaasaatitigut aningaasaliissutit ilanngunnagit.

(Paasissutissarsivigisaq: Ukiuumoortumik naatsorsuutit, aningaasanut inatsisit – NSN.)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	I alt
Kiffartuussinissamat isumaqatigiissutit (1.000 kr.)	-32.400	-32.900	-30.738	-31.900	-30.000	-25.585	-27.762	-26.205	-237.490
Ukiup inernera (1.000 kr.)	6.657	-346	-2.482	1.016	6.115	-2.445	-5.346	-10.326	-7.157
Katillugit (1.000 kr.)	-25.743	-33.246	-33.220	-30.884	-23.885	-28.030	-33.108	-36.531	-244.647

Nassuiaatip takutippaa koruunimut ataatsimut ingerlateqqinneqartumut GG A/S aqqusaarlugu taamaaliorneq 42 ørimik akeqartoq. Taamaattumik piniartut aningaasaqarnikkut puisit amiinik tunisisarnermik taakkullu tunisisarnermik pinngitsuugaqarsinnaanerannik takutitsisunik misissuinernik nassuiaat imaqarpoq. Tunisinermi akinut tapiissuteqarnerup pisariaqartinneranik allaaserinninnissaq pillugu taamaaliortoqarpoq. Unamminartoq tassaavoq piniartunut pissaaleqinerpaanut tapiissutaasinnaasunik nassaarniarnissaq peqatigisaanillu inuiaqatigiinnut iluaqutaalluni.

Tapiissuteqartarneq – piniartut isertitaat tunisinermilu akinut tapiissutit atorpeqarneri
Amernik tunisinermikkut piniartut amerlanerpaartaat ukiumut 10.000 kr.-inik ikinnerusunik isertitaqartarput isertitallu taakku amerlanerpaanut taakku ukiumut ataatsimut isertitaasa ilaannit annikitsuaqqamik annertussuseqarlutik.

Piniarnermik inuussutissarsiuteqarnermi puisit amiinik tunisinermi akinut tapiissutiniit isertitat qaffasissusiinut takussutissaq, 2009. X-akse: Tunisinermi akinut tapiissutit tunniunneqartut kr.-inngorlugit Y-akse: Piniartut amerlassusaat. Nalunaarsuut: Titartakkamiipput piniartut 1.800-it missaaniittut tunisisartullu pillugit nalunaarsuinerit, naak ilisimatissisutiginekarluartoq piniartut 1.500-it taamaallaat missaaniittut. Taamaattoqarneranut pissutaavoq piniartut ilai sumiiffinnut arlalinnut tunisisarmerat, taamaattumillu nalunaarsuiffimmi arlaleriarlutik ilaatinneqarlutik. Paasissutissarsivigisaq: Titartagaq 2009 pillugu GG A/S-ip nalunaarsugai aallaavigalugit titartarneqarpoq – NSN.

Piniartorpassuit amerlasuut tunisinissamut periarfissat ukiumut qaammammi ataatsimiit marlunnut taamaallaat atortarpaat. Soorlu napasunit takuneqarsinnaasoq piniartut 100-it missaannaat ukiumut 50.000 kr.-it sinnerlugit puisit amiinik tunisinermiit isertitaqartarput. Nassuiaammi inerniliisoqarpoq piniartut amerlanerpaartaasa amernik tunisinermi akinut tapiissuteqartarneq isertitaqarfittut pingaannginerusutut atortaraat.

Tunisisarnerit ilusaat

Nassuiaammi takutinneqarpoq sumiiffinni aalisakkeriveqanngitsuni amernik tunisinissamut periarfissaq piniartut atonerusaraat. Tabellimit ataaniittumit takuneqarsinnaavoq sumiiffinni nunaqarfimmi tunisassiorfeqartunut naleqqiullugu sumiiffinni nunaqarfimmi tunisassiorfeqanngitsuniittunut puisit amiinik tunisinermiit isertitat piniartunut pingaarnerusut.

Puisit amiinik tunisarnermut tunngatillugu aalisarnermut tunisassiorfinnut takussutissiaq, kruuninngorlugit

2009-mi piniartunut puisit amiinik tunisarnermi naleqassutsit agguaqatigiissinnerat					
Tunisassiorfinni tunisarnermi naleqassutsit	0-5.000 kr.	5.000-10.000 kr.	10.000-15.000 kr.	15.000-40.000 kr.	Katillugit
Nunaqarfinni tunisassiorfiit ilanngunnagit	3 (19 %)	2 (13 %)	2 (13 %)	9 (56 %)	16 (100 %)
< 2.000.000 kr.	3 (27 %)	2 (18 %)	1 (9 %)	5 (45 %)	11 (100 %)
2.000.000 - 6.500.000 kr.	2 (20 %)	4 (40 %)	2 (20 %)	2 (20 %)	10 (100 %)
>6.500.000 kr.	3 (33 %)	4 (40 %)	1 (11 %)	1 (11 %)	9 (100 %)

Najoqqutarineqartut: LULI Data base, GG A/S-ip pappiaraatai – APNN.

Nunap immikkoortuini assigiinngitsuni tuniniariaatsit assigiinngitsorujussuupput. Kinguliani takussutissiami atuarneqarsinnaavoq, assersuutigalugu avannaani piniartoqarnerusoq, piniartulli kujataani agguaqatigiissillugu tunisarnerat annertunerusartoq. Taamatuttaaq ilanngussaq 10-mi atuarneqarsinnaavoq, piniartut isertitaannut tunngatillugu piniartut amernik tunisarnermiit qanoq iluanaaruteqartigisarnersut. Illoqarfinni nunaqarfinnilu ataasiakkaani isertitat tunisarnerillu assigiinngiaartorujussuupput.

Nunap immikkoortui	Tunineqartut nalingi	Piniartut amerlassusaat tunisinermilu nalingit	Tunineqartut agguaqatigiissinnerat kruuningorlugit
QEQERTARS UAQ	3.068.870	229	13.401
QEQQA	4.404.715	279	15.788
AVANNAA	10.678.875	645	16.556
KUJATAA	4.949.675	140	35.355
TUNU	2.484.175	129	19.257
Kisitsisit pi- ngaarnerit	25.586.310	1.422	17.993

Erseqqissaat: Piniartut ilaasa sumiiffinni allani tunisisarnerisa nalunaarsorneqartarnerat eqqarsaatigineqarpoq. Pisuni taamaattuni piniartuq naleqassutsimut qaffasinnerpaamut tunisinermini pineqartup nunaqarfimmi suminngaannersuunera nalunaarsugaasarpog.

Najoqqutarineqartut: GG A/S-ip pappiaraatai – APNN.

Ilinniartitaanikkut suliniutit inuussutissarsiutitigullu siuarsaaneq

Nassuiaammi tunisinissamut periarfissatigut killilersuinerit allamut atuartinneqarnissamut ilinniartitaanissamullu suliniutit aallartinneqarnerisa kingorna peqatigisaanilluunniit sapinngisamik pissasut kaammattuutigineqarpoq. Tassunga tunngatillugu maannakkut allamut atuarnissamut ilinniartitaanissamullu suliniuteqarfiusutut atuutereersut eqqartorneqarput soorlu Piareersarfiit, PKU-pikkorissarnerit, AMA-pikkorissarnerit kiisalu Uummannami Piniartut Aalisartullu atuarfiat. Tamatuma saniatigut inuussutissarsiutigalugu piniarnermut allanik periarfissaqartoq taamaalilluni inuussutissarsiutini allani suliffinnik isumagisaqarsinnaasunngorlugit amerlanerusut allamut atuartinneqarnissaat kaammattuutigineqarpoq. Sulinermi tassani Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup (KIIN), Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup (ISN) aamma kommunit il.il. akornanni siunnerfeqartumik suliniuteqarnissaq suleqatigiittoqarnissaalu pisariaqartitsisoqarpoq.

Tunisiffissatut periarfissat aamma Tunisassianik ineriartortitsineq

Nassuiaami eqqaaneqarpoq nunani tamalaani tunisiffissatut periarfissat killeqarsimasut, maannakkullu tunisassiatigut ineriartortitsineq misilinneqartoq, mannali tikillugu tamanna tunisinermit annertuumik iluaqutaasumik sunniuteqarsimanngitsoq.

Anguniakkat ilai iliuusissallu:

Aalajangersimasumik iliuuseqarnissamut eqqarsaasersuutit siunnersuutillu

Piniartut ikitsuinnaat puisit amiinik tunisinermiit annertuumik isertitaqartuupput. Taamaakkaluortoq periarfissaq nunaqqatigiinnut inunnullu, ullumikkut allanik periarfissaqarpiannngitsunut annertuumik pingaaruteqarpoq, inuussutissarsiutigalugu piniarneq aamma inunnullu taakkununga allatigut periarfissat taamatut itsillugit.

Taamaattumik tunisinissamut periarfissamik annikillisaaneq matusinerluunniit kisiimittariaqanngilaq, kisiannili aalisarnermik piniarnermillu inuussutissarsiutit inuussutissarsiutilluunniit allat iluanni periarfissanik allanik pilersitsinernik

ilaqartariaqarluni. Tamatuma kingunerisaanik tunisinermi akinut tapiissutit ikilisinneriniit aningaasat atorneqanngitsut siullermik inuiaqatigiit aningaasarsiorneranni pitsaanerusumik iluanaaruteqartitsisunut tunisassianillu puisit amiinit annertunerusumik piumaneqartunik allanik periarfissanik erseqqissunillu siunnerfeqartunik pilersitsiniarnernut nuunneqartariaqarput.

Nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusionermut ilaatillugu suligasuartussamik suleqatigiissitaliortoqarpoq nunap iluani niuerfimmi puisit amiisa allatut atorneqarnissaanut periarfissanik nassaarniartussanik. Siusinnerusukkut Great Greenland A/S pillugu sammisaqarsimasunit amerlanerusunik piginnaasaqartunik suleqatigiissitaq suleqateqassaaq, tassunga ilanngullugu ammip atorneqarnissaa pillugu siunnerfeqarnerusumik isumassarsiorluni siunnersuineq periarfissanillu nutaanik suliaqarniarneq, soorlu aamma tunisinermi akinut tapiissuteqarnikkut Namminersorlutik Oqartussanit aningaasalersorneqarsimasunut ullumikkullu Great Greenland A/S-ip toqqorsiviani amerliartuinnartunut amernut naleqqiullugu akinik inissiisarneq nalinillu inissiisarneq pillugu maannakkut aaqqissuussinermut isornartorsiuisoqarsinnaassasoq.

6. Nunatsinni sanaartornermik aqqissuussamik pilersaarusiorneq piareersarlugu sulineq

Nunatsinni sanaartornermik aqqissuussamik pilersaarusiorneq ilaatigut ilaatinneqassapput:

- Kollegialiortiterinerit, meeqqat atuarfiisa angerlarsimaffiinek (skolehjemminik) sanaartornerit aamma meeqqat atuarfiinek sanaartornerit
- Inissiaqarneq
- Ingerlataqarfinnik sanaartornerit
- Atortulersuutit (attaveqaatit)
- Sulianut pineqartunut attuumassuteqarlutik akuusunut allanut katigussineq, ilanngullugit Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffiutaat
- Suliniutit annertooujussuit (storskala-projekter) pilersinnaasut malitsigisaannik sanaartornikkut aqqissuussarisassat

Sanaartornermut ukiuni kingullerni kommunikkaartumik aningaasaliissutit agguataarnerat, taakkulu najukkami/Nunap immikkoortuini suliat annertussusiannut sunniutigisaat.

Pisortat sanaartornermut aningaasaliineri taakkulu Nunap najugaqarfiini agguataarneri pillugit apeqqutit pingaaruteqarput kommunit, inuussutissarsiorneq ingerlatsisut immikkoortullu ataasiakkaat ineriartortitseqqinnissamat periarfissaannut, taamatullu sanaartornermi ilinniarfissat pilersinnaanissaannullu suliffissaqartitsinissap attassinnaanissaannut. Piffissamat sivikitsumut pilersaarusiortarnerup pingaartumik kingunerisaanik suliaqarfimmi ingerlalluarmik akivinnut naapertuuttumik piginnaasaqaleriartornermi, suliffiit ataavartut ilinniarfissanillu qulakkeeriniarnermi ajornartorsiuteqassasoq.

Taamaattumik pineqartut pillugit annertuumik malinnaaniartoqarpoq. Pineqartullu oqaloqatigiilluni ataatsimiinnerni tamatigoruinnaq qaqqinneqartarpoq Nuna tamakkerlugu ineriartortitseqqinnissamik aqqissuussamik pilersaarusiorneq, kingullermik sammineqarlutik Inatsisartut maanna ataatsimeeqqammerneranni oqaluserisatut.

2011-mut aningaasaqarnermut inatsisip akuerineqarnerata malitsigisaanik Naalakkersuisut tusagassiorfinnut nalunaaruteqarpoq ima qulequtalimmik: "Aamma illoqarfii anginerit sisamat avataanni inissialiortitertoqassaaq":

"Naalakkersuisut inissialiortiternerit pillugit anguniagaat 2011-mut aningaasanut inatsimmi akuerineqamsumi erseqqilluinnarput. Inissianik amigaateqarfiuvissuni inissialiortiternerit ingerlanneqassapput. Naalakkersuisuttaaq anguniagaraat Kalaallit Nunaanni illoqarfii nutarterneqarnerat aqqissuulluakkamik ingerlanneqassasut, aamma ineqariaatsit nutaat eqqarsaatigalugit.

- Allaffeqarfiga ilaqutariinnut illunik, kinguaariit arlallit illumi ataatsimi najugaqarfigisinnaasaannik ineriartortitsinerimik aallartitseqqullugu

piumaffigeqqammerpara, Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallannermullu Naalakkersuisoq Jens B. Frederiksen oqarpoq.

Ilaqutariinnut illut immikkoortugaat sisamanik inissartaqartussaantertik, illumi ataatsimi inissiat marlunnik initalit marluk, inissiaq pingasunik initalik ataaseq aammalu inissiaq sisamanik initalik ataaseq sanaartorneqassallutik. Illu piginneqatigiilluni inissiatillit peqatigiiffiannit sananeqassaaq, tassanilu soorlu aataakkut aanaakkullu, angajoqqaat aammalu meeqqat/qatanngutigiiit najugaqarsinnaassapput.

Ilaqutariinnut illumi ineqarnermut aningaasartuutissat inissiat angissusaat malillugit nikerartillugit naleqqussarneqarsinnaassapput. Aamma ilaqutariinnut illuni kinguaariit utoqqartaasa sivilunerpaamik namminneg angerlarsimaffiminniiginnarnissamik kissaateqarnerat ikorfartorneqassaaq, taamatullu ilaqutariit inuusuttut meerartallit aataakkut aanaakkullu qanillugit najugaqarsinnaassallutik.

Sumiiffinni inissaaleqinnginnerpaaffiusuni ilaqutariinnut illut illoqarfimmi nutarterinernut tapertaassapput, taakkunani inissiat pisoqaanerpaat aserfallassimanerpaallu isaterneqarsinnaassammata, aammalu ilaqutariinnut illunik nutaanik, nutaaliaasunik avatangiisinullu mingutsitsinngitsunik taarserneqarsinnaassallutik.

- Maanna Aningaasanut Inatsit akuerineqareermat 2014 tikillugu illoqarfiit anginerit sisamat avataanni 230 mio. koruunit nalinginut inissialiortiterit aallartinneqarsinnaalerput, Jens B. Frederiksen oqarpoq.”

Namminersorlutik Oqartussat kommuniniit ukiut tamaasa 4-5 mia. kr.-nit nalinginik sanaartugassanut kissaatiniq tigusaqartarput. Taakku kommunini aningaasanullu inatsimmi periarfissarititaasut sinnerujussuarlugit naleqarput. Tamannalu isumaliuteqartitsilerpoq aningaasatigut periarfissaasut aamma kommunit/Namminersorlutik Oqartussat immikkoortuni pineqartuni pingaarnersuiisarnerisa akornanni pitsaannerusumik malinnaaffigiuminarnerusumillu siunissami aqqissuussaqaartoqartarnissaanik.

Aqqissuussaananermik iluarsaaqqinnermi KANUKOKA-p aamma taamanikkut Aningaasaqarnermut Pisortaqaarfiup akornanni ataatsimoorussamik nalunaarusiortoqarpoq sanaartortarneq pillugu, qulequtaqartumik ”Aqqissuussaananermik iluarsaaqqinneq – sanaartornermi killiffiit pillugit nalunaarusiaq siulleq”. Taanna bormesterinut kommunaldirektørinullu saqqummiunneqarpoq 2008-mi februaarip naanerani. Nalunaarusiami pineqarput kommunini suliaqarfikkuutaartumillu sanaartugassanut aningaasaliissutinik atuinerit imaqarlutillu pineqartut pillugit siunissami aqutsinissamat aallarnisaataasumik isumaliutinik.

Inassutigineqarpoq qaammatini aggersuni nalunaarusiamik nutartikkamik suliaqartoqassasoq, ilaatigut imaqartinneqartussamik makku pillugit:

- 2008-mi nalunaarusiami pineqartut nutarteqqinneqarnerat.
- Suliaqarfimmi pineqartuni ukiuni aggersuni pisariaqartitat pillugit sukumiinerusumik nassuiaasiaq.
- Sanaartornermi siunissami aqutsinissamat aalajangersimasumik(-nik) periusissatut siunnersuutit.

- Kommunit, Namminersorlutik Oqartussat innuttaasullu akornanni suliaqarfinni assigiinngitsuni sanaartornikkut aaqqissuussat aningaasalersornissaannut najoqqutassat pillugit nassuiaat, ilanngullugit pineqartut ataatsimut tapiissutinut (bloktilskud) attuumassuteqarnerat.
- Maannamut misilittakkat ajornartorsiuteqarfiusullu ilisimaneqartut tunngavigalugit aningaasalersuinissamut najoqqutassat iluarsissuteqarfiusinnaanissaannut siunnersuutit.
- Suliarinnittussarsiusseriaatsit, inatsisit aqutsinermilu sakkussat pillugit nassuiaatit inassutigineqarsinnaasullu, tamatumani sanaartortitsisut ilinniartoqarsinnaanissaat isumannaarsinnaajumallugu, aammalu
- siunissamut sanaartugassanik pilersaarusiornissamut isumaliutit pillugit nassuiaatit inassutigineqarsinnaasullu, tak. matuma kinguliani immikkoortortaq.

Sanaartornermi aningaasaliinissamilu Nuna tamakkerlugu aaqqissuussamik pilersaarut

Naalakkersuisut piffimmut 2012-imiit 2017-imut ”sanaartornermi aningaasaliinissamilu Nuna tamakkerlugu pilersaarut” saqqummiutilersaarpat.

Pisariaqartinneqarpoq malinnaasinnaanissamik pilersitsinissamik. Sanaartornermi aningaasaliinissamullu Nuna tamakkerlugu aaqqissuussamik pilersaarummut tunngaviumik siunertaavoq sanaartornerit ingerlanneqartut takussutissillugillu ataqatigiissaarnissaat, tamatumani kommuninit, Namminersorlutik Oqartussanit, nalagaaffimmit nammisortuniillu sanaartortut pingaarnit tamarmik akuutinneqassapput. Tamatumuunakkut suliaqarfikkuutaartumik sanaartornissamut pilersaarutit malinnaavigineqarsinnaassapput, ilutigalugulu suliaqarfiit assigiinngitsut illuliortiterinermut sanaartugassatigullu pilersaarutaat assigiinngitsut ataatsimoorussamik malinnaavigineqarsinnaalissallutik.

Matumani pingaaruteqarpoq erseqqissaatigissallugu periarfissaananilu kissaatiginanngimmat nunamut tamarmut sanaartornikkut sukannernerusumik allaqqunneqarsinnaanngitsumillu pilersaarusiornissaq. Pisariaqartinneqartoq tassaavoq sakkusaqartoqassammat malinnaaffiginninnissamut iluaqutaasinnaasussamik. Taamatut malinnaasinnaanikkut nunatsinni nunallu immikkoortuini ineriartortitseqqinnernut atasumik sanaartornikkut suliassat agguataarneqarnerisa periarfissartaat naleqquttuunngiffigisaallu nassuerutigineqarsinnaasalissagaluarpot. Tamatuma saniatigut periarfissaqartoqalissaaq piffissaagallartillugu qisuariaateqarsinnaasarnissamik, tamannalu nunap ineriartortitsivigeqqinnissaanut piffissaq ungasisooq isigalugu aaqqissuussamik pilersaarusiornikkut.

Sanaartornermi aningaasaliinissanilu Nuna tamakkerlugu aaqqissuussamik pilersaarutip suliarinissaanut suliniummut qullersaaffik Nunap pilersaarusiornieranut immikkoortortami inissinneqakutsoorsinnaavoq. Suliniummut qullersani kommunit aamma KANUKOKA ilaasariaqassapput aamma.

2009-miit nalunaarusiaq matuma siuliani taaneqartup saniatigut sulineri tunngaviuminnaavoq suleqatigiissitap taamanikkut Namminersornerullutik Oqartussat sanaartornermut aningaasaliinissanullu pilersaarusanut atatillugu unammilligassat nassuiaasersornissaannik suliaq naammassineqanngitsoq. Suleqatigiissitap taamanikkut inuttaqartinneqarpoq Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisorta qarfimmi, Aningaasaqarnermut Pisorta qarfimmi, Nunamut pilersaarusiornermut

immikkoortorta qarfirmi aammalu KANUKOKA-mit atorfilittanit. Nalunaarusiamut missingiut 2005-imi naammassineqarpoq, kisianni suleqatigiissitap sulini naammassinngisaannarpaa. Ilaatigulli paasinarsereerpoq illulioriternerit sanaartugassatigullu suliniutit ataasiakkaat aningaasalersorlugillu pilersaarusionerat ataqatigiissaarfiusariaqartoq.

Suliaq aamma tunngaveqarpoq Nunamut pilersaarusionermut immikkoortorta qarfiup suliaani "Namminersorlutik Oqartussat kommunini pilersaarusionerit pillugit soqutigisaasa allattorsimanerat". Allattorsimaffik maannakkorpiaq tamakkiisuunngilaq, tamatumani ilaatigut amigaataammata oqartussaaffiit arlallit suliaqarfinnut pineqartunut pilersaarutaat pillugit paasissutissat.

Pineqartoq taaneqareersutut tassaavoq – "sanaartornissanut aningaasaliinissanullu Nuna tamakkerlugu piffimmut 2012-imiit 2017-imut aqqissuussamik pilersaarusiaq." Ilaatigut tassaassaaq qangatut uppersaasiaq, ilaatigullu NunaGIS´imi nunap pissusaani paasissutissat (geodata) pillugit ingerlaavartumik malinnaaffigeqqitassatut nutartikkat.

NunaGIS tunngavissii ffiussaaq pisarialimmik malinnaasinnaanissamut. NIN´imi (NunaGIS´imi nunaminertat pillugit nalunaarsuiffimmi) internettikkut "iserfissiaqarpoq" (login), taannalu aqutigalugu NunaGIS´ip tunuliaqutaa paasissutissarsiviusinnaassalluni, tassanilu nunaminertat pillugit kommunini suliat tamarmik suliaqarnerannut tunngasut ingerlanneqartarput. Taamatut aqqissuusseriaaseq atuutereerpoq ukioq ataaseq sinnerlugu.

NunaGIS aamma nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionermut atatillugu pisunut allanut aamma atorluarsinnaasorujussuavoq, tamatumani sakkussiaq taanna piukkunnaateqarluqimmat imminnut attuumassuteqartut ineriartorfissatigullu periarfissat imaluunniit –killeqarfiusut assigiinngitsut takussusernissaannut. Taamaattumik NunaGIS nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionerq pillugu suleriaqqinnissamut tigussaasunngortitsillunilu attaveqatigiissinnaanissamut sakkussiaassaaq pingaarutilik.

Kommunit maannakkorpiaq kommuninut pilersaarutit nutaat sulerialeruttorpaat, taakkulu qarasaasiakku 2011-p aamma 2012-ip ingerlaneranni pissarsiarineqarsinnaasalissapput. Taamaasilluni kommunerujussuit pillugit imminnut attuumassuteqartunik pilersaarusiortoqarsinnaasalissaaq, kisiannili aamma pitsaanerusoqisumik pissarsiassaasinnaalernerisa saniatigut qnagamt sanilliullugu ingerlaavartumik ullutsinnut atukkanut nutarterneqarsinnaasarnissaat pitsaanerusoqisumik periarfissaalissalluni. Internettimut "isersinnaaguit" aamma aqutissaqassaatit kommunit pilersaarusiannut. Kommuninut qarasaasiatigut pilersaarutit (digital´inngorlugit suliat) NunaGIS´ip database´anut aamma attavilerneqarsinnaavoq, taamaattumillu nunap pissusaani paasissutissat tassuunakku paraasseqatigiiffiusinnaallutik. Taamaasilluni aamma kommuninut pilersaarutit nunalu immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusionerup akornanni pisunut paasissutissiisarnissat imminnut katigunneqarsinnaasassapput.

Nunatsinni sanaartornermik aaqqissuussamik pilersaarusionermut atasumik kommuninit isummersuutitut tunngavissiisutit

Matuma kinguliini immikkoortortaq kommuneqarfik Sermersuomit aalajangersimasumik siunnersuusiatus saqqummiussaavoq Nunatsinni sanaartornermik aaqqissuussamik pilersaarusionissamik suliaqaqqinnissamik atugassatut, taamatullu piffissami aggersumi malinnaaffigeqqinneqarumaartoq.

Politikkerisat:

Kommuneqarfik Sermersuup kissaatigaa sanaartornikkut suliassat ima ingerlanneqartassasut isumannaarlugit

- sanaartukkat pitsaassusissaat
- sanaartukkat sularineqartassasut nukissiuutitigut- aamma avanangiisitigut illersorneqarsinnaasumik
- sanaartukkat sularineqartassasut pisariaqanngitsumik aningaasartuuteqarfiunngitsumik
- sanaartukkat naammassereernerannit pineqartunik ingerlatsineq nukissiuutitigut- aamma avatangiisitigut illersorneqarsinnaasumik ingerlanneqartassasooq
- sanaartukkat naammassereernerannit pineqartunik ingerlatsineq ingerlanneqartassasooq pisariaqanngitsunik aningaasartuuteqarfiunngitsumik
- sanaartornerit suliffissaqartitsiniarnerup siuarsarneqarneranut sanaartornerullu iluani inuussutissarsiutitigut suliffeqarfiit ineriartortitsiviunissaannut iluaqutaasassasut.

Aaqqiissutissat:

Kissaatigisat taakku tunngavigalugit inassutigineqarpoq

- Namminersorlutik Oqartussat, ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut aamma kommunit akornanni ingerlaavartumik oqaloqatigiittarnissaq aallartinneqassasooq, taamaasilluni kommunit pilersaarusionerat, sanaartorfigissaanerit sanaartugassatigullu suliassat ataqatigiissaarneqarnissaat isumannaarneqarsinnaaqullugu
- sanaartugassatigut suliassanut atatillugu pilersaarusionerit missingersuusionerillu ima siusitsigisukkut sularineqartassasut suliassanut pineqartunut atatillugu immikkoortut aqquusaagassat ataasiakkaat ingerlanneqarnissaasa naammattumik piffissaqarfigisnaannissaat isumannaarneqarsinnaaqullugu
- Namminersorlutik Oqartussat, ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut aamma kommunit akornanni sanaartugassatigut suliassat aammalu illoqarfinni nunaqarfinnilu aserfallatsaaliinernut iluarsartuussinernullu atatillugu suliassat ataqatigiissaarneqartassasut, taamaasilluni suliaqarfikkuutaat (faggrupper) assigiinngitsut iluanni suliffissaqartitsineq naapertuuttuusinnaaqullugu
- Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit sanaartornermik suliaqarfiit iluanni inuussutissarsiutitigut suliffeqarfiit suleqatigalugit sanaartugassatigut suliassanut atatillugu pitsaassutsit pitsaanerulersinniassagaat pitsaassutsillu isumannaartassagaat
- aningaasanut inatsit naapertorlugit meeqqat atuarfiinut sanaartugassatigut aningaasaliisutit kommuninut nuunneqassasut, taamaasilluni suliassat aallarnisarnissaannut aalajangiiniartarneq pisariinnerulersissinnaajumallugu.

Atuarfinnik aamma atuarfiit angerlarsimaffiik sanaartornernut pilersaarut

Pineqartunut atatillugu pisariaqarpoq meeqqat atuarfiannut atasumik pilersaaruteqartoqarnissaa. Tamanna minnerunngitsumik pisariaqalerpoq Inatsisartut UKA 2010-mi aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq akuersissutigimmassuk (-matumani nutsernera matuminnga nuts. nammineq):

”Naalakkersuisut Nunatsinni atuarfiit- aamma atuartut angerlarsimaffii pillugit nassuiaammik Inatsisartut kingusinnerpaamik 2011-imi ukiakkut ataatsimiinnissaannut saqqummiussinissaannik peqquneqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Nassuiaasiami nassuiaateqarfigineqassapput atuartut angerlarsimaffiisa illutaat pillugit minnerpaaffissat pitsaassusissanut pituttorfiusumik piumasaqaasiornikkut Nunatta Karsianut kommuninullu aningaasaqarnikkut malitsigiumaakkat paasissutissartaat, taamatullu atuartut angerlarsimaffiisa pamersaanikkut siunertarisaat pillugit nassuiaasiisoqassaaq.”

Naalakkersuisut pineqartup oqaluuserinerani neriorsuutigaat piffissaliussat iliuusissallu pillugit pilersaarutini 2011-mi upernaakkut saqqummiussallutik Kultureqarnermut Ataatsimiititaliamut nassuiaatip suliarineqarneranut ilanngullugu, aammalu Ataatsimiititaliaq nassuiaasiap suliarineqarneranut piffissat iliuuserisallugit pillugit qanimut ilisimatinneqartarumaartoq.

Allatut isigalugu sammivissiineq

Taamaattumik Atuarfitsiliak naapertorlugu atuarfiit angerlarsimaffiik pilersitsiortorneq meeqqallu atuarfiinik aserfallatsaaliillunilu iluarsartuussineq ataqatigiissitsinermut annertunermut sanilliullugu aamma nalilerneqassaaq.

- Kommuni toqqarpagu klassit annerit atuarnertik illoqarfimmi qaninnerpaami naammassissagaat, tamanna ima kinguneqartarpoq nunaqarfinni atuartitsisarnikkut atugassarititaasut annikinnerulersarlutik illoqarfinni annertunerulersut. Ilutigalugu illoqarfinni atuartunik annernik tiguisuni atuartunut angerlarsimaffiit pilersinneqartarput/iluarsartuunneqartarput.
- Ilutigaluguluttaaq Nunatsinni efterskolilioriterineq maanna aallartinneqareerpoq. Paasinarsereerporlu atuartut nunaqarfinneersut avinngarusimasuneersullu amerlangaatsiartaqisut. Qasigianguani efterskolimi angusat qiimmaallaataanerpaapput, tassani atuartut 70%-iisa missaat inuusuttunut ilinniartitaanernut kingorna ingerlaqqimmata. Tamatumunnga pissutaasut erseqqivissumik suli paasinarsinngillat, kisianni pissutaqataasinnaavoq peqatigiittarnikkut pamersaanikkullu pitsaasunik avatangiiseqartitsisoqartarnera aammalu allatigut atuartunut ikaarsaariarneq pineqartoq isumannaariffiuniartarmat.

Atuarfiit angerlarsimaffiitut taarsiullugit efterskolilioriterinissamik periarfissat misissorneqarnissaannut tunngavilersuutaasoq tassaavoq efterskolimi pamersaaneq/atuartitseriaaseq – atuartut meeqqat atuarfiata soraarummeerutissaanut piareersarnerisa saniatigut – isumaginniffiusarmat atuartut inuttut ineriartoqqinnerannik isumassuineramik, ilanngullugit inoqatinut, inuttut timikkullu ineriartoqqinnerit.

Efterskolimi atuartitsinermi imaritinneqartarput ilikkagaqarnissamut sammisut aamma perorsaanermut sammisut (inoqatinik allanik peqateqarsinnaaneq). Suleqatigiissitaliap misissortariaqarppaa efterskolinik pilersitsisoqarsinnaannginnersoq atuarfiit angerlarsimaffiitut (skolehjemminut) taarsiullugit, taaneqartut kingulliit annerusumik

”unnisarfitut” atorneqarnerusarmata – pamersaanikkut siunnerfilimmik iliuseqarfiunngitsumik. Efterskolit soorunami atuartunut nunaqarfimmeersuunngitsunut aamma neqerooruteqarsinnaassapput, paarlattuanik maanna ingerlanneqartartut 9. aamma 10. klassimik ingerlataqarfittut. Atuartitsineq soorunami ingerlanneqassaaq najukkami meeqqat atuarfiat ataqatigiissaariffigalugu, pingaarnertut siunniullugu periarfissiisoqassammat meeqqat nunaqarfinnerisut klassimi/illoqarfimmi allanertatut misigisimanatik atuarfik namminerisamittut akuuffigalugu misigissagaat.

Efterskoliugallartut pillugit naliliinerit tunngavigalugit aamma taaneqarpoq atuartut atuarfiit angerlarsimaffiini (skolehjemmini) najugaqarsimasut iluaqutigisinnaasimassagaluaaraat siusinnerusukkat efterskolimiissimagaluarunik. Tassani inersimasunut pisariaqartinneqartunut attaveqarneq isumassuinerlu, inuusuttunut piumasaqaatinik naatsorsuutigineqartunillu piviusunngortitsiniarnermi ikorfartuutaasinnaasit pigineqarput.

Taamaattumik pingaaruteqarpoq nassuiaasiap ilaatigut imaqartinneqarnissaa efterskolinit misilittakkat pillugit nalunaarusiameersunik, nalunaarusiarlu taanna KIIIN-imit suliarineqarnikuvoq ilanngullugit taamaatitsiinnartarnerit akiorniarlugit suliniut ikaarsaariartarnerillu pillugit nalunaarusianit paasisat pineqartumut attuumassuteqartut, taamatullu aamma KIIIN-ip ataqatigiissuteqarfiusunut assigiinngitsunut atasumik suliaritissimasai.

Taamaattumik siunertamut iluaqutaassagaluarpoq ajortorsiummut sammisumik ataatsimoorussamik naliliisinnaagaanni, kisiisa uungaannaq isigaluni pinnagit atuartunut angerlarsimaffinnik pilersitsinaraanni teknikkikkut aamma pamersaanikkut assigiiamik najoqqutassanut aningaasaqarnikkut killissarititaasut, ilanngullugilli atuartut pitsaasumik ilinniagaqalersinnaanissaminnut pitsaanerpaanik tunngavissaqarnissaannik isumannaarillunilu periarfissaqartinnissaat inuunermi piumaartussani sinnattukkaminnik/takorluukkaminnik aammalu anguniakkaminnik pitsaasunik periarfissaqarlutik malersuisinnaanissaat. Tamakku Nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiornermut atasumik meeqqat atuarfiat pillugu siunnerfilimmik anguniakkanut naapertuupput, taakkunani taaneqarmat:

- *Anguniagaq: Atuartitsinermi pitsaassuseq qaffallugu – nunaqarfiit isorliuenerusullu immikkut isigalugit*
- *Anguniagaq: Meeqqat atuarfiata kingorna amerlanerusut inuusuttut ilinniarfinni toqqaannartumik aallartillugit*

Taamaattumik inuusuttut oqaatsitigut piginnaasaqassutsikkullu periarfissaannik iliuseqarnissaaq pillugu apeqqut ajornartorsiuteqarfiusumut sanilliullugu nutaamik eqqarsarnissamik pisariaqartitsiffiuvoq meeqqat atuarfiat pillugu peqqussummi anguniakkat naapertorniaraanni. Ilanngullugu pingaaruteqarpoq atuartut ataasiakkaat tunngavigisaat nunallu kulturikkut naleqartitai aallaavigissallugit inuusuttunut najukkanit minnernit meeqqat atuarfiannit ukiuni ingerlaqqittartunut neqeroorutigineqartartunut ilanngutitinnissaat, annikitsuni ullumikkut ingerlatsinikkut ajornartorsiutaasartut siuliani taaneqartunik malinnaaniarnissamut inorsartitsisarmata. Tassunga atatillugu ilanngullugu eqqarsaatigineqartariaqarsorinarpoq inuusuttut taakkulu ilaqaataa toqqissisimaneq qanoq misigisinnaassaneraat meeqqat pineqartut meeqqat atuarfinniinnertik illoqarfimmi angerlarsimaffigisaminni imaluunniit nunaqarfigisaminni naammassinngitsuussanngippassuk.

Inatsisartuni aalajangiiffigisassatut siunnersuut ingerlateqqinniarlugu piffissami aggersumi ilaatigut makku aallartinneqassapput:

1. Atuartut ingerlataqartarnerannik, sanaartukkanik aamma aningaasalersueriaatsit pillugit aallarniutaasumik paasiniaallunilu nassuiaasioorneq:
  - a. Inuusuttut qassit nunaqarfimmigisaminniittarpat 10. klassi ilanngullugu – qassillu atuartut angerlarsimaffiannut (elevhjem) nuuttarpat
  - b. Atuartut angerlarsimaffii pioreersut & qanoq aserfallatsigisimanerat pillugu tunngaviusumik nassuiaasioorneq
  - c. Illoqarfinni aamma nunaqarfinni meeqqat atuarfii iluarsartuunneqareersut – ukiunut atuarfiusunut sorlernut
  - d. Atuatorisassatut tunngavigisassat siumut naatsorsorneri
2. Atuartunut angerlarsimafiup illutaata pitsaassusianut minnerpaaffissaliinerit pillugit suliniutinik nalilersueqqissaarinerit. Taakku saniatigut atuartunut angerlarsimaffiit pamersaanikkut siunertarisaat pillugit paasiniaallunilu nassuiaasioortoqassaaq. Atuartut angerlarsimaffissaattut tunngavissiaq saqqummiunneqassaaq, tamatumani teknikkikkut-aningaasaqarnikkut aaqqissuuseriaatsinut allatut tunngaviusinnaasutut, tamatumani illutaanut nalinginnaasumik najoqqutassatut piumasaqaatissat, illussanik titartaasartunut tunngavissiat assitalersornerallu ilanngullugit. Atuartut angerlarsimaffiinut minnerpaaffissatut nalinginnaasumik siusinnerusukkut najoqqutassiaasimasut taamatut nalilersueqqissaarineri ilaatinneqarsinnaapput.
3. Atuartut angerlarsimaffii & atuarfiit pioreersut tamarmik teknikkikkut-aningaasaqarnikkut nalilersuiffiullutullu naatsorsuiffiussapput, aallaavigineqarlutik imm. 1 aamma 2 kiisalu kommunini illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni atuartut maerliartornerat/ikiliartornerat.
4. Aningaasaqarnikkut naatsorsuinerit saniatigut aamma siamasinnerusumik isumaliuteqarfiussasut pamersaanikkut/atuartitseriaatsitigut fagitigullu neqeroorutaasartut kiisalu ilaqtariissutsikkut inummullu mianerisassat ilanngullugit.
5. Imm. 3 aamma 4 aallaavigalugit atuartut angerlarsimaffii, meeqqat atuarfii pisariaqarpallu aamma efterskolit pillugit sanaartornissamut pilersaarusiit suliarineqassapput.
6. Atugaasartut assigiinngitsut uku aningaasaqarnikkut naatsorsueqqissaariffiussapput:
  - Nunaqarfiit ilaanni atuartut ilaat atuartuunertik tamaat nunaqarfigisaminni ingerlattarpaat.
  - Nunaqarfiit ilaat atuartuutitik 7. imaluunniit 8. klassimiit illoqarfimmut qanigisamut atuarfiup angerlarsimaffiani najugaqartussanngorlugit atuariartortittarpaat
  - Nunaqarfiit ilaat atuartuutitik 9. aamma 10. klassimiittut efterskolertittarpaat.

Pineqartut pillugit Inatsisartut 2011-mi ukiakkut ataatsimiinneranni ataatsimut nassuiaammik saqqummiussisoqassaaq.

7. Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusernermut atasumik anguniakkat, aqqissuussamik pilersaaruseriat iliuusissallu pillugit anguniakkanik ilisarititsineq

Nalunaaruseriat ”Kalaallit Nunaanni najugaqarfiit pillugit killiffik – nunaqarfiit immikkut samminerullugit” tamanut saqqummiunneqartoq tunngavigalugu oqillisiginninnerit pilersut tunngavigalugit aalajangiunneqarpoq nalunaaruseriat naatumik suliaasoq taarsiullugu allatut isigalugu kalaallisut sammivissiiinikkut aqqissuussamik suliaqartoqassasoq, tamatumani annerusumik sammillugit kommunini sisamaasuni pissutsit atugaasut. Nalunaaruseriat taakku 2011-ip aallartinnerani saqqummerput. Kingorna, ’Nordregio’ kommuninit nalunaaruseriat tunngavigalugit eqikkaanermik suliaqarpoq.

Immikkut saqqummersitaqarpoq ”Nunatsinni nunassittarneq pillugu nalilersueqqissaarinnermit immikkoortunik pingaarnernik kommunikkaartunngorlugit eqikkaaneq” taamatullu kommuninit sisamaasunit pineqartunit paasissutissanik imaqartoq.

Inernerigallakkatut taasat nalilerneqassanngillat kommunit (aamma nunaqarfiit) siunissaat pillugu paasissutissatut attuumassuteqartut pillugit inaarutaasumik nalunaarsuiffittut, kisiannili tunngavissatut pineqartut pillugit aalajangersimanerumik oqallisiginninnissamat, taamaasilluni tamanna eqqortut tunngaviginerullugit ingerlanneqarsinnaassamat takorluukkat pivallaarnagit.

Kingornalu oqallisiginneqqinneq tunngavigalugu periarfissaalissaaq apeqqutit annerusumik sammisariaqakkat suussusilernissaat ilanngutissallugit siunissami suleqqinnissamat, tamatumani pineqartut iluamik nalilersueqqissaariffiunerat pisinnaassamat, ilanngullugit najugassittarnerit ataasiakkaat pisartut malussariffiusinnaaffigisaat allannguissamullu periarfissaqarfigisaat suussusilersinnaanissaat, aammalu suut ingerlanneqarsinnaassanersut.

Maannangaarli paasisatut inerniliisoqarsinnaareerpoq kommunitigoortumik iliuusissanik arlalinnik pisariaqartitsisoqartoq, kisianni pisariaqartunik najukkani, nunap immikkoortuini aamma nuna tamakkerlugu imminut napatissinnaanerumik pilersitsisoqarnissaanut suleqatigiiffiusussanik. Taamaattumik nalunaaruseriat taamaallaat isigineqassaaq iliuusissat pineqartut pingaarnersiuiinikkut salliutinneqartussanngorpata sakkugisariaqartut amerlanerit ilaattut.

Kommunit sisamaasut kommunini/nunap immikkoortuini piffissami aggersumi ineriartortitseqqinnissamat takorluukkat anguniagassallu pillugit aqqissuussamik pilersaaruserianut nassuiaasorsimapput.

Suliat ilaat aallartinneqareerput ilaallu paasiniarluarneqaaqaassallutik aammalu Namminersorlutik Oqartussat naleqquttunngorsaqatigisassaalluni allallu suliaqarfiit ilaatigut nuna tamakkerlugu pilersaaruserinnermi Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaaruserinnermiit.

Taakunungalu anguniakkanut siunnersuutinullu soorlu ataqatigiissarinnermut tunngasut, arlalitsigut Angallannermut suleqatigiissitaliap isumaliutissiissutaata naammassineqarnissaa utaqqimaarneqarnissaa aammalu politikikkut suliarineqaqqaarnissaanut.

Taamaattumik maannangaaq suliamut atortussat kommuninit sisamanit nassiunneqartut saqqumisumik iliuusissat aallartinneqarnissaannut pingaarutilerujussuupput aammalu isumalluutit immikkoortortanut salliutinneqarnissaat, pingaartumik iluatsittumik immikkoortorta qarfinni aammalu nuna tamakkerlugu ineriartortitsinissamut qulakkeerinnittumik politikikkullu anguniagaasut eqquutsinneqarnissaannut.

7.1 Qaasuitsup Kommunia

Qaasuitsup Kommunia iliuusissatut pilersaarummik nutaamik suliaqarsimavoq – Iliuusissaq 2020 – siunissami kommunimi ineriartortitsinissamut pilersaarusionermut tunngaviliisussaq. Ineriartortitsilluni sulinermi matumani innuttaasut akuliutsinneruneqarnissaat qitiutinneqarsimavoq, tunngaviusumillu naleqartinneqartussat sisamat anguniarneqartut allanneqarsimallutik.

Qaasuitsup Kommuniata takorluugaa tassaavoq: ”*Qaasuitsup Kommunia inunnut, misigisassanut ineriartornissanullu assigiinngitsorpassuarnut inissaqartitsivoq. – Inuunitsinni tunngavigisagut ataqqillugit – pinngortitarsuaq, pisuussutit uumassusillit uumassuseqanngitsullu, kulturerput immikkuullarissaq – inuunermut nutaamut, ataqatigiinnernut nutaanut, ineriartornermut nutaaliaasumut imminut napatissinnaasumut immitsinnullu inissaqartitsissaagut.*”

Qaasuitsup Kommunia takorluukkat piviusunngortinnissaanut ulapileruttorpoq taamaalillunilu Iliuusissaq 2020 piviusunngortillugu, taamaattumillu Qaasuitsup Kommunia ersarissumik anguniagaqarluni isumalluarluni neriulluarlunilu nunap immikkoortuani ineriartortitsinermi peqataasoq. Tulliuttuni Qaasuitsup Kommuniata kommunip iliuusissatut pingaartitai nunap immikkoortuanik ineriartortitsiniarluni pilersaarummut akuliunniarsimavai. Tamanna qulequttani tulliuttuni ingerlanneqarpoq:

- 1. Inuussutissarsiornermik ineriartortitsineq.**
- 2. Ilinniarneq.**
- 3. Meeqqat inuusuttullu.**
- 4. Attaveqarneq.**
- 5. Suliffeqarneq.**
- 6. Silap pissusaa avatangiisillu.**
- 7. Kulturi.**
- 8. Inuit ataasiakkaat sunniuteqarsinnaanerit.**

Pineqartuni arfineq-pingasuni tulliuttuni iliuusissatut pingaartitat soqutigisanik itisilerneqarsimapput. Taakku iliuusissatut pilersaarummi tulluarsarlugit ilanngunneqarsimapput aalajangersimasunik anguniarneqarsinnaasunillu suliniuteqarnikkut. Pineqartuni arlalinni nalaatsornikkut kommunimi iliuusissat nunalu tamakkerlugu iliuusissat (RUS) naleqqupput. Pingaarutillit, iliuusissatut pingaartitanik ataqatigiilersitsisut, imminnut akimortut qitiutinneqarput. Tamatumani pisariaqarpoq nuna tamakkerlugu suliniuteqarneq aamma kommunimi. RUS-mut tunngatillugu naleqquttuni suliniutit arlallit kommunimi ”misiliutit suliniutit”-tut, Namminersorlutik Oqartussat kommunilu suleqatigiinnerisigut nammanneqarsinnaasut siunissamilu pilersaarusiortluni suleqatigiinnissamut aallaavimmik pilersitsisut, naleqqussorineqartut allasimapput.

- 1. Inuussutissarsiornermik ineriartortitsineq:**
  - a. Ikummatissat aatsitassallu.**
  - b. Takornariarnermik ineriartortitsineq.**
  - c. Imerkik sikumillu avammut niuerneq.**
  - d. Aalisarneq.**

1.a. Ikummatissat aatsitassallu.

Qaasuitsup Kommuniani aatsitassarsiornermi misissuilluni ingerlanneqartut amerliartuinnarput. Tassaasut imaani uuliasiorluni misissuinerit ingerlanneqartut kiisalu aatsitassanik misissuineq. Suliniutitut pīiaaffiit marluk ukiut pingasut iluanni ingerlanneqalernissaat suli naatsorsuutigineqarpoq. Pineqartoq ukiuni aggersuni suli annertuumik ineriartornissaa naatsorsuutigineqarpoq, taamaattumillu kommuni oqartussatut, peqataasutut kiisalu siunnersuisutut/paasissutissiisartutut ingerlalnissaminut piareersaleruttorpoq. Tamatumunnga tunngatillugu kommuni aatsitassanut iliuusissamik, ataatsimut isigalugu ingerlanneqartunut akuliunnissamik siunertaqartumik, suliaqaleruttorpoq. Siunertarineqarpoq iliuusissaq 2011-p ingerlanerani suliarineqassasq avatangiisit, pilersaarusiordermi atukkat, IBA, piginnaasanik ineriartortitsineq, ilinniarnaq, upalungaarsimaneq, paasissutissat kiisalu najugaqartut suliffeqarfiutaannik pitsanngorsaaneq pingaartinneqarlutik. Aatsitassanut tunngatillugu kommuni suliniutinik arlalinnik aallartitsisimavoq najugaqarfimmi/nunap immikkoortuani suliaqarfimmut annertunerusumik akuliunnissaannik siunertalinnik.

Akuleriinnit suliniutit:

Qitiusumik ilinniarfiit Namminersorlutik Oqartussallu suleqatigalugit najugaqarfimmi pikkorissartitsinerit aallartinneqarsimapput, peqataasut pikkorissarneqartarput piginnaasatillu ulluinnarni atortakkatik allagartartaarfigisarlugit. Taamatuttaaq suliamut ilinniarsimasut ilinniaqqinnissaannut periarfissat ineriartortinneqaleruttorput. Ilinniarteqqikkusutat tassaapput inuit aalajangersimasumik atorfillit inuillu ukiup ilaani suliffissaarunnermik eqqugaasartut. Tamanna immikkoortoq 2-mi aamma 5-imi itisilerneqarpoq. Atortut aaqinneqareersimassapput, tamanna immikkoortumi 4-mi allaatigineqarpoq.

Nuna tamakkerlugu ineriartortitsinerimut iliuusissanut tunngatillugu kommunip Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugu najugaqarfiit tamarmik ineriartortinnissaanut periarfissat qulaajassavai. Siunertarineqarpoq innuttaasut akuliutsinneqarnerunissaat kommunip pilersaarutaanik Nunalu Tamakkerlugu Ineriartortitsinerimut Iliuusissanut tunngatillugu suliaqarnermi innuttaasut pingaarnertut anguniakkat ajornartorsiutillu isummerfigineqarnerisigut. Siunertarineqarpoq soqutigisaqatigiinnut assigiinngitsunut eqimattanullu workshopeqartitsisoqarnissaa najugaqarfimmi ineriartortitsinissamut periarfissanut piukkunnarsaanermik ilusilersuinissamullu siunertaqartumik.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Sulisut suliaqarfiup piumasaqaataanut piukkunnarsarniarlugit ilinniartitsineq.
- Namminersortut attaveqarnermut aningaasaliisarnernannut tunngavissanik qulaajaaneq.
- GA suleqatigalugu ISO-mi piumasaqaatinut allagartaliineq.

1.b. Takornariarnermik ineriartortitsineq:

Qaasuitsup Kommuniani takornariaqarneq ukiuni kingullerni annertusiartorsimavoq. Ingammik umiarsuarmik angalalluni takornariaqarneq annertuseriarujussuarsimavoq. Naatsorsuutigineqarpoq ineriartorneq ingerlaannassasq. Qaasuitsup Kommuniata kissaatigaa takornariaqarneq inuussutissarsiutinngussasq ukiuni aggersuni kommunimut pingaaruteqarneruleriartortussaq. Imminut napatissinnaasuunissaa

pingaartinneqarpoq, atortutigut avatangiisimullu aamma tunngatillugu. Attaveqarnermik annertusaaneq kommunimi pingaartinneqarpoq Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni akisussaaffimmik agguaaneq ersarinnginnera pisariaqartinneqartullu suli suussusersineqannginnerat pissutigalugit. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap paasissutissiissutaa pilersaarusiornernut aggersunut tunngaviuusaaq. Nunaqarfinni takornariaqarnerup annertusarneqarnissaa salliutinneqarpoq, nittarsaanermut attaveqarnermullu tunngatillugu pingaaruteqartunik annertusaanikkut.

Akuleriinnit suliniutit:

Ineriartortitsinermit periarfissani pissutsit marluk pinngitsoorneqarsinnaanngillat, takornarianik sullissineq qulakkeerniarlugu najugaqavissunik ilinniartitsineq attaveqarnerlu tulattarfinni atugassanik pitsaasunik qulakkeerisusaaq. Taakku pissutsit immikkoortunut 2, 4 aamma 5-imut naleqqupput. Tamatuma saniatigut taakku nioqqutit immikkuullarissut nittarsaanissaanut GTE suleqatigineqassaaq. Kommuni silap pissusaanut avatangiisinullu iliuusissai takornariaqarnermik ineriartortitsinermit pingaartinneqassapput, taamaattumik taakku iliuusissatut pilersaarutit ataqatigiipput. Takuuk immikkoortoq 6.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Umimmaqarfinni tammajuitsussarsiorluni piniarneq. Qularutissaanngilaq tamanna takornariaqarnermik ineriartortitseqataasinnaasoq sumiiffinni takornariaqarpiannigitsuni, soorlu Qasigiannuani, Aasianni Kangaatsiamilu.
- Ilulissat World Heritage Station. Sermersuarnik misissuinermik Iisimasaqarfik, Ilulissani Kangia immikkut samminerullugu.

1.c. Imermik sikumillu avammut niuernerq.

Kommuni pisuussutinik uummassusilinnik uummassuseqanngitsunillu avammut niuerutigineqarsinnaasunik ulikkaarpoq. Pineqartoq suli tamakkiisumik atorluarneqanngilaq, pissutaasut ilagaat ingerlasussanik piareersaaneq aqutsinermilu atugassarititaasut Nukissiorfiillu avammut niuernermit suliffeqarfinnik pilersitsisinnaasumut nalinginnaasumik atuinermit akigititaqartoq. Nuna tamakkerlugu ineriartortitsiviusinnaasoq maluginiarneqarnerulerpat kommuni avammut niuernissamut periarfissanut tunngavissanik atugassarititaasunik pitsaanagerusunik pilersitsisinnaasaaq taamaalillunilu suliffeqarfinnik aalaakkaasunik amerlisitsilluni. Nunat tamat avatangiisinik pingaartitsilererat, silap pissusaatalu allanngoriartornera minnerunngitsumillu UNESCO-p Ilulissat Kangianik eqqissisimatitsilerneq Kalaallit Nunaanni atortussiassanik avammut nioqqutissiornissamik periarfissanik nittarsaanissamut pilersitsipput.

Akuleriinnit suliniutit:

Periarfissamik nittarsaaneq, immikkoortoq 6-imut innersuussinertalik. Attaveqarnermik/ingerlasussanik piareersaaneq aqutsinermillu annertusaaneq, takuuk immikkoortoq 4. Suliffissaqarnermut periarfissat, suliffiit aalajangersimasut, takuuk immikkoortoq 5. Minnerunngitsumillu GTE-p silap pissusaanik pingaartitsineq imermik minguitsumik ”ilumoortumillu” nittarsaanissaminut periarfissamik atuinissaa.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Imermik/sikumik avammut niuernermit tunngaviusumik piunasaqaatit pillugit Namminersorlutik Oqartussanik Nukissiorfiillu oqaloqatigineri.

1.d. Aalisarneq.

Qaasuitsup Kommuniani sinerissamut qanittumi aalisarneq inuusutissarsiutaavoq pingaarnepaaq. Namminersorlutik Oqartussat qaleralinniarnermik allanngortitsinissamik kissaataat aqutsinermullu pilersaarummik suliaqarneq pissutigalugit kommuni aalajangersimavoq suliniutit arlallit aallartinniarlugit. Suliniutini siunertarineqarpoq qaleralinniarluni isertitat paariinnarnissaat annertusarnissaallu. Kommunip aalisarnermik allannguinnermut tunngatillugu pingaartippaa inuusutissarsiornep aningaasaqarnikkut isumalluutitigullu imminut napatissinnaanera pingaartinneqassasoq.

Qaasuitsup Kommuniata aamma malugisimavaa aningaasarsiornissamut periarfissat ikilinerisa malitsigisaanik piniarneq allanngortoqarsimasoq. Aalisarnermut sanilliullugu amerlanerit saniatigooralugu piniartarsimapput. Taama atugaqarnerup kinguneraa akissarsiat tunngaviusut nakkariartornerat. Kommunip aalisarnermi piniarnermilu allanngornerit sunnuteqartunut pissutaasinnaasut maluginiaqqissaarpai. Ingammik kommunip maluginiarpai inuit inuusutissarsiornermik qimatsisimasunut kiisalu inuusutissarsiornermut ilanngussinnaajunnaarsimasunut tunngatillugu ilinniarnermut suliniutit pisariaqartut. Kommunip iliuuseriniagaa tassaavoq aalisartut akuersissutinik tunineqartartut killilernissaat arriitsumillu inuusutissarsiornermut akuersissutit atorlugit tamakkiisumik inuusutissarsiorsinnaanngitsut ikilisikkiartorneqarnissaat eqqugaasunullu allamik neqeroorfigineqarnissaat.

Akuleriinnit suliniutit:

Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit kommunip allannguinnermi eqqorneqartussat naatsorsuutigineqartut kikkuuneri sumiinnerilu qulaajarniarpaa. Qulaajaanermi pingaartinneqassapput inuusutissarsiornermik qimatsisussat inuusutissarsiornermi atugaat innuttaasunilu inissisimanerat kiisalu inuusutissarsiornermut ilannguttussat ikilisinneqarneratigut malitsigineqarsinnaasut qulaajarneqarnissaat. Kommunip anguniarpaa inuusutissarsiutit allat paasineqarnissaat tamatumalu saniatigut aningaasaqarnikkut kingunerisinnaasaat allaaserineqarnissaat. Inuusutissarsiorneq kommunip aningaasaqarneranut innuttaasuinullu pingaaruteqarmat iliuusissatut pingaartinneqartuni tamangajanni akimut ataqatigiissaarisoaqassaaq, immikkut pingaartinneqassallutik immikkoortoq 2 aamma 5.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Sulisut piukkunnarsarneri, piginnaasanik annertusaaneq.
- Meeqqat atuarfiini naammassingajalersut maluginiarneqassapput tamatumalu kingorna ilinniaqqinnissamut neqeroorutit.

2. Ilinniartitaaneq:

- Meeqqat atuarfiini soraarummeertussanut piginnaasat pitsaasuunissaanik qulakkeerinnineq.**
- Meeqquvimminngaanniit meeqqat atuarfiannut ikaarsaarnerni immikkut iliuuseqarneq kiisalu angajullernik siunnersuinnermi immikkut iliuuseqarneq**

2.a. Meeqqat atuarfiini soraarummeertussanut piginnaasat pitsaasuunissaanik qulakkeerinnineq.

Qaasuitsup Kommuniata meeqqat atuarfiinik naligiisitsinerulernissamik qulakkeerisussamut iliuusissamik suliaqarneq aallartissimavaa. Meeqqat atuarfiini

anguniagaqarnissamik isumaqatigiissuteqarneq pingaartitamut ilanngunneqassaaq, taamaalilluni ilinniartitsinermi anguniakkat pingaartinneqarniassammata meeqqat atuarfiinilu aningaasaqarnermik imminut napatissinnaasumik pilersitsisoqarluni. Tamatuma saniatigut kommuni meeqqat atuarfiini atortut pillugit qulaajaavoq, nunaqarfinni atuartut ukiut kingulliit angerlarsimaffik qimallugu atuarternerat pissutigalugu.

Akuleriinnit suliniutit:

Inerisaavik suleqatigalugu alloriarnissamut misilitsinnerit atuutilersinneqarnissaat pilersaarusiorneqarpoq isumasioqatigiisitsinernilu atuarfiillu pisortai ataatsimiinnerini arlalinni atuarfeqarfinni sulianut ineriartornermut eqqarsaatit atavartumik sakkussatut inaarutaasumik meeqqat atuarfiini naliliinerit. Kommunip maluginiaqqissaarpaa atuartut amerlanerpaartaasa naatsorsuutigisinnaangikkaat angerlarsimaffimminnit paasineqarnissaq tapersersorneqarnissarlu atuartut amerlanerit ilinniartitaanermut tunngatillugu "kinguaariummata siulliit" taamaattumillu meeqqat atuarfiini naammassinissaminnut piumasaqaatinut tunngatillugu.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Ineriartornermut naliliinermi sakkussatut 3. klassemi 7. klassemilu alloriarnissamut misilitsinnerit
- Suliamik ineriartortitsinissamut meeqqat atuarfiisa inaarutaasumik naliliinerat
- Ilinniartitaanermi inuusuttut sinneruttut ingerlariaqqinnissaminnut periarfissaqarpassinngitsunut iliuuseqarneq
- Salliutillugu misiliut: Atuartunut piginnaanikitsunut misiliummik immikkut atuartitsineq
- Atuartitsinermi aalajangersimasumi Uummannami misiliummik ilinniartitsisumik angalatitsineq

2.b. Meeqquerivimminngaanniit meeqqat atuarfiannut ikaarsaarnerni immikkut iliuuseqarneq kiisalu angajullernik siunnersuinermi immikkut iliuuseqarneq

Meeqqanut inuusuttunullu politikki suliarineranut tunngatillugu kommunip pingaartippaa kommunip akisussaaffigisassaaniq sulliviit taakku marluk akornanni ataqatigiisitsisoqalernissaaniq. Meeqquerivinni periaatsinik sakkussanillu atornerqartunik ineriartortitsinissamut kommuni peqataalluarpoq soorlu perorsaasunik ilinniartitseqqiinnikkut kiisalu "Meeqquerivitsialak"-mmi anguniakkanik allaqataanikkut. Meeqqat atuarfianni naammassigaanni ilinniaqqinnissamut periarfissat pillugit kommuni atuartunut angajoqqaanullu annerusumik siunnersuinissamut suliniuteqarpoq. Kommunip siunertarivaa aalajangersimasumik anguniagaqarluni iliuuseqarnissamut suliaqarnissaq, angajoqqaanik atuartunillu 8. klassemiittunik siunnersuinissamik iliuuseqarnissaq taamaalilluni illuatungeriit piareersimaneruniassammata. Siunertarineqarpoq meeqqat atuarfiannereeraanni ilinniakkamik aallartitsinermi unittoortarneq annikillisinnissaa kiisalu ilinniakkamik naammassisaqarnissap pingaaruteqassusianik ilisimatitsiniarnerneq.

Akuleriinnit suliniutit:

Kommuni kommunit allat kiisalu Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit "Meeqquerivitsialak"-mik ineriartortitsilluni atuutilersitsillunilu suliaqarnermi suleqataalluarpoq. Siunertarineqarpoq meeqqat angajoqqaallu meeqqat atuarfiannut tunngatillugu piareersimanerunissaat taamaalillunilu toqqissisimanerunissaannik qulakkeerinninniarnaq. Tamatuma saniatigut siunertarineqarpoq siunissaq

ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu meeqqat atuarfianni ilinniartitsinerup pitsaanerulernissaa meeqperivinni siusissukkut aalajangersimasumik anguniagaqarluni perorsaannermi suliniuteqarnikkut. Tamatuma saniatigut kommunip kommunit allat kiisalu Namminersorlutik Oqartussat suleqatiginerisigut angajoqqaanik atuartunillu inuussutissarsiorneq pillugu siunnersuinerunikkut atuartut angajullit aalajangersimasumik anguniagaqarfiginissaat qulakkeerniassavaa. Ingammik 8.-10. klasset ilinniaqqinnissaannut iliuuseqarnermik ineriartortitsinissaq sulissutigineqassaaq

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Meeqperivinni periutsinik anguniakkanillu suliaqarneq
- Ilinniaqqinnissamut iliuuseqarnermik suliaqarneq

3. Meeqqat inuusuttullu.

- a. Pinaveersaartitsiniarneq.**
- b. Ilaqutariinnut sullissiviit.**
- c. Timalimmik sinaakkutit.**

3.a. Pinaveersaartitsiniarneq.

Iliusissaq:

Pinaveersaartitsiniarneq eqqarsaatigalugu, Qaasuitsup Kommuniata siunertaraa, meeqqanut inuusuttunullu pitsaasunik toqqissisimanartunillu peroriartornissaannut atugassarititat qulakkeerne-qarnissaat. Toqqissisimanartumik peroriartorneq ilinnialernissamut kingusinnerusukkullu suliffis-saqarnermut attuumassuteqalernermik tunngaviliisuvoq.

Akuleriinnit suliniutit:

PAARISA suleqatigalugu pinaveersaartitsinermi akimuilluni sammisassat ineriartortinneqassapput. Akimuilluni sammisassaqtitsinermi makku sammineqarnissaat taakkartorneqarsinnaapput, tassa naartusunut siusissukkut iliuuseqarneq, meerartaarnissamut piareersimaneq kiisalu inuusaq pillugu suliniuteqarneq, kiisalu meeqqanik kinguaassiutitigut atonerluinerumut, kiisalu meeqqanik inuusuttunillu kinguaassiutitigut kanngutsaatsuliornermut paasisitsiniutit. Tamakkulu saniatigut imminut toquttarneq pinaveersaartinneqassaaq, qinngasaarineq akiorneqassaaq, ataatsimut kivitsi-nissaq pillugu Naalakkersuisut kommunillu sinaakkutissatut isumaqatigiissutaat, taavalu suleqa-tigiinnermi akimuilluni sammisassaqtitsinermi ilaasussat ilagaat, Kalaallit Nunaanni meeqqat pillugit pilersaarusiassaq nutaaq.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Kullorsuarmi immikkut ittumik iliuuseqarnissaq.
- Qaanaami immikkut ittumik iliuuseqarnissaq.

3.b. Timalimmik sinaakkutit.

Ilulissani ilaqutariinnut sullissivimmik Qaasuitsup Kommunia pilersitsissaaq. Tamatumalu saniatigut kommunimi illoqarfiit sisamat pinaveersaartitsinerumut illunik pilersitsinikuupput, taakkulu ilaqutariit illuannut allanngortinneqartussapput.

Akuleriinnit suliniutit:

Pilersaarutip aningaasaqarnermullu inatsisip akornini atassuteqarnissaa eqqarsaatigalugu, timita-limmik sinaakkutit Namminersorlutik Oqartussat taavalu fondit assigiinngitsut suleqatigalugit ineriartortillugit pilersinneqassapput.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Peqatigiiffik Kalaallit Meerartai Uummannami suliniummik aallartitsipput, ilaqutariillu illui pillugit kommunip najoqqutassiaa assigalugu najoqqutassiortoqarluni.
- Ilulissani ilaqutariinnut sullissivimmik pilersitsineq

4. Attaveqaasersuineq.

a. Mittarfiit.

b. Talittarfiit.

c. Sullissinermut isumaqatigiissutit.

d. Ineqarnermut tunngasut.

4.a. Mittarfiit.

Atassuteqaasersuineq pitsaasoq innuttaasunut, inuussutissarsiorlunut taavalu kommunip takorna-riaqarnermik ineriartortitsinissaanut aalajangiilluinnartuuvoq. Kommunimi mittarfeqarnerup initus-susaa piumaneqarnera naapertorlugu naleqqussarneqassaaq, nunap iluani silaannakkut angallasi-sarneq, ikummatissaqarnermut immikkoortut taavalu nunanit allanit sumiiffinnit toqqakkanit toqqaannartumik angalasarnissaaq eqqarsaatigalugu naleqqussarneqassallutik. Niuerniarnermut atu-gassarititat naapertorlugit, pilersaarusiornermi immikkoortoq annertoq sumiiffiup ineriartortinnissaanik avataaniit aningaasalerneqarnissaa periarfissaavoq.

Akuleriinnit suliniutit:

Atassuteqaasersuinerup pitsanngorsarneqarnerani, maannakkut piumasaqaataasunik allaanerusunik, piginninnermut ilutsip allanngortinnissaa taavalu oqartussaassuseqarnermik nutaamik tigung-minermik piumasaqaatitaqarpoq. Mittarfik aningaasaliiffigineqarnissaa niuerniarnermullu atugas-sarititat naapertorlugit ingerlanneqassappat, niuorpalaartumik akinik pilersitsisoqarnissaanut periarfissiisoqassaaq. Tamanna pillugu Namminersorlutik Oqartussat GLV-lu suleqatigiituupput. Piffiup annertussusaata pitsanngorsarnera, immikkoortoq 1-ilu attuumassuteqartupilussuupput, ikummatissaqarneq takornariaqarnerlu eqqarsaatigalugit. Angallannermut ataatsimiititaliarsuup innersuussutai utaqqimaarneqarput.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Ilulissani mittarfiup allilerneqarnera.
- Sanaartorneq pillugu oqartussaaffigineqarneranut ersarissarnerani avataaniit aningaasaliiffigineqassaaq.

4.b. Talittarfiit.

Mittarfeqarfittuulli talittarfeqarfiit inuussutissarsiornernut arlalinnut aalajangiisuulluinnarput, soorlu talittarfiit innuttaasunut pilersuinnermut inuussutissarsiornermullu tunngaviusortaaq. Tamannali ukiuni arlalinni pingaartinneqarsimanngilaq, maannakkumiilli pisariaqartitsineq aallaavigalugu ineriartortinnissaa kommunimit pilersaarusiornermi pingaartinneqassaaq.

Ikummatissaqarnerup immikkoortuini pisariaqartitsineq immikkut ittumik aallaavigalugu, namminersortunit iluanaarutis-satut aningaasaliiffigineqarnissaa periarfissaasariaqarpoq. Tamannali aamma oqartussaassuseqar-nermut tunngasutigut ersarissaavigineqarnissaa piumasagaataalluni. Imermik sermimillu avammut nassiussuineq immikkut sammineqartariaqarpoq, pingaartumik Qeqertarsuaq eqqarsaatigalugu, tamatumanimi periarfissat annertoqaat.

Akuleriinnit suliniutit:

Ikummatissaqarnerup soqutigineqarnera eqqarsaatigalugu, avataaniit soqutiginnittut qanimut oqaloqatigineqartariaqarput, Aasiaat Baffinbugtilu immikkut sammisaralugit pisariaqartitsineq piu-masaqaatillu tamatumani ersarissarneqassallutik. Namminersorlutik Oqartussat Ral-ilu peqati-galugit, sanaartornerit nutaat pillugit oqartussaaffigineqarneri ersarissarneqassapput. Sanaartugassat eqqarsaatigineqartut pilersaarusiornermik tunngaviit pioreersunut qaqutiguinnaq ilaatinneqar-tarmata, pilersaarusiorneqarnera aalajangiisuulluinnarportaaq.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Namminersortunit iluanaarutigissallugu aningaasaliinissamut periarfissiineq.

4.c. Sullissinermit isumaqatigiissutit.

Nunataatigut tunngavigineqartut kiisalu najugaqarfiit ilusilersugaanerat pequtugalugit, Qaasuitsup Kommuniiani sumiiffiit arlallit sullissinermik isumaqatigiissutitaqarput. Sullissinermit isumaqatigiissutit arlalitsigut kommunimit pingaaruteqartutut isiginiarneqarput. Inuussutissarsiutit nutaat assigiinngitsut ineriartortinneqarneri taavalu innuttaasunut sullissineq pisinnaatitaaffigisaat pisarialik eqqarsaatigalugit, sullissinermit isumaqatigiissutit pilersaarusiornermut atortussatut kommunimiit isiginiarneqarput. Sullissinermit isumaqatigiissutit ataasiakkaat immikkut ittumik piumasagaatitakersorneqarnerinut atatillugu, isumaqatigiissutit assigiinngitsut pitsaanerusumik ataqatigiissinnissaat qulakkeerniarlugu, tamanna taamaammat kommunip anguniagassaraa.

Akuleriinnit suliniutit:

Isumaqatigiissutit ataasiakkaat assigiinngitsut immikkut ittumik piumasagaatitaqalersinnissaannut, Namminersorlutik Oqartussat kommunimit suleqatigineqarlutik ineriartortinneqassapput, taamaa-lillutik najugarisami atorneqarsinnaaniassammata.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Assartuinermit tunngasuni sullissinermit isumaqatigiissutit aallartinniarnanur peqataaneq

4.d. Ineqarnermit tunngasut.

Ineqarnermit tunngasut pitsaavallaanngitsumik ingerlapput, aningaasaqarnikkullu ineriartornissamut siuariarnissamullu unissaataallutik. Illoqarfinni arlalinni suliffissaaleqineq initaarnissamullu utaqqineq nuttannginnermik kinguneqartitsivoq. Tamanna aningaasaqarnikkut toqqissisimannginnermik misinnarpoq. Kommunip ilaani suliffissaaleqineq annertoq, ilaanilu annikitsaq eqartitsivoq. Tamanna pilersuisinnaanermut kommunillu aningaasaqarneranut eqquisuuvuq. Nuna eqqarsaatigalugu inissiat inissisimaneri kisimik sunniuteqartuunngillat. Inissiaqarnerulli ilusaat aamma sunniisuupput. Nuttarnermi ilutsip takutippaa, utoqqalinersiallit

minnerusunut utoqqarnullu naleqqutinngitsunut nuttartuunngitsut. Taamaalinikkut inuusuttut eqqugaapput, taakku inissamik angissutsimikkut naleqquttumik nassaarnissaminnut ajornakusoortoortut, taamaalillutik suliffissaqarnerup iluani equngasumik inissisimalerlutik.

Akuleriinnit suliniutit:

Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu, siunissami inissiat inissisimani agguataarnerisa allaatigisaanerat aningaasaqarnerullu ineriartornera taperserlugulusooq malinnaatissavaat. Pilersaarusionerq pitsaasuutinniarlugu inissianullu aningaasaliisarnerit ingerlatinnarniarlugit, Namminersorlutik Oqartussat kommunillu inaataat ataatsimoortinneqartariaqaralarput. Erngup aqputiginngisai allannguuteqarnerisigut ilaatigut illoqarfinnik siunissami ineriartortitsinerit eqqarsaatigalugit inissaqartinneqassaaq.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Siunissami inissiat aningaasaliiffigineqariaasiilu pillugit Ineqarneq pillugu ataatsimeersuarneq
- Inuusuttut ineqarnermut kissaataat pillugu misissuineq
- Ilulissani erngup aqputiginngisaasa allilerneqarneri

5. Suliffeqarneq.

- a. Oqartussaassuseqarnerup ineriartortinnera, sulisoqarneq.**
- b. Oqartussaassuseqarnerup ineriartortinnera, suliffeqarfiit.**
- c. Piareersarfiit siunissami.**
- d. Nunaqarfiit sammillugit.**

5.a. Piginnaasanik ineriartortitsineq, sulisoqarneq.

Inuusutissarsiornerit nutaat ineriartortinnerini, sulisoqarneq pioreersoq nutaanik piginnaasaqarnerulernissaqpisariaqartinneqarpoq. Tamatumunnga atatillugu inuit inuusutissarsiuqareersut siullermik pilerisaarnissaat, inuusutissarsiuqarnermut nutaamut ikaarsaarneq eqqarsaatigalugu, Qaasuitsup Kommuniata maluginiartuuua. Taamaattumik ilinniarsimasunik inuusutissarsiortuusunik nutarterinissaq taavalu suliffeqarnermi ilinniarsimasunik annertunerusunik suliniuteqarnikkut qulakkeerinninnissaq pillugu kommunimi pilersaarusionerme tamakku ilaatissallugit pingaaruteqarpoq. Inuusutissarsiortooreersut sulisoqarneq eqqarsaatigalugu, pilersaarummi annerusumik sammineqassaaq, taamaammat inuusuttut ilinniagaqarnikkut suliffimmi nalinginnaasutut ilaatinneqangillat.

Akuleriinnit suliniutit:

Namminersorlutik Oqartussat, brancheskolit kiisalu inuusutissarsiuqartuusut suleqatigalugit, ilinniarsimasut ilinniarsimannngitsullu kommunimit assigiinngitsunik neqeroorfigissavai. Inersimasut ilinniartuutillutik ilinniagaqarnerat pingaartumik neqerooruteqarfigisinnaanissaa pingaartuuvoq, taamaalillutimmi amerlanerit inuusutissarsiornermut ilinniagaqalersinnaammata, ilanngullugu piginnaasaqarnerulernissamut ingerlatsinerit sivisunerillu kommunimit ineriartortinneqassapput. Ukiup ilaani suliffissaaleqiffiunerpaasartumi ilinniartitaanerup atorluarneqarnissaa eqqarsaatigalugu, najugarisami ataavartumik pikkorissarfeqalernissaa kommunimit siunertarineqarpoq.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- brancheskolit suleqatigalugit oqartussaassuseqarnerulernissap ineriartortinnissaa.
- kommunimi inersimasut ilinniartut amerliniarlugit pariarfissaat matussuserlugit.
- Namminersorlutik Oqartussat suleqatiginerisigut piginnaasaqartsitsinerulernerup nalunaar-sorneqarnera pitsaanerusoq ingerlannissaa.

5.b. Piginnaasaqarnerulernerup ineriartortinnera, suliffeqarfiit.

Kalaallit Nunaanni Sulisitsisut Kattuffiat Ilulissat, Aasianni Inuusutissarsiornermut siunnersuisartut, Offshorecenter Danmark kiisalu Kalaallit Nunaanni Sulisitsisut Kattuffiat suleqatigalugit, tamatuma ineriartortinneqarnissaanut atatillugu kommune ataatsimeersuartitsivoq, imaanilu ujaasinermut sulianut atatillugu pingaarnertut sinaakkutit kiisalu suliffeqarfinnut piumasaqaatissat pillugit ataatsimeersuarnermi sammineqarlutik. Isumaqatigiissuteqarnermut tunngasut, suleqatigiinnik pilersitsinernut kiisalu illuttut sinilinnik suleqatigiinnerit immikkut sammillugit, najugarisami suliffeqarfiit malinnaanissaat kommunimit siunertarineqarpoq. Ikummatissaqarneq pillugu suliffeqarfiup pisiniarfigisartakkatut ineriartortinneqarnissaanut atatillugu, allagartaqarfiginissaat kiisalu nunani tamalaani pissutsit nalinginnaasut piumasaqaataapput piginissaat. Allagartaqarnissaq kiisalu nunani tamalaani piumasaqaataasut pillugit, suliffeqarfiit pisortaat pikkorissarnissamut neqeroorfiginissaannut uani siunertaavoq.

Akuleriinnit suliniutit:

Sulisitsisut kattuffii suleqatigalugit najugarisami suliffeqarfiit piginnaasaqarfiisa ineriartortinnissaat kommunimit siunertarineqarpoq. Suliffeqarfiup iluani oqartussaassuseqarfiit kiisalu nunani tamalaani piumasaqaatit assigiinngitsut tulluarnerusut naleqqussarfiginissaat, ilaatigut HSE taavalu ISO-mik allagartaqarnissaq, pingaartumik sammineqassapput. Tamanna immikkoortoq 1-imut, ikummatissaqarnermut immikkoortumut, attuumassuteqarpoq.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- aatsitassarsiorfinnut imaanilu misissuisunut pisiniarfigisartakkatut immikkut ittumik piumasaqaatit pillugit Namminersorlutik Oqartussat kiisalu nunani tamalaani tamakkuninnga sammisaqartuusut suleqatigalugit najugarisami suliffeqarfinnit ataatsimeersuartitsineq.
- Suliffeqarfinnut oqartussaassuseqarnermik ineriartortitsisuusunik ilinniartitaanermik neqeroorfigisarnissaannut ineriartortitsineq

5.c. Piareersarfiit siunissami.

Ilinniartitaaneq pillugu ataatsimeersuarnermi Piareersarfiit ineriartortittuarnissaat kommunimit ingerlanneqassaaq. Inuit Piareersarfiit aqutigalugit suliffissaqarnermut ilinniartitaanerulluunniit iluanut ingerlaqqittarnissaat kommunimit siunertarineqarpoq. Piareersarfiit imarisaat siunertaallu ineriartortinneri Namminersorlutik Oqartussat suleqatigalugit kommunimit ingerlanneqassapput. Najugarisami Piareersarfiit tulluuttuunissaat kommunimit siunertarineqarpoq, soorlu suliffissaqarnerup, inuusutissarsiuutitigut periarfissaqarnikkut, suliffissaaleqinikkut il. il. ataqatigiissuutillugit, taamaalinikkut inuit ataasiakkaat pisariaqartitaat periarfissaallu suliniuteqarnikkut siunniunneqassapput.

Akuleriinnit suliniutit:

Kommunit allat Namminersorlutillu Oqartussat suleqatigalugit RUS-imut attuumassuteqartillugu, Piareersarfiit paasinartuunissaat pillugu kommune peqataassaaq. Suliffeqarfiit akornanni ataqatigiissaarneqarneq eqqarsaatigalugu, Piareersarfiit brancheskolenut qaninnerusunngortin-neqartariaqarput. Inuussutissarsiornerup ineriartortinneqarneranut ilinniartitaanermut suliniuteqarneq aalajangiisuulluinnarpoq, immikkoortoq 1, meeqqallu atuarfiinut qaninne-rusunngortinneqassallutik, immikkoortoq 2, taamaalilluni aqquissuusaanerup iluani putoqartutullusooq periarfissiisanani.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Meeqqat atuarfiini Piareersarfinnilu siunissami suliassarilikkani ilinniartitaanermut tunngasut pillugit suliassanik agguaassineq.

5.d. Nunaqarfiit sammillugit.

Qaasuitsup Kommunian ilinniartitaanermut nunaqarfeqarnerpaajuvoq. Taamaattumik ilinniartitaanermut oqartussaassuseqarnermik tunisisut kiisalu nunaqarfinni oqartussaassuseqarnerulernissamik tunisisussat pillugit kommunimiit suliniutinik ineriartortitsisoqassaaq. Taamaattumillu aalisarnermi kiisalu nunaqarfinni illoqarfinnilu periarfissat matussuserneqarnissaanni ilusilersukkat allanngortinneqarnissaannut suliniutit annerusut inuussutissarsiornikkullu periarfissat ineriartortinneqarnissaat ataqatigiissuteqartut (takuuk 1.a)

Akuleriinnit suliniutit:

Najugaqarfiit ataasiakkaat periarfissaasa matussuserneqarnissaat pillugu Namminersorlutik Oqartussat kommunimit suleqatigineqarlutik ingerlatissavaat, tassuunakkut innuttaasut siunissami periarfissaat pilersaarusiornerrallu annerpaat anguneqarsinnaammata.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Nunaqarfinni illoqarfinnilu ineriartortitsinerup periarfissaanik matussusiiniarluni suliniuteqarneq

6. Silaannaap pissusaa avatangiisillu.

- a. Eqqagassalerineq.**
- b. Nukissiuutinik atorluaaneq.**
- c. Tuniniaanermik annertusaaneq.**

6.a. Eqqagassalerineq.

Qaasuitsup Kommuniani avatangiisitigut ajornartorsiutaanerpaaq tassaavoq eqqagassalerineq. Maanna eqqagassat tungaasigut periusaasartut innuttaasut peqqissusaannut toqqaannartumik amerlanertigut inuunermik ulorianartorsiortitsippat. Taamaattumik Qaasuitsup Kommuniata avatangiisit eqqarsaatigalugit suliniuteqarfiginiarpaa isumannaannerusumik eqqagassalerisarneq, peqqissutsikkut avatangiisinullu iluaqutaasumik kingunillit.

Akuleriinnit suliniutit

Qaasuitsup Kommuniata avatangiisinut immikkoortortaqaarfiata kissaatigaa qanittumik Namminersorlutik Oqartussat suleqatiginissaat eqqagassanik suliaqarnermi. Qaasuitsup Kommunian Namminersorlutik Oqartussat 2011-mut aningaasatigut inatsisiliaanni

Namm. Oqartussat qinnuteqarfigisimavaat Qeqertarsuarmi tigooraaveqalernissamut sanaartornissamut aamma taamatut nunaqarfinnut sapingisamik amerlanerpaanut.

Misissuiffissatut suliniutissat

- Qaasuitsup Kommunia februar 2011 Namm. Oqartussanut tapiiffigeqqulluni qinnuteqarpoq suliniutaaqqaartumik ingerlatsinissamut, tassalu ikuallassinnaasunik Qeqertarsuarmiik Aasianni ikuallaavimmut assartuisitsinissamut (killiffik: Namm.Oqartussat akissutissaat)

6.b. Nukissiutinik atorluaaneq

Silaannaap pissusaanut nukissiutinullu atatillugu Qaasuitsup Kommunia silaannaap allann-goriartuutaanut naleqqussarniarneq pingaartippaa aamma kommunemi nukimmik atuineq annikillisarullugu (taamaasillugu aamma CO₂). Qaasuitsup Kommuniani silaannaap allann-gornera piviusuuvoq silaannarpummi allanngorpoq. Qaasuitsup Kommuniani innuttaasut 2010-mi paasiniaavigineqaramik pinngortitap atugassarititaanik atonerluineq siunissamut pitsaasumut ulorianartorsiortitsinerpaatut taakkartorpaat.

Akuleriinnit suliniutit:

Qaasuitsup Kommunianini Silaannaap pissusaanut Avatangiisinullu immikkoortoqarfik EU-p aningaasaliiffigisaanut Clim-ATIC-itut suliniummut peqataavoq taamaasillunilu nunani avan-narlerni arlalinnut attaveqaasersorluni.

Misissuiffissatut suliniutissat

- Qaasuitsup Kommunia maanna periarfissanik qulaajaaleruttorpoq kommunemi illuutaani nukimmik atuinerup annikillisarinnissaanut. Siullermik qanoq annertutigisumik nukimmik atuineq misissuiffiussaaq kiisalu nukissiutinik atuinissamut pilersaarusiortoqassaaq kommunemi tamarmi atorneqartussamik.
- Qaasuitsup Kommuniani Silaannaap pissusaanut Avatangiisinullu immikkoortoqarfik saqqummersitamik inerisaasimavoq "Breaking Ice". Saqqummersitami isiginiarneqarpoq silap allannguutaasa qanoq inunnut sunnuteqarnissaat. Saqqummersitsinerup siunertaraa ilaatigut unammillernartunut aaqqiissutissaqqissinnaasunik pisariaqartitsinitsinnik paasinnillu arnerunissarput, ilaatigut silap allannguutaasa Qaasuitsup Kommuniani pilersitaanut.
- Qaasuitsup Kommuniani Silaannaap pissusaanut Avatangiisinullu immikkoortoqarfik silap allannguutaanut iliusissanik qimussertunut inerisaasimavoq.

6.c. Tuniniaanikkut annertusaaneq.

Qaasuitsup Kommuniata kissaatigaa kommune tuniniaanikkut annertusaavigineqassasoq kommunetut "qorsuk/qaqortut" ineriartortillugu, tassuuna isiginiarneqarnerullutik taaguutit imminut nammattoq, pinngortitamik illersuineq, nukissiutinik atorluaaneq, silap pissusaanik ilisimatusarneq kiisalu pinngortitarsuaq innarligaanngitsoq.

Akuleriinnit suliniutit:

Kangia pillugu allaffeqarfiup 2011-mi naammassissavaa DANCEA-p aningaasaliiffigisaanik suliniut, tassalu Ilulissat Kangerluata Nunarsuarmioqatigiinnut Kingornutassiap paarilluarnissaata annerpaaffissaa. Kommunemi avatangiisinut

immikkoortoqarfiup suliniut aallartipaa kommunep suliffeqarfiutaani illuutaannilu nukissiutininik atorluaanerunissamik isiginninniarnissaaq. Kommunemiit naatsorsuutaavoq 2012-mi Ilulissat World Heritage Station-ip pilersinnissaa.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Kommune Nordisk Råds Natur- og Miljøpris-imik nersornaaserneqarsinnaasutut inassutigineqarpoq Ilulissani Kangia pillugu allaffiup takornariaqarnermik imminut nammassinnaasumik suliaqarnera pillugu.
- Nordisk Energi Kommune: Qimusseq – angalariaaseq nungusaataanngitsoq.
- Clim-ATEC: Silap allannguutaasa inunnut qanoq kinguneqarnissaa.
- DANCEA: Kulturikkut kingornutassiat Nunarsuarmioqatigiinnullu kingornutassiap Kangiata isumannaarsornissaa.
- Ilulissat World Heritage Station: Ilisimasatigut siammarteriffik sermeq pillugu ilisi-matusarnermi, Ilulissat Kangerluat isiginiarnerullugu.

7. Kulturi.

a. Kulturikkut kingornutat isumannaarnissaat.

b. Kulturimik aqutissiuineq, meeqqat inuusuttuaqqallu isiginiarnerullugit

7.a. Kulturikkut kingornutat isumannaarnissaat.

Qaasuitsup Kommuniata eqeersimaartumik kulturikkut politikkiliorluni qulakkeerniarpaat kulturikkut kingornutat immikkut ittut kommunemi sumiiffinni ersersitsisut ineriartortinnissaat.

Akuleriinnit suliniutit:

Kommune Kalaallit Nunaata Katersugaasivia suleqatigalugu aqqissuussaananermik ilusilersuisimavoq kiisalu katersugaasiveqarnikkut kulturikkut kingornutat ineriartortinnissaannut anguniagassanik toqqammavissiorsimalluni. Katersugaasiviit eqeersimaarlutik aqutissiuusutut inississimanertik annertusarniarpaat oqaluttuarisaaneq, avatangiisinut tunngasut kiisalu kulturikkut pissutsit ineriartortillugit eqeersimaartumik perorsaaniutitut atorsinnaalersillugit. Aammattaaq kommunemiit kissaatigineqarpoq utoqqaat kulturikkut ilisimasamikkut kingornussarsiamik kinguaariinnut tullernut tunniussinissaannut periarfissinneqarnissaat. Kommunemiit IKT aqutigalugu iliuusissanik aqutissiuusooq, immik.8, pingaartorjuuvoq kulturikkut aqutissiuinermi.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Kulturikkut tigussaannngitsunik kingornutassianik ilisimasatigut katersineq
- Eqeersimaartumik aqutissiuinermi periusissanik inerisaaneq

7.b. Kulturimik aqutissiuineq, meeqqat inuusuttuaqqallu isiginiarnerullugit

Qaasuitsup Kommunua isumaqarpoq kulturikkut kingornutanik ataatsimoortumik paasinninnerup meeqqat imminnut paasinnittaaseqarnissaanut pingaaruteqarluinartumik inississimasooq. Ilanngullugu pingaartuuvoq, meeqqat inuusuttuaqqallu maanna inuunerminni kulturikkut silinnerusumik paasinnittaaseqarnissaat. Kommunep kulturikkut politikki eqeersimaartoq atorlugu meeqqat inuusuttuaqqallu kulturikkut kingornutaannik paasinnitsinniarpai.

Akuleriinnit suliniutit:

Kommune suliniutinik tamalaanik akimuisunik assigiinngitsunik aallartitsisimavoq, tassani isiginiarneqarlutik isiginnaartitsisartuuneq, nipilersorneq kiisalu nunap iluani nunarsuarmioqatigiinnullu attaveqaasersuutit. Annermik isiginiarneqarlutik silaannaap pissusii kulturilu sumiiffimmi sulii ineriartorfiujuartumik.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Kulturikkut akissarsisitsisarnikkut inuusuttut piginnaanillit kaammattorneqassapput kulturikkut piginnaasaminnik suliaqarnissaminnut nunap iluani avataanilu.
- Illerngit Festival – spirit of environment & climate change festival ukioq 2012. Festivali nunarsuarmioqatigiit tamat akuuffigisinnaasaat Qaasuitsoq Musical project atorlugu silaannaq avatangiisillu pillugit, kingorna inerniliunneqarsinnaavoq Qaasuitsumi illoqarfinnut nunaqarfinnullu ambassadørilersornermik (aallartitaqarneq).

8. Qanittorisami kikkut tamat oqartussaaqataanerat.

a. Innuttaasunik akuliutitsineq.

b. IKT atorlugu attaveqaqatigiinneq oqaloqatigiinnerlu.

c. Sumiiffinni siunnersuisooqatigiit ataatsimiititaliallu atuuffissaat.

8.a. Innuttaasunik akuliutitsineq.

Qaasuitsup kommunia nunarsuarmi kommunet annersaraat. Isorartussuserujussuaq inuillu avinngarusimaqalutik najugaqarfii immikkut unammillernartuupput. Ammasuuneq, teknologi nutaaliap atorneratigut oqaloqatigiinnermilu atorneratigut qulakkeerniartussaavaa kommune eqeersimaartoq innuttaasut misigisimatillugit ataatsimoorfeqassusermik kiisalu kikkut tamat oqartussaaqataanerannut eqeersimaartumik akoorusunnerannut. Sumiiffiit immikkut akuliutsinneqarnerat qarasaasiatigut attaveqaatinut sumiiffinni akisussaasut peqatigalugit ingerlanneqassaaq, paasisitsiniaanikkut iliuusissatut periutsit suunerinik

Akuleriinnit suliniutit:

Kommune nutaamik nittartagaliornermigut kommunemi paasisutissiisarneq ataatsimoorussamik ilisarnarsisillugu avitseqatigiiffiulluurtumik nukittorsarsimavaa. Sumiiffiit immikkut akuliutsinneqarnerat qarasaasiatigut attaveqaatinut sumiiffinni akisussaasut peqatigalugit ingerlanneqassaaq, paasisitsiniaanikkut iliuusissatut periutsit suunerinik, kiisalu siunnerfeqarluurtumik sumiiffinni nunalu tamakkerlugu tusagassiorfiit suleqatiginerisigut. Taassuma saniatigut Qaasuitsup Kommuniata ilumini attaveqaqatigiinnermut suliniuteqarneq nukittorsaavigalugu sulivoq, taamaasiornikkut innuttaasunik akuutitsineq siunissamilu paasisutissiisarnissat kommunemi periusaaniartut ilaatinniartussaassallugit. Kommunep nutaatut pilersaarutaanik digitaliusumik (tassunga RUS ilaatillugu) susasaqartut akuleriillutik isiginiarpaat sumiiffinnilu innuttaasut tamakkerlugit akulerutsinniarsaralugit. Taamatuttaaq aamma ikummatissarsiornikkut suliniutitigut suliniartoqarpoq.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Siunissamat sinnattut 100-t. Iliuusissatut pilersaarusiap inerisarneranut atatillugu apersuilluni misissuinerit ingerlanneqarsimapput, innuttaasut 100-it siunissamat takorluugaat apersuutigineqarsimallutik. Misissuinnermut atatillugu

atuagaaqqianguamik atuaruminartumik oqallisissiatut saqqummersitsisoqarpoq, eqiteriffiusumik misissuinerullu inerniliussaaniq saqqummiiffiusumik.

- 2011-mi Qaasuitsup Kommuniata kissaatigaa, 2012-mi kommunep pilersaarutaata RUS –illu suliarineqarneranut atatillugu, illoqarfiit nunaqarfiillu ataasiakkaarlugit qulaajaavigerusussimavai ineriartortitsinikkut periarfissanik ujartuiffigalugit.
- Politikkikkut aalajangersaasarnerit ammasuunissaat – imaqarniliat nittartakkakkut.
- Ikummatissaqartitsinermut attuumassuteqartumut atatillugu suliniutinut innuttaasut akuutinniarneqassapput.

8.b. IKT atorlugu attaveqaqatigiinneq oqaloqatigiinnerlu.

Teknologi nutaaliaasoq atorlugu innuttaasut kommunellu akornanni qanillititsinerusinnaavugut. Internetti siunissamik allaavittut ataatsimoorussatut pingaartorujussuarmik inissisooq, tassuuna kommune avannaaniit kujammut kiisalu illoqarfinniit nunaqarfinnut ataneqartitsisutut atugaassaaq. Inernetteqarneq bredbåndilugit kommunemi innuttaasunut tamanut periarfissiissutaanissaat pingaartinneqassaaq annertuumik.

Akuleriinnit suliniutit:

Kommune nunap immikkoortuani qarasaasiarsornermut akisussaasoq siammarterisimavoq, taakku qulakkeerniartussaavaat kommunemi immikkoortut tamarmik attaveqartuunissaat. Aammattaaq kommunemiit sumiiffinni tusagassiorfiit suleqatiginiarnerat nukittorsaavigisimavaa. Pingaartumik sumiiffinni raatiut tusagassiorfittut qitiuvoq. Qaasuitsup Kommuniata nalinginnaasumik kissaatigaa kommunemi attaveqaatitigut digitaliusumik pitsanngorsaarujussuarnissaq.

Imaqa IBA/RUS kommunemi attaveqaatitigut teknologiimik nutaamik siammartereqataasinnaasoq? Teknologi digitaliusoq kangia pillugu ilisimatusarfittaassamut aqutissiuussinermi pingaartorujussuarmik inississimalertussaavoq.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Nunaqarfiit internettikkut
- Inuttut tusagassiutinik atuinerit (facebook il.il.)
- Sumiiffinni nipit nukittuut (Sumiiffinni raatiunik suleqateqarnissamut oqallisissiaq)
- Kulturikkut kingornutassiat meeqqat paasisinnaasaannik – Qaasuitsup Kommuniani katersugaasivinnik suleqateqarluni aqutissiuutissanik suliniuteqarneq.

8.c. Sumiiffinni siunnersuisooqatigiit ataatsimiititaliallu atuuffissaat.

Kommuneqarfinni nutaami unaminartorjuussaaq sumiiffinni siunnersuisooqatigiinnik ataatsimiititalianillu ingerlalluurtunik pilersitsinissat, taakku sumiiffinni soqutigisat aallutissavaat kommunemillu immersuilluarlutillu illuatungiliuttarsinnaapput.

Akuleriinnit suliniutit:

Kommunalbestyrelse suleqatigiissitaliorsimavoq kommunep illoqarfiini arfineq pingasuusunik siunnersuisooqatigiinnik pilersitsinissamut periarfissanik misissuisussamik.

Misissuiffissatut suliniutissat:

- Meeqqat inuusuttuaqqallu siunnersuisuinik pilersitsinissaq
- Sumiiffinni peqatigiiffinnut siunnersuisooqatigiit

7.2 Qeqqata Kommunia.

Qeqqata Kommuniata NIIP-mut atatillugu kommunimi tamarmi sammisassatut matuma kinguliini eqqartukat tunngaviusumik malunnaatilimmillu inuussutissarsiutit eqqarsaatigalugit salliutinnissaat kissaatiginartippaa. Inuussutissarsiutit eqqarsaatigalugit maannamut nunaannarmi iliuusissat annikitsuinnartigut sammineqartarsimapput, peqatigitillugulu teknikki nutaaliernerlu tikkuarneqartarsimallutik, tassa nalinginnaasumik ilinniartitaanermut pingaartumillu inuusuttunik ilinniartitsinermut atatillugit, naggataatigullumi minnerunngitsumillu angallannikkut attaveqarnermut tunngasut inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinermi annertuumik pingaarutillit.

Matuma kinguliini suliniuteqarfiginiakkat, kommunalbestyrelsip ineriartortitsinissamini eqqarsaatersuutitut pilersaarusiernermini periusissaanut toqqaannartumik attuumassuteqarput, taakkulu novembarimi 2010-mi akuersissutaanikuullutik.

Pingaartillugit samminiakkat pingasut:

- Nunaannaq.
- Teknikki nutaaliernerlu
- Angallannikkut attaveqaatit

1. Nunaannaq.

Qeqqata Kommunia Kalaallit Nunaanni sermimik qallersimannngitsumik annerpaamik nunataqartuuvoq, nunatat pisuussutinik maannamut atorneqanngitsunik annertooujussuarnik imalik, oqarluaannarluni ullumikkut immamut kuugussaaginnartartut. Erngup nukinga kingusinnerusukkat atugassatut, assersuutigalugu aatsitassatuulli toqqorneqarsinnaanngilaq, ullullu tamaviisa nukipparujussuit inuussutissarsiuteqarnikkut innaallagissap nukianik atuinissamut atugassaraluit annaaneqartarlutik.

Nukiit pinngortitap pigisai aamma allatigut periarfissarpasuarnik pissarsiffiusinnaagaluarput, kommunillu nunataani umimmaat tuttullu amerlaqisut uumasuullutik. Nukiit tamakku pisarnertut piniarnikkut atugarineqassapput, aammalumi aaqqissuusaanerusumik piniarnikkut uumasuuteqarfinnillu pilersitsinikkut Kangerlussuarmi uumasunik toqoraavik atorluarneqarsinnaalluni, taamaalilluni neqit suliarilluakkat pissarsiarineqarsinnaallutik avammullu europamut neqitugassatut nutaatut tuniniarneqarsinnaassallutik.

Taamatuttaaq aamma takornariaqarnermut tunngasutigut suliat ineriartortinneqarput, nalinginnaasumillu ullumikkumut aningaasaliissuteqarnissamut toqqammavissaqqissunik nassaarfiujuminaalluni. Taamaattumik kommunip akuersissuteqarsinnaanissami periarfissai pingaartillugit sammineqassapput. Tamatumunnga attuumassutillit assigiinngitsut peqatigineqassapput, taamaalilluni kikkut tamat pinngortitami periarfissatigut oqimaaqatigiimmik atuinerisigut isertitaqarnerulersinnaanerisigullu pitsaasumik aqqutissiuussinissaq anguniarlugu. Maannamut aatsitassatigut akuersissuteqartarnerit suliarineqarput, taamatullumi aamma Kalaallit Nunaata Kujataani nunalerinikkut.

Takornariaqarnermut tunngasutigut pingaartumik nunaqarfinni piniarnikkut aalisarnikkullu isertitatigut tapertaqarsinnaanissakkut periarfissarpaalussuit ammaanpeqassapput, nalinginnaasumik nunaqarfinni assigiinngitsutigut misigisassaqaarnikkut periarfissat ineriartortinnissat periarfissaavoq. Tamakkununnga tunngasutigut taaneqarsinnaallutik, Kangaamiut Itillerlu eqqarsaatigalugit sisorarluni takornariartitsineq, aalisartitsinikkut kiisalu tammajuitsussarsiorititsilluni takornariartitsinerit nunaqarfinni tamani sammineqarsinnaallutik.

Qeqqata Kommuniata nunatarujussua Inuit kulturiata nassataasigut kulturikkut kingornussanik naleqanngitsunik peqarpoq. Taamaattumillu Unesco-mit nunarsuarmit kingornussassaattut inissiiniarnera pingaartillugu sammineqarluarsinnaalluni. Tamatumani siunertaalluni aamma Kalaallit Nunaanni nunap inoqqaavisa kulturiinut tunngasut pingaartinneqarnissaat, tassa Qallunaatsiat – Kalaallit Nunaata Kujataani kulturikkut kingornussat kiisalu Ilulissat eqqaanni sersersuup uukkaavia kisiisa eqqarsaatiginagit, taamaaliornikkullu kalaallit kulturikkut kingornussaasa pingaarutillit tunaartalimmik avammut nittarsaannissaat aqutissiuullugu.

Pingaarnertut siunnerfiit.

- Nunaannarmi inuussutissarsiutitigut periarfissat atorluarneqarnissaat qulakkeerniassallugu.
- Takornariaqarnikkut atugassarititaasutigut nunaannarmi periarfissat pilersarusiornikkut ineriartortinnissaat, matumani nunaqarfiit ilanngullugit.
- Nunaannaap sukisaarsarfissatut inuussutissarsiuteqarnikkullu atorneqarnissaata suliniutiginissaa.

Piffissaq qanittoq isigalugu.

1. Alumiiniumik pilersaarummi erngup nukinga nunaannarmi atorneqassaaq.
2. Akuersissutit nunaannarmi tulliuuttutigut nutaamik sanaartugassanut aningaasaliissuteqartoqarnissaanut aqutissiuussissapput:
  - Umimmannik tuttuuteqarfinnillu sanaartornikkut /ungoorilluni inissiivitsigut.
  - Tuttunik umimmannillu tammajuitsussarsiniartarnertigut.
  - Eqaloqarfinnut aalisariartitsisarnertigut.
  - Sermeqarfinni sisorarnermik takornariartitsinertigut (Aqutikitsoq Apussuillu).
  - Heliskiing.
  - Misigisassarsiorititsinertigut.
3. Qeqqata Kommuniani Unesco-p nunarsuarmit kingornutassiiniarnerani.

Iliuusissat.

1. Namminersorlutik Oqartussat, Qeqqata Kommunian Alcoa-lu Maniitsumi alumiiniumik pilersarusiornikkut tunaartalimmik aalajangiisariaqarput, taamaalilluni kingusinnerpaamik 2012-mi inaarutaasumik aalajangiisoqaqqullugu.
2. Namminersorlutik Oqartussat, kommuni sumiiffinnilu inuussutissarsiutaatillit akornanni ullumikkut inatsisitigut akuersissuteqartarnermi periutsit siammasinnerusumik

toqqammavissiuussisussanik suleqatigiiffiliortoqassaaq, peqatigitillugulu kommuuni akuersisartunngornissaa toqqamavissioarnarlugu.

3. Kalaalit Nunaata Katersugaasivianiit, Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmiit, Kulturikkut kingor-nussaqaqarnermik Aqutsisoqarfimmiit Qeqqata Kommuniiani inuttalerlugu UNESCO-p Qeqqata Kommuniiani nunarsuarmi kingornussassamik pilersitsiniarnerani pilersaarusiortussanik suleqatigiiffiortoqassaaq.

Tamatumani UNESCO-p Qeqqata Kommuniiani nunarsuarmi kulturikkut kingornutassatut siunnersuutigeqqaagaata ersarissarnissaani 2011-p upernarnerani suliaqartussamik suleqatigiissitaliornissaaq alloriarneq siulliusariaqarluni. Suleqatigiissitassat suliaasaasa allattorsimaffianni nunarsuarmiunut kingornussassaritinniakkanut tunngasut erngullu annertussusia taamatullu alumiiniumik suliffissualiornissami imminnut kalluaqatigiiffii misissorneqassasut.

2. Teknologi nutaaliornertu

Kalaallit Nunaanni teknikkimut tunngasutigut ilinniarnertit sivisunerusut akunnatumillu sivisussusillit Sisimiuni ingerlanneqartarput, tamatumani aamma issittumi ingeniørinngorniarneq, tamatumaniilu Danmark-imi DTU qanittunnguamik suleqatigineqarluni. Taamatuttaaq aamma Aatsitassarsiornermik ilinniarfik, tassa qaarusunni, uuliamik gassimillu sulisussanik ilinniarfik decembarimi 2010-mi atoqqaartinneqarluni.

Artek Namminersorlutik Oqartussallu suleqatigalugit pilersitsinianut illu pilersinneqarnikuuvoq, tassungalu tapiliullugu aamma Sisimiuni sanaartornikkut, avatangiisitigut nukissiorfitsigullu nutaaliornertit arlalissuit ingerlanneqarlutik. Illumik nukissiuutinik atuinikiffiusumik pilersitsisoqarnikuuvoq, taamatullu aamma Sisimiuni nunaqarfiinilu nukissiuutinik atuilluarnissamik suliniutit arlalippassuit ingerlanneqarlutik.

Kangerlussuaq aallaavigalugu ilisimatusarnerit arlalippassuit ingerlanneqarput, ilaatigut sermersuarmi, ilaatigullu Kelly Ville-mi kiisalu KISS kiffartuussisutut pilersitaalluni.

Internetsikkut attaveqaatit sukkasuut pilersinneqarneri teknikkimut nutaaliornermullu tunngasutigut suliniutitigut pingaaruteqarluartuuvoq. Naatsorsuutigineqarporlu TELE, Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiutaattut akisussaasutut pilersaarummi tamatumani piaartumik iliuuseqarumaartoq.

Pingaarnertut siunnerfiit.

- Akit nikerarnerinit aqutaanngitsumik eqeersimaartumik, imminut nammassinnaasumik inuussutissarsiuteqartoqarsinnaanissaani killissarititaasussat pilersinneqarnissaat qulakkeerniassavarput.
- Sulisooreersut pikkorissarlutik ilinniaqqinnissaat ilitsersuinertigut ilinniartitsinikkullu aqutissiuutissavarput.

Piffissaq qanittoq isigalugu.

1. Sanaartornikkut, nukissioinnikkut avatangiisitigut aatsitassarsiornikkullu nutaaliornermik ineriartortitsineq, matumani "Sisimiuni teknikkikkut misigisassat" pillugit pilersitsineq ilanngullu.

2. Alumiiniumik pilersaarutip Maniitsoq Kalaallit Nunaanni suliffissuaqarnikkut pingaarnertatut inississavaa, matumani Maniitsumi illup iluani naatsiviliornikkut nerisassanik pilersuisinnaaneq ilanngullugu, tassa alumiiniumik aatsiteriffimmiit kissamik atuinikkut.
3. Sisimiut Kalaallit Nunaanni teknikkikkut pisinnaasatigut ilinniagaqarfittullu qitiusumik inissisimajuassaaq.
4. Kangerlussuarmi KISS nukittorsarneqassaaq, tassa ilisimatusarnikkut sulialinnik pilersuinikkut kiffartuussinerata ataqatigiinnerulernissaa eqqarsaatigalugu.

Iliuusissat.

1. Sisimiuni 2011-p upernaavani ineriartortitsinikkut oqallittarfiliornissaaq, tassa sanaartornikkut, avatangiisitigut aatsitassasiornikkullu Nutaaliorfimmi ineriartortitsinissat eqqarsaatigalugit kiisalu ”Teknikkikkut ineriartortitsinermi Sisimiuni qitiusoq” pillugit, tamatumani Namminersorlutik Oqartussat, ilinniarfeqarfiit, INI, inuutissarsiuteqarfiutillit kiisalu Qeqqata Kommunia peqataasallutik.
2. Maniitsumi ineriartortitsinikkut oqallittarfiliornissaaq, tasanilu Namminersorlutik Oqartussat, inuussutissarsiuteqarfiutillit kiisalu kommuni peqataasallutik, tamatumani Maniitsumi alumiiniumik pilersaarutip kingunerisaanik suliffissuaqarnikkut periarfissat pillugit eqqartueqatigiittoqartassalluni. Tamatumani sumiiffimmi illup iluani kissap maangaannartinnagu atorluarlugu naatsiviliorsinnaaneq toqqamma-vissaqassanersoq misissuiffigissallugu.
3. Ineriartortitsinermi oqallittarfissamik pilersitsinissaaq, tamatumani Ilinniagaqarfiit, Artek, DTU, Aaatsitassanut Pisortaarfik, Inuussutissarsiuteqarnermut Pisortaarfik Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit peqataaffigisassaannik kiisalu inuussutissarsiutitigut attuumassutilinnit inuttalikkamik pilersitsisoqassaaq, tassa Arktisk-imik pilersitsinissaaq siunertaralugu inuussutissarsiutitigut attuumassutilit – Sisimiuni teknikkimut tunngasutigut ilisimatusarfik kiisalu tunaartalimmik ilinniagassamik neqeroorusiornissat ineriartortissallugit.
4. Kangerlussuarmi ineriartortitsinikkut oqallittarfiliornissaaq, ilisimatusarnermut attuumassutilit assigiinngitsut peqataaffigisaannik sumiiffimmi kiffartuussinerup ineriartortinnissaanik suliaqartussaaq.

3. Angallannikkut attaveqaateqarneq.

Qeqqata Kommunia ullumikkut Kalaallit Nunaanni angallanneq eqqarsaatigalugu qitiusutut inissisimavoq, tassa isumannaannerpaamik Kangerlussuarmi mittarfeqarnermigut, taamatullu aamma Maniitsumi Sisimiunilu ukioq kaajallallugu ammasartunik umiarsualiveqarnermigut. Ukiorkaallit ingerlanerini attaveqarnermut tunngasut qulakkeerniarlugit kommuni pilersaarusiorluni suliniuteqarsimavoq, massakkullu aamma nunaannarmi periarfissatigut ajornaannerulersitsinissaaq suliniutigalugu, kiisalu Kangerlussuup Sisimiullu akornatigut aqquorsinnaaneq eqqarsaatigalugu.

Attaveqarnikkut tunngaviup tamatuma, assersuutigalugu Arktisk kommando centerimik Kangerlussuarlu nassiussanik qitiusutut inissiiffiginissaat kommuni piukkunnaateqartilluarpa.

Iliusissat tamakku Kalaallilu Nunaanni internetsikkut attaveqaatit pitsanngorsarnissat ilanngullugu Qeqqata Kommunia isumaqarpoq, tamakku inuussutissarsiuqarnikkut pitsanngorsaanermut killissarititaasutigut iluaqutaalluassasut, kiisalu aallartitsiniat nutaaliornikkut periarfissamikkut toqqammavigissaarnerulissasut taamatullu inuussutissarsiuqarnikkut ineriartortitsinissamikkut.

Pingaarnertut siunnerfiit.

- Akit nikerarnerinit aqutaanngitsumik eqeersimaartumik, imminut nammassinnaasumik inuussutissarsiuqartoqarsinnaanissaani killissarititaasussat pilersinneqarnissaat qulakkeerniassavarput.
- Umiarsualiviit mittarfiillu akisussaaffigilerusuppavut.
- Nunaannarmut periarfissat pitsanngorsarusuppavut.

Piffissaq qanittoq isigalugu.

1. Sisimiut Umiarsualiviata allinissaa.
2. Angallannikkut attaveqarnerup tigusissaa piginneqatigiiffiliornikkut kiisalu OPP tigorussuppavut.
3. Alumiiniumik pilersaarummut atatillugu angallannikkut attaveqaatitigut ineriartortitsineq atuilluarnissarlu tunngavilerusuppavut.
4. Sisimiut Kangerlussuullu akornatigut aqqusinniornissaq.
5. Arktisk Kommando
6. Kangerlussuarmi nassiussanik inissiivik.

Iliusissat.

1. Qeqqata Kommunia, Namminersorlutik Oqartussat kiisalu RAL-ip akornanni Sisimiuni Umiarsualivik pillugu piffissalersuinissaq iliuusissatut pilersarusiornissaq isumaqatigiissutigineqassaaq.
2. Assartuineq pillugu Isumalioqatigiissitap nalunaarusiaa ingerlateqqillugu "A/S Umimmak Traffic-imut Niuernermik pilersaarut"-mi, sivisuallaamik uninngatiinnarnikuusumi iliuusissat naammassineqarnissaat pillugu pilersarusiortoqassaaq.
3. "Maniitsumi illoqarfiup nutaartassaanik suleqatigiit" sulianut pigineqartunut Maniitsup qeqertaani Alumiiniumik aatsiteriffiliornissami umiarsualiviup atorluarneqarnissaa inuussutissarsiuqarnikkut atorluanerunissamik periarfissanik misissuinerit ilanngunneqassapput, taamatullu aamma Tasarsuaq-mut aqqusineq sumiiffimmi aligoqqimik qaarusuliornissami atorneqarsinnaassanersoq misissuiffigalugu.
4. Sisimiut Kangerlussuullu akornatigut aqqusinniornissamut atatillugu allatut aningaasalersuinnaaneq qulaajaaffigineqassaaq, taamaaliornikkut nunaannarmi inuussutissarsiuqarnikkut periarfissanik atorluannaq aqqutissiuunneqassalluni.
5. Arktisk Kommando iluaqutaasumik Qeqqata Kommuniani inissinneqarsinnaanersoq misissuiffigineqassaaq.

Matuma siuliini eqqartorneqartut Qeqqata Kommuniata pilersarusiornermi aallarniutitut isigineqassapput, tassalu kommunimi eqeersimaartumik inuussutissarsiutitigut ilinniartitaanikkullu ineriartortitsinissamut ilapittuutaasussatut.

Namminersorlutik Oqartussat allallu susassaqartut peqatigalugit taama iliuseqarnitta ineriartortinneqarnissaa qilanaarluta utaqqissavarput tassa Kalaallit Nunaanni ineriartortitsinikkut inerititaqarnissaq neriutigigatsigu.

7.3 Kommuneqarfik Sermersooq

Ilinniartitaaneq piginnaaniviillu

Politikki

Kommuneqarfik Sermersuumi Kommunalbestyreslip anguniagaraa meeqqat inuusuttullu tamarmik namminneq piginnaasanut kissaatigisanullu naleqqussakkanik ilikkagaqarnissamik ilinniagaqarnissamillu neqeroorfigineqarnissaat.

Anguniakkat

Inuusuttut amerlanerusut inuusuttunut ilinniarfinni ilinniarnissamut kingornalu suliamut ilinniarnissamut imaluunniit ingerlaqqiffiusumik ilinniagaqarnissamut periarfissaqarlutik piginnaasaqalerfiusumik meeqqat atuarfiannit soraarummeersimanermut uppersaatitaartarnissaat.

Kommunimi ilinniartitaanerup qaffassarneqarnissaa. Kommuneqarfik Sermersuup kissaatigaa ilinniartitaaneq nunani avannarlernisulli qaffasissuseqalissasoq. Taamaattumik piginnaasanik ineriartortitsineq sammeneqassaaq. Tamatumunnga peqatigitillugu amerlasuut atuarfimmik naammassinnittarput pissarsiaqarpallaaratik atuarfilluunniit naammassinngilluinnartarlugu.

Inuusuttut amerlanerusut piginnaasaqalerfiusumik ilinniagaqanngitsut aallartisinneqarnissaannut pissutissat ilagaat inuussutissarsiteqartut taakku ikilisinneqarnissaat.

Iliuseqarneq killiffillu

Kommunip 2008-miilli inuusuttut Piareersarfimmi piginnaasavinnik ukiumi ataatsimi ilinniarnissamut neqeroorfigisarpai, inuusuttut atuarfimmi soraarummeernermi misilitsinnermik angusisinnaanngortinniarlugit.

Nuummi Piareersarfik 2010-mi ilinniartitaanermi ukiumik ataatsimik sivilissusilimmi atuarfimmi, soraarummeerluni misilitsinnermik naggaserneqartartumi (FA) ilinniarnissamut qinnuteqaatinik katillugit 74-inik tigusaqarpoq. Taakkunannga 60-it ilinniarsinnaasutut piukkunneqarlutik innersuunneqarput. Katillugit atuartut 50-it ukiumi atuarfiusumi 2010/11-mi akuerineqarput.

Inuussutissarsiutinik ineriartortitsineq inuiaqatigiinnik ineriartortitsinermi nappatit

Inuussutissarsiutinik ineriartortitsineq inuiaqatigiinnik ineriartortitsinermi nappatit Kommuneqarfik Sermersuumi Kommunalbestyrelsimut pingaarnertut suliniarfiit pingasut ilagaat. Ineriartortitsineq nammineernerulernissamut imminullu pilersornerulernissamut tapersiiviusoq.

Kalaallit Nunaannut ilivitsuutitsilluni aalisarnermut piniarnermullu tunngasut suliffeqarnissaq, isertitaqarnissaq avammullu nioqquteqarnissaq eqqarsaatigalugit aaqqissuusaanikkut isigalugu appariartortutut isikkoqarput. Tamanna ilaatigut

kommunitsinni tunumi aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnerup siuarsarnejarnissaanut periarfissaqarneranik naleqqussarnejarpoq.

Inuussutissarsiutini allani siuariartornissaq pingaaruteqarpoq. Pingaartumik aatsitassarsiornermut tunngasut periarfissaqarluarput. Aatsitassanik suliaqarfimmi aningaasaqarnikkut suliffeqarnikkullu siuariartornissamut periarfissarujussut siunissami ungasingaatsiartumi aatsaat pisinnaassangatinneqarput. Taamaattumik aamma Kommuneqarfik Sermersooq inuussutissarsiornepup arlalinnut sammiveqalersillugu ineriartortinneqarnissaanut tapertaaniarpoq, aamma suliffeqarfiit mikisut akunnattumillu angissusillit inuussutissarsiornepup tunngasut ilanngullugit.

Kommuneqarfik Sermersuumut suliniarfissat

- Politik 1: Aallarnisaaneq naleqarnerulersitsiviusoq
- Politik 2: Kommuneqarfik Sermersuumi takornariaqarnermik ineriartortitsinerup tunngavissat
- Politik 3: Imminut ikiorsinnaalernissamut ikiorsiineq

Politik 1: Aallarnisaaneq naleqarnerulersitsiviusoq

Politikki

Aallarnisaasut suliffeqarfiillu tassaapput siunissami kommunip imminut pilersorfiulernissaanik suliaqartussat. Tamanna ilisimaaralugu Kommunip aallarnisaanermik qangaaniilli inuussutissarsiutit avataaniittumik ineriartortitsineq samminerulerniarpa. Nutaamik eqqarsarniarluni "aalajangiisoqaannarsinnaangilaq", tamatumani ingerlaavartumik isumassarsioruarnissaq isumassarsiallu siuariartorfigisaannik aallarnisaasorujussut pisariaqarpoq. "Licence to fail" aamma aallarnisaanermut nutaamik allatullu eqqarsarfiusumut tunngaviusumik pisariaqarpoq.

Killiffik

- Aallarnisaasut illuannik aallarnisaasunullu siunnersuisarfimmik akuleriissitamik ammaasoqareerpoq.
- Aallarnisaasunut qaammatikkuutaartumik aqqissuisoqartarpoq
- Sammisani attuumassutilinni piginnaasanik ineriartortitsinerup ingerlaavartumik pikkorissartitsisoqartarpoq. Ass. nunalerinermik imaluunniit inuussutissanik nersutillu nappaataannik nakkutilliinermi malittarisassanik pikkorissartitsinerit. Pikkorissartinniakkat aallarnisaasut akornanni paarlakaajaapput, suliffeqarfiit nalinginnaasut, suliffeqarfiit siuariartortut, aalisartut/piniartut aamma innuttaasut nalinginnaasut.
- Najugaqarfinni innuttaasut aallarnisaasut namminersortutullu sunik periarfissaqarneri pillugit paasissutissiviusumik ingerlaavartumik ataatsimiititsisarnej.
- Periarfissanik siuarsaaviusumik sulineq. Ass. Najukkani suliffeqarfiit aatsitassanup tunngasuni sulinissamut periarfissaat.
- Aatsitassanup Pisortaqarfik GA-lu suleqatigalugit aatsitassat pillugit ataatsimeersuarnermik aqqissuusseqataaneq – 2011-mi ukiakkut.

Periuseq

Isumassarsiorluni sulinerup pingaartitsiviusumik aallarnisaasunup ineriartortitsinikkut aallarnisaasut eqqussuinerup killilersuutaqataasut avammullu nioqquteqarnermik siuarsaaqataasut pilissapput.

Iliuutsit

- Kommunimi aallarnisaasunik siunnersuiveqarneq
- Aallarnisaasut illuannik ingerlatani allaniititsineq
- Saaffiginnissutiniq aqqissuussinermik pitsanngorsaaneq
- Nutaanik eqqarsalersitsiniarneq
- Qaammatikkuutaartumik aqqissuussinernut peqataasartorpassuit peqataajuartinniarneri
- Aallarnisaasut amerlisarneqarnissaannut aallarnisaasooreersullu attanneqarnissaannut periuisissalioqqinneq
- Suliniutit pillugit avammut attaveqartuarnissaq sulissutigineqarpoq

Politik 2: Kommuneqarfik Sermersuumi takornariaqarnermik ineriartortitsinermit tunngavissat

Politikki

Kommunimi tamarmiusumi takornariaqarnerup illoqarfinnik nunaqarfinnillu ataasiakkaanik nukittorsaaqataaffiunissaa, kiisalu taakku takornariartitsinermik inuussutissarsiuqarnermi attanneqarsinnaasumik sammiveqartumillu ineriartortitsiviunissaat Kommuneqarfik Sermersuup kissaatigaa.

Killiffik

Takornariaqarnermik ineriartortitsinermik aqqissuusseqqittoqarpoq. Brandingerneq nittarsaanissamullu najoqqutassat naammassingajalerput Assiisiviik pilersinneqarpoq Piginnaasanik ineriartortitsinerit attuumassutillit aallartereerput. Ass. tammajuitsussarsialerinerimik pikkorissartitsineq, oqaatsit il.il. Paamiuni Ivittuunilu ornitassat ineriartortitsineq aallartisarneqarpoq Periarfissanik ingerlaavartumik pitsanngorsaaneq, ass. talittarfiit puttasut, allagartalersuinerit il.il.

Periuseq

Takornariaqarnermi ingerlataqartut kommunip killeqarfiini suliaqartuusut peqatigalugit kommunip ornitassatut pilerinartutut pilerigineqarnerusutullu inissisimanagera nukittorsarniarlugu Kommuneqarfup sulissutiginiarpaa. Ornitassaq takornarianut piviusumik ataasiakkaanillu misigisaqartitsiviusoq, malugisaqarfiulluortoq taamalu misigisaqassutsip pingaaruteqassusianik qaffassaaviusoq, kiisalu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu takornariaqarnerup nunani tamalaani siuariartornissaanik nukittorsaaviususaaq.

Iliuutsit

- Kommuneqarfik Sermersuumi ornitassanut tamanut takornariaqarneq attanneqarsinnaasoq.
- Innuttaasut takornariaqarnermik inuussutissarsiuqarnermi peqataanerat isumagineqarlunilu aallartinneqassaaq.
- Takornariaqarnermik inuussutissarsiuqarnermi ilinniarnissamut pikkorissarnissamullu periarfissat pitsaanerusut.
- Najukkani takornariartitsisut qanimut suleqatigalugit siunnersuineq tunisassianillu ineriartortitsineq.
- Tunisassianik nutaanik piviusunngortitsinermit malitseqartitsinerimullu ikiuunneq, kiisalu nittarsaanermit ikiuunneq.
- Kommuneqarfik Sermersuumik nunani tamalaani ilisarnaasiineq, kiisalu nittarsaaneq, takornariartitsisut qanimut suleqatigalugit.

Politik 3: Imminut ikiorsinnaalernissamut ikiorsiineq

Politikki

Aaqqiissutissat pitsaanerpaat najukkani pilersinneqakkajuttarput najukkamiittut peqatigalugit. Kommuneqarfik Sermersuumi najugaqarfinni sumiinnikkut,

aaqqissuussinikkut suliatigullu arlalinnik unammisassaqqarpoq. Unammisassat taakku pilernerini ilisimaneqarnerusarput taamaattumillu aamma nunaqqarfinni aqutsisut ilanngunneqarnissaat piginnaanngorsarneqarnissaallu naapertuutissalluni, innuttaasut suliasanik namminneq isumaginnissinnaanngorlugit.

Killiffik

- Najugaqqarfinni tamani najukkani sulisussaqqarneq pillugu paasissutissanik katersisoqqarsimavoq.

- Paasissutissat katersat pillugit misissuisoqqarpoq
- Eqalussuit, mitit meqqui pillugit suliniuteqqartoqqarpoq
- Kommunip kujataani umimmannik suliniuteqqartoqqarpoq
- Kapisilinni Arsummilu honningiliornermik suliniuteqqartoqqarpoq
- Nerisassanik ineriartortitsinissamut periarfissat suussusersiorlugit suliniuteqqartoqqarpoq

Periuseq

Ineriartortitsineq ilaatigut piginnaasaqalerfiusunik pikkorissartitsinikkut, ilisimasanik ineriartortitsinikkut, isumassarsiorfiusumik workshopertitsinikkut il.il. pivooq. Najukkani sulisoqqarani suliniutinik ”ungasianit aqutsinarineq” akisullunilu ilungersunarpoq. Najugaqqarfinnik ineriartortitsineq najukkami sulisussanut ataneruvoq. Inuussutissarsiutinik inerisaaviup qularnaagassaraa inuit taakku pisariaqqartinneqqartunik piginnaasaqalersinneqqarnissaat/atortussaqalersinneqqarnissaat taakkulu ineriartornissaannut tunngavissiiinissaq.

Iliuutsit

- Najukkani attuumassutilinni periarfissanik/nukissanik/kissaatinik suussusersineq
- Najukkami ”suliumatuunik” aamma inunnik peqataarusuttunik kikkussusersineq
- Qulaani pineqqartut naapertorlugit piginnaasanik / isumassarsiornermik / workshoperneramik / suliniutinik ineriartortitsineq
- Najugaqqarfiit attuumassutillit suleqqatigalugit suliniutinik piviusunngortitsineq
- Suliniutinik ingerlaavartumik siunersiuineq nalunaarsuinerlu
- Suliamik naliliineq, iluatsitsineq/iluatsitsinngitsoorneq, ”best practice”-mik periuseqqarneq

Suliffeqqarnermut tunngasut

Politikki

Kommuneqqarfik Sermersuup 2010-mi suliffeqqarnermut tunngasunut periusissaliornermut atatillugu pingaartissimavaa sulisut aalajaatsuunissaasa peqataajumanissaasalu qularnaarneratigut suliffeqqarnerup nukittorsarneqqarnissaa siunertaralugu siunissamut sammititamik suliffeqqarnermut politikeqqarnissaq.

Uuliamik aatsitassanillu misissuinissamut paaanissamullu akuersissuteqqartarnermut atatillugu Impact Benefit Agreements-ip (IBA) iluanaarutaasinnaanerata

isumannaarneqarnissaa immikut eqqumaffigineqassaaq. Taamaalilluni kalaallit sulisussat inuiaqatigiillu ineriartornermut ilaatinneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Periuseq:

- **Paasissutissiineq:** Kommunimi suliffeqanngitsunut siunnersuisarnissaq Kommuneqarfik Sermersuup pingaartippaa. Siunnersuisarneq arlalinnut sammitinneqartariaqarpoq, soorlu pikkorissartitsinerni atuartitsineq, ataasiakkaanut eqimattakkuutaanullu siunnersuineq ilitersuinerlu, jobbank kiisalu suliniuteqarfinni toqqartorneqartuni paasissutissiisarnerup qaffasissuunissaa.
- **Neqeroorutit:** Ass. suliatigut inuttullu piginnaasaqarnerulersitsiniarnermi, qinnuteqaasiornermi, oqaatsitigut piginnaasani il.il. pisortanit aningaasaligaasunik aalajangersimasunik Kommuneqarfik Sermersooq neqerooruteqartarpoq.
- **Kinguneqartitsisarnerit:** Kommuneqarfik Sermersuup siunissami innuttaasunut iliuutsini kinguneqartittassavai. Tamatumani pineqarpoq innuttaasup iliuusissatut pilersaarummi isumaqatigiissutaasut naammassinngippagit, immikkoortortap suliffissatut neqeroorutaa atunngippagu imaluunniit suliffimminik paarsinerluppat akiliuteqartannginnissaaq.

Iliuutsit:

- Suliffeqarfinnik namminersortunik pisortaniillu pigineqartunik suleqateqalerneq.
- Inuusuttunut ilinniagaqartunut atuarfimmilu atuartsuusunut praktikkerfissat pillugit inuussutissarsiortunik suleqateqarneq.
- Suliffeqanngitsunut assigiinngitsunik pissuteqarlutik tamakkiisumik sulisinnaanngitsunut eqaannerusumik suliffeqarfissanik/sulerulunnanngitsumik suliffeqarfissanik/piffissap ilaannaani suliffeqarfissanik pilersitsinissaaq pillugu inuussutissarsiortunik suleqateqarneq.
- Suliffeqarfimmi CSR pillugu eqqumaffiginninnerulersitsiniarneq, taamaalillutik inuussutissarsiortut suliffeqarfiillu suliffeqanngitsut sulilersinneqarnissaannut tunngatillugu isumaginninnikkut akisussaaffimminnik ilisimanninnerulersinniarlugit.
- Suliffissaqanngitsut piginnaasaannik ineriartortitsinermi siuttuuneq, taakku siunissami piumaneqalersillugit.
- Ilinniartitaanerit neqeroorutigineqartut suliffeqarnermi pisariaqartinneqartunut naapertuuttunngornissaat qularnaarniarlugu ilinniarfinnik suleqateqarneq.
- Ulluinnarni sulinermi nuttarnersitsiniarnermik ilanngussineq, taamaalilluni innuttaasut amerlanerusut inuussutissarsiutini nutaani suliffeqarnissamik neqeroorutitik atuinissamik toqqaasarniassammata.
- Suliffeqanngitsut kalaallisut, danskisut tuluttullu piginnaasaqarnerulerfiusumik pikkorissarnissaannut innersuussineq.
- IBA-p atuutsinneqarneranut atatillugu ilinniartitsinerit pikkorissartitsinerillu.

7.4 Kommune Kujalleq

Inuussutissarsiorneq suliffeqarnerlu

Inuussutissarsiorneq suliniuteqarfiusoq

Inuiaqatigiit kalaallit tamarmiullutik inuussutissarsiornermik ineriartortitsinerup iluani nutaanik pingaarnersuisussanngorput – tamatumani pingaartumik Kujataa. Aalisarneq piniarnerlu inuussutissarsiornermi pingaaruteqartuassapput, aamma ineriartornissamut siuariartornissamullu periarfissagissaarlutik. Kommune Kujalliup aalisarneq ineriartornissamut periarfissaqartutut isigaa aamma nammineq pilersornerulernissaq tunngavigalugu inuussutissaqarnermut politikkip ilaatut isigalugu.

Inuussutissanut tunngasoq sammisaavoq ullumikkut Kujataani piginnaaneqarfippassuaqarfioreersoq. Piginnaanerit taakku ineriartorteqqinneqassapput, suliareqqiineq nutaaliernerlu aqutitigalugit siuariartortitsisoqassaaq. INULI qitiutillugu Narsaq inuussutissanut qitiusunngortinneqassaaq piginnaanernik eqimattanngortitsinikkut, aamma suliffeqarfinnik nutaanik pisortallu suliffeqarfiinik kajungilersitsinikkut, ilanngullugit inuussutissanik aamma inuussutissanik nioqutissianik nakkutilliinerup tiguneqarneratigut, tamatigoortumillu toqoraaveqarnerup ineriartortinneqarneratigut.

Inuussutissarsiutit siuariartortut nutaat, assersuutigalugu aatsitassarsiorneq, ilimagineqarpoq siunissami pingaaruteqalernissaat. Aatsitassarsiorneq nunap immikkoortuani suliffeqarnissamut periarfissanut aalajangiisuullarsinnaanngusaaq, ikiuunnermilu (kiffartuusineq) suliffinnik amerlasuunik kajungilersitsissalluni, soorlu assassornerup kiffartuussinerullu iluani.

Takornariaqarneq, inuussutissarsiut siuariartorfiusoq alla ilimagineqarpoq ukiuni aggersuni aamma siuariarnissaa, aamma IT-p iluani periarfissarpassuaqarpoq iluaqutigineqanngitsunik immap naqqatigut kabelilersuinerup malitsigisaanik. Kommunimut pilersaarutip inuussutissarsiutit nutaat sillimaffigissavai, siunissami ineriartornissamut sinaakkutaliussat aalajangersarneqartussanngorpata.

Inuussutissariornermut suliffeqarnermullu ataatsimiititaliap immikkoortut pingasut toqqarsimavai siuariartornissamut immikkut ilippanaateqartut

- Aatsitassat
- Inuussutissat
- Takornariaqarneq

Siuariartortitsisoqalersinnaaneranut tunngavigisat pingaartut tassaapput:

- Sulisut piginnaaneqarluartut
- Attaveqaatigissaarneq

Angallanneq: Kommunimi aatsitassarsiorneq aallartittussaamat Qaqortumi mittarfiliortoqalерpat 1.799 meteriusumi mittarfiliortoqarnissaa Kommune Kujallermit kissaatigineqarpoq. Kommunip iluani angallanneq pitsanngorsarniarlugu ilaasortaammik 40-it

tikillugit ilaasoqarsinnaasumik angallatiliisoqarnissaa Kommune Kujallermit
kissaatigineqarpoq

Aatsitassat/avataani uuliasiorneq:

Politikki

Inuussutissarsiornermut ataatsimiititaliap kissaatigaa aatsitassat/offshore iluanni
suliffeqarfinnik nutaanik suliffinnillu pilersitsinissaq avatangiisinut
illersorneqarsinnaasunik.

Massakut killiffik

- Nalunaq, kuultisiorfik aallarteqqissimavoq 1.jan. 2011-imilu 40-it missaannik
sulisoqalersimalluni.
- Kuannersuarni misissueqqaarnerit aallarnerneqarput
- Januar 2011-imi Kuannersuarni sulinermit sungiusartoqartalerpoq
- 2010-imi Kangerluarsuup qinnguani Nakkaalaaq pillugu Inuiaqatigiit
Sunnerneqarnissaannik Naliliinerit aammalu inaarutaasumik misiliilluni
qillerinerit
- Aatsitassanut Ataatsimiititaliaq pilersinneqarpoq

Iliuutsit:

Suliat: Sulisinnaasut aatsitassarsiornermut piginnaangorsarneqarnerat

Naatsumik nassuiarnera: Aatsitassarsiornermut pikkorissaaneq, pikkorissarnerit
common core

Aatsitassarsiornermut piginnaangorsaanermut atatillugu Piginnaaniviit pillugit Suliniut
aqqutigalugu aatsitassarsiornermi sulisuusinnaasut piginnaasaat naliliiffigineqarput.

Suliat: Avataani qillerisunik sullissinermit pikkorissarnerit

Naatsumik nassuiarnera: Pikkorissarnerit avataani uuliasiornianik sullissilersussanut
sammisitaapput.

Suliat: Tuluttut – piginnaangorsarneq

Naatsumik nassuiarneri: Aatsitassarsiortunik avataanilu uuliasiornianik
sullississagaanni piumasaqaat pingaarutilik tassaavoq tuluttoornermut
piginnaasaqarnissaq.

Tuluttoornermut assigiinngitsunik piginnaassusilinnut oqaatsitigut
piginnaangorsaasoqarnissaa kommunimit kissaatigineqarpoq, soorlu
aatsitassarsiornermi tuluttoorneq, pilerlaanut tuluttoorneq, sullissisuni sulisussanut
tuluttoorneq, kommunimi sulisunut ingerlatseqatigiiffinnik sullissisussanut tuluttoorneq.
Piffissamut pilersaarut: Feb. - april 2011

Suliat: Najukkami suliffeqarfiit aatsitassarsiortunut tunioraasussat / suleqatigiikkuutaat

Naatsumik nassuiarnera: Tamakkulerisunut sullissiniaraanni suut piumasaqaataaneri
pillugit suliffeqarfinnut isumasioqatigiissitsineq

Kujataani nerisassiassat

Politikki

Inuussutissarsiornermut ataatsimiititaliap politikikkikut anguniagaraa Kujataata Nunatsinnut tamarmut nerisassaasivinnngortinneqarnissaa, nerisassiassanut Narsap qitiusunngortinneratigut INULI qitiutillugu.

Inuussutissarsiornermut ataatsimiititaliap politikikkikut anguniarpaa, nerisassiassanut tunngasuni siuariartortitsilernissaq suliffeqarfiit suliffiillu nutaat iluanni, nammineq pilersorneq kiisalu kalaallit tunisassiaanik atuinerulerneq aqputigalugit.

Ullumikkut killiffik

- Nerisassiassat pillugit isumasioqatigiinneq august 2009 ingerlanneqarpoq
- Piginnaanernik ineriartortitsinernik, pikkorissarnernik ilinniaqqinnernillu aallartitsisimaneq
- Neqilerinerup iluani inersimasunik ilinniartitsineq aallartinneqarsimavoq
- Nerisassianut piginnaanerit suoneri allaaserineqarsimapput
- Nunaqarfinnut suliniuteqarneq annertusarneqarsimavoq tunitsiviit ammaqqinneqarnerisut, nunaqarfinni illuaqqanik panersiiiviliornikkut puttasunillu talittarfiliornikkut.
- Nunaqarfiit suleqatigiissinneqalersimapput, tamatumani teknikki, pilersaarusiorneq, tuniniaaneq il.il. tunitsiviit suleqatigiipput.
- Misileraalluni aalisarnissamut aningaasanik qinnuteqartoqarsimavoq, Nunap Isuata eqqaani
- Pisassiissutaareersut iluanni avataani assagiarsuttassanik 300 tonsinik qinnuteqartoqarsimavoq – siliffiit 10-12-nik amerleriaatissaat.
- Paarmanik tunisassiornermi sukkunut akileraarutip atorunnaarnissaanik qinnuteqartoqarsimavoq.
- Narsami kalaalimineerniarfittaarsimavoq Maniitsumi periuseq atorlugu,
- Eqqussukkanik annikillisaataasumik tunisassiornissamik aallartitsinissamut suliniummut qinnuteqarnermi ikuussimaneq, soorlu puisit neqaanik pølsiliat il.il.
- Kujataata nerisassaatai pillugit nittartagaliorneq, nerisassiassanik tuniniaaneq siuarsarniarlugu
- Kujataata nerisassaatai pillugit filmiliornermi peqataasimaneq.

Iliuutsit:

Suliat: Neqilerivik – Narsami inuussutissalerivik

Naatumik nassuiarnera: Inuussutissalerineq ineriartortinneqassappat imminullu pilersorneq pitsanngorsarneqassappat Narsami nutaamik neqileriviliortoqarnissaa / inuussutissaleriviliortoqarnissaa pingaaruteqarluinnaqqissaarpoq

Ilungersuullugu suliniut: Kalaallit nerisassaataannik atuinerulerneq

Suliniuummi siunertarineqartut tassaapput:

Kujataani pisortat paaqqinnittarfiutaanni assigisaannilu kalaallit nerisassaataannik atuineq annerulersinneqassasoq

Atuisut nalinginnaasut kalaallit nerisassaataannik atuinerat annerulissasoq

Kalaallit nerisassaataannik nerinerulernerup peqqinnassusia kiisalu avataaniit eqqussukkanik ikilisisaananermigut taamalu suliffissaqartitsinerulersaanermigut inuiaqatigiit aningaasarsiornerannut iluaqutaassusia ilisimaarineqarnerulissasoq.

Tunngavia:

Kalaallit Nunaanni paaqqinnittarfiit assigisaasalu ukiumut 250 mio. kr.-inik nalinginik avataaniit inuussutissanik eqqussuisarput. Tunisassiortut tunitsivissaqarnissaat kiisalu aningaasarsiornikkut siumut aallarnissaq siunertaralugu paaqqinnittarfinni assigisaannilu kalaallit nerisassaataannik atuinermik qitiutitsiviusumik nerisaqarnermut politikkeqalernissaa politikikkut assorsuaq kissaatigineqarpoq.

Kalaallit nerisassaataannik atuinerulernissaq siunertaralugu kiisalu suut aporfiusarnerut paasiumallugit Inuussutissarsiornermik Suliffeqarnermillu Ingerlatsiviup Narsami pisortat paaqqinnittarfiutaanni assigisaannilu aqutsisut igaffimmiullu ataatsimeeqatigai.

Paaqqittarfiit assigisaasalu marlussuit misileraanermut peqataaqullugit qinnuigineqarnissaat ataatsimiinnermi siunertarineqarpoq. Soqutiginninnerli angingaarmat tamarmik peqataajumapput. Taamaattorli kalaallit nerisassaataannik atuinerulernissamut aporfissat arlallit paaqqinnittarfinnit assigisaannillu tikkuarneqarput. Aporfiit soorlu tassaapput piginnaanngorsagaanerup amigarnera, qaqugukkut pissarsisarnissap nalorninartarnera, akit, nerisassioriaatsinik nutaanik isumassarsivissat, il. il..

Suliniuummi pingaernerutillugit aallutassat pingasuijussapput:

1. Pisortat paaqqinnittarfiutaanni assigisaannilu kalaallit nerisassaataannik atuneq annerulissasoq
Suliat: Piginnaanngorsaaneq, attaveqatigiiffiliorneq, ilisimasanik agguaqatigiinneq, qaammammut pilersaarusiortarneq nerisaqarnermullu politikki,
2. Atuisartut nalinginnaasut kalaallit nerisassaataannik atuinerulernerat
suliat: Aaqquissuussinerit, tusagassiorfitsigut qaammarsaanerit, nittartagaq mamartut il.il.
3. Aalaakkaasumik pilersuineq kiisalu tunioraasut pissarsiaasa annertusineqarnerat
Suliat: Akisassat atorlugit misissuinerit, isumasioqatigiinnerit

Piffissamut pilersaarut: 2011

Suliat: Neqilerinermi inersimasunik ilinniartoqarneq:

Naatsumik nassuiarnera: Narsami neqilerivimmi / suliffeqarfinni allani inersimasunik amerlanerusunik ilinniartoqalerneq. Kalaallit nerisassaataannik atuneq annertusineqassappat nerisassat annerusumik piareersagaasariaqarput tunisassianillu ineriartortitsisoqartariaqarluni, taamaattoqassappallu piginnaanngorsaasoqartariaqarpoq.

Neqilerisutut ilinniartut imminut pilersornerulernissamik kalaallillu nerisassaataannik atuneq pillugu suliniuummi peqataasussatut takorloorneqarput. Ilinniartoqarnermik aallarniinnissaq sioqqullugu siunnersuisoqassaaq kiisalu peqataasinnaasut piginnaassusivii qulaajarneqassallutik.

Suliat: Inuussutissalerinermi sulisussanik piginnaasaviit aallaavigalugit pikkorissaaneq

Naatsumik nassuiarnera: Inuussutissalerinermi sulisussanik pikkorissaaneq

Piffissamut pilersaarut: 2011-mi upernaag

Suliat: Inuussutissalerinermi imminut nakkutiginnissamut pikkorissarneq

Naatsumik nassuiarnera: Inuussutissalerinermik suliaqartussanut, pingaartumik nunaqarfinni tunitsivinni sulisussanut piginnaanngorsaaneq

Suliat: Savaateqarfinni imermik innaallagissiorfeeqqat

Naatsumik nassuiarnera: Savaatillit annertuumik aningaasartuutigisartagaat tassaavoq nukissiorneq.

Suleqatigiissitaliortoqarpoq savaatilinnit, nunaqarfimmi aqutsisunit, kommunimit aammalu Nukissiorfinniit peqataaffigineqartumik.

Allat: Igalikumi innaallagissiorfiliornissamut pilersaarusiortoqarpoq taavalu

Qassiarsuup eqqaaniittunut aamma assingusumik pilersaarusiortoqarluni.

Piffissamut pilersaarut: 2011-imi upernaag

Imminut pilersornerulerneq:

Suliat: Naatitanik, naatsiianik, il.il. imminut pilersornerulernermi atugasanik ineriartortitsinermit aningaasaliissutit

Naatsumik nassuiarnera: Tunisassianik ineriartortitsinermit aningaasaliissutaasut aqqutigalugit imminut pilersornerulernissamut suliniutit aningaasalersorneqassasut. Assersuutigalugu naatitsivinnik amerlanerusunik sanaartorneq, naatitanik, naatsiianik, honningimik il.il. nutaamik tunisassiulerneq. Naatitsivinnik sanaartorneq honningimillu tunisassiorneq tigussaasumik suliniutigineqarput.

Suliat: Nunaqarfinni tunitsivinnut, nunaqarfinnut suleqatigiikkuutaanut sullissinissamik isumaqatgiissutit

Naatsumik nassuiarnera: Nunaqarfinni tunitsiviit pilersuineq, tuniniaaneq, nittarsaassineq, teknik allallu pillugit suleqatigiissapput. Kisiannili tunitsiviit AGF-ip ataaniittut kisimik maannamut sullissinermit isumaqatigiissuteqarfigineqarsimapput. Sullissinissamik isumaqatigiissuteqarnermi suliniutit nutaat soorlu nunaqarfiit suleqatigiiffii pilersinneqarsimani isiginiarneqartariaqarput kiisalu tunitsiivit kikkunnit pigineqarnerat apeqquataatinnagu assigiimmik pineqartariaqarlutik.

Suliat: Alluitsup Paani suliffissuup ammaqpinneqarnera

Naatsumik nassuiarnera: Alluitsup Paani suliffissuup assagiarsulerivittut ammaqpinneqarnissaa aningaasaliisartunit kissaatigineqarpoq.

Suliat: Aalisartut 12-14 avataasiutiniittartut imaani isumannaallisaanermut pikkorissarneqarnissaat

Naatsumik nassuiaat: Pikkorissarneq 1. jan. 2011 aallarnerfigalugu inatsisitigut piumasagaataalerpoq, pikkorissarnissap tungaanut aalisartitseqatigiit immikkut akuerineqarlutik ingerlasinnaanissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Piffissamut pilersaarut: feb. 2011

Suliat: Nunap Isuata eqqaani misileraalluni aalisarneq

Naatsumik nassuiarnera: Saarullittassiissutit ikittuinnaanerat pissutigalugu Narsaq Seafood suleqatigalugu Nunap Isuata eqqaani aalisakkanik allanik misileraanissamik kissaateqarpoq.

Takornariaqarneq:

Politikki:

Inuussutissarsiornermut ataatsimiititaliap kissaatigaa Kujataata takornarianit tikiffigissallugu pilerinartunngortinneqarnissaa, takornarianik amerliartuaartitsiviusoq aamma takornarianit ataasiakkaanit najukkani annerusumik kaaviaartitsiviusoq.

Maanna killiffik:

Kommuni takornariarnermut allaffinnik Narsarsuarmilu paasissutissiisarfimmik kiffartuussinissamut isumaqatigiissuteqarpoq

2010-mi 2009-mut sanilliullugu takornariat amerlanerusut

Kujataa umiarsuarnik takornariartaatinut tikittarfittut pingaarutilimmik inissisimareerpoq

Takornarianut ilitersuusiortoqarsimavoq kalaallisut, tuluttut, spaniamiusut danskisullu Takornariartitsinermi piginnaasanik ineriartortitsinermi NI suleqataavoq nukittoq

Iliuitsit:

Suliat: Takornariartitsineq – periaasissat pillugit isumasioqatigiinneq

Naatsumik nassuiarnera: Isumasioqatigiinnermi siunertarineqarpoq takornariartitsinermi ataatsimut periaasissiortoqassasoq aammalu nunami tamarmi periaasissiornermut atatillugu Kujataata avataanit ilisarimaneeqalernissaanik suliniarnermi periaasissiortoqassasoq.

Suliat: Takornariartitsineq pillugu pikkorissarneq

Naatsumik nassuiarnera: Takornariartitsisartuni sulisuusut piginnaangorsarneqarnissaat pikkorissaanerini siunertarineqarpoq, aamma savaatillit saniatigooralugu takornariartitsisartut kiisalu suliffissaqanngitsut inuillu takornariartitsinermik sammisaqalerusuttut ilanngullugit.

Suliat: Akuersissuteqarluni aalisartitsinerit – aliikkutaralugu aalisartartunik takornariartitsineq

Naatsumik nassuiarnera: Kommuni ingerlatsisunik, savaatilinnik kuunni aalajangersimasuni aliikkutaralugu aalisartartunut aalisartitsisalerisuttunut attaveqarpoq.

Piffissamut pilersaarut: Inatsisissatut siunnersuut massakut tusarniaassutigineqarpoq.

Suliffeqarneq – ilinniartitaaneq

Politikki

Kommune Kujalliup kissaatigaa suliniuteqarfiusumik suliffeqarnermik politikkimik ingerlatsinissaq, tamatumani kikkulluunniit sulisinnaassusillit suliffeqarnermi ikioqataanerisigut pilersuinissamullu tunngaveqarnissamik qulakkeerinninneq.

Anguniakkat pingaarnerit tassaapput: *sivisuumik suliffissaaleqinerup*

pitsaaliorneqarnissaa aamma qulakkiissallugu suliffeqarfii piffissami qanittumi ungasinnerusumilu atorfissaqartitaminnik sulisoqarnissaat.

Suliffeqarnissamut suliniuteqarnerup qulakkiissavaa sulisussaqaqtitsinerup sulisussarsiomerullu akornanni oqimaaqatigiissitsinerup siuarsarneqarnissaa. Suliffeqarfiit qulakkeerunneqassapput sulisussanik pisariaqaqtitaminnik sulisoqarnissaannik aamma suliffissaaleqisut qulakkeerunneqassapput ajornannginnerusumik nalinginnaasumik suliffittaarnissamut.

Branche-ni amerlasuuni ullumikkut amigaatigereerpagut sulisussat, ilutigalugulu suliffissaaleqisoqarluta, piginnaasat suliassanut inuttaqaanngitsunut naleqqutinngippata. Taamaattumik Kommune Kujalliup kissaatigaa suliniuteqarfiusumik ilinniartitaanermut politikimik ingerlatsinissaq, tamatumani qulakkeerunneqassaaq sulisut piginnaaneqarnerulersinneqarnissaat.

Maanna killiffik:

Sulisut/piginnaanernik pisariaqaqtitsineq:

- Kommunip nukittorsarsimavaa suliffeqarfinnut attaveqarneq, sulisinnaasunik piginnaasanillu pisariaqaqtitsinermik qulaajaanikkut immersuiffissiat suliffeqarfinnullu takuniaasarnerit aqutigalugit.

Ilinniartitaaneq aamma piginnaasanik ineriartortitsineq:

- Piginnaanivinnik suliniuteqarnissaaq pilersinneqarsimavoq Naalackersuisoqarfik suleqatigalugu
- Nerisassiassalerinerup/toqoraaveqarnerup iluani inersimasunik ilinniartitsineq aallartinneqarsimavoq.
- Brancheskolet Naalackersuisoqarfillu suleqatigalugit pikkorissartitsisoqartarpoq ilinniartitsitseqqittoqartarlunilu.
- Inuusutissarsiutinut siuariartortunut, aatsitassarsiornermut, nerisassiassanut takornariaqarnermullu tunngatitanik pikkorissartitsisoqartarsimavoq.
- Inuunermi ineriartortitsiviusumik pikkorissartitsisoqartarsimavoq, sulisinnaasut suliffeqalernissamut piareersimatilerniarlugit.

Suliffissaaleqisunik allaaserinninneq (immikkoortiterineq):

- Kommuni nalimmassaasimavoq aamma suliffissaaleqisunik allaaserinnissimavoq (immikkoortiterisimavoq) allaaserisallu piviusungortissimallugit.

Piginnaangorsaaneq aamma sulilersitsineq:

- Kommunip ukiuni kingullerni piginnaangorsaanermik suliniuteqarneq nukittorsarsimavaa ataasiakkaanut iliuusissaliornikkut, pisortaqaqfinni namminersortunilu.
- Kommuni sulilersitsinissanut suliniuteqarsimavoq pingaartumik nunaqaqfinni kiisalu sulilersitsinissamut piginnaangorsaanernik suliniuteqarsimavoq illoqarfinnik kusassaatsinikkut/saliisitsinikkut.

Inuusuttunut suliniutit:

- Narsami Nanortalimmilu inuusuttunut atuagarsortuunngitsunut inuusuttunut neqeroorutininik pilersitsisoqarsimavoq.
- FA-p aamma AEU-llu naleqataanik misilitsinnissamut piareersaataasumik atuartitsineq aallartinneqarsimavoq.

- Suliuniutit pilersinneqarsimapput inuusuttut ilinniartitaanermi attatiinnarniarlugit, inuusuttunut siunnersortimik/psykologimik atorfinitsitsinikkut.

Najukkani sulisinnaasut:

- Kommuniip ingerlassimavaa suliffeqarfinnut sammititanik paasissutissanik suliniuteqarnek sulisunik najugaqartunik atorfinitsitsisarnissaq siuarsarniarlugu.

Iliuutsit:

Suliat: Piginnaasavinnik suliniutit pikkorissaanerillu

Naatumik nassuiarneri: Suliffissaaleqisut qanoq piginnaasaqavinnnerinik qulaajaanit. Ilinniagaqarsimangitsut amerlanerusut piginnaasavimminnik paasiniaanissaannut kajumissuseqalersikkumallugit sapaatip akunneranik ataatsimik sivilissusilimmik pikkorissaasoqartalnissaa kissaatigineqarpoq. Pikkorissarnermut ilangullugu piginnaasavinnik nalilersuinikkut inuttut piginnaangorsarnissaq aammalu suliatigut piginnaangorsarnissamat kajumissuseqalersitsinissaq pikkorissaanerni siunertarineqarpoq.

Suliat: Sanaartornermi inersimasunik ilinniartoqartarnek

Naatumik nassuiarnera: Piginnaasaviit pillugit suliniummut atatillugu sanaartornermi inersimasunik ilinniartoqartarnermik aallarniineq. Inersimasunik suliffimmi ilinniartoqarnikkut sulisut ilinniarsimasut pisariaqartinneqartut pissarsiarineqassapput taamalu avataaniit suliarortunik pisariaqartitsineq annikillineqassalluni.

Suliat: Inuusuttunut suliniutit – tunisassiornermut ilinniarfimmi neqeroorutit

Naatumik nassuiarnera: Inuusuttunut atuagarsortuunngitsunut assassornermik sammisaqarfiunerusumik neqeroorutit

Suliat: Inuusuttut amerlanerusut Piareersarfitalissasut suliffimmilu ilinniartunngortalissasut

Naatumik nassuiarnera: Ilinniartut inaasa amigaataanerat pissutigalugu Piareersarfiit inuusuttunik itigartitsisariaqartarput. Ilinniartut inaannik pisariaqartitsineq qulaajarneqareerpoq aningaasanullu inatsimmut qinnuteqaammik nassiussisoqarluni.

Suliat: Atuarfimmi sungiusarnissamat periarfissat amerlanerusut

Naatumik nassuiarnera: Ilinniarfissat amigaataanerat pissutigalugu Piareersarfiit inuusuttunik qassiinik itigartitsisariaqartarput.

Suliat: Nunaqarfimmiunik pikkorissaanerit

Naatumik nassuiarnera: Inuttut ineriartornermut pikkorissarnerit inuit ataasiakkaat piginnaanerinik nalunaarsuinertallit iliuusissatullu pilersaarusiornertallit.

Suliarqarfiit assigiinngitsut akornanni suliat: Inuit ataasiakkaat nukissaannik suliffeqarnermilu siunissaannik qulaajaanissaq pikkorissarnerni siunertarineqarpoq.

Suliat: Asbestilerinermit/PCB-ilerinermit pikkorissarnerit

Naatumik nassuiarnera: Asbestilerinermit PCB-ilerinerimullu najukkami pikkorissarnerit

Suliaqarfiit assigiinngitsut akornanni suliat:

Suliat: Naleqarnerulersitsinermut pikkorissarnerit

Naatsumik nassuiarnera: Suliffeqarfiit takornariartitsisuusut tunisassiortullu
minnerusut aallartereersimasut ingerlataminnik annerulersitsiumasut
isumasioqatigiissinneqarnerat

8. Iliuserisassat immikkut samminerullugit nunaqarfiit aamma illoqarfiit avinngarusimasut

Nunaqarfinni Uummannap eqqaani Ikerasak-mi Aasiaallu eqqaanni Akunnaaq-mi innuttaasut 2010-mi novembarimi isumasioqatigiissinneqarput najukkani pineqartuni siunissamut periarfissat pillugit.

Isumasioqatigiissitsinerni anguniagaasoq tassaavoq nunaqarfinni pineqartuni innuttaasut peqatigalugit nunaqarfiit taakku periarfissaqarfigisaannik ineriartortitseqqillunilu nutarterisinnaanissamik ujartuisinnaanissaq. Isumasioqatigiinnerit taakku Nunat Avannarliit Killiit, Islandip, Savalimmiut Nunattalu akornanni suleqatigiinnikkut suliniutaannut "Vestnorden Foresight 2030 – bygdernes fremtidsmuligheder" (Siulittuineq: Nunat Avannarliit Killiit 2030 – nunaqarfiit siunissaat) Nunatta suleqataaneranut ilanngullugit aaqqissuussaapput. Suliniut Nordisk Ministerråd'ip ataani Issittumi suleqatigiinnermut aningaasanit ilikkartitanit aningaasalersugaavoq nangissallunilu 2011-mi. Nunatsinni suliamut attumassuteqartitaasut tassaapput Namminersorlutik Oqartussat ataanni Nunamut pilersaarusiormut- aamma Suliniutinut Immikkoortortaqarfik aammalu KANUKOKA.

Suliniutip siunertaraa nunaqarfinni nunagisatigut isumalluutitigullu assigiinngissutaasut eqqarsaatigereerlugit najukkani iliuseriniakkanik naleqqussarluinnakkanillu ineriartortitsinissamut pilersitseqataasinnaanissaq. Isumasioqatigiissitsisarnerit ikorfartuutaassapput najukkani nunaqarfiit pineqartut suleqatigalugit siunissami iliusaasinnaasutigut periarfissanik paasiniaanissamut. Suliniut nunaqarfinnut immiini aningaasanik pilersitsiviunaviangilaq. Tamatumani nunaqarfiit namminneq periarfissanik toqqartuissapput ingerlateqqissinnaasamittut piukkussinnaasaminnik. Suliniummut atatillugu najukkani iliuseriniakkat aallartinneqarsimasut malinnaavigineqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Ikerasak-mi aamma Akunnaaq-mi isumasioqatigiissitsinernit misilittakkat nunaqarfiit immikkut sammisaqarfigalugit ineriartortitseqqinnissamut iliussissatigut isumaliutigisat ingerlateqqinneqarnissaannut attuumassuteqarumaarsinnaasut katersorneqaleruttorput. Tamatumani pingaarnertut aallaaviussapput kommunit pilersaarusiorminni aaqqissuussamik pilersaarutaat aammalu taaneqareersut Nordregio'mit kommunit pillugit nalunaarusiat, soorluttaaq aalajangiisuussasoq iliuserisat kommunit akisussaasunit aqunneqarnissaat, qitiusumiit pinnagit.

Nunaqarfiit pillugit nuna tamakkerlugu siusinnerusukkat ataatsimeersuartitsisarnerit aaqqissuunneqartarnerisigut ajornarkusoortarsimavoq nunaqarfinnut siunnerfilimmik sammisumik aaqqissuussinissaq, taamanili kommunit aaqqissuussaananat aamma allaavoq. Aaqqissuussaanoqqami kommunit 18-iupput, taamaattumillu tamarmik periarfissaqarnikuunatik toqqaannarnerusumik inissisimanerusinnaanissaminnik. Taamaattumik kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat tunngaatigut isumaqatigiissutigaat pitsaanerussasoq nunaqarfiit pillugit ataatsimeersuartitsisarnerit nunap immikkoortuini pineqartuni ingerlanneqartarata. Tassuunakkut periarfissaalissaaq nunap immikkoortuini ataasiakkaani pineqartuni periarfissat

unammilligassallu erseqqinnerusumik tunngaveqarluni aallaaviusinnaanissaat, ilutigalugulu kommunit pineqartut toqqaannartumik akulerutitissinnaanissaat.

Suliamut attuumassuteqartut akornanni piffissami aggersumi sukumiinerusumik isumaqatigiissutigineqassaaq taamatut nunap immikkoortuini ataatsimeersuartitsinerit pisassappata taakku qanoq ingerlanneqartarsinnaassanersut. Ilanngullugu isumannaarneqassaaq tamakku naleqqussarneqassasut kommunit allatigut ineriartortitsinissatigut iliuuserisaannut, nunaqarfiillu kisiisa isiginiarneqartariaqarnatik. Najugaqarfinni sinniisut suleqatigalugit isumasioqatigiinnerit ingerlanneqassapput, aamma isumasioqatigiinnerit ingerlanneqarneri, nalunaarsuutit pissarsiarineqarneri imarisaalu pillugit pingaarnertigut periutsit assigiiaartut atorneqarnissasa qulakkeerneqarnissaa pingaaruteqarpoq. Tassunga atatillugu piviusorsiorinissaaq aamma isumasioqatigiinnernut tunngatillugu naatsorsuutigisaqannginnissaaq pingaaruteqarpoq, isumalluutitigut allanilluunniit peqquteqarluni taakkuninnga malitseqartitsinissaaq ajornarpat.

Aaqqissuunneqarnerisigut pissutsit

Nunaqarfiit pillugit ataatsimut politikkeqarnissaaq pillugu apeqqut arlaleriaqaluni qaqqinneqareerpoq, soorluttaaq immikkoortup tamatuma ingerlatsiveqarnikkut aqunneqarneranik akisussaaffeqarfimmik pilersitsinissaaq ujartorneqareersooq. Tamakkunuunatigut misiliutit ajornartorsiuutigigajuttarpat immikkoortunut assigiinngitsunut politikkit immikkut sammisaqarfigiinnarmassuk aamma nunaqarfiit, aaqqissuuseriaatsimi iliuseqarsinnaassutsikkullu allanit avissaartinneqarsinnaanngitsutut.

Soorunami suli naleqquttuuvoq nunaqarfinnut sammisumik siunnerfilimmik ataqatigiissaakkamillu immikkut iliuseqarnissaaq, tamannalu assigiinngitsunit assersuutissaqarfiuvoq, ilanngullugu takornariaqarnermut politikkimut tamatuma akuliutitinneqarnera.

Nunap immikkoortuini iliuusissanik ineriartortitsineq, ilanngullugu nunaqarfiit aamma najugaqarfiit avinngarusimanerusut immikkut sammisaqarfiunissaat

Takornariaqarneq inuussutissarsiutitut piorsaaffiullunilu annertusiartortutut immikkut periarfissiivoq nunaqarfinni najugaqarfinnilu avinngarusimanerusuni taakkunanilu piginnaasat pioreersut aallaavigalugit allatigut isertitaqaataaffiusinnaasunik neqerooruteqarsinnaanissamut. Nunatsinni Takornariaqarnermut- aamma Inuussutissarsiornermut Siunnersuisoqatigiit iliuuseriserineqarsinnaasut arlallit suussusilernikuuai, taakkunani siunertaassalluni najukkami pineqartumi takornariartitsisarnissaaq, tunngavigalugit ornigassani ataasiakkaani tunngavissaritinneqartut. Taakku matuma kinguliini nassuiaateqarfigineqarput:

Qaanaaq – najukkami niuernermet takornariaqarneq

Qaanaamut piffissaaq angalanissamut atorneqartussaaq tassunga aningaasartuutit annertuumik aporfissaapput avataaniit annerusumik takornariartitsinissamut. Akerlianik ungasinngisaaniippoq Thule Air Base, tassangaanniillu takornarianut takornariaqarnikkullu nioqqutissiat pillugit apeqquteqaateqartarneq annertusiartorpoq, ilanngullugu tammajuitsussarsiorluni piniartarneq. Suliniutip tamatuma siunertaraa paasiniassallugu Qaanaami piniartut akornanni soqutiginnittoqarnerisooq tammajuitsussarsiorluni piniartitsisarnissamut aammalu nioqqutigineqarsinnaasut

taamaattut pillugit Thule Air Base´imi suut periarfissaanersut qanorlu piumasooqartiginersooq. Taamaasilluni takornariaqarnikkut najukkami periarfissaalluaqisoq iluaqutiginiarneqarsinnaavoq.

Illoqqortoormiut – Nuna Eqqissimatitaaq-mut isaariaq

Nuna Eqqissimatitaaq pillugu aqqissuussamik pilersaarusiap suliarineqarneranut atatillugu najukkami soqutigisaqartut isumasioreerlugit siunnersuutigineqarpoq Nuna Eqqissimatitaaq killeqarfia nuunneqassasoq ´Liverpool Land´imi qunnaasamat. Taamaaliornikkut takornariaqarnermik najukkami suliallit Nuna Eqqissimatitaaq-mi takornariaqarnikkut sivikitsumik nioqquteqarsinnaanissamat periarfissaqalissagaluarpot. Maannamat killeqarfiusoq malillugu tamanna periarfissaanngilaq, nalilerneqarporlu periarfissaagaluarpot taanna Illoqqortoormiunut takornarianut orniginartorujussuussagaluarpot. Suliniummut tamatumunnga iliuuserisat annerusumik ingerlanneqassappot Illoqqortoormiut Nuna Eqqissimatitaaq isaariannortissinnaanissaanut killissarititaasussanik pilersitsinissamat, taamatullu periarfissat pitsaanerulersikkumallugit tassuunakkut isertitaqateqarsinnaalernikkut.

Najorlugit Takornariarnermik ineriartortitsineq – ilaqutariinni piniartukkormiuni aamma savaatilikkormiuni najugaqarit

Najorlugit Takornariarneq (Nunaturisme) nunarsuaq kaajallallugu takornariaatsitseriaatsimik ´agroturisme´mik nunatsinnut naleqqussaaneruvoq, tamatumani takornariaq najukkani ilaqutariinni najugaqartarlunilu najukkani nerisassiat nerisarisarlugit. Taamatut takornariartitseriaatsimik ineriartortitsineq Kujataani savaateqarfinni aamma ilaqutariinni piniartukkormiuni, pingaartumik Qeqertarsuup Tunuani Ammassallillu pigisaani periarfissaalluarsinnaavoq, pineqartuni takornariat orniginarneruffigisartagaanni. Takornariartitseriaaseq taamaattoq aningaasaliinissatigut annikitsuinnarnik piumasaaqarfiuvoq ilaqutariillu najugaqarfigineqartut toqqaannartumik isertitaqarsinnaanerata isumannaarneqartarluni. Pineqartoq pillugu iliuuseqarmissamat siunertaavoq ilaqutariit amerlanerit immikkoortut iliuuseqarfiusut iluanni tamatuma periarfissaaneramik paasisaqarnerunissaat, aammalu nioqqutigineqalersinnaanissaata ikorfartorneqarmissaa. Takornariartitseriaaseq pineqartoq Nunatta niuernikkut siunissami nittarsaanneqartarnissaani qitiusumik inissimatinneqarumaarpoq, taamatullu ineriartortitseqqinnissamat isertitaqateqartarnissamullu killissarititaasut pitsaanerulersinnissaannut ikorfartuutaqataassalluni.

Umiarsuit takornariartaatsit atorlugit ilisimasassarsiortarnermik ineriartortitsineq

Umiarsuit takornariartaatsit Nunatsinnut tikittartut akornanni amerlaneruleriartortut taaneqartarput umiarsuit takornariartaatsit atorlugit ilisimasassarsiortutut. Angissuserigajuttarpat ilaasoqartaramik 50-t aamma 200-t akornanni, taamatullu piukkunnartuusalutik illoqarfinnut minnernut nunaqarfinnullu tikissinnaasarnissamat. Illoqarfinni avinngarusimasuni nunaqarfiit arlalinni taamatut takornariartoqarsinnaanerani piffissaq qanittoq akunnattorlu eqqarsaatigalugit piviusorsioraanni periarfissaalluartaavoq. Umiarsuarmik tikittoqartarnerata iluaqutissartaa tassaavoq annerusumik aningaasaliisimanissaq pisariaqassanngimmat. Umiarsuit pineqartut ikaarussinissamat ´zodiacs´it (gummibãdit, annanniutit assigisaallu) atorajuttarpat, ilaasullu najukkani aqqissuussanik pisinngikkunik akiliisarlutik. Suliniummi pineqartumi ilaatigut siunertarineqarpoq periarfissap tamatuma umiarsuaatileqatigiinnut amerlanerusunut niuernikkut nittarsaanneqarmissaa, ilaatigullu najukkani annerusumik isertitaqateqartoqarsinnaasalernissaa

isumannaarniarlugu najukkani nioqqutigineqarsinnaasunik / niuerutigineqarsinnaasunik ineriartortitsinerup ikorfartornissaa.

Suliat ingerlateqqinneqarnissaat pillugu isumaliutigisat

Pisariaqarpoq suliaqarfikkuutaat killingi akimorlugit pitsaasumik ataqatigiissaarisoqarnissaa, tamatumani nunaqarfinni illoqarfinnilu avinngarusimanerusuni siuarlaatissatut kissaatigisat anguneqassappata, soorlu tamanna 'Nordregio'p nalunaarusiaani pisariaqartinneqartutut erseqqissumik taaneqartoq.

Taamatuttaaq pingaaruteqarpoq iliuuserisat pineqartut pingaartutut isiginissaat, aammalu ingerlannissaat kommunit, Namminersorlutik Oqartussat taakku ingerlataqarfiisa akornanni oqaloqatigiittarnikkut, soorunalumi aamma najukkani inoqarfiusuni pineqartut aallartitaat peqatugalugit, tamatumuunakkut sunniutaasariaqartut inissiffiisiinerillu anguneqarsinnaaqqullugit.

Nunap immikkoortuini aaqqissuussamik pilersaarusiernerup 2011-mi ingerlateqqinneqarnissaanut ilanngullugu taamatut ataqatigiissaarinissap suliamut attuumassutillit akornanni pitsaanerpaamik qanoq ingerlasinnaassanissaa ujartorneqassaaq sukumiinerusumik isummerfigisassatut.

9. Inissiffissiineq, aqqissuunneqarnera aamma attaveqaqatigiinneq

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermut pingaaruteqarluinnarpoq iliuuserisamik inissiffissiinissaq, tamannalu aqqissuunneqarneranut aamma attaveqaqatigiinnikkut aqqissuussamik pilersaarusiorfiuneranut piumasaaqatitaqarfiussaaq.

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiaq aqqissuussaqaqarfiuvoq ingerlataqarfiit killingi akimorlugit siamasissumik annertuumillu immikkoortut amerlaqisut akulerussuullugit ingerlatsiviusoq. Taamaattumik pisariaqarpoq attaveqaqatigiittarnikkut isumagisassat immikkoortunut arlalinnut aggulunnissaat. Tamatumani ilaatigut kalluarneqartut tassaapput:

- Akileraartarnermut aamma Atugarissaanermut Isumalioqatigiissitat suliaat
- Angallannermut Isumalioqatigiissitat suliaat / atortulersuutitigut (attaveqaatitigut) aningaasaliinerit annertuut pillugit politikkit
- Meeqqanut- aamma Inuusuttunut aqqissuussamik pilersaarusiaq
- Ilinniartitaanermut pilersaarusiaq
- Aalisarnermut inatsisip nutarterneqarnera
- Piniarnermik inuusutissarsiteqarnermut pilersaarutit – nerisassat pillugit politikki
- Ineqarneq pillugu politikki
- Nunap immikkoortui pillugit politikki (ilanngullugit nunaqarfiit pillugit politikki, nuttarsinnaaneq il.il.)
- Inuusutissarsiornermut politikki / Aluminium pillugu suliniut
- Suliffeqarnermut politikki
- Aatsitassat Ikummatissallu pillugit politikki
- Takornariaqarnermut politikki

Nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornerup kommunit kattuffiillu qanimut suleqatigalugit ilusilersorlugulu piviusunngortitsiviuleriartornerat ilutigalugit sulianut pineqartunut attuumassuteqartut allat taakkununnga sammisumik attaveqaqatigiittarnikkut iliuusissat pillugit oqaloqatigiittoqassaaq. Suliaq tamanna maanna aallarnisarneqalerpoq.

Aalajangersimasumik maannakkut KANUKOKA-mut isumaqatigiissutaavoq attaveqaqatigiinnikkut ataatsimoorussamik attaveqarfissiaq (qarasaasiakkut/internettikkut), taannalu nittartakkanut ukununnga toqqaannartumik innersuussiveqarpoq: www.kanukoka.gl aamma www.nanoq.gl.

Tassuunakkut suliffeqarfiit, ingerlataqarfiit aamma innuttaasut nunap immikkoortuini aqqissuussamik pilersaarusiornermi sulinerup siuariartornera pillugu paasissutissarsinnaasassapput, soorluttaaq naatsorsuutigineqartoq pineqartumut atasumik oqallittarfimmik pilersitsisoqarsinnaasasoq.

